HASAN İZZETTİN DİNAMO

KOYUN BABA

ROMAN

KOYUN BABA HASAN İZZETTİN DİNAMO

HASAN İZZETTİN DİNAMO

KOYUN BABA

KOYUN BABA / Hasan İzzettin Dinamo / Kapak: M. Ali Örgen / Kapak Basımı: Tekin Ofset / Divan Matbaacılık tesislerinde dizilip basılmıştır.

Roman Dizisi

64

1. Basım - Eylül 1976

MAY YAYINLARI
Babıâli Caddesi No. 19
Cağaloğlu / İSTANBUL
Telf. : 27 71 61

HASAN İZETTİN DİNAMO

KOYUN BABA

MAY YAYINLARI

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR

Jandarma komutanı, karşısında dizilen beş jandarma erine:

«Tüfeklerinizi doldurun» komutunu verdi. «Jandarmalar, kütüklüklerinden birer bağ mermi alarak tüfeklerine sürdüler.

«Çabuk, kaymakamla savcıya yetişelim.»

Yüzbaşı önde, erler arkada jandarma dairesinden fırlayıp bayıraşağı koşmağa başladılar.

Üstü saç örtülü dik çatılı kışlayı solda bırakarak Rabat köyüne giden Çayiçi yoluna düştüler. Kaymakamla savcıya aşağıda, çayın dönemecinde yetiştiler. Kayaları, yeri sarsarak, çağıltılarla geçip giden ilkyaz suyunun duru, saydam perdesi altında uzun ışık parçaları gibi yokuş yukarı kayıp giden alabalıkları avcı bir hayvan hırsiyle seyrediyorlardı. Kaymakam gülerek:

«Gel, komutan, gel, şu alabalıklara bak, akşama bunlardan biraz mezelik edinemez miyiz?» diye sordu.

«Hay hay beyefendi. Biliyorsunuz, bugünlerde balıklar hep yokuş yukarı, sığ, kuytu, daha az akın-

tılı yerlere çıkarlar. Yumurtlama mevsimidir. Şu durgun köşede epeyce bir şeyler bulunabilir.» Sonra:

«Ver oğlum bana şunu» diyerek bir jandarmanın tüfeğini aldı. Suya bir el ateş etti. Suyun yüzü irili ufaklı bir yığın gümüş renkli balıkla doldu. Tersine dönmüş balıklar güçlükle soluyarak yan yan yüzmeğe çalışıyordu.

Jandarmalardan ikisi hemen belden aşağı soyunarak salt donla suya girdi. Yakaladıklarını dışarı fırlattılar. Ak papatyalar açmış yemyeşil çimenlerin üzeri, sıçrayıp duran balıklarla daha çok ağardı. Jandarma komutanı, bir mendile doldurulan balıkları jandarmalardan biriyle kaymakamın evine gönderdi. Yavaş yavaş çay kıyısında uzayan taşlı yol boyunca ilerlediler. Çayın, kim bilir, kaç yüz bin yıldır yarıp geçtiği vadinin her iki yanı dikine yüzlerce metre yukarlara yükseliyordu. Daha çok sol yanda herhangi düşman bir güce karşı ayaklanmış devlerin türlü davranışlarına benzer kayalıklar, öne doğru fırlıyor, daracık yolu sürekli korku altında bulunduruyordu. Sağdaki dik bayırlarda sarı çiçeklerle donanmış fundalıklarda keçiler otluyor, kız, erkek küçük çobanların bağırarak konuşmaları, tatlı keçi çıngıraklarına karışıyordu. Çıngırak sesleri arasından bir çan sesinin iri tok tınlamaları ayırt ediliyordu. Sol yanda geniş taraçalar biçiminde yolun üzerine doğru uzanan kaya alanlarının dümdüz yeşilliklerinde kaburgaları birbirlerine geçmiş inekler otluyordu.

Çay kıyısında suların azgın zamanlarında dağlardan alıp getirdiği ılgın ağacı tohumlarından üremiş yığınlarla çiçek açmış ılgın fidanı sıralanıyordu. Pespembe çiçeklerle yüklü dallar arasında binlerce arı kaynaşıyor, bunların vızıltısıyla mis gibi baygın ılgın kokusu güneşle ısınmış vadiyi alabildiğine dolduruyordu.

Kaymakam, jandarma komutanıyla savcıya:

«Ne güzel kokuyor şu ılgınlar, dedi. İnsanoğlunun gürültüsünden, patırtısından habersiz, bir su kıyısı bulmuş, güzel kokulariyle birbirini sarhoş ediyorlar.»

Savcı:

«Evet, ne yazık, bu insansız yerlerde ancak doğanın yarı canlıları birbirlerinin misklerini koklayarak mutlu günler geçiriyorlar» diye ortaya ozansılığa kaçan bir düşünce attı.

Jandarma komutanı:

«Bu pembe çiçeklerin güzel kokularından yıllardır yararlanan bir kişiden habersiz gibi görünüyorsunuz, beyefendi» diyerek güldü.

«Kim?» diye sordu.

«Koyun Baba!»

«Haa evet, hay allah. Şu sırada kendisine konuk gittiğimiz adamı da unuttuk. Onu bir kez uzaktan gördük. Çok tehlikeli bir adam olduğu söyleniyorsa da bence türlü nedenlerle ruh hastalığına yakalanmış zavallı bir okumuş.»

Jandarma komutanı:

«Hiç de zavallı bir okumuş değil. Bütün anlamiyle doğa adamı. Robinson Crusoe'yu okumuşsanız bilirsiniz. Koyun Baba da onun gibi becerikli. Yıllardır, toplumun getirdiği bütün modern mirasa sırtını çevirmiş, bir mağarada yaşıyor, yaşayabiliyor. İyi silâh kullanıyor. Geçen yıl yakın köyleri talan edip duran korkunç bir ayının ardına düştük. Ayının zararı kendisine de dokunduğundan bizimle birlikte gelmek istedi. Kendisine beylik bir mavzer verdik. Ayıyı izlemeye koyulduk. Umulmadık bir yerde ayı birden bire karşımıza çıkarak hepimizin canını almak üzereyken onun üzerine atılan Koyun Baba kamasıyla beynini deldi. Hepimizi kurtardı. O, buraların Tarzan'ı gibi bir şey. Yalnız, çok yoksul. Ateşli silâh bulamadığından ok - yay kuşanmış.

Attığını vuruyor. Birkaç keçisi var. Onları salt sütleri için besliyor.»

Kasabaya yeni gelmiş olan savcı:

«Yahu, çok ilginç, dedi, elimizdeki dosyada tehlikeli bir vatan hainin den, bir sapık düşünceliden sözediliyor. Sizse deminden beri herifi övüp duruyorsunuz. Hiçbir şey anlamadım bundan, doğrusu.»

Bu sırada yanlarından bağımsız taburun barındığı kışlaya odun taşıyan atlı, eşekli bir oduncu kafilesi geçti. Hepsi, yırtık kasketlerini çıkarıp yılgın insanların ezikliği içinde selâm verdi.

Savcı:

«Herifin mağarasını arayacağız, karşı durmaz, bize kötülük yapmayı düşünmez mi dersiniz?» diye sordu.

Jandarma komutanı:

«Yok, efendim, yok, dedi, ben kaç kez görev gereği mağarasına gittim. Saatlarca çevreyi inceledim: Konuştuk, güldük. İriyarı bir adam ama kuzu gibi. Toplumda kendisine açık bütün nimet kapılarına sırtını çevirmiş, kafasında taşıdığı siyasal çıkmazın derinliğini anlayarak alınyazısına boyun eğmiş. Biraz sonra göreceksiniz. Bizi kırk yıllık ahpabı gibi karşılayacak.»

Savcı:

«Siz onda hiçbir kuşkulu hal görmüyorsunuz, demek? Peki, herifin mağarasında yapacağımız araştırma neye dayanacak? Hükümet dediğinde de biraz insaf olmalı. Bu adam, bu dağ başında, bu korkunç kimsesizlik, yalnızlık içinde nasıl istihbarat yapar, nasıl casus olur, nasıl alıcı verici makina taşır? Bana öyle geliyor ki hükümet birisinin üzerine düştü mü, çok fena düşüyor. Bütün uygar haklarından yoksun bırakılarak bu dağbaşına atılmış, bu ayı inine ya da eşkiya mağarasına tıkılmış adam, bilelim ki modern bir dram kahramanıdır. Her çağ, kendini aşmış düşünce adamlarının böyle

sürgün yerlerine, enkizitörlerin işkence zindanlarına püskürtmüştür. Baylar, bu dediklerimden herhangi bir karşıt anlam çıkarmayın. Ben, şöyle ortadan konuştum. Gerçi eskiden Balkanlarda Osmanlı İmparatorluğuna karşı ayaklanmış sayısız komitacı bu çeşit mağaralarda saklanırdı. Ama, onlar, o mağaralara kendi istekleriyle gidip saklanırlar, sonra da oradan baskınlara çıkar, Osmanlı Devletini durmadan uğraştırırlardı. Oysa, buradaki adam, ilkönce bir Türk'tür. Türkiye'yi kurtaracağını sandığı bir düşünceye saplanmıştır. Biz de bu düşüncesinin cezası olarak onu tutmuş yıllarca hapsetmiş, sonra da bu kasabaya sürgün etmişiz. Gelgelelim, o daha buraya ayak basmadan bura yetkililerine korkunç «vatan haini» canavarı dört gözle gözetlenmesini buyurmuşuz. Adam, İstanbul'da evini barkını, karısını, çoluğunu, çocuğunu yitirmiş, yanmış, yıkılmış dünyasıyle kalkıp buraya gelmiş.

«Biz, hükümet yetkilileri, onu yıldırımlı bakışlar, asık suratlarla karşılayıp rahat durması için bir güzelce zılgıt geçmeyi de unutmamışızdır. Sonra, efendim, iş bununla da kalmamış. Bizim bu düşünüş ve davranışımız halka da duyurulmuş. Halk, zaten yılgın. Bu yüzden hükümetin ağzına bakıyor. Batı kentlerinden gelen bu sürgün canavara hiçbiri evinde bir odacık vermiyor. Verseler bile, adamda herhangi bir çalışma olanağı da açık değil. Adam, bunun üzerine birkaç gün jandarma dairesinde geceledikten sonra gidip kendine bir vahşi hayvan gibi bir mağara arıyor. Bunu ben inceledim. İşte, bu adamcağızın buradaki serüveni bu.»

Kaymakam:

«Abdülhamit, kendisine kafa tutanları, payitahttan uzaklaştırır. Fizan gibi çöl kentlerine sürerdi. Ancak, bir şey var. O sürgünlere, orada geçimlerini sağlayacak belli bir maaş da bağlardı. Biz, o zalim

hükümdarın yaptığını bile yapamıyoruz» diye söze karıştı.

Jandarmalardan biri:

«Komutanım, size karşı gelir, bir densizlik ederse ateş edelim mi?» diye sordu.

«Yok, yok, ne yapıyorsun, oğlum? Elimizde vur emri yok.»

Böyle konuşarak boğazın en dar yerine vardılar. Sağdan, bir kaya yığını, yolun üzerine abanmış bir dev eşkiyaya benziyordu. Soldaki dik, genç, sipsivri altın renkli kayalıklar, bunun karşısında yiğitçe bir direnme göstererek dikiliyordu. Soldaki kayalıkların arasından yukarı doğru geniş bir boğazı andıran bir yarma uzuyordu. Ağzı daracık olan bu yarma, yukarıda özellikle sola doğru genişleyerek yeşil düzlüklere ulaşıyor, sonra da yukarıda yine daralarak tabanı sağı solu sert, tunç renkli kayalıklardan oluşmuş bir sel yatağı halinde bir yaylaya varıyordu. Yarmanın sağındaki çok büyük bir kayanın böğründeki çatlaklardan bir su fışkırıyor, yüksekten ak bir toz halinde yolun kıyısına serpiliyordu.

Jandarma komutanı, iki kaya yığınının arasındaki gedikten yukarı bakarak başıyla gösterdi:

«İşte, halkın Koyun Baba dediği bizim sürgünün mağarası şu yukarda sol yandadır, burdan görünmez. Çıkalım mı? Yokuş, çok dik, engebelidir. Biz, askerler kolayca tırmanabiliriz.»

Kaymakam:

«Madem ki, siz daha önce birkaç kez oraya gittiniz, her şeyi biliyorsunuz demektir. Erlerle çıkıp usulen bir araştırma yaparsınız, biz de tutanağı imzalarız, olur biter, değil mi, savcı beyefendi?»

Savcı:

«Ancak, biliyorsunuz ki, sürgünü görmemiz, ona yirmi dört saat içinde burayı bırakıp gitmesini bildirmemiz gerek,» dedi.

Jandarma komutanı:

«Öyleyse onu buraya çağırıp durumu kendisine anlatalım. Sonra da ben, erlerle mağaraya çıkar usulen bir araştırma yaparım,» dedi.

Sonra, jandarmalardan birine şöyle dedi:

«Oğlum, senin sesin güçlüdür, ellerini şöyle gramofon borusu gibi yaparak yukarı doğru bir seslen bakalım.»

İriyarı jandarma, ellerini boru gibi yaparak sıtma görmemiş sesiyle yukarı seslendi:

«Koyun Babaaaaaaaa! Aşağı gel. Komutan seni istiyor.»

Jandarmanın bu bağırışına dağlar yankı verdiyse de bir yanıt gelmedi. Ancak, bu sırada gökyüzünden aşağı doğru sert bir hışırtıyla kapkara bir cismin indiğini gördüler. Bu, çok az rastlanan olaylardan biri olduğundan ötekiler bir şey anlamadıysa da bir jandarma, soluğu kesilerek:

«Bir kartal, bir avın üstüne kapanıyor,» diyebildi. Olay, çok çabuk geçmişti. Onlar, daha denileni yeni kavramışlardı ki yola, hemen önlerine gövdesinde bir ok saplı kocaman bir kartal düştü. Kanadının biriyle gövdesinin bir bölüğü delinen kartal, henüz sağdı. Ateş gibi gözleriyle oradakilere bakarak demirden gagasiyle gövdesindeki oku çekip çıkarmağa çalışıyordu. Gövdesinden kan fışkırıyordu.

Yüzbaşı:

«İşte, kartalın gövdesini delen ok, Koyun Baba'nın okudur,» dedi.

Kaymakam:

«Demek bu kerte nişancı?» diye şaştı.

«Evet, ancak, bu ok yay sayesinde bu vahşi dağlarda ölüme meydan okuyabiliyor.»

Onlar, böyle konuşurken soldaki kayalığın üzerinde bir canlı belirdi. Eğer, onun kılığı üstüne daha önce bir bilgi sahibi olmasalardı hepsi bu gö-

rünüşten ürperirdi. Sırtına ters giyilmiş bir koyun postu, pantalon yerine de, düz giyilmiş bir kurt postu vardı. Uzun, gür kumral saçlarla örtülü başı açıktı. Geniş omuzlu, geniş göğüslü, uzun boyluydu. Kendi halinde büyümüş sakalları saçlarına göre karaya çalıyordu. Bir süre yoldaki silâhlı ekipi süzdükten sonra önemli bir iş olduğunu anlamış gibi davudi sesiyle:

«Hayırola beyler, yeni bir yaramazlık mı var?» diye bağırdı.

Yüzbaşı:

«Ahmet bey, kaymakam bey de burda, sana önemli bir haber, daha doğrusu bir muştu getirdik. Aşağı in de görüşelim. Kaymakam bey oraya çıkamıyor,» diye bağırarak ona yanıt verdi.

Sırtında sadağı, elinde yayı bulunan adam:

«Bir dakika, geliyorum,» işaretini yaptı.

Biraz sonra, dik sel yatağından aşağı taşların, kaya parçalarının yuvarlandığı işitildi. İri bir insanın, kendisinden umulmayacak çevik adımlarla koşarak aşağı indiği görüldü. Yola inen Koyun Baba, kendisini bekleyenlere çabuk bir bakış fırlattıktan sonra, doğru yaralı kartalın yanına koştu. Oku kanadından çekip çıkardı. Okun, gövdede açtığı yara öldürücü değildi. Biraz dikkat etmeseydi hayvan, Koyun Baba'nın gözünü çıkaracaktı. Eline pençesini atarak bir yığın et kopardı. Bunun üzerine Koyun Baba, kartalı yere bırakarak kendisini bekleyenlere doğru gitti. Yüzbaşıya:

«Yüzbaşım, şu jandarmalarla gelişiniz önemli bir av peşinde olduğunuzu gösteriyor. Yoksa, o av ben miyim?» diye gülerek sordu.

«Hani yalan da değil. Aradığımız av sensin ama öldürülecek bir av değilsin. Seni şu kayalıklar içindeki vahşi hayvanlar parkından kaldırıp İstanbul'a göndereceğiz. İstibdat, bir kez daha yıkıldı. Türkiye, artık demokrasi oldu. Artık Türkiye'de her

türlü düşünce serbest olacak. Bir kişiyi düşüncelerinden dolayı hiç kimse tutup şu yalçın kayalıklara sürgün edemiyecek. Sana bunu muştulamakla kendimi mutlu sayarım.»

«Demek, beni burdan da süreceksiniz. Oysa ben buraya alışmıştım. Burda sevdiğim birçok şey vardı. Onları nasıl bırakır giderim? Yani, beni bu mağaradan resmen mi çıkarıp süreceksiniz?»

Kaymakam:

«Ahmet bey, hangi sürgünden söz ediyorsunuz? Size sürgünlüğünüzün bittiğini bildirmeğe geldik. Vilâyetten gelen buyrukta sizin hemen bu yoksul sürgün yaşayışınıza bir son verilerek istediğiniz herhangi büyük bir kente gönderilmeniz isteniyor. Yalnız, gelen buyrukta mağaranızın nemene şey olduğu üstüne de bizden bilgi istendiğinden orasını da müsaade ederseniz bir görelim. Ne yapalım, çaresizlik içinde herkesin merak edeceği bir yaşayış biçimi kurmuşsunuz. İnsanın size Robinson Crusoe ya da Tarzan diyeceği geliyor,» dedi.

«Haklısınız, buyurun gidelim. Yalnız, ben şu yaralı kartalı almak zorundayım. Yaraları sağarsa belki uçabilir.»

Yüzbaşı, hep birlikte çetin sel yatağından yukarı tırmanırlarken, Koyun Baba'ya:

«Ahmet bey, diye sordu, şu kartalı niye vurdunuz, merak ettim?»

«Efendim, yeni doğmuş iki oğlağım var. Onlardan birini kapmak istiyordu. Belki de gördünüz, gökyüzünden nasıl hışım gibi iniyordu. Kartalların bu saldırısından hiçbir hayvan kurtulamaz. Kanatlarını gövdesine yapıştırıp bir göktaşı gibi kendini avının üzerine bırakır. Yayım her dakika elimde hazır olmasaydı bizim oğlak çoktan maviliklere yükselmişti.»

«Kaç keçiniz var?»

«İki dişi keçim var. Onların sütünü içerek yaşamağa çalışıyorum.»

Ayaklarının altından tertemiz bir su akıp gidiyordu. Gittikçe genişleyen sel yarıntısının sağında, solunda bir yığın ceviz ağacı vardı. Hele yukarısı, zengin bir cevizlikti.

«Bunlar sahipli mi?»

«Hayır, şimdilik bunların sahibi bir benim, bir de küçük keçi çobanları. Kimi köylü çocukları da vaktiyle bunlara dadanmışsa da ben buraya yerleştikten sonra burayı boşladılar. Her güz, bütün cevizleri silkeler toplar, mağarama doldururum. Yüzlerce kilo ceviz topladığım olur. Dağlardan yabani elma, ahlat toplarım. Hele yabani elmanın çok güzel turşusu oluyor. Çok da dayanıklı. Her güz bir iki teneke kurarım. Sonra turşu yapmadıklarımı suda, külde pişirip yerim. Yalnız güzel buğday unundan yapılmış canım has ekmeğin özlemini yıllardır çekiyorum. Onun yerini hiç bir şey tutmuyor... Rabat çayın bütün balıkları benim. O gümüş renkli alabalıkların kızartmasına da, haşlamasına da doyum olmaz. Ayı, kurt, tilki, sansar eti de pişirip yediğim çok oldu. Etleri kışın, buzdolabında saklar gibi karlar içinde saklıyorum. Vahşi hayvanların yetişemediği yerlere asıyorum.»

Epeyce tırmanmışlardı. Sol yandaki kayalığın üzerinde taştan bir ev yıkıntısı vardı. Koyun Baba;

«İşte, benim bu yalçın kayalıklar arasında yerleşmeme yol açan nedenlerden biri şu ev yıkıntısı, öbürü de şu cevizliktir. Demek ki dedim vaktiyle burda birileri oturmuş, ben, neden oturmayayım? İlkin bu evi restore etmeyi düşündüysem de sonra vazgeçtim. Yukardaki kaya koğuklarını daha elverişli buldum.»

Bu sırada yukardan iri bir kurdun koşarak üzerlerine geldiğini gören memurlarla jandarmalar, şaşırdılar. Jandarmalardan biri tüfeğine bir fişek

sürerek ateş etmek üzereyken Koyun Baba bağırdı:

«Aman, ne yapıyorsun, sakın ha. O, benim Garip.» Garip, ilkin kalabalıktan ürkerek biraz uzakta durduysa da sonra koşarak önden ilerleyen sahibinin yanına geldi. Ona sürtünerek homurdandı. Koyun Baba, erkek kurdun kalın boynunun yumuşak kürkünü kocaman eliyle okşayarak yürüdü. Ötekiler de arkasından, kayıp düşerek, taşları yuvarlayarak çalılıklara, alçak ceviz dallarına tutunarak onu izlediler. Koyun Baba:

«İşte, ben, şu gördüğünüz kurt arkadaşımın annesini yedim geçen yıl. Hayvan arkasında bir tek yavrusuyle bizim mağaraya uğramıştı; keçilerden birinin boynunu sıkarak salla sırt etmiş götürüyordu. Görmemle her an «hazır ve nazır» olan yayımı gerdim. Karlardan, keçinin ağırlığından kaçamayan hırsızın böğrüne en korkulu oklarımdan birini sapladım. Keçi, yaralanmışsa da yarası öldürücü değildi. Can çekişen kurdu bu işkenceden kurtararak yüzdüm. Etini atmağa kıyamadım. Yükseğe astım. Baktım, kurdun ufacık yavrusu mızırdanarak ayaklarımın dibinde dolaşıyor. Onu da sahiplendim. Annesinin etini onunla ortaklaşa yedik. İyi kızartılınca kurt eti olduğu pek anlaşılmıyor.»

Jandarmalardan biri:

«Kurt ne olsa kurttur, keçileri yemiyor mu?» diye sordu.

«Bilmem, henüz böyle bir aptallık etmedi. Ederse, kendi felâketini hazırlar.»

Savcı:

«Bu ıssız yerde en iyi yoldaş köpek olurdu. Neden köpek beslemiyorsunuz?» diye sordu.

«Besledim, beslemedim değil. Birkaç yıl önce bir enik aldım büyüttüm. Hayvan, karların üzerinde yatmayı severdi. Bir gece bir sürü kurt, hayvanı parçalayıp yedi. Okla yayla başedilecek gibi de-

ğildi. Yanmış çıralarla dışarı uğramayı akıl ettiğim zaman çoban köpeğinin birkaç kemiğinden başka, bir şey bulamadım. Başka bir yavru büyüttüm. O da günün birinde yitiklere karıştı. Şimdi bile her an çıkıp gelecek diye beklerim. Bakalım, şimdilik Garip havlayıp ıssızlıkları şenlendiremiyorsa da gece gündüz yanımda dolaşarak bana arkadaşlık ediyor.»

Konuklarını soldaki düzlüğe çıkardı. Orda iki keçi otluyor, çitle çevrilmiş küçük bir ağılda da iki kiremit rengi iki keçi yavrusu sıçrayıp duruyordu.

«İşte, şu yaralı kartal bunlardan birini kaldırmak üzere saldırmıştı.»

Koltuğunun altında sımsıkı tuttuğu kartal, her fırsatta onun ellerini ısırmağa çalışıyor, sırtındaki koyun postunu didikliyordu. Konuklar, burda biraz ayakta dinlendiler. Göklere doğru kat kat yükselen altın renkli kayalıkların ıssız güzelliğini şaşarak seyrettiler. Sonra, yine Koyun Baba'nın arkasına düşerek yukardaki sarı kayalıkların dev bir taraça gibi öne doğru uzandığı yere vardılar. Üç yanı kapalı bir yerin önü taşlarla, ağaçlarla örülerek bir barınak yapılmıştı. Mağaranın daracık kapısı, kırılıp yassıltılmış kocaman bir kaya parçasıyle örtülüyordu. Koyun Baba, manivelâ olarak kullandığı kalın, uzun bir sırığı taşın altına sokunca onu yana yıktı.. Baktılar, içerisi genişti. Bunun sol yanında keçiler için de bir başka yer yapılmıştı ki bunun dışarıdan kapısı yoktu. Keçiler büyük barınaktan geçirilerek burdan açılan bir iç kapıdan ağıla sokuluyordu. Bunun, hayvanları daha çok güvene almak için böyle yapıldığı ilk bakışta anlaşılıyordu.

Jandarma komutanı, öne düşerek mağaraya girdi. Kaymakamla, savcı da girdi. Dipte baltayla kesilmiş, yontulmuş meşe dallarından bir ranza üzerindeki kuru otlardan oluşan yatakla kocaman boz

bir ayı postu göze çarpıyordu. Köşede, dumanı dışarı verilmiş bir ocak, ortada meşe dallarından uydurulmuş bir masa, tavanda boydan boya uzatılmış sırıklar üzerine asılmış tütsülenmiş etler, balıklar, ahlat, yaban elması turşusu dolu iki teneke, büyük bir su destisi, nacak türünden bir yeğnik balta göze çarpıyordu. Keçilerin bölümünden ağır bir koku geliyordu. Ocak yanmıyorsa da içerde ağır bir duman, is kokusu vardı.

Kaymakam, savcı, jandarma komutanı, biraz kişisel bir ilgi, biraz da hükümet görevlisi gözüyle içerisini gözden geçirdikten, kayalara, kuşkulandıkları noktalara elleriyle değdikten sonra sönmüş birer balon gibi meraklariyle dışarı çıktılar. Koyun Baba, jandarmaların bir ikisiyle dışarda bekliyordu. Kaymakam. Koyun Baba'ya:

«Ahmet bey, dedi, burda pek çetin günler geçirdiğinizi anladım. Sizin gibi sağlam yapılı olmayan biri için burası ancak mezar olabilirdi.»

Koyun Baba, elinde çırpınan kartalı tutmağa çalışarak:

«Peki, beyefendi, mağaramı da gördünüz. Şimdi, benim için ne düşünüyorsunuz? Yine beni bu sürgün yerinden de sürgün etmek niyetinde misiniz?» diye sordu.

«Ahmet bey, sizi yeniden sürgüne göndermek diye bir şey yok. Sürgünlüğünüzün kalktığını muştulamak istiyorum size yalnızca. Hükümet sizin bu dağbaşında bir mağarada bir Robinson yaşayışı sürmenizi sakıncalı görüyor. Bu yüzden de bana gelen buyrukta en çok yirmi dört saat içinde kaza merkezini bırakıp gitmeniz gerektiğini bildiriyor.»

«Düşünün: Ben bu kılıkla nereye gidebilirim? Bir vahşi, bir eşkiya geliyor diye millet beni yuhalar ya da korkudan öldürür. Burdan İstanbul'a gitmek için cebimde beş kuruş tren parası yok. Kılı-

ğımı uygunlaştıracak olanağım yok. Sonra, gitsem nereye gideceğim? Aile yuvam darmadağın olmuş. İşim, iş olanaklarım elimden alınmış. Siz de görüyorsunuz ki beni ancak burası paklar. Şehirde polis yine arkama düşecek, bütün geçim, dostluk ilişkilerime burnunu sokarak beni tek başıma bırakıp içinden çıkılmaz güçlüklerle karşı karşıya getirecek.»

Savcı:

«Evet, haklısınız, dedi, gerçekten çok acı. Şehirde sizi belki de burdakilerden daha çetin güçlükler beklemektedir. Ne yapalım ki hükümetin buyruğu da kesin ve açık. Yirmi dört saat içinde yola çıkabilirsiniz. Birtakım işlerde çalışarak bir tren parası elde edebilirsiniz.»

Koyun Baba'yı derin bir düşüncedir almıştı. Yıllardan beridir bir ölümsüz ülke yolculuğu gibi İstanbul'u özlediği halde şimdi bu olanak doğunca ayakları geri geri gitmeğe başlamıştı. Büyük kentin bin türlü karşı koyması, pisliği, siyasal baskısı, iğrenç gerçeğiyle yeniden yeniye boğuşmak düşüncesi, ruhunu kapkara, vıcık vıcık yağlı, katran gibi bir tiksintiyle dolduruyordu. Ne yazık ki, karşısındakiler de birer emir kuluydu. Onlara yalvarıp yakarmanın hiçbir yararı olmayacağı meydandaydı..

«Peki, kaza merkezi sınırlarından çıkıp gitmesine gideceğiz ama bu, yirmi dört saat içinde gibi bir ültimatom şiddeti taşımasın da hiç olmazsa «idareten» bir hafta içinde olsun. Bu süre içinde ben de biraz düşünür taşınır, yolculuk güçlüklerini yenebilecek birkaç çözüm yolu bulmağa çalışırım.»

Kaymakam, savcı, jandarma komutanı bakışlariyle konuştular. Kaymakamın belli belirsiz bir baş işareti, Koyun Baba'nın isteğinin onaylandığını gösterdi. Kaymakam:

«Peki, Ahmet Bey, dedi, dediğiniz gibi olsun. Birkaç gün içinde toparlanınağa çalışın. Giderken

bizimle helâllaşmayı da unutmazsanız seviniriz. Haydi şimdi hoşça kalın.»

Savcı:

«İnanın, Ahmet Bey, yitik bir memleket aydını olarak acıyoruz size. Hele bugün şu durumunuzu gördükten sonra yüreğim parçalandı. Kanun bir aydını bu duruma düşüreceğine idam etsin daha iyi,» dedi.

Koyun Baba, bir kahkaha attı:

«Yoo, savcı beyefendi, kanuna bu hakkı verdik mi, toplumların ilerlemesine, gelişmesine aralık olan tek kapı da kapanır ve toplumlar kaplumbağa gibi yerinde sayar. Namık Kemal, Ziya Paşa vb. gibi aydınlar öldürülmüş olsaydı Türkiye bugün bile bir Cumhuriyet olarak değil, Abdülhamit'in monarşisine benzer iğrenç bir rejim içinde bocalar, kokardı. Biz, yeni düşüncenin sahipleri hapisliğe de, sürgüne de razıyız, tek öldürülmeyelim. «Çıkmayan canda umut vardır,» dememişler mi? Tutup hapsetmesi, sürgüne göndermesi sizden, katlanması bizden.»

Bu da savcının hoşuna gitti. O da ölçülü, biraz otoriter bir kahkaha attı.

Hepsi Koyun Baba'nın elini sıkarak yokuş aşağı inmeğe başladı. Koyun Baba, bir ceviz ağacının alçak bir dalına tutunarak onları bakışlariyle yolcu etti. Deminden beri konukları uzaktan uzağa seyreden kurt, Koyun Baba'ya sokuldu. Kalın boynuyla ona yaslanarak sürünmeğe başladı. Koyun Baba, onun başını okşadı:

«Karnın acıktı değil mi, köftehor? Ne yazık ki, bundan sonra hiç kimse sana yiyecek vermeyecek. Yiyeceklerini kendin bulacaksın. Ancak akıllı olmalısın. Avını uzak ormanlarda aramalısın. Yoksa, bizim küçük keçi çobanlarının keçilerine sataşırsan hakkından gelirler. Şu güzelim yeryüzünün canlılara açık sevinçlerine doymadan gidersin. Geçen yıl, seninle birlikte anamı nasıl yemişsek sonra

başka kurtlar da senin leşini öyle yerler. Bu aç toprakların aç hayvanları, güneşte bir zaman olsun parlamak üzere kemiklerini bile bırakmazlar.»

Garip, başını kaldırıp tatlı çakır gözleriyle sahibinin gözlerine bakıyordu. Gözlerinin içinde açık menekşe rengi ışıklar çakıp duruyordu.

Koyun Baba, hükümet adamlarını, taşları kayaları yuvarlayarak yola ininceye dek gözleriyle izledi. Sonra, birden bire bütün keyfi kaçtı. Dirseklerini dizlerine dayayarak çenesini avuçlarının arasına aldı. Önceleri, bu mağaraya gelip yerleşmek kendine ne kerte güç gelmişse, şimdi burasını bırakıp gitmek de öyle güç geliyordu. Burda doğanın azgın güçlükleriyle boğuşa boğuşa onun bir parçası olmuştu. Kendini öyle duyuyordu. Bu yalçın kayalıkların sarımtrak renkleriyle ruhuna doldurduğu ıssızlığın büyüsü, ona en gerekli, en içten bir dostluk gibi vazgeçilmez bir şey görünüyordu. Yıllarca sırtını sarı altın renkli kayalıklara dayayarak kara, yağmura, fırtınaya, yıldızlara, insanlara meydan okumuştu. Bu yalçın kayalıklar, ona dost bir ordu gibi hep güven vermişti. Bu kayalıklar, bol ceviz ağaçlariyle yaşamağa koca bir ormandan daha elverişliydi. İnsan toplumunun fırlatıp bir kenara attığı insan, bunca yıl burda ölüme kafa tutarak yaşayabilmişti. Doğa, ona her kış, biraz öteki keklik mağarasında keklik şölenleri hazırlamış, tilkiler, yaban keçileri, kurtlar, ayılar, sansarlar yolunu şaşırmış kuşlar göndermiş, onun bunların etiyle beslenmesini sağlamıştı. Burası, kendisine olduğu gibi bütün bu hayvan türlerine de bir sığınak olarak görünmüştü.

Hepsini bir yana bırakın: O, bu dünyanın en ıssız yerinde bile aşk duygularını bir lâle bahçesi gibi renk renk açtıran kendiliğinden gelen bir sevginin cennetine ulaşmış, dağ çiçeklerinin, dağ hayvanlarının buruk yaşayış şarkısı içinde obur

gibi alabildiğine sevmişti. Kışlar oldukça uzun, çetin geçmişse de ilkyaz, yaz, güz ayları, kışır bir yaşayışın kucağını her türlü hızlı güzellikler, duygular, çiçeklerle doldurmağa yetip de artmıştı. Sık sık Hauptman'ı *Suvana'lı Münkir* adlı romanını, anıyordu. Ordaki kızıl sakallı papaz da İsviçre Alplerinde, böyle zengin doğa güzellikleri içinde yaşamıştı. Ne var ki onun dramı kendisininkinden daha bayattı. Kendisininkiyse bütün anlamiyle insanoğlunun en modern dramıydı. Düşünceleri yüzünden dağlara sürülmüş bir aydının dramı ki, karşısında ünleyebileceği tek bir insan yoktu. Türlü vahşi hayvanlarla, otlarla, çiçeklerle, sarı kayalıklarla, ceviz ağaçlariyle kevser tadındaki suların bayır aşağı giderken çıkardığı şırıltılarla söyleşmek zorunda kalmıştı. Siyasal korku, onunla bütün eşin dostun, insanoğlunun ilişkisini kesmişti. Yurdunun insanlarını daha üstün bir insanlık düzeyine çıkarmayı düşünmek, sonra, ceza olarak bu vahşi kayalıklar! İdealist bir felsefe öğretmeni olarak vaktiyle insanlar arasında geçirdiği günler, burdaki yalçın kayalıklardan daha anlamsız, daha çoraktı. Felsefeyle geri bir ülkenin sorunlarını çözümlemek isteyişine şimdi gülüyordu. Bu ıssız kayalıklara benzeyen okumamış insan yığınları, felsefenin yumuşak formülleriyle nasıl uyandırılabilir, ileriye doğru yürütülebilirdi? İktidar sahipleri, ellerindeki demirle vura vura onu bu kayalıklara sürmüş, felsefesiyle burda başbaşa bırakmışlardı. Felsefe, gerçekten gülünç bir oyun muydu? Bunu söylemek, bütün yokedici hışmına, karanlık güçlerine karşı savaşırken çelik putreller gibi yaşayış içgüdüsünün en ilkel, en yeni dünyalarını birbirine bağlayan onun varlığını bir betonarme güvenlik kulesi gibi doğanın karanlık bahçesine diken inandığı felsefe ile düşünceleri değil miydi? İnsan, korkunç doğa savaşı sırasında bunları unutup gidiyor gibi oluyordu. İlkel insanla

modern insanın, doğanın hışmına özdeş araçlarla dayanmağa çalışmasında, katlanmasında bile ayırtı vardı. İlkel insan, doğaya daha çok fizyolojik varlığıyla dayanırken modern insan, ruhunun gücüyle düşünceleri, felsefesiyle dayanıyordu. Modern insanın manivelası, felsefesiydi.

Koyun Baba, böyle dalmış gitmişti. Birden kurdun tanıdığı, sevdiği bir kimseye karşı çıkarmağa alışık olduğu mızırdanmalarla yanından ayrılıp sel yatağına doğru koştuğunu gördü. Orda taşlar yuvarlanıyordu. Birisinin geldiği anlaşılıyordu. Herhalde Bunçuk olacaktı. Kurt, gerçi öbür küçük çobanlara karşı da bu sevgiyi gösteriyorsa da Bunçuk'a karşı gösterdiği yakınlık, sevgi daha başkaydı. Koyun Baba'nın sarı bakışları parladı. Çevik bir davranışla doğruldu. Gelen, gerçekten de Bunçuk'tu. Önünü kesmeğe çalışan kurdu iterek koşuyordu. Soluk soluğaydı. Göğsü inip kalkıyor, kocaman memeleri, yırtık kirli mavi entarisiyle kirden rengi dönmüş yırtık pırtık kazağının üstünde iki yumruk gibi inip kalkıyordu.

«Çocuklar nerde?»

«Yukarda, ben yanlarından sıvıştım Koyun Baba, neydi o hükümet adamları, jandarmalar? Yoksa seni vurmağa mı geldiler, diye korktum. Yüreğim ağzıma geldi. Ne oldu anlat bana.»

Koyun Baba'nın kocaman eline sarıldı. Kapkara gözlerini sorucu bakışlarla onun gözlerine dikti.

Bu, on üç, on dört yaşlarında öksüz bir kızdı, (...) ayaklanışında ölümden kurtulanlardan biriydi. Uzak bir akrabasının yanında barınıyor, yedi yaşından beri keçi çobanlığı yaparak geçiniyordu.

Koyun Baba, onu bu dağlarda tanıdığında henüz sevgiden anlamayacak kerte çocuktu. Ne var ki şimdi seviyordu. Orta yaşa yaklaşmış olan iri yarı Koyun Baba, onun, gündüz düşüncelerinin, gece

düşlerinin erkeğiydi. Bakımsız uzunca gövdesi sırım gibiydi. Yağıza çalarcasına esmerse de gözlerinin bakışı, uzunca yüzünün anlamı tatlı, zengindi. Hele çocukluktan kurtulup da sevdiği günden beri yüzünün anlamından bal akıyordu. Onu bu biçimde gören de Koyun Baba'ydı. Koyun Baba adını ona takan da bu kızla onun küçük çoban arkadaşlarıydı. İlkönce onu bu mağarayı onarırken görmüş, şaşırmışlardı. Bu efendiden adamın burda ne işi vardı? Bir yıl sonra, koyun postlarına bürünmüş, dağa yerleşmiş görünce ona sokulmuşlar, tatlı konuşmalarından hoşlanmışlardı. Onun çok okumuş bir adam olduğunu küçük kafalariyle hemen anlamışlar, kasabada, köylerde reklâmını bile yapmışlardı. Onun kim olduğu üstüne bütün bir bilgi sahibi olan hiç bir köylü ya da yoksul kasabalı yoksa da kendilerince ona yakıştırdıkları adlar vardı. Ona işinden atılmış yarbay, albay, general diyenler bile vardı. Halkla çocuklar, hükümetin böyle bir adamı harcamasına akıl erdiremiyor, hükümet otoritesine karşı ayaklanmışa benzeyen bu tek adama sevgiye benzer bir ilgiyle bakıyorlardı. Burda daha pek yakında pek çok insanın canına mal olan büyük bir ayaklanış olmuştu. Bu yüzden halk, kendini kılıç artığı bilerek korkuyordu. Koyun Baba, bu kinden hiçbir vakit yararlanmak aptallığını göstermedi. Bu türlü zavallı kinler, ancak bunalımlı zamanlarda zavallı halkın kırılmasına yol açıyordu. Onların birer yaralı, yırtıcı hayvana benzeyen aşırı duygularını sağlamağa çalışmak en iyi yoldu. O da onu yapıyordu.

Koyun Baba, Bunçuk'ta bir hiç uğruna kırılıp gitmiş bura halkının zavallı dipdiri bir örneğini buluyordu. Bunçuk, soluk soluğa ona sokuldu. Koyun Baba'nın kocaman elini yakalayan uzun parmaklı elleri, ateş gibi yanıyordu. Adamın yüzüne sürekli, kuşkulu bakışlarıyla bakarak hükümet

adamlarının, jandarmalarla buraya gelişinin nedenini anlamağa kararlı olduğunu anlatmak istiyordu. Koyun Baba:

«Gel, içeri gidelim. Seninle konuşmam gerek» diyerek genç kızı mağaraya doğru sürükledi:

«Çocuklar kuşkulanmaz mı?»

«İsterse kuşkulansınlar.»

Mağaraya girdiler. Koyun Baba içerden kapıyı güzelce destekledi. Her zamanki yerlerine, bol tüylü ayı postunun üzerine yanyana uzandılar. Bunçuk başını Koyun Baba'nın sol kolunun üzerine koydu. Birbirlerine sarıldılar. Koyun Baba, onun süt, tereyağı, keçi, is, duman gibi türlü kokuların karışımiyle oluşan kokusunu içine çekerek yüzünü, saçlarını, gerdanını, çıplak omuzlarını öpmeğe başladı. İkisinin de birbirine pek yaklaşan yürekleri tatlı bir mutlulukla çarpıyordu. Genç kız, mağaranın alaca karanlığında kara iki ateş parçası gibi yanan gözleriyle Koyun Baba'nın kafasındaki gizi söküp almağa çalışıyor gibiydi:

«Çocuklarla karşı yamaçtaydım. Uzaktan seni gözlüyordum. Birden jandarmalarla hükümet adamlarının yoldan geçtiğini gördüm. İçim hop etti. Sonra, senin kartalı vurup düşürdüğünü gördüm. Kartal, onların ayakları dibine düştü. Sonra, sana seslendiler. Aşağı indin. Onları alıp mağaraya götürdün. Öyle korktum ki bilemezsin. Sanki sana bir kötülük edeceklerdi. Bunlar buraya hayrına gelmezler diyordum. Sonra, çekilip gittiler de içim ferahladı. Söyle, niçin geldi bu herifler sana?»

Koyun Baba, henüz bir karara varamadığından Bunçuk'a doğruyu söylemekten çekiniyordu. Onun kendisine bütün genç kızlık umudunu bağladığını biliyordu. O da onu sevmişti. Bu, onun yaşayışında gözle görülür, elle tutulur biricik aşkı sayılabilirdi. Bu sevginin hiçbir romantik yanı yoktu. Seven ruhlar, isteyen gövdeleri birbirine doğru itmişler, bu-

luşturmuşlardı. Şimdi de buluşturuyorlardı. Bununla birlikte, bu sevişme, Koyun Baba için romantik ögelerle, şiir kırıntılariyle doluydu. Aydın insanın aşkı dağbaşı serüvenleriyle birleşince romantik bir havaya bürünüyordu. Bu ürkütücü, tehdit edici ıssızlıklar içinde geçen sevişme dakikaları, Koyun Baba'nın içine ılık altın damlaları gibi damlıyordu. O, buradaki yaşayışının en sudan ayrıntılarına bile bu yüzden bir san'at yapıtının en gerekli, en güzel sayfalarıymışçasına değer veriyor, bu da onu romantizme sürüklüyordu. Kendisini aydın bir kişi yapan bütün etkenler, bunda temelli rol oynuyordu. Ölümsüzlüğe dek uzanacağını sandığı entellektüel serüveninin altın sayfaları arasında bir Bunçuk'un sevgisi, ancak bir çerez türünden bir şey olabilirdi. Ne var ki daha gerçekçi olan genç kız için ölümsüzlük denen kuruntu, bütün görkemiyle bu doğa aşkının içindeydi. Onun dışında bir ölümsüzlük serüveni düşünmek onun için olacak bir şey değildi. Bir yaban kirazı, bir ceviz ağacı, bir ahlat, bir yabani elma ağacı, bu ıssız dağların kayalıkların toprağını, acı rüzgârlarını, ceviz ağaçları boyunca yükselen karlarını, kısa yazlarının serin sıcağını nasıl seviyorsa, o da Koyun Baba'yı öyle vazgeçilmez bir gereksinmeyle seviyordu.

«Neydi onların gelişleri, niçindi, anlat bana?» diyerek yekindi, demir bir mengene gibi kollarıyla erkeği sardı, mıncıklamağa başladı. Koyun Baba, onun taş gibi memesini bir bomba gibi sıkıca yakalamıştı.

«Bunçuk, dedi, seni üzecek diyeceklerim. Benim sürgünlüğüm bitmiş. Hükümet, beni bu mağaradan da sürüyor. Ben, burda kalmak istedim. «Kalamazsın, yüksek yerden buyruk var» dediler.

Bunçuk, bunu işitince silkindi. Memesini Koyun Baba'nın elinden kurtardı. Bir sevinç çığlığı gibi patladı:

«Gideceğiz, İstanbul'a gideceğiz ha? Peki, neden saatlerdir bu güzel haberi bana bildirmezsin?»

«Senin buna sevineceğini hiç sanmıyordum.»

«Hiç insan İstanbul'a gider de sevinmez mi? Benim büyük annem de İstanbulluydu. Dedem onu İstanbul'dan alıp getirmişti. Ben de yarı İstanbullu sayılırım. Büyük annem İstanbul'un güzelliğini anlata anlata bitiremez, durmadan kendini bu dağbaşlarına getirdiği için, ona lânetler savururdu. Bana Türkçeyi o öğretti. Yoksa ben böyle konuşabilir miydim? Bizim çoluk çocuk Zazacadan başka dil bilmez.»

Yarı çıplak ayı postunun üstünde dizlerinin üzerine oturarak ellerini çırptı:

«Kallbim ne kadar temizmiş. En sonra dileğim oldu. İstanbul'a gidiyoruz. Orda bana hükümet nikâhı kıydırır, temelli karı olarak alırsın. Herhalde orda da bu vahşi hayvan postları içinde gezmeyeceksin. Bir efendi gibi giyineceksin. Okumuş, akıllı bir adam olarak yerini alacaksın. Bana da güzel urbalar giydireceksin. Ben de tango olacağım. Oh ne güzel! Yaşa, varol benim arslan Koyun Baba'm!»

Koyun Baba'nın üzerinde hoplayıp zıplıyor, o da onun bu sevincini nasıl karşılayacağını bilemiyordu. Onu, alıp İstanbul'a götürebileceğini şimdiye dek usunun kıyısından geçirmiş değildi.

«Aman, Bunçuk, ne yapıyorsun, çobanlar işitir» diye uyarmak zorunda kaldı.

«Çobanlar işitsin, ne olacak? Ben artık senin karın değil miyim? Birlikte İstanbul'a gitmeyecek miyiz? Bunu bütün dünyaya duyurmak istiyorum. Orda güzel çocuklarımız olacak.»

Genç kız, bunları söylerken entarisini, şalvarını, altları delinmiş çarıklarını çıkarıp yere fırlattı. Koyun Baba'nın postlarını da sıyırıp attı ve bütün gücüyle ona sarıldı:

«Artık, ben senin karınım, sen de benim kocamsın.»

Koyun Baba, hesaplı insan kafasının bütün nöbetçilerini nöbet yerlerinden kovarak genç kızı ilk kez serbestçe, korkusuzca kollarının arasına aldı.

İki çileli insan için de bu ıssızlıklar ortasındaki kayalıklara gömülmüş mağara, birdenbire çiçekler, umutlar, cennet rüzgârlariyle süslü bir gerdek odasına döndü. Bunçuk, kıvrak davranışlarla Koyun Baba'nın kolları arasında sağa sola kayıp durur, bütün yaşayışı boyunca ilk kez en tatlı sevişme oyunlarını oynarken kendini toplayarak dayattı:

«Artık olan oldu. Seninle birlikte İstanbul'a gidiyorum. Bizi artık bundan böyle ancak ayırırsa ölüm ayırır. Bir iki gün içinde gel beni anneliğimden, babalığımdan iste. 'İstanbul'a götüreceğim, orda onunla evleneceğim' de, anladın mı? Ben, buralarda kimsesiz bir kızım. Analığım, babalığım da bana keçi çobanlığından ötesini lâyık görmüyor. Yarın da beni bir zavallı herifin üzerine yıkıp benden kurtulacaklar. Ben, senin gibi adamı tanıdıktan sonra artık başkasiyle edemem. Gel, e mi, gel de analığımla babalığımdan beni iste.»

Bir yandan konuşuyor, bir yandan da aşk oyununun en çılgın davranışlariyle Koyun Baba'yı kucaklıyor, yüzünden, gözünden öpüyordu.

«İstanbul'da sen yine efendi gibi giyinirsin. Kaymakamın giydiği urbalardan giyersin. Kim bilir, ne güzel bir adam olacaksın. Bu orman gibi şakalını, bıyığını da kesip atacaksın. Bana da kaymakamın karısının giydiği güzel urbalardan giydirirsin. Bak, o zaman bu çoban parçası nasıl güzelleşecek. Annem, uzun boylu, kara kaş kara göz çok güzel bir kadındı. Babam da senin gibi iriyarıydı. Nasıl, söz mü? Yarın gelip beni isteyecek

misin? Beni alıp götürmezsen kendimi şu uçurumlardan aşağı atar, kahrımdan ölürüm. Ben sensiz yaşayamam, Koyun Baba!»

Koyun Baba, sorumsuz bir doğa aşkının çiçekli sayfaları arasında biraz sarhoş olayım derken kocaman bir sorumluluğun içine yuvarlandığını anlıyordu. Bu küçük kızı kendisine verip İstanbul'a gönderirler miydi? Verseler bile onu oraya götürecek yol parası yoktu. Bu uzun yolculuk olanağını kimbilir nasıl düzenleyecekti? Bir kez burdan (.....) a yayan gitmek gerekiyordu. Ordan öteye de trenle gidebilmenin yolunu arayacaktı. İstanbul'a gidince daha pek çok güçlükler kendini gösterecekse de Bunçuk'un her zaman yanında bulunuşu kendisi için tatlı bir avunuş olacaktı. Bir erkeğe olsa olsa ancak bir kadın dost olabilirdi. Bütün gençlik arkadaşları, sonradan edindiği bütün dostlariyle arkadaşları, siyasal baskının etkisiyle ortadan silinmişti.

Şimdiye dek hep erkek dostlariyle arkadaşlarına bir kara gün dostunun altın çekirdeği olarak bakan Koyun Baba, artık böyle düşünmüyordu. Bir erkeğin, seven bir kadından başka dünyada hiçbir gerçek dostu olamazdı. Şimdi, İstanbul'a varınca yine bütün erkek dostları, eski karısiyle çocukları, bütün kadın tanıdıkları, ondan köşe bucak kaçacaklardı. Bunu iyi biliyordu. Koskoca bir kentin yalnızlığı, bu dağ başının yalnızlığından, ıssızlığından daha öldürücüydü. Orda yüz binlerce göz, birer eşek arısı utanmazlığiyle yüzüne gözüne konup duracaktı.

Siyasal iktidarın dediklerine, baskısına körü körüne inanan, baş eğen bu insanlar, onda bir umacı varlığı görecek, bakışlarını onun yüzüne tükürük gibi fırlatacaklardı. İşte, bu sırada Bunçuk yanında olursa kendisine büyük bir destek olacaktı. Orda eşit olmayan koşullar altında yapacağı

yaşam savaşını hiç olmazsa bu sırım gibi kızdan alacağı güçle yapardı.

Kafası, Bunçuk'un isteğine yatmıştı.

«Peki, Bunçuk, dedi, yarından tezi yok, hemen gelip seni İstanbul'a götürmek için isteyeceğim.»

Genç kız, buna çok sevindi. Koyun Baba'nın öpüp dişlemedik yanını bırakmadı.

«Bunçuuuuk! Geeeeel, geeeeel! keçiler dağıldıııı.»

Bunçuk, çırılçıplak postun üzerinden yere atladı. Alacakaranlıkta esmer teni yağız bir ışıkla parlıyor, kapının aralarından vuran güneş ışıkları dimdik memelerinin esmer boyası üstünde altın nakışlar işliyordu. Onu alıcı gözlerle bir kez daha seyreden Koyun Baba, birlikte başlayacakları İstanbul serüveninin gerekliliğine bir kez daha inandı. Onu, İstanbul'a götürecek, onunla evlenecek, onu mutlu etmeğe çalışacaktı. Kendisini yüzüstü bırakmış koskoca bir dünya ortasında bir tek bu kızcağız kendisine inanıyor, güveniyor ve kendisini seviyordu.

Bunçuk, çabucak şalvarını ayağına, entarisiyle hırkasını sırtına geçirdi. Koyun Baba'nın açtığı delikten, yüreği küt küt ederek dışarı fırladı. Taşları yuvarlayarak aşağı doğru koştu. On bir yaşındaki çoban Kemal bir kayanın üzerinde bir söğüt dalından düdük yontuyordu.

Bunçuk'u görünce:

«Kız, nerdesin? Keçilerin yukarlara sardı. Birkaçını koşup çevirdim. Ötekiler başını alıp gitti. Onları kurda kaptırırsan artık gerisini sen düşün.» dedi.

«Sen korkma. Ben, şimdi toplarım onları. Yalnız, biraz ekmeğin neyin var mı karnım çok aç. Gece iyi uyuyamadım da şu öteki kaya üstüne uzanınca uyumuşum. Sesini duyunca yerimden fırladım.»

Kemal, bilgiç bilgiç güldü:

«Kız sen bizi aptal yerine mi koyuyorsun? Koyun Baba'nın koynundaydım demiyorsun da...»

Bunçuk'un yüzü kızardı:

«Görmediğin şeylere inanma, oğlum. Herkes için her şey söylenir. Senin için de...»

«Ne deniyormuş benim için de?»

Bu kez Kemal'in yüzü kıpkırmızı oldu.

«Ne diyecekler, herkesin altına yatıyor diyorlar. Ben seni yüzledim mi hiç?»

Kemal, kendisini çok güç durumda duydu. Bunu bir kızdan işitişi çok acıydı:

«Herkes için her şeyi söylerler, dedi. Sen, Koyun Baba'yla evlenmeyecek misin?»

«Evlenmek istiyorum ama, bakalım.»

«Evlen, evlen. Böyle adam buralarda ne gezer.»

«Kemal, bana nan dano. (ekmek ver.) Açlıktan ölüyorum.»

Kemal, kayadan aşağı atlayarak biraz önce oturduğu ceviz ağacının altına koştu. Ekmek, çökelek torbasını orda bırakmıştı. Torba orda yoktu. Aşağıda, yolun kıyısında birlikte oturup konuşan Binat'ı, Musa'yı, Fatma'yı gördü:

«Hey, çocuklar, benim azık torbasını siz mi götürdünüz?»

Küçük Binat

«Ne torbası? Biz, torba morba görmedik» diye bağırdı. Bu sırada Kemal'in gözleri, bir tilkiye ilişti. Ağzında kendi azık torbası, fundalıkların arasına dalmıştı. Onu Bunçuk da görmüştü:

«Bizim kısmet uçtu, dedi, ben gidip keçileri çevireyim. Sen de bana yardım etsene.»

«Dur aşağıdakilere haber vereyim de.»

Sonra, ellerini boru yaptı:

«Çocuklar, haberiniz olsun, ben Bunçuk'un keçilerini çevirmeğe gidiyorum,» diye aşağıdakilere seslendi.

Koyun Baba, biraz sonra, uzandığı yerden doğrularak pantalon postunu bacağına, bir çeşit çarığa benzeyen ham deriden çizmelerini (bunları da kendisi dikmişti) ayağına geçirerek dışarı çıktı. Belinden yukarısı çıplaktı. Kurt, mızırdanarak ayaklarına sürünüyordu. Aç olduğunu anladı. Tavana astığı tütsülenmiş yaban domuzu etinden koca bir parça keserek ona verdi. Genç hayvan, bunu yalamadan yuttu, bana mısın demedi.

Koyun Baba:

«Yavrum, dedi, artık kendi başının çaresine bakmanın zamanı geldi diyorum sana. Artık, ben gidiyorum. Dağlarda sürülerle yaban domuzu kaynıyor. Domuz yavruları, yaban keçileri tutup karnını doyurmağa bak. Bizim küçük çobanların keçilerine sataşayım deme. Hem çocukları perişan edersin hem de sana kıyarlar. Hem sana hem de onlara acırım.»

Akşama dek mağarasının önünde uyuzlanarak vakit geçiren Koyun Baba, bir yandan da İstanbul yolculuğunu düşünüyor, yolculuğun kimi güçlüklerini kafasında çözümlemeğe çalışıyordu. Güneş, birdenbire yüksek dağların arkasına inmiş, ortalık serinlemişti. Uzakta sırtı yemyeşil ormanlarla kaplı sivri bir dağın doruğu gül reçeline batmış gibi pespembeydi. Bu yandaki dağların tepeleri de altın birer şeritle masmavi gökyüzünden ayrılıyordu. Başının üstünde kımıltısız uzanan bir bulut, kıpkızıl ateş kesilmiş bir meşe kütüğü gibi gözlerinin içini ısıtıyordu. Kalktı, içeri girerek koyun postundan bitnik ceketini sırtına geçirdi. Keçilerle çebiçleri içeri aldı. Annelerini rasgele emmesinler diye onların yerini içerde de ayırmıştı. Sonra, yine dışarı çıkarak, çimenlerin üzerine bağdaş kurup oturdu. Garip de yanı başına uzandı. Burnunu iki ön patisinin arasına uzatarak çakır gözleriyle efendisinin davranışlarını gözetlemeğe

başladı. Ara sıra, onun üstündeki kurt postunu derin derin kokluyorsa da bunu annesinin postu olduğunu nerden bilecekti. Biraz sonra, akşam yıldızı doğdu. Buğusuz göğün koyu maviliği üstünde sivri köşeleriyle iri bir pırlanta gibi pır pır edip duruyordu. İşte, Koyun Baba'yı en çok üzen saatler bu akşam vaktiydi. Onda romantik duygu, düşünce bahçeleri yaratıyor, bu bahçelerde üzgün güzellikleriyle bütün yaşayışının varılmış, varılmamış cennetleri çiçek açıyordu. Çoğu zaman kendini Kafkas dağlarının yalçın kayalıklarında zincire vurulmuş ünlü Prometheus'a benzetiyordu. Suçları da birbirininkine pek benziyordu. İkisi de güzel bir düşünce, inandıkları güzel bir düşünce uğruna dağlara sürülmüştü. Yaptığı güzel bir heykele can vermek için göğün kutsal ateşinden bir kıvılcım çalan Prometheus, sanki her akşam karşısına gelip bağdaş kuruyor, onunla saatlerce dertleşiyordu... Birini Tanrıların Tanrısı kayalara zincirlemiş, başına da bir kartalı ya da bir demir gagalı keleş akbabayı belâ etmişti.

Koyun Baba'yı bu kayalıklara sürenlerse ufacık tefecik, ölümlü, zavallı, iktidar sahipleriydi. O da bir düşünceyi meşale gibi yakarak insanlığın gecesini aydınlatmak istemişti.

Koyun Baba başının üstündeki uzun bulut parçasının mosmor kesilerek kül bağladığını, akşam yıldızının mavi bahçesinde bir sürü ak papatya açtığını gördü. Hepsi de gizli bir rüzgârla titreşiyordu.

Bu sırada Garip, homurdanarak geriye baktı. Vâdiden keçi çıngırakları, çocuk haykırışları geliyordu. Kurt, kalkarak o yana seğirtti. Onu gören ilk keçiler korkuyla sıçrayarak aşağı doğru kaçmağa başladı.

Sonra, keçilerin geri kalaniyle Kemal, Bunçuk göründü. Üstleri başları yırtılmış, kan ter içinde kalmışlardı. Bunçuk, Koyun Baba'nın yanına geldi.

Teninden mis gibi bir ter kokusu yayılıyordu. Esmer yüzünde irili ufaklı ter taneleri parlıyordu:

«Kız, sen misk keçisi mi oldun? Terin ne hoş kokuyor.»

«Bırak, Koyun Baba, perişan olduk. Keçiler, başını alıp çok uzaklara gitmiş. Eğer yukardaki kömden yardım etmeselerdi hayvanları gece yarısı bile toparlıyamazdık.»

«Bari yitik filân var mı?»

«Korkarım ki var. Bari çok olmasa. Uçururlar beni sonra. Tam da İstanbul'a gideceğimiz bir zamanda, ne kötü, değil mi?»

Bunçuk, gerçekten acınacak bir durumdaydı. Koyun Baba, eliyle onun yüzündeki terleri sildi. Onu bir dakika kucaklayıp bağrına bastı. Bir genç kız için ne çetin yaşayıştı bu.

«Haydi, karanlığa kaldınız. Götür sürüyü de yarın yine görüşürüz.. Hiç kimseye bir şey çaktırma. Seni İstanbul'a götürmeğe aklım yatmağa başladı.»

Bunçuk, bir oğlak gibi sıçrayarak onun yüzünü, gözünü öptü:

«Yaşa, haydi, şimdi; allahaısmarladık. Artık insan gibi yaşayacağız.»

Böyle diyerek Koyun Baba'nın güçlü kollarından sıyrıldı. Son keçileri haydayarak yola doğru koşmağa başladı.

Koyun Baba'nın bütün dert, düşünce dünyası depreşmişti. Yıllardır alıştığı biçimde köylüler gibi erkenden mağaraya girip uyuyamadı. İstanbul'a dönüşü yepyeni bir serüven olarak düşünüyordu. Bu yolculuk sanki, başının, içine gömülüp uyumuş ya da uyuşmuş bin türlü üzüntü, sevinç, kaygu tohumunu çatlatıp yeşertiyordu.

Yıllardır burda doğanın kör güçlerine, onun yırtıcı hayvanlarına, açlığa, bin türlü ölüm biçimine karşı sürdüregeldiği savaşı, İstanbul'da insanlara,

onun örgütlü güçleriyle açlığa karşı sürdürecekti. Tek başına olması neyse neydi, şimdi kuyruğuna bir de kabak bağlayarak gidecekti. En çaresiz durumda, insanlıktan çıktığı bir zamanda kendi ayağıyle gelmiş, kendisini bir kadın olarak en ateşli sevgiyle kucaklamış gencecik bir insanı elbette geride bırakamazdı. Herhalde ona İstanbul'da yedirecek bir lokma ekmek, giydirecek bir basma entari bulabilirdi.

Koyun Baba, yatak, yorgan olarak kullandığı ayı postunu omuzlarına atarak gece yarısına dek mağaranın önünü yumuşacık, yeşil bir halı gibi kaplayan çimenlerin üzerine oturup yıldızları, saman yolunu, düşen gök taşlarını seyrederek düşündü. Bu yerlerde altı - yedi yıldır çektiği çile hesaba gelmez, sayınakla bitmezdi. Ancak o zamanlar çok genç sayılırdı. Şimdi, kırkına merdiven dayamıştı. Kaslarında artık eski çevikliği bulamıyordu. En çok kendisini yıldıran, karakış aylarıydı. Mübarek kar, yumuşak yağınakla birlikte öyle bir yağıyordu ki şuradaki çeviz ağaçları bile tepe dallarına dek kar altında kalıyor, yola inen sel yatağı ağzına dek doluyordu. Buradan yol açıp aşağı, çaya inerek balık tutmak, ava gitmek son kerte güçleşiyordu. İstanbul'a kavuşmak olanağı görününce neden buranın çetin yaşayış koşulları birer birer sökün ederek karşısına dizilmeğe, kendilerini göstermeğe başlamıştı? Sıcak, konforlu evler, yoksul insanın cennette bile varlığını düşünemediği tatlı, güzel yemekler, şıkır şıkır aydınlık geceler, yollar, gerçekten özlemi duyulacak gereksinimler değil miydi? Uzun yıllardır, uygar insanın okuduğu günlük gazeteleri, dumanı üstünde yeni, güzel kitapları unutup gitmişti. Gerçeğin demir kanunlarına öyle boyun eğmişti ki çoğu zaman bunların varlığını bile unutmuştu. Ateşten bir cımbızla kafasından düşünceleri, gözlerinden her günkü yaşatıcı düşlerinin renkli yansımalarını

çekip almak isteyen sadist bir iktidar kuşağı görevlilerinin karşısında inci yapan bir istiridye gibi yaşamak zorunda kalmıştı. Bütün gençliği böyle geçmişti. Ne işkenceli günlerdi o günler! Ne var ki yine de o istiridye gibi kabukların içinde incisini büyütüp saklayabilmişti. Kabuğunu kimseye kırdırmamıştı.

Artık, o kara düşlü dönem geçmiş, Türkiye'nin sırtına taze çimen yeşili gencecik bir demokrasi hil'ati giydirilmişti. Köylünün, işçinin sevgilisi Demokrat Parti, diktatörlüğü yenerek oyla iktidara gelmişti. Artık pembe düşüncelerinden dolayı hiçbir aydın tutulup dağlara sürülmeyecekti. Buna inansa mıydı? Bir ülke birdenbire böyle kökünden nasıl değişebilirdi? 1908, Türkiye'yi değiştirebilmiş miydi? Cumhuriyet, değiştirebilmiş miydi? Ancak, iktidar sahipleri, iktidar grupları değişmiş, kullandıkları etiketler değişmişti. Şimdi, kendisi İstanbul'a varınca yeni dönemin polisi arkasına düşmeyecek miydi? Kaymakamın, onu bu mağarada bırakmak istememesi, bunun hükümetçe sakıncalı görüldüğünü söylemesi bile bundan sonra da sürüp gidecek aydın insan avının bir işareti değil miydi?

Ne olurdu İstanbul'da da şu mağaraya benzer doğa yapısı bir barınak bulabilseydi! O zaman, gereksinimleri elden geldiğince kısılır, hiç olmazsa en belâlısı olan ev derdi olmazdı. Çingenelerin bile Mecidiyeköyü sırtlarında, Edirnekapı, Mevlânakapı, Topkapı surları dibinde ayrı teneke mahalleleri, gettoları, mağaraları vardı. Kendisi de bu kılıkla İstanbul'a varınca ancak o biçim yerlere sığınabilirdi. Saygıdeğer İstanbul halkı hiç onunla Bunçuk'a bu kılıklariyle ev verir miydi? Bu son kerte önemli sorun, Koyun Baba'nın kafasını pek çok tırmalıyordu. Şimdiden anlıyordu ki, İstanbul'da kurulmuş düzene, siyasal baskıya, kışkırtılmış halk yığınlarına karşı vereceği savaş, burada doğanın kör güçlerine karşı verdiği savaştan daha kolay olmayacaktı.

Bütün bu dikenli, kılçıklı, çözüm isteyen çetin düşünceleri arasında güzel, mutlu düşlere benzeyen imgeler de yer alıyordu. İstanbul'un güzel, yaşanası yerleri bir inanırın düşlediği cennet yeşillikleri gibi güneşli tablolar biçiminde kafasından gelip-gelip geçiyordu. Boğaziçi'nin, eski aristokratlarca kapışılmış deniz kıyısı topraklarında yaratılmış, zengin korular, parklar, bahçeler, çamlıklı adalar, Mecidiyeköy dutlukları, üzerinde altın renkli insan gövdeleri kaynaşan kumsallar, plâjlar, sinemalar, tiyatrolar, yıllardır unutulmuş, lotüs bataklığının geçmişi unutturan çürük yemiş dünyasına zorla itilmiş bütün bu şeyler, neden ecinni tayfası gibi allı yeşilli, cicili bicili kalabalığıyla kafasının içinde horon oynuyordu?

Bir yaban keçisi çevikliğiyle yalçın kayalıklarda gezinmeyi seven Garip'in yukardan ince uluması işitildi. Bu, her zaman, bir tehlike işaretiydi. Ya yabancı bir hayvan, ya da yabancı bir insan geliyordu. Koyun Baba, ayı postunu omuzlarından atarak koşup içerden keskin ağızlı yeğnik baltasını aldı.

O zamana dek de kurt gelmiş, ona sürtünüyor, ayaklarını öne uzatıp gövdesinin ön bölüğünü yere yatırarak sevinç izleri gösteriyordu.

On dakika sonra, sel yatağının en dik yerlerinden taşlar yuvarlanmağa, gecenin sessizliği içinde büyük gürültüler yapmağa başladı. Koyun Baba, baltasiyle bir ceviz ağacının kalın gövdesi arkasında pusarak beklerken bir hıçkırık işitti. Bu bir kadın hıçkırığına benziyordu. Neyin nesiydi? Sel yatağına doğru ilerledi. Evet, hüngür - hüngür ağlayan bir kadından geliyordu bu. Sakın o olmasın? Şimdiye dek Bunçuk'un ağladığını hiç görmemişti. Akşamleyin keçilerin kasabaya geç dönüşünü birden andı. O zamana dek de Bunçuk geldi kavuştu. Yorgun, bitkin, Koyun Baba'nın kollarının arasına düştü. Yüzü gözü ter, gözyaşı karışımından doğan bir

sıvıyla ıpıslaktı. Entarisi terden sırtına yapışmıştı:

«Kimse var mı seninle, yalnız mısın?»

«Kim olacak, helbet yalnızım. Akşam karanlığından beri dağda taşta dolaşıyorum. İki keçi yitik. Gelmemişler sahiplerinin evine. Babalığımla analığım üzerime saldırıp odunla beni döğdüler. Her yanım sızlıyor. Beni tek başıma keçileri bulmam için dağa gönderdiler. Saatlerdir ağlayıp duruyorum. Belki keçiler sesimi işitir de gelir dedim ama, hiç biri gelmedi.»

«Gel, bir de birlikte arayalım. Bu zifir gibi karanlıkta bulmak çok zorsa da belki körün taşı rast gelir.»

«Öldüm yorgunluktan. Şu sırada bir yana kımıldayamam. Ancak, biraz dinlenirsem olur.»

«Gel öyleyse, içeri. Şu sırtında terden sırılsıklam olmuş elbiseni çıkarıp ocakta kurutalım. Bu sırada dinlenirsin. Sonra, yaylaya çıkar yöreye kulak veririz.»

Koyun Baba, genç kızı mağaraya soktu. Ayı postunun üzerine oturttu:

«Beş dakika otur. Şu ocağı yakayım. Bu ter üzerinde kurursa mutlaka hasta olursun.»

Dumanı beceriklice yapılmış bir delikten dışarı veren ocağı tutuşturdu. Mağaranın içi gülpembe bir aydınlık, tatlı bir sıcaklıkla doldu.

Gitti, Bunçuk'u tepeden tırnağa soydu. Onu ateşin karşısına dikerek yumuşak bir tavşan postuyla göğsünün, sırtının terlerini kuruladı. Bunçuk, çırılçıplak, zamanla kararmış bronz bir kadın heykeli gibi ocağın önünde, önünü arkasını ısıtırken o da onun ıslak entarisini ateşe tutarak kurutmağa başladı. Bunçuk, onun bu haline duygulu duygulu bir süre baktıktan sonra:

«Allah senden razı olsun, dedi. Bundan sonra annem de, babam da, kardeşim de, kocam da, Allahım da sensin. Ben, artık ölenecek senin arkanı bı-

rakmam. Ölüme de gitsen seninle seve seve giderim. Senin gibi insanı ben nerde görmüşüm, nerde bulurum?»

«Yalnız, sana bir şey diyeceğim, Bunçuk: Biz, yarı geceden sonra dağ başında keçi bulamayız. Böyle olduğu halde yine çıkıp araştırmamızın yararlı olacağına inanıyor musun?»

«Bilmem ki. Arasak iyi olur diyorum. Belki körün taşı rastlar da buluruz.»

«Peki, arayalım. Yalnız, yorgunsun, ama gel seni biraz seveyim.»

Onu, ateşin karşısında dizine oturttu. Yaptığı heykeli yeni bitirmiş bir heykeltraş heyecaniyle Bunçuk'un gövdesindeki iniş çıkışları tümsekleri, sertleşip kabalaşmış parmaklariyle birer kez yokladı. Kara sakallariyle onun göğsünü gıcıklayıp güldürdü:

«Şimdilik şu palaspareleri giy de İstanbul'a varınca seni bak ne güzel giyneklerle süsleyeceğim. Orası kent. Orda burdaki gibi yaşamayacağız. Okumuşluğumuzun gücünü gösterip nasıl olsa bir baltaya sap olacağız.»

Giyneklerini giymesine yardım etti. Bunlardan ağır bir koku yükseliyordu. Genç kız, bundan utandı:

«Başka ne çamaşırım, ne de entarim, şalvarım var. İşte olanı bunlar. Bunları bile yıkayacak sabun, zaman bulamıyorum. Hayvan gibi yatıp kalkıyorum. Keçilerden gizlice süt sağıp içmesem açlıktan ölürüm. Öksüzlüğün kötülükleri bunlar. Aman, iyi adam, beni al, bir ayak önce götür buralardan.»

Bu sırada köşede bir kanat hışırtısı oldu. Koyun Baba, kızı dizlerinden indirerek koştu... Yaralı kartal son kez çırpınark can vermişti:

«Hayvan bu yarayla ölmezdi ama herhalde düştüğü sırada yere hızlıca çarpmış olacak. Bir yandan

da öldüğü iyi oldu. Onu arkamda yaralı olarak bırakıp gidemezdim. Kasabada da bakan olmazdı. Öldüremezdim de. Böylesi daha iyi oldu.»

Yokladı, hayvanın gövdesi henüz sıcaktı. Yalnız, gözleri ateşin aydınlığında yeşil kırmızı bir cam gibi parlıyordu. Kanadından tutarak dışarıda kıçüstü oturup yöreye kulak veren kurdun önüne fırlattı. Hayvan, leşi biraz koklayıp evirip çevirdikten sonra karanlıkta parlayan dişleriyle parçalamaya başladı. Sevinçle Koyun Baba'ya bakan çakır gözleri, yeşil bir fosfor ışığıyla parlıyordu.

Bunçuk giyinip hazırlanmıştı. İkisi de dışarı çıktı Ay, zorlukla yüksek, yalçın dağları aşarak arkalarında kule gibi yükselen kayalıkların tepesine parlak bir lüks lâmbası gibi oturmuştu. Çayın karşısında yükselen dik fundalığı gündüz gibi aydınlatıyordu. O yandan bir erkek tilkinin yanık dalgalı türküsü geldi. Üzerlerine doğru iri parlak bir göktaşı süzüldü. Yarı yolda eridi gitti. Garip, kartalın tüylerini bir tüy fırtınası yaparcasına yoluyor, kemiklerini çatırdatıyor, etini oburca yiyordu. Genç kız:

«Gidiyoruz, ama benim hiç umudum yok, dedi. Bütün yöre kurt dolu. Kimseye av tüfeği bile vermediklerinden kurtlar, domuzlar, ayılar çoğaldıkça çoğaldı; azdıkça azdı.. Bir gece dağda kalan iki keçi hiç sağ kalır mı? Kurt koku almaz ama gözleri karanlıkları deler de geçer.

«Bir kurt yedi dağ ötedeki bir topak ak yağın içindeki bir ak kılı seçebilir. Böyle bir kurt bizim aptal keçileri dağbaşında sağ kor mu? Ama, yine gidelim. İçim, çok tedirgin. Evden ne dediler biliyor musun? Keçileri bulmadıkça eve ayak basma, dediler. Düşün ben genç bir kızım. Gece yarısı beni dağa gönderiyorlar, sonra da keçileri bulmazsan eve uğrama, diyorlar. Öyle ya beni anamdan, babamdan sayı ile almadılar ya. Aç kurtlar, ayılar

beni de parçalayabilirmiş onların umurunda mı?»

Ayışığının yardımıyla yaylaya doğru tırmanmaya başladılar. Sel yatağı çok, pek çok iri devlerin yukarı tırmanmak için yaptığı bir taş merdivene benziyordu. Her iki üç metrede bir basamak çıkıyor durmadan çıkıyorlardı. Bu basamakları tırmanabilmek için ayaklarıyla birlikte ellerini de kullanıyorlardı. Bu, dik, çok yüksek bir duvarı tırmanmaktan başka birşey değildi. Koyun Baba, kamasıyla baltasını da yanına almayı unutmamıştı. Yakın tehlikeler için bunları çok iyi kullanmasını biliyordu. Sol eliyle Bunçuk'un elini, sağ eliyle de baltayı tutuyordu. Yaylaya çıktıklarında birkaç yüz metre ötedeki kömün, çayırların ortasında kara, iri bir leke gibi yayıldığını gördüler. Koyunlar, bunun önünde kocaman bir ak leke gibi görünüyordu. Kömü bekleyen çoban köpekleri, yarı uykulu sesleriyle uzaktan uzağa havlıyordu. Koyun Baba:

«Kenardan gidelim. Köpekler varlığımızı sezmesin, boşuna gürültü çıkar» dedi. Kayalıklardaki her türlü karaltıya, kımıldanan ot kümelerine bakarak uzunuzadıya gittiler. Yayla bayağı serindi. Bunçuk, ikide bir zangır zangır titriyor, yine de Koyun Baba'nın elinden kurtulmuş, önden koşarcasına ilerliyor, keskin gözleriyle kuytuları, köşeleri araştırıyordu. Koyun Baba, şakalaştı:

«Bunçuk, sen de sanki yedi ayışıklı yaylanın ötesindeki ak keçiyi seçmek istercesine yoruluyorsun.»

Bunçuk:

«Ümit dünyası» diyerek keçi gibi melemeğe başladı. Hem gitti, hem meledi. Bir ara, arayı da epeyce açtı. Koyun Baba, neden sonra arkasından bir kıpırtı duydu. Baltayı, vurmaya hazırlanarak birden döndü:

«Sen miydin, Garip, dedi, az kalsın o güzel alevli gözlerinin arasına baltayı yiyordun.»

Biraz sonra hâlâ keçi gibi meleyerek önde koşan Bunçuk'a yetişti.

Bir zaman sonra da (.....) ün önünde yükselen kayalıklara vardılar. Kışlada gemici fenerlerinin sarı ışıkları görünüyordu. Kasabanın geri kalan yanı zifir gibi karanlıktı. Ay, yeni yeni bu karanlığı gümüş süngeriyle silerek ilerliyordu. Kayaları yuvarlayarak aşağı inmeye başladıklarında çaya ulaşmak için küçük şırıltılarıyla başaşağı tekerlenip giden ufak derenin kıyısındaki ağaçlıkta acı acı meleyen bir keçinin yardım isteyen sesini işittiler. Düşe kalka bayır aşağı koşmaya başladılar. Bunçuk, bayırdan uçarcasına koşarkan şöyle dedi:

«Kurt, binmiş tepesine, kurt. Anlaşılan boğazını sıkmağa vakit bulamadan arkasından yemeğe başlamış.»

Oraya yetiştiklerinde koca bir kurdun ak bir keçiyi yan yatırmış diri diri parçalayıp yediğini gördüler. Her saldırışta hayvandan en aşağı bir kilo et koparıp yutuyordu. Koyun Baba'yla Bunçuk'u gördüğü halde aldırış etmeyerek şölenini sürdürüyordu. Keçi, onları görünce son bir umutla doğrulup onlara sığınmak için davrandıysa da kurt, sol kalçasını koparıp yediğinden yürüyemiyecek duruma gelmişti. Koyun Baba, hiç sesini çıkarmadan kurdun üzerine yürüdü. Baltasını kafasına indirmek üzereydi ki, hayvan tehlikeyi gördü, yokuş yukarı sıvıştı.

Bu sırada keçinin acı haykırışlarını işiten taburun tavla erlerinden iki kişi de olay yerine yetişti. Birisi, Koyun Baba'ya sordu:

«Ne oldu bu keçiye, kurt mu yaraladı?»

«Evet, biz yetiştiğimizde hayvanın dörtte birini diri diri yemişti.»

«Keçi sizin mi?»

«Bizim.»

«Ölmesin bari. Murdar gider. Keselim şunu.»

«Ben kesemem. Sizin bıçağınız varsa kesin.»

Askerlerden biri, kılıflı bıçağını çıkardı. Kendilerinden yardım, kurtuluş uman ayışığıyla yıkanan iri güzel gözlerinde bu yalvarışları açıkça görülen keçinin boynuna bıçağın çeliğini dayadı.

Askerler çekilip gittikten sonra Koyun Baba'yla Bunçuk başbaşa verip bu hayvanı ne yapacaklarını düşündüler. En sonra, genç kız, hayvanın ölüsünü olsun sürükleyerek eve götürmeğe karar verdi. Kimbilir, bu hayvan kasabanın kenarına dek indiğine göre öbürü de evine dönmüş olabilirdi. Allahtan umut kesilmezdi. Ah keşke böyle olsaydı!

Koyun Baba, kanlı leşi sürükleyerek yarı yola dek götürdü. Oradan ötesini Bunçuk'a bıraktı. Kimsenin kendisini genç kızla birlikte görmesini istemiyordu.

«Bunçuk sabah olmak üzere. Bunu eve götürdükten sonra seni döğüp evden kovmazlarsa, yatıp birkaç saatçik kestirmeğe bak. Yarın sürüyü elinden almazlarsa yine gel mağarada beni bul. Eğer bu gece evden kovulursan doğru bana gel. Birkaç gün orda saklanırsın. Sonra, seni alır, İstanbul'a götürürüm. Bu çetin rezalet de artık biter.»

Bunçuk, sevinçle onun üzerine atıldı, kollarını boynuna doladı. Yüzünde gözünde öpmedik yer bırakmadı. Sonra, keçiyi bacağından sürükleyerek götürdü. Koyun Baba da geri döndü.

Derenin kıyısındaki sık ağaçlıkta böğürtlenliklerin üstündeki yeşil tarlalardan geçerken sol yukarısında iki kurt gördü, baltaya davrandı. Kurtlardan biri kendisine doğru seğirtince bunun Garip, ötekinin de keçiyi parçalayan kurt olduğunu anladı. Yürüyüşünü sürdürdü. Yabancı kurt Garip'le mağaraya dek geldi. Koyun Baba:

«Ulan deyyus» dedi, «bu geceki keçinin tadı her halde damağında kalmış olacak. O hızla yarın

sabah bizim keçilere sataşırsan senin etinden de Garip'e belki de kendime şölen çekerim ha.»

Günün yepyeni heyecanlarıyla iyice yorulmuştu. Ayı postunun üzerine uzanır uzanmaz uyudu. Aradan bir saat geçmiş, geçmemişti ki uykuda bile tetikte olan içgüdüsüyle yerinden fırlayıp geceye kulak verdi. Dışarıdan gelen Bunçuk'un sesiydi:

«Benim, ben aç da geleyim. Evden kovuldum.»

Mağaranın kapısı açıldı. Bunçuk, bir gölge gibi içeri süzüldü.

«Ne oldu, anlat?»

«İlkin şöyle oturayım da anlatırım. Öldüm yorgunluktan.»

«Gel uzan da hem dinlen, hem anlat.»

Bunçuk, ayı postunun üstüne ölü gibi uzandı. Koyun Baba da yanına uzanarak onu kollarına aldı:

«Anlat, nasıl oldu iş?»

«Nasıl olacak? Keçinin leşini sürükleyerek eve vardım ki evdekiler de tetikteymiş. Beni beklerler. Dışarı fırladılar. Keçiyi kanlar içinde yerde yatar görünce babalığım bir meşe odunuyla üzerime saldırdı. Kadın, herifin elini dişleyerek döğmekten alıkoymasaydı mutlaka beni öldürürdü. Bütün gövdemi kırdı, çürük içinde bıraktı. Kadının direnmelerine aldırmayarak beni evden kovdu. Benim de canıma minnet hemen sana geldim.»

Koyun Baba, onu öptü sevdi:

«İyi ettin. Nasıl olsa İstanbul'a gidiyoruz. Birkaç gün bana konuk olursun. Çok uykusuz kaldık. Şimdi, uyuyalım. Yarın daha güzel düşünür, neler yapacağınızı daha iyi kararlaştırırız.»

Birbirlerinin kollarında deliksiz, güvenli bir uykuya daldılar. İnsanoğlunun, doğanın onlar için hazırladığı bütün kötülükler, artık mağaranın kalın duvarları dışında kalmıştı.

Ertesi sabah, uyandıklarında cevizlikten ço-

ban haydamaları, keçi çıngırakları geliyordu. Delikten deşikten içeri saman sarısı aydınlık kırıntıları sızıyordu. Koyun Baba, genç kızı uzun uzadıya öpüp sevdikten sonra:

«Bunçuk, dedi. Ben İstanbul yolculuğumuzun her yanını iyice düşündüm. Seni oğlan kılığına sokacağım. Yanıbaşımda bir erkek çocuk gibi serbestçe yürüyerek gideceksin.»

«Nasıl olur?»

«Bak, anlatayım: Bugün benim keçilerle çebiçleri götürüp kasabada satacağım. Sana bir kasket, bir pantolon, bir ceket, bir çift de çarık alacağım. Eğer para kalırsa kendime de bir şeyler alıp bu Adem baba kılığından kurtulmanın çaresine bakarım. Sen bir delikanlı gibi rahatça benimle her yere gidebilirsin. Onlar da seni dağda taşta boşuna arayıp dursunlar. En sonra, seni kurt yedi sanarak aramaktan vazgeçerler. Biz de İstanbul'da nikâh kıydırıp namuslu bir âile yuvası kurarız. Ben, senden epeyce yaşlıysam da zarar yok, değil mi?»

«Hiç zararı olur mu? Benim için daha da iyi. Sen beni her yaramazlığa karşı koruyabilirsin. Senin gücünle kim başa çıkabilir?»

«Burda hazırlığımız bitince gider hükümet memurlarıyle helâllaşırım. Sonra, seninle birlikte yayan olarak (.....) yoluna düşeriz. Durmamacasına gidilirse on sekiz saat çeker. Issız ormanların, dağların, bağların, bahçelerin, köylerin arasından geçer. Yollarda jandarma karakolları, sık jandarma devriyeleri vardır. Yolcuları inceden inceye sorguya çekerler. Karakollarda hiç eğlenmemek için elden geldiğince yoldan ayrılıp sapadan gider onlara hiç görünmeyiz. Kente varınca ben bir iş bulup birkaç gün çalışır, İstanbul'a dek ikimiz için tren parası bulmanın yoluna bakarım. Oldu mu?»

Bunçuk, ona sıkıca sarılıp yine yüzünü gözünü öptü:

«Ben demedim mi? Sen, benim hem babam, hem anam, hem de kocamsın. Sen yanımdayken ben dünyada hiçbir şeyden korkmam. Azrail'den bile korkmam. Onu elimdeki çoban değneğiyle kovalarım, alimallah Koyun Baba. Dur hele sana bir diyeceğim var.»

«Hem, sen artık bana Koyun Baba deme. Biz, karı koca değil miyiz? Benim adım Ahmet. Bana yalnızca Ahmet dersin. Şimdi, söyle söyleyeceğini.»

«Biz İstanbul'a istersek bir yığın altınla gidebiliriz.»

«Gökten altın mı yağıyor? Nerden bulacağız bu altınları?»

«Bak, anlatayım. Asker (.....)'e girince bütün şeyhler, ağalar altınlarını değerli şeylerini gizli kuyulara, mağaralara sakladılar. Ali'nin altın sinisi de bunların arasındaymış.»

«Hangi Ali'nin altın sinisi, kız?»

«Hangi Ali'nin olacak. Hazreti Ali'nin. Kocaman, ay gibi büyük bir siniymiş. Ah bunu bir bulabilsek!»

«Bunçuk, biliyorsun, bugün, kasabanın sınırlarını aşarak boşaltılmış topraklara girmek yasaktır. Asker ya da jandarma bizi o yasak bölgede görünce sorgusuz sualsiz vurur.»

«Öyle, orası da var. Bir avuç altın için canımızdan oluruz. Biz, o altınları İstanbul'da da kazanabiliriz, öyle değil mi? Köylüler hep demez mi? İstanbul'un taşı toprağı altındır diye.»

Koyun Baba, kendine çeki düzen vererek keçilerle çepiçleri dışarı çıkardı. Boyunlarına birer ip bağladı. İçerdeki karaca, kurt, tilki, yaban keçisi postlarını bağlayıp denk yaparken bunların üzerine iki üç de tavşan postu koyarken genç kız gözleri korkudan büyüyerek elini tuttu:

«Aman Ahmet, ne yapıyorsun? Bu tavşan

postlarını görürlerse ötekileri de almaz, hem seni bir güzel terslerler.»

Koyun Baba'nın usu başına geldi:

«Doğru ya, iyi hatırlattın, Bunçuk. Biz buraların Alevî olduğunu az kalsın unutuyorduk.»

«Biz, Alevîler tavşanı neden yemeyiz biliyor musun?»

«Yoo. Anlat, bakalım.»

«Tavşanın başı bıyıkları, ön ayakları kediye, kulakları eşeğe, arka ayakları köpeğe benzediğinden eti yenmez. Biz Alevîler böyle biliriz.»

«Peki, tavşan postlarını ayı postunun içine sarar birlikte götürürüz. Ayı postu yollarda bize yatak yorgan görevi görür.»

Garip de yanı başlarında çömelmiş, merakla gözlerini postlara dikmiş bakıyor, bir yandan da onları kokluyordu. Koyun Baba, Bunçuk'a:

«Sen şimdi mağaraya gir de üzerinden kapayayım. Ben, gelinceye dek ses çıkarma. Çoluk çocuk seslense de aldırış etme. Bütün plânımız altüst olur, anladın mı?» dedi.

«Anladım.»

Hemen, içeri girdi. Koyun Baba, kocaman yassı taşı mağaranın ağzına manivelâyla yerleştirdi. Sonra, post dengini omuzuna vurdu, keçileri de iplerinden çekerek bayır aşağı inmeğe başladı. Oğlaklar da analarının ardından sıçrayarak koşuyordu. Koyun Baba ile keçiler, oğlaklar aşağı inerken kurt, bu yeni bilmeceyi sanki çözümlemek ister gibi arkalarından bakıyordu. Koyun Baba, onu tehlikeye atmamak için aşağıdaki yola hiç alıştırmamış, arkasından geldikçe taşlamış, kovalamıştı. Bu yüzden, o tepelere çıktıkça ormanlara gittikçe arkasından geliyor, yola inince duraklıyordu. Ancak, geceleri el ayak çekilince yola da iniyor, her yanı gezip dolaşıyor, delik deşiği, kovuğu, ini kurcalayarak

içgüdüsünün buyruklarına göre av serüvenine hazırlanıyordu.

Koyun Baba, keçileriyle oğlaklarını kasap Rıza beye satarak postları da bir başkasına bıraktı. Eski erkek giynekleri satan bir dükkândan Bunçuk için tasarladığı giynekleri aldı. Kendine de eski bir pantalon buldu. Birkaç kilo ekmek, tahan helvası alarak döndü.

Garip, onu sevgiyle karşıladı, ön ayaklarını öne uzatıp gövdesinin ön bölüğünü yatırarak inledi. Sonra, gitti. Akşamleyin, kemiklerini bile yediği kartalın tüylerini art ayaklariyle tipi yaparak savurdu. Avlarının yüzüne art ayaklariyle kar savurarak onları sersemletmek, gömmek içgüdüsü kartalın bol tüyleri üzerinde uygulanma alanı bulmuştu. Koyun Baba, onun bu davranışını böyle yorumlayarak sırığın manivelâ gücüyle kocaman taşı, mağaranın ağzından uzaklaştırırken:

«Korkma, Bunçuk benim» dedi. İçerden ses çıkmayınca merak etti. Korkulacak bir şey yoktu. Genç kız yirmi dört saatlik korkunç yorgunluğun, yepyeni heyecanların, duyuşların etkisiyle deliksiz bir uyku çekmekteydi. Ancak, Koyun Baba, içeri girip de onu öpünce silkinerek uyandı. Başucunda sevdiği adamın iri, altın sarısı bakışlarını görünce güldü, gerneşerek doğruldu.

«Bak sana neler getirdim, Bunçuk. Artık bugünden sonra erkek olacaksın. Kalk, ilkin seninle biraz bir şey yiyelim. Sonra giyneklerimizi giyeriz.»

Sıcacık kocaman buğday ekmeğini ikiye bölerek içine büyük bir helva parçası koydu. Bunçuk'a uzattı. Genç kız, öyle açtı ki bunları kurt gibi yedi. Koyun Baba da açlıkta ondan aşağı değildi.

Sonra, giynekleri çıkarıp Bunçuk'a verdi. Genç kız, uzun uzun kahkahalar atarak bunları evirip çevirdi. Kasketi başına geçirince uzun, kuzgunî, yağlı saçları bunun altında sırıttı. Koyun Baba:

«İlkönce şu saçlarını kısaltıp erkek saçı biçimine sokalım. Canın isterse İstanbul'da yine uzatırsın» dedi. Sonra, onun saçlarını eline dolayarak kamasının keskin ağzıyla kesip attı. Kenarlarını kısalttı. Kasketi başına yerleştirince, Bunçuk, birdenbire bir delikanlıya döndü. Ona pantolonu da giydirip entarisiyle şalvarını bunun içine sokunca erkeğe benzerlik daha çok arttı. Taş gibi memelerini elinin tersiyle iterek:

«Bunları yitirmek için de şu ceketi geçir bakalım sırtına,» dedi.

Bunçuk, ceketi de giyince artık, hiç kimse onun bir kız olduğunu anlayamazdı. Göğsünün sert çıkıntıları da bolca ceketin potluğu altında seçilmez olmuştu:

«Şimdi şu çarıkları da geçir ayağına. Bunlarla iyi yol alırız.»

Bunçuk, çarıkları da ayağına çekip bağlayınca erkek yürüyüşüne öykünerek ellerini pantolonunun ceplerine sokup öteye beriye yürüdü:

«İşte, şimdi, şu kılıkla kasabanın ortasından geçip gitsen, kimse senin Bunçuk olduğunu anlayamaz. Boyunun uzunca oluşu, her şeyi kurtarıyor. Kalçaların biraz yuvarlakça olsa da artık, çok görülmez. Ben de bacağımdaki şu kurt postu pantolonu çıkarıp yerine şunu giyersem belden yukarımdaki koyun postu yadırganmaz. Çarıklarım sağlamdır, domuz derisinden. Şimdi, neye üzülüyorum, biliyor musun, Bunçuk? Şu Garip'i tek başına bırakıp gideceğiz. İnsana alışkanlığı yüzünden büyük tehlikelerle karşı karşıya kalacak. Vaktiyle bir kasabada öğretmendim. Tavuk gibi alışık leyleklerim, bir de çaylağım vardı. İnsanların, kendilerinden olduğunu sanarak onlardan hiç kaçmazlardı. Bu yüzden leyleklerimden birini bir kurşunda delik deşik etti densizin biri. Okulun yöresinden hiç ayrılmayan çaylağım da bir gün gelmez oldu. Bu kurdun başına

gelecek de bundan başkası değil. O zavallı da benim insanlığımdan dolayı insana güvenecek, böylece de tehlikeyi üstüne çekecek.»

«Elden ne gelir?»

«Hiç.»

Koyun Baba, sırıkla asılı tütsülenmiş yaban domuzu etinden kocaman bir parça keserek Garip'e fırlattı. Sonra mağaranın kapısını içerden kapayarak Bunçuk'u ayı postunun üstüne çekti:

«Şimdi şu erkeklikten bir yol daha soyun da yan yana uzanıp erkek - kadın olarak sevişelim, güzel şeyler konuşalım.»

Onu erkek giyneklerinden de, kadın giyneklerinden de soydu. Genç kızın omuzbaşları, kürek kemiklerinin üzeri, kalçaları, baldırları geceki dayağın korkunç izlerini taşıyordu. Koyun Baba da büsbütün soyunarak Bunçuk'u kollarının arasına aldı:

«Korkma, artık bütün zulümler sona erecek, her mutlu Türk kadını gibi dayaksız, sopasız, karnın tok, sırtın pek yaşayacaksın.»

Genç kız, sırım gibi kollariyle ona gittikçe daha çok sarılıyor, onun güven veren güçlü, sıcak varlığına daha çok sokulmak istiyordu. İkisinin de yüreklerinin vuruş temposu hızlanıyor, solukları gittikçe daha çok sıklaşıyordu:

«Sen, benim karımsın, artık, Bunçuk. Hiç kimse, Azrail bile seni benim elimden alamaz. Sen, güzel günler görmeğe lâyık bir kızsın.»

Saatlerce seviştiler. Dışardan cevizlikten vahşi, kesik kesik kuş cıvıltıları, karşı yamaçlardan küçük çobanların, Kemal'in, Binat'ın, küçük Fatma'nın ho'ları, keçi çanlarının, çıngırakların insana kır şiirlerinin yeşil, mutlu dünyasını açan müziği geliyordu. Birkaç kez aşk uykusuna dalıp yine uyandılar. Keçi sürüleri dağı bırakıp gidinceye, vahşi kuş sesleri kesilinceye dek birbirlerinin kollarından ayrılmadılar. En sonra, aşağılardan, derinlerden

seslenip duran çayın pırıltılariyle dolu çağıltılarından başka birşey kalmayınca kalkıp dışarı çıktılar. Garip, kıç üstü oturmuş, karşı tepeleri gözetliyor, akşam yıldızı, bir kez daha eski bir pırlanta güzelliğiyle göğün masmavi kadifesi üzerinde parlıyordu.

Ayı postuna sarınarak oturdular. Kaygan yeşil yosunlu taşlar, çakıllar üzerinden akan çayın çağıltısı, geceyi dolduruyordu. Çok uzaklarda bir kurt uluyordu. Bu, daha çok annesince şarkıya başlatılan yavru bir kurdun ulumasına benziyordu. Bunu işiten Garip kulaklarını dikti. O da uzun, keyifli bir ulumadır tutturdu.

«Acıktın mı? Biraz helva - ekmek yiyelim mi?»

Bunçuk, başını eğerek onun yüzüne sonsuz bir sevgiyle baktı. Onun kafasında başka düşünceler dolaşıyordu:

«Şimdi, beni harıl harıl ararlar.» dedi.

«Arasınlar, artık seni hiç mi hiç bulamayacaklar. Sen, İstanbul'da bir hanım olarak yaşayacaksın. Sana okuma - yazma da öğreteceğim.»

Koyun Baba, bunu söylerken kalktı. İçerden helvayla ekmeği getirdi. Kurdun, çakır gözleriyle elindekilere baktığını görünce ona da kocaman bir domuz eti parçası kesip verdi. Sonra, üçü birden akşam yemeklerini yemeğe başladı. İşte, bu sırada bir yukarı yayladan, bir de çay boyundan çoban çocuklarının:

«Bunçuuuuuk!» diye ip gibi upuzun seslenişini işittiler.

Bunçuk:

«İçime doğmuş, dedi, beni sopalayıp gece yarısı dışarı atmanın acısını çektireceğim onlara.»

Çağırışlar, sürdü, yaklaştı. Birisi, yukardan sel yatağından aşağı inerken öbürü aşağıdan yine sel

yatağından yukarı çıkıyordu. Koyun Baba, Bunçuk'u kaldırıp mağaraya soktu:

«Saklan, çocuklar nerdeyse buraya gelirler. Hiç kıpırdama, sesini de çıkarma.»

Onu içeri sakladıktan sonra sel yatağına doğru ilerledi. Biraz sonra aşağı yoldan gelenler gözüktü. Bunların biri Binat, öbürü Bunçuk'un babalığıydı. Koyun Baba'yı görerek yanına vardılar.

«Hayrola, çocuklar, yine keçileri mi kaçırdınız?»

Binat:

«Yok, Koyun Baba, dedi, bu sefer Bunçuk yitti. Sabahın köründen bu yana onu arıyoruz. Kemal, Fatma, Musa da yaylâda arıyorlar. Onlar da şimdi inerler. Biraz önce sesleri geliyordu.»

Koyun Baba:

«Peki, nasıl yitmiş bu kız, evden mi kaçmış? Sakın bir delikanlıyla filân kaçıp gitmiş olmasın?» diye sordu. Babalığı:

«Yok, Koyun Baba, dedi. Düneğin keçileri kaçırdıydı. Neyse geç vakit hayvanları buldu getirdi. Gelgelelim ikisi yok. Sahipleri başımızın etini yemekte. Nerdeyse karıyla bizi ellerinden gelse kesecekler. Kıza bir sopa çektim. Git bul hayvanları diye. Gece yarısı döndü, keçilerden birinin leşini sürükleyerek. Biz, son kerte yoksul insanlarız, bey. Bu hayvanları nasıl öderiz? Gözüm kararardı. Aldım elime meşe odununu yer misin, yemez misin, seni orospu dölü. Kırdım kemiklerini, attım kapıdan dışarı. Gidiş o gidiş. Bir daha eve dönmedi. Şimdi, içim yanıyor, acaba kurt mu parçaladı, ayı mı kaçırdı diye? Erkek ayılar genç kızları, kadınları sık sık kaçırıp mağaralarına kapar, karı olarak kullanırlar. Her yanı aradık yok. Bir de senin buraya bakalım dedik.»

«Bilmem, hiç görmedim kendisini. Köylerde akrabası filân var mıdır? Belki başını alıp oraya

gitmiştir. A hemşerim, hiç genç bir kız gece yarısı evden dışarı atılır mı? Bir genç kızın her zaman dostundan çok düşmanı vardır. Acıdım yavrucağa, iyi de bir kızdı. İnşallah başına bir hal gelmemiştir. Eğer kızcağızı bulursan ya da bir daha evine gelirse kendisine bir kötülük edeyim deme. Ben, artık İstanbul'a gidiyorum. Orda bu gördüğün gibi yoksul olmayacağım. Elime birkaç kuruş geçebilir. Sana da keçilerin parasını posta havalesiyle gönderirim, sahiplerine ödersin. Hiç merak etme. Ben sözünde duran adamım.»

«Sağol, Koyun Baba. Sana Koyun Baba dediğim için kusura kalma. Herkes diyor, ben de diyorum. Haydi şimdi hoşça kal, albayım!»

«Güle güle. Belki bir daha görüşemeyiz. Size elinizi sıkarak Allahaısmarladık diyeyim. Sen de uzat elini Binat. Seninle de bu dağda yıllarca arkadaşlık ettik.»

Binat'la Bunçuk'un babalığı, aşağı inmek üzereydi ki Kemal'le Fatma, taşları yuvarlayarak sel yatağından inip doğru yanlarına vardılar. Kemal:

«Burda konuşmalar işittik, herhalde dedik, Bunçuk bulundu.»

Binat:

«Nerde bulunacak?» diye üzüldü.

«Ne iyi kızdı. Benim de en iyi arkadaşımdı.»

Fatma, kısa boylu, on iki yaşlarında ak tenli, değirmi yüzlü güzel bir kızdı. Yedi yaşından beri bu dağlarda çobanlık ediyordu. O da sık sık keçilerini kaçırır, sabahlara dek dağ taş ağlayarak arar dururdu. Kasabanın en yoksul ailelerinden birinin kızıydı. Annesi de Zaza'lara benzemeyen bir genç kadındı. Kocası, «askerî harekât»ta tehlikeli bölgenin içinde bulunduğundan canını kurtaramamıştı. Koyun Baba, onlara da:

«Çocuklar, dedi, yıllarca bu dağlarda çok iyi arkadaşlık ettik. Türkü söyledik, sütlü ceviz yedik,

keçi sütü içtik, mağaralarda «mar-ı polat» ı, Hazreti Ali'nin altın sinisini aradık, gece yarıları kurt kovaladık. Ama, ben artık buralarda kalıcı değilim. Hükümet benim sürgünlüğümü bağışladı. İstanbul'a gidiyorum bu bir iki gün içinde, Kemal, Fatma, sizin de elinizi sıkayım. Belki bir daha ölünceye dek hiç görüşemiyeceğiz. Hakkınızı helâl edin.»

«Helâl olsun. Sen bizim hem babamız, hem arkadaşımızdın.»

«Ne yazık ki Bunçuk'la helâllaşmadan gidiyorum. Bir tek ona üzülüyorum. İnşallah başına bir hal gelmemiştir kızcağızın.»

Kemal:

«Korkma, Koyun Baba, dedi. Bunçuk öyle bir kızdır ki nasıl diyeyim, bir kurt nasıl yedi dağ ötedeki yoğurdun içindeki bir ak kılı görürse o da başına gelecekleri çok öteden görür, ayağını denk alır. Çok kalmaz, bir iki gün içinde nerdeyse, çıkar gelir.»

«İnşallah, çıkar gelirse benden kendisine çok selâm edin, çok üzüldüğümü de söylemeyi unutmayın.»

Bunçuk'un babalığı:

«Haydi, Koyun Baba, bize müsaade. Sen de güle güle git İstanbul'a» diyerek çocukların önüne düştü. Koyun Baba, bir süre yuvarlanan taşların, taşlara çarparak çıkardığı çağıltıyı bir süre dinledikten sonra hemen yanında biten Bunçuk'un boynuna kolunu doladı:

«Bu iş de bitti gel, oturalım. Yarın gider hükümet adamlarına yola çıkacağımı bildirir, dönerim. Akşam karanlığı basıp da el ayak çekilince (.....) yoluna düşeriz. Güzel dağlarımızdan ayrıldığımıza içimiz yanacak, ama, ben seni bir kardelen çiçeği gibi yanımda taşıyarak bu dağların kokusunu birlikte götüreceğim. Sen de beni seviyorsan bu dağ başlarının meşe yaprağı, pembe ılgın çiçeği ko-

kularını benim varlığımda koklayabilirsin. İkimiz de bu ıssızlıkların güzelliğini, öldürücü üzüntülerini keskin kokulu gül bahçeleri gibi her gittiğimiz yere birlikte götüreceğiz. Bu çilekeş mağarayı, burda geçirdiğimiz çok tatlı saatleri ancak ölünce unutabiliriz.»

Ayı postuna sarınarak gecenin sertçe serinliğinden korunmağa çalıştılar. Bunçuk, Koyun Baba'nın kucağına oturmuş, kollarını onun boynuna dolayarak başını geniş göğsüne yaslamıştı.

Kurt, ortalarda yoktu. Belki dağda taşta av ekzersizleri yapıyordu. Koyun Baba, bu mutlu saatlerinde yalnız hayvanın sahipsiz olarak geride kalmasına üzülüyordu. Bir köpek, her zaman bir sahip bulabilirse de, bir kurt için bütün insanlar düşmandı. İlk fırsatta onu öldürmeğe çalışacaklardı.

Koyun Baba, geç vakit sıcacık bir mutluluk külçesi gibi boynuna asılan Bunçuk'u ak çiçekli düşlerinden ayırdı:

«Haydi, Bunçuk kalk, yatalım. Yarın gece yola çıkacağız.»

İKİ

Koyun Baba, sırtında asker kaputu gibi dürülmüş ayı postu, sağ elinde uzun saplı yeğnik baltası, önde, erkek kılığındaki Bunçuk arkada, sel yatağından aşağı, yola inmeğe başladılar. Karanlık, iyice basmış, yıldızlar çıkmıştı. Onların bu garip kılıkta gidişlerinden bir şeyler sezinleyen kurt, sağdaki kayanın üzerine tırmanarak yola inişlerini seyretmeğe koyuldu. Koyun Baba, bir ara kaymamak için bir ceviz dalına yapıştı. Elinde ufalanan ceviz yap-

raklarından yayılan keskin koku, başını döndürdü. Ceviz ağaçları, yıllardır yemişleriyle, o tatlı nimetleriyle besledikleri bu eski dostlarını geri çağırıyordu sanki. Bir tentürdiyot kokusu, bir yandan ona uygarlığın oluşturduğu sağlayıcı bir ilâcın varlığını düşündürdü. Yola inip de çarıklariyle hiç ses çıkarmadan kasaba yoluna düştüklerinde yukarıdan, Garip'in kaya üstünde durduğu yerden acı bir çığlığa, acıklı bir yakınmaya benzer uzun uluması işitildi. Bu birkaç kez yinelendi. Koyun Baba, gözleri dolu dolu:

«Zavallı hayvan, dedi, mutlaka bir şeyler sezinledi. Bütün yiyecekleri önüne döktüm. Birkaç gün bunlarla geçirir. Sonra, ormanlara dalar, avcılığa başlar. Bu, son kerte güç bir iştir. Ama yine de açlıktan ölecek kerte aptallaşmış olacağını sanmıyorum.»

Bütün anıların çağrısından, kovalamasından bir ayak önce kurtulmak istercesine adımlarını açtılar. Çay kıyısını bir sıra halinde kapayan genç ılgınlar, mayıs gecesini hülyalandırıcı tatlı bir kokuya boğuyordu.

Kaskatı bir serüvenin içinde ilerleyen Koyun Baba, yine de eski romantik alışkanlıkların mor salkımları arasından geçiyordu. Ihlamur ağaçlarının çiçeklerinden yayılan baş döndürücü bir kokunun dumanı içinde on yedi yaş aşkının romantizmini yaşayan bir Fransız şairinin, Rimbaud'un güzel bir şiirini andı. Dağların, birlikte götürdükleri korkunun kaskatı gerçeği, ılgın kokularının su çağıltıtısiyle yıkanıp duran cenneti içinde eriyordu. İnsanın eti, kemiği, bağırsakları yitiyor, insan güzel bir düş, bir düşünce gibi yeğnikleşiyordu. Şimdi karanlık kuytularında gümüş ışıklar yakmış alabalıkların düş gördüğü (.....) çayı onların gittiği yanın tersine gittikçe hızlanan sert bir çağıltı ile akıyordu. O, birkaç yüz metre aşağıda kendisi gibi bir

dağ çocuğu olan sert akışlı Rabat çayıyla birleşmek hırsı içindeydi sanki.

Köşeyi döndüler. (.....) Garnizonunun altından geçen yola saptılar. Dışarda yatırılan tavla hayvanlarının aksırık, tıksırıkları işitiliyordu. Bir jandarma devriyesinin pususuna düşmemek için tilki adımıyla yürüyorlardı. Bunçuk'un erkek kılığında yakalanması rezalet olurdu. Sık söğütlüğe inerek yoldan ayrıldılar. Çayın karşı yakasına geçerek ilerlediler. Suyun çağıltısı, dal, yaprak hışırtıları ayak seslerini boğuyordu. Değirmenin ötesinde yine çayın beri yanına geçtiler. Çayın yoldan uzakta geniş bir yay gibi kıvrılan kıyısından yürüyerek ilerde yine yola çıktılar. Ayak seslerini, gürültüleri dinleyerek yavaş yavaş ilerlediler. Sık bir ağaçlığın başladığı bir dönemeçte bir kibrit çakıldı. İkisi de kibritin ışığında iki silâhlı jandarmanın başlarını ayırtetti. Hemen iki büklüm yoldan ayrılarak sağdaki vâdinin dibine dek uzaklaştılar. Bir süre, yüksek ağaçların altında oturdular.

«Devriyenin burnunun dibine sokulmuşuz. Az kalsın yakalanıyorduk.»

«Bütün düşündüklerimiz suya düşecekti. Beni yakalayıp zalim babalığıma verecekler, belki seni de beni ayarttın diye mahkemeye vereceklerdi.»

«Neyse atlattık ya sen ona bak, Bunçuk, sen bülbül nedir bilir misin?»

«Bilmem mi hiç? Ben bu kasabanın ormanlarında bülbülün bin türlüsünü gördüm.»

Koyun Baba, güldü:

«Sen bırak onu da şu meşelikten gelen kuş seslerini dinle.»

«Ne ki o?»

«İşte, halis bülbül bu. Bütün ötücü kuşlar, akşam karanlığı basınca susar, bülbül dediğin de karanlıkta ötmeğe başlar. Dinle, bak, sen bu sesi hiç işitmiş misin?»

«İstanbul'un insan eliyle yetiştirilmiş ormanlarında, gül bahçelerinde bu kuşlara, çok değer verirler. Emirgân korusu denen ağaçlıkta birçok güzel ses âşığı gece semaverlerini de yanlarına alır, ağaçların atlında kilimlere yan gelir, hem çay içer, hem de bu güzel kuşların türkülerini dinlerler. Oysa, burda bu sesler, bu türküler bedava. Tıpkı, ahlat, alıç, yaban elması gibi. İnsan kulağı olmadıktan sonra bülbül ötmekten çatlamış ne değeri var, değil mi? Ben olmasaydım senin tatlılığın, güzelliğin, gençliğin, bu bülbüllerin türküleri, bu dağ başlarında, hep ziyan olup gidecekti. Bu güzel dudaklar, yalnız keçi haydamağa mı yarayacaktı?»

Bunu söyleyerek genç kızın dudaklarından uzun uzun öptü.

«Sakallarım, yüzünü dalıyor, ama İstanbul'a varınca kestireceğim. Göreceksin, ben de yakışıklı bir adam olacağım.»

«Helbet, insanı bakım, don gösterir.»

«Haydi kalk, şu bayırı tırmanarak yine yola çıkalım. Karakolu geçip de köy yollarına düşersek artık sen sağ ben selâmet.»

Jandarmaları gördükleri yerin birkaç yüz metre ilerisinde ince yola çıktılar. Ancak, Koyun Baba'nın içi rahat değildi. İlerden ayak seslerine benzer sesler geliyordu. Bir kez daha Bunçuk'u kolundan çekerek alt bayırdaki ağaçlığa daldı. Gerçekten de biraz sonra devriyenin ayak sesleri, kasabaya doğru uzaklaştı. O zaman Koyun Baba kesin bir karar verdi, kararını da Bunçuk'a şöyle anlattı:

«Yavrum, bu ıssız yolda jandarma devriyesinin çok sıkı olduğu anlaşılıyor. Boşu boşuna ellerine düşeriz. Onun için ilk köye varıncaya dek yolculuğumuzu gündüz gözüyle yapmalıyız. Sabaha da epey var. Şu bülbüllerin şakıdığı karanlık, kuytu ağaçlığa varıp bizim ayı postuna sarınarak yatalım.

Tanyeri atarken kalkar, gündüz gözüyle her şeyi görerek yola çıkarız. Gel, şimdi benimle.»

Birçok bülbülün şakır şakır şakradığı kuytu meşeliğe vardıklarında kuşlar ürkerek sustu. Koyun Baba, ayı postunu serdi. Bunçuk'u içine yerleştirdi. Kendisi de ona sarılıp uzandı. Yalnız, kamasiyle baltasını elinin kolayca uzanacağı bir yere koydu. Vahşi hayvanlar bu mevsimde insandan köşe bucak kaçarlardı. İnsandan daha tehlikelisi yoktu.

Ayı postu, onları fırın gibi ısıtmıştı. Biraz sonra birbirlerinin kollarında uyudular.

Bülbüllerin şakıması dindiği sırada Koyun Baba gözlerini açtı. Dalların, yaprakların, kalın ağaç gövdelerinin arasından mavi yakut pırıltılarına benzer tertemiz tan aydınlığı geliyordu. Erkenci kimi kısa ötüşlü kuşlar, daldan dala uçarak ötmeye başlamıştı. Koyun Baba, sevgiyle, sevecenlikle baktı, Bunçuk'un uzun esmer yüzünde bir düş mutluluğu yüzüyordu. Balaylarını vahşi hayvanlar gibi ıssızlıklar, kayalıklar, ağaçlıklar arasında, yıldızların altında geçiriyorlardı. Onu bir süre uyandırmağa kıyamadı. Sonra, uyandırmak zorunda kaldı. Ne çok da delikanlıya benziyordu. Bu, onu daha çok yüreklendirdi.

Yolu gözden uzak tutmayarak hep sapadan yürüdüler. Bu yürüyüş, çok çetin, çok yorucu olduysa da başardılar. Bir yerde artık jandarmanın barajını aştıklarını sanarak yola çıktıklarında şaşırıp kaldılar. Yüz - yüz elli adım ötelerinde iki jandarma dikiliyor, karşılıklı lâf atıyorlardı. Yolun üst yanındaki ağaçlıklı, fundalık yokuşta sekiz - on köylü, hayvanlarına odun yüklüyordu. Koyun Baba, hemen Bunçuk'u kolundan çekerek köylülere doğru ilerledi. Sanki onlar da onlardanmış gibi biraz berilerine oturdular. Köylüler, eşeklerini yüklemiş aşağı inmek üzereydiler ki jandarmalar yukarı tırmanmağa başladılar. Koyun Baba'yla Bunçuk'un yüreği hop

ettiyse de korktukları başlarına gelmedi. Jandarmalar, köylülere, köye indiklerinde karakola da biraz odun bırakmalarını söyleyip uzaklaştılar. Koyun Baba'yla Bunçuk da köylülerin arkasından kalkarak yola indiler. Bir düzlükte kurulmuş olan ilk köye ilerlediler. Koyun Baba da sağ elindeki baltasiyle iriyarı bir oduncuya benziyordu.

Köyün üstünden geçtiler. Bir bekçi onlara merakla baktıysa da bir şey sormadı. Yüksekte kalan bu köyü geçtikten sonra yarım saat ilerde bir köye daha rastladılar. Bunun içinden geçerlerken akşamkaranlığı çökmek üzereydi. Yirmi yaşlarında bir genç, önlerine çıktı. Üstü başı temiz paktı:

«Nereye böyle hemşerim?» diye sordu.

«(.....)'a.»

«Artık çok geç oldu. Burdan ötede kolay kolay köye rastlayamazsınız. Buranın yolları da çok çetindir. Biz bile geceleri yolumuzu yitiririz. Bence geceyi bu köyde geçirip sabahleyin yola çıkın. Gerçekten bu yol çok karışıktır. Gider gider geri dönersiniz, boşuna yorulursunuz.»

Koyun Baba, bütün gece yürümeyi göze almıştı:

«Sağ ol, kardeşim, bizim işimiz ivedi (.....)'da bizi bekleyenler var. Yetişmek zorundayız» diyerek ilerledi. Köyün bekçisi, uzun uzun arkalarından baktı. Sanki her an tüfeğini doğrultup dur diyecek gibi bakıyordu. Nedense ses çıkarmadı.

Fırat vâdisine yayılan ovaya indiklerinde uygarlığın eliyle yetiştirilmiş yemişli, yemişsiz ağaçlarla süslü yemyeşil bahçelerle karşılaştılar. Sol yanları, gittikçe yükselen fundalıklı yalçın dağlar, sağ yanları bahçelerle çevriliydi. İkide bir Fırat'a doğru yollar sapıyor, asıl yoldan daha çok çiğnenmiş, onarılmış olan bu yollar onları aldatıyor, bir süre ilerledikten sonra dönüp yine ana yolu arıyorlardı. Buralarda sudan bol bir şey yoktu. Her yer-

den su kaynıyordu. Fırat vâdisi, çok sıcaktı. Göz doyuran bir yeşillik alabildiğine uzuyor, bir yandan Mercan dağları, bir yandan Spikor dağları yükselerek maviliği tırmalıyordu. Yemyeşil üzüm bağları, yemiş ağaçları bahçeleri birbirini kovalıyordu.

Artık, tehlikeli bölgeyi geçtiklerinden yavaş yavaş konuşarak yürüyorlardı. Yanları sıra atlı, eşekli, yayan köylüler de gidiyordu. Bunçuk'un yakalanma korkusu, artık bir buğu gibi dağılmıştı. Küçük su başlarında mola verip ekmeklerini yiyor, sonra, yine yola çıkıyorlardı.

Fırat ırmağının üzerindeki taş köprüyü geçtiklerinde 1938 depreminin yerle bir ettiği kentin yere serilmiş ölüsüyle yüz yüze geldiler. Bütün evler yıkılmıştı. İnsansız, kedisiz, köpeksiz sokaklardaki yıkıntılar arasında yükselen ağaçlar, canlı kalmış olmanın sevinci içindeymiş gibi yemyeşildi. Caddenin her iki yanında yere kapanmış sonsuz uykusunu uyuyan bu mutsuz kentin dramı, Koyun Baba'nın da, Bunçuk'un da içini korkunç duygularla doldurdu. Bu gepgeniş mezarlıkta birkaç saniye içinde kırk bin kişi can vermişti. Ne öyküler dinlemişlerdi. Depremin yıktığı bu güzel kente yöreden saldıran yağmacı halk da ahlâksızlığın korkunç örneklerini vermişlerdi. Yaralı kadınların bileziklerini almak için bileklerini kesen hırsızların öyküsü en korkuncuydu. Doğanın felâketine uğrayan zavallılara bir de insan kardeşleri saldırıyordu. Her zaman olduğu gibi (.....) alayı yardıma koşunca işler düzelmişti. Allahtan, dağın eteğinde sağlam kayalıklar üzerinde kurulmuş olan kışlalar yıkılmamış, askerciklerin burnu kanamamıştı. Yıkılmayan yerler arasında genelevler, horasanla yapılmış yüzlerce yıllık çok eski bir hamam, bir de tren istasyonu vardı.

Bu yıkıntı mahşerini geçtiler. İstasyona vardılar. Kocaman, güçlü yapının kimi yanları çatlayıp

yarılmıştı. Bunun dolaylarındaki düzlüklerde uzun barakalar yapılmış, deprem artığı halk buralara yerleştirilmişti.

Koyun Baba, istasyondaki yolcularla memurların merakla kendisine baktıklarını ayırtetti. İri gövdesi, sırtındaki koyun gocuğu, gür saçlariyle sakalları, omuzundaki ayı postuyla birlikte yayı ve sadaktaki okları, ona bir destan kahramanı görünüşü veriyordu. Yayıyla oklarını mağarada bırakmaya gönlü bir türlü razı olmamıştı. Bir kente ilk kez inen Bunçuk'sa çekingen, sinmiş, onun gölgesine sığınarak yöreyi, insanları dikkatle gözden geçiriyordu. Ona ise kimsenin baktığı yoktu. O, bayağı bir yöre delikanlısıydı.

İstasyonun önünde trenler gürültüyle manevra yapıyor, açık yük vagonlarına durmadan koyun, kuzu yükleniyordu. Her yanı koyun kokusu, kuzu koyun melemesi almıştı.

Koyun Baba, bir yandan onlara bakıyor, bir yandan da İstanbul'a nasıl gideceklerini kara kara düşünüyordu. İstanbul'a dek iki kişi için dünyanın parası tutuyordu. Buralarda iş denen şey Anka kuşu gibiydi. Asker de olmasa burası bütün anlamiyle ölü bir kentti. Hamallık bile yoktu. Bunçuk'a:

«Gel, şurdan bir şeyler alıp yiyelim. Ondan sonra daha iyi düşünürüz. Taş çatlasa biz bu kara trenlerle İstanbul'a gideceğiz. Bunun bir kolayını, bir yolunu bulmağa çalışacağız,» dedi.

Ekmek, katık satan bir dükkâna doğru ilerlediler. Bir adam yollarını kesti:

«Ben, sivil polisim, dedi. Sen kimsin? Pek garip kılıktasın da.»

Koyun Baba, kendi diktiği bir deri çantanın içindeki kâğıtlarını gösterdi. Gülerek:

«Ben eski bir öğretmenim. İşte, siyasete burnumu soktuğum için beni bu hale getirdiniz,» dedi.

Sivil memur, kâğıtlarını geri verdi:

«(.....) den böyle bir yolcu gelmesini bekliyorduk. Demek sizdiniz.»

«Bendim.»

«Çok üzücü. Bu siyasetin Allah belâsını versin. kardeşim. Bu işin sonu işte budur.»

Uzaklaştı. Bunçuk'u sormamıştı bile.

Bunçuk, heyecandan hâlâ titriyordu. Koyun Baba:

«Sen, memelerini iyi saklamağa bak. Bütün yol boyunca bu gerekli. İstanbul'da yine kadın kılığına gireceksin,» dedi.

Bunçuk, hoşnut, güldü.

Bu sırada yanlarına iyi giyimli, esmer, orta yaşlı, kendi halinden hoşnut bir adam sokuldu. Koyun Baba'ya:

«Nereye gidiyorsun, hemşerim?» diye sordu. Diyeleği buralıydı.

«Neden soruyorsun? İstanbul'a gidiyorum.»

«Çok iyi. Bilet aldın mı?»

«Henüz almadım.»

«Daha da iyi. Seni şu koyun vagonlarının başına koruyucu olarak diksem, ister misin? Bedava İstanbul'a gidersin.»

Koyun Baba, gökte ararken yerde bulmuştu. Çok sevindiyse de belli etmedi.

«Yanımda şu çocuk da var,» dedi.

«Daha iyi. Onu da al gel. Tren kalkmak üzere. Yiyeceğiniz ney yoksa size yiyecek de veririm. Şu yozu götürecek adam gerekiyordu. Allah seni çıkardı karşıma. Haydi gelin benimle birlikte. Yarım saat içinde kalkıyoruz. Ben, yakın yolcu vagonlarından birinde bulunacağım. Her istasyonda görüşürüz.»

Koyun Baba da, Bunçuk da sevinçten uçuyorlardı. Bu devlet kuşu, nasıl olmuştu da en dar zamanlarında başlarına konmuştu?

Yarım saat sonra, Koyun Baba'yla Bunçuk bir yığın koyunun içinde, açık vagonda dikiliyor, tren, raylar üzerinde tangır tungur gürültüler çıkararak Fırat'ın boz bulanık suyu kıyısından bağlar, bahçeler arasından batıya doğru ilerliyordu. Vagonun içinde buram buram koyun sidiği tütüyor, keskin bir gübreyle koyun kokusu, Koyun Baba'yla Bunçuk'un genizlerini yakıyordu. Sonra, bağlar bahçeler arkada kaldı. Tren, kel dağlar, ıssız vâdiler, kayalıklar arasından geçmeğe başladı.

Yere otursalar, vagonun tabanı koyun çişiyle ıpıslak, gübre doluydu, ayakta dikildikçe de ayaklarına kara su iniyordu. Koyun Baba:

«Dayanacağız, Bunçuk, başka çıkaryol yok. Sarsıntıdan içimiz dışımıza çıksa da İstanbul'a varmak zorundayız,» dedi.

Tren Çetinkaya istasyonunda durunca koyun taciri, kucağında bir yığın yiyecek, daha çok söğüşle çıkageldi:

«Alın şunları, karnınızı doyurun. Amanin, gözünüzü seveyim. Geceleyin ikiniz birden uyumayın. Nöbetleşe uyuyun. Tehlike var.»

«Ne tehlikesi?»

«Burda işittim. Hırsızlar, Adana'dan İstanbul'a trenle götürülen bütün yozların kuyruklarını kesip almışlar.»

«Koyunlar sağ mı kalmış?»

«Evet, evet, salt kocaman kuyruklarını alıp götürmüşler. Çok dikkatli olun. İstanbul'a sağ salim varırsak size üç beş kuruş yardım da ederim. Siz, burdayken gözlerim arkada kalmaz. Yanında tabanca, bıçak ney var mı?»

«Tabancam yok ama şu sırtımdaki yay onun görevini görür.»

«İyi atar mısın?»

«Havada uçanla yerde kaçanı evvel Allah kaçırmam.»

«Çok güzel. Buna çok sevindim. Şimdi, kompartımanda gönül rahatlığıyle oturabilirim. Aman, gözünüzü seveyim.»

«Hiç merak etme.»

Koyun taciri, kalkmak üzere olan trene güç yetişti.

ÜÇ

Tren, İstanbul'a vardı. Koyunlar indirildi. İki yüz baş hayvan, Haydarpaşa'nın üst yanlarında iki üç gün çayırda dinlendirildi. Koyun taciri, Koyun Baba'yla Bunçuk'u çoban ya da gözcü olarak bunların başına dikti. Bol tuz aldırarak hayvanlara yalattı. Koyunlar tuzu yaladıkça durmadan su içtiler. Sonra, bunlar mavnalarla Haydarpaşa'dan Haliç kıyılarına taşındı. Sütlüce mezbahasının dolaylarında, Kâğıthane çayırlarında, yine Koyun Baba'yla Bunçuk'un çobanlığında gezdirilip otlatılan hayvanlara tuz üstüne tuz yalatıldı. Tuzdan bağrı yanan koyunlar, yine durmadan su içti. Günlerce Kâğıthane çayırlarında, dağlarında, tepelerinde oraya dadanmış olan koyun hırsızlarından hayvanları korumak için ne doğru dürüst dinlenebildiler, ne de uyuyabildiler. Koyun Baba, bir kez akşam karanlığında sürüyü tepelerden çayırlığa indirirken iki kişinin iki koyunu bacaklarından çekip bir çukura yuvarladıklarını, oraya sinerek sürünün uzaklaşmasını beklediklerini görmüştü. Heriflerin silâhlı olduklarını sandığından yayına bir ok yerleştirip uzaktan onlara seslenmişti:

«Hey, koyun hırsızları, koyunları salıverin. Ordan fırlayıp gidin. Karşı durursanız ikinizden biriniz bu oku yersiniz. Haydi, öbür dünyayı ya da,

karakolu boylamadan önce defolup gidin. Sayıyorum üçe kadar. Birrr.»

Daha ilk sayıda bacakları bırakılan koyunlar çukurdan fırlayarak sürünün arkasından koşmağa başlamış, hırsızlar da çukurdan çıkarak yel gibi kaçmışlardı.

Koyun taciri, hayvanlarının birkaç kilo aldığını anladıktan sonra hepsini celeplere sattı. Cebini şişiren kocaman bir para tomarıyla geri dönerken Koyun Baba'yla Bunçuk'un cebine de sevindirici birkaç kuruş koymayı unutmadı.

Koyun Baba, cebine giren birkaç kuruşu son kerte dikkatli kullanmayı kafasına koyarak Bunçuk'u alıp Haliç vapurlarından biriyle karşıya geçti. Tahtakale'de eski giynekler alıp kent halkının hor görmeyeceği bir kılık dizmelerinin gereğini duyuyordu. Oraya vardıklarında üstbaşlarının perişanlığını daha iyi anladılar. Dükkânları, dükkânların önündeki tezgâhları, gezginci satıcıların ellerindeki bütün eski giynekleri gözden geçirdiler. Bütün bunların, kendi sırtlarındakilerin yanında padişah giyneği gibi yeni, güzel kaldığını gördüler. Koyunlarla üç dört gün bir arada yaptıkları yolculuk, üstlerini başlarını batırmıştı. Koyun Baba kendine iyi gelecek büyük boy bir kat giynek ararken Bunçuk'un gözleri de hep «zenne» giynekleriyle ayakkabılarında hayran hayran geziniyordu. Bunu ayırt eden Koyun Baba:

«Bunçuk, dedi, burda, bu kentte birkaç gün daha erkek gibi giyinmek zorundasın. Kafamda, kurtuluşumuz için birçok düşüncem var. Kendimle birlikte sana da bir kat erkek giyneği alacağım. Bir baltaya sap oluncaya dek daha serbest gezer dolaşır, her yere kolayca girip, çıkarız. Sana bir kadın giyneği giydirir giydirmez ayaklarımız bağlanır, bütün serbestliğimizi yitiririz. Nasıl, doğru değil mi?»

«Bilmem ki, ilerde bana bu güzel urbalardan alacaksın ama, değil mi?»

«Ne demek, sen bir kadınsın, kadın gibi giyineceksin. Benim dediğim, önümüzdeki şu birkaç gün ya da ay için, anladın mı?»

Anlamasına anlamıştı. Kadınlık duyguları, istekleri, hevesleri, bu anlamasının eteklerinden çekip durmasaydı!

Giynekleri alıp rasgele yukarı doğru yürüdüler. Yolun kıyısında bir köftecinin köfteleri, havayı iştah açıcı bir kokuyla dolduruyordu. Koyun Baba ona yanaştı. Yarımşar ekmeğin içine bir sürü köfte koydurdu. Ayakta dikilerek yediler. Yanlarından geçen soluk benizli genç bir adam, bir onlara bir de köfteciye bakarak, yine de köfteciye işittirmemeğe çalışarak:

«Bu eşek etinin kokusu da bayağı koyun etinin kokusu gibi güzelmiş be,» dedi.

Koyun Baba'yla Bunçuk'un dönüp kuşkuyla kendisine baktığını gördü. Gülerek uzaklaştı.

Koyun Baba, yemekte ikirciklenen Bunçuk'a:

«Aldırış etme, ye, dedi. Ben, dağ başında tilkiden, kurduna, domuzuna, ayısına dek elime geçeni yedim. Oğlan, bizimle eğlenmek istedi. Kılığımızdan bizi İstanbul'a ilk kez gelmiş birer ayı sandı.»

İştahla atıştırdı. Bir ara midesi bulanan Bunçuk, onun iştahlı yeyişi karşısında daha çok direnmedi; eski iştahla olmasa da köfteleri yedi bitirdi.

Koyun Baba:

«Bunçuk, şimdi bütün iş, gövdemizi bir güzel yıkadıktan sonra yeni çamaşırımızı, giyneğimizi giyebilmek. Bunun için de en iyisi deniz kıyısına gitmeliyiz. Ömründe ilk kez ayaklarını denize sokar, yüzünü deniz suyuyla yıkarsın,» dedi.

Koyun Baba, yanı başında ince bir gölge, bir keklik gibi sekerek yürüyen Bunçuk'la birlikte Tahtakale'yi arkada bırakarak Kazancılar'a doğru

yürüdü. Onun garip kılığı, iri yarı gövdesi, burda daha çok göze çarptı. Bakır döğen bir usta, işini bırakarak karşı dükkândaki komşusuna seslendi:

«Heyyyt, babam, yarmaya bak, yarmaya.»

Öteki, ona yanıt verdi:

«Mağaradan yeni çıkmış.»

Koyun Baba, bıyık altından gülerek: «Hani yalan da değil» diye söylendi.

Bunçuk, kendilerine söz atan bu adamların saldırısından bayağı ürkmüştü. Esnafın gözüyle kocasına bir de kendi bakmak istedi. Koyun postundan bir caket, içlerinde tektük ak kıllar görülen bol kara sakal, bıyık, bir omuzunda yayı ile sadağı, öbüründe dürülüp bükülmüş, ayı postuyla Koyun Baba, hiç de burdaki insanlara benzemiyordu. Bir kez de kendi kılığına alıcı gözle baktı. Kendisi yoksul bir köylü delikanlısından ayırtedilemezdi. Buna sevindi. Koltuğunda Koyun Babayla kendisi için aldıkları yeni giynek paketi vardı.

Koyun Baba, burdan Sahaflar Çarşısına doğru yürürken herkes işini, gücünü bırakıp onlara bakıyor, çoğu gülerek alay ediyor, bir bölük insan da büyük bir ilgiyle onu izliyordu. Koyun Baba'nın omuzundaki okla yayı olmasa elbette bu kerte büyük ilgi uyandırmayacaktı. Bunçuk, korkudan onun gocuğunun ucundan yakalamış, tökezleyip sendeleyerek ona yetişmeğe çalışıyordu.

Sahaflar çarşısına giderken Beyazıt camisinin arkasındaki yüzlerce yıllık kocaman kestane ağacının altında oturmuş çay kahve içen kimi aydın kişilerle üniversite öğrencileri de onlarla ilgilendiler. Bir üniversiteli, yanındaki arkadaşlarına:

«Yuh be kereste!» diyerek onları gösterdi. Arkalarından kahkahalarla güldüler. Koyun Baba, oturanlar arasında belki kendisini tanıyanlar bulunur diye başını bile çevirmeden yürüdü. Bir başka üniversiteli:

«Çocuklar, bu kime benziyor, biliyor musunuz, dedi. Robenson Crusoe'ya. Bir kitabının üzerinde buna benzeyen bir resim görmüştüm.»

Koyun Baba, morali bozulmağa başlayan Bunçuk'a:

«Aldırış etme, dedi, biraz sonra hiç kimsenin yadırgamayacağı bir kılığa gireceğiz. Yürümene bak.»

Koyun Baba, Sahaflar çarşısından geçerken durup tezgâhlardaki kitapları gözden geçirmeğe başladı. Vaktiyle o da bir aydınken bu sevimli köşeden binlerce kez gelip geçtiğini andı. Buralardan ne güzel kitaplar almış, onları ne sevinçlerle, ne umutlarla okumuştu. İngilizce, Fransızca, Almanca kitaplar sergilenmiş bir vitrinin önünde durarak bunları sonsuz bir özlemle gözden geçirdi. Byron'un Child Harold'unu, Victor Hugo'nun Paris, Chênier'nin seçilmiş parçalarını gördü. Aldı, ibadet eder gibi, gözleri yaşararak sayfalarını birçok kez rüzgâr gibi açtı. İçinde bunlara karşı ne korkunç bir açlık vardı. Ne uzun yıllar bütün bunlardan yoksun bırakılmıştı. Milton'un Paradise lost ve Paradise regained adlı şiir kitaplarının, kitap ölüleri arasında kimsesiz yattıklarını görünce çok üzüldü. «Yitik Cennet» adı, ilk gençliğinden beri onun kafasını ne çok kurcalamış, onun duygu dünyasını ne çok büyülemişti. Kendisi, yıllar yılı yitik cennetinin yıkıntıları külleri üzerinde umutsuzca yaşamak zorunda kalmıştı. Kitapların cenneti, onun için gerçek bir yitik cennet olmuştu. Yoksa İblis'le Âdem ve Havva'nın serüveni ona vızgelirdi. O, doğanın korkunç, çetin koşulları içinde sağ kalabilmek için döğüşür, çabalarken kendisine güç veren şeyler, hep bu insan kafasının güzel hazinelerinden edindiği göz kamaştırıcı güzellikler değil miydi? Korkunç dağların, uçurumların üzerinde parlayan dolunay, İstanbul'da, Londra'da, Paris'te şiirlere geçmiş o güzelim, eski

dost dolunaydan başkası mıydı ki? Dağlarda gördüğü keçi çobanlarını hep Teokritos'un, Vergilius'un, Andrè Chener'nin o ölümsüz şiir güzelliklerine malolmuş çoban şiirlerindeki çobanlarla karıştırmamış, bu yüzden onları, imgeleminde bir kat daha güzelleştirmemiş miydi?

Koyun Baba, bir ara ayılır gibi oldu. Çevresinde büyük bir kalabalığın toplandığını görmüştü. Bu kılıkta bir insan azmanının yabancı dillerdeki kitapları alıp ilgiyle, bilerek karıştırması herkesi şaşırtmış, ilgilendirmişti. Herkes, birbirine bunun neyin nesi olduğunu soruyordu. En sonra, gençlerden biri: «Herhalde egzotik doğu yaşayışına imrenen bir Avrupalı profesör filân» deyince meraklar biraz yatıştı. Bu sırada, Koyun Baba'nın çevresini alan kalabalık, Bunçuk'u ite ite ondan uzaklaştırmıştı. Zavallı, kalabalığın gerisinde put gibi dineliyor, kalabalığın Koyun Baba'ya gösterdiği ilginin türünü, hedefini boş yere düşünüp duruyordu.

Koyun Baba, elindeki Chênier'nin şiirlerini tezgâha bırakırken bu kerte yakına gelmiş olan bir cennet yemişinden ayrılmak zorunda kalan bir kişinin acısını duydu. Yine de yakın zamanda bir kez daha bunları okuyacağını, bu uçucu güzelliklerle sarmaş dolaş olmak olanağını ele geçireceğini düşünerek gitmek için davrandı. Kalabalık, onun bol saç ve sakalla örtülü kocaman yüzünde yarı yarıya çözüldüğünü sandığı gizin gerisini görebilmek için ipuçları arıyordu. Onun gitmeğe davrandığını görünce yol açtılar. Koyun Baba, taa arkada tek başına dikilip duran Bunçuk'a gülümseyerek ilerlemesi için bir baş işareti yaptı. Hızlı hızlı tramvay yoluna doğru ilerlerken herhangi bir arkadaşça ya da bildikçe bu kılıkta görülmenin utancını tatmamak için bayağı dua ediyordu. Tramvay yolundan karşı-

ya geçtiler. Kendilerine daha az ilgi gösteren ara sokaklardan geçerek Yenikapı'ya vardılar. Koyun Baba'nın bütün ereği bir kez deniz kıyısına ulaşmaktı. Şu pis koyun kokusundan hem kendisini hem de Bunçuk'u bir ayak önce kurtarmak istiyordu. Göze çarpmayan iki halk adamı kılığına girince İstanbul'da daha serbest gezip dolaşabilecekler, çalışma olanağına daha çabuk ulaşabileceklerdi. Koyun Baba, artık, kendini, kendisi için hazırlanmış eski rahat toplum katlarından büsbütün kopmuş duyuyor, halk arasında, halk gibi yaşamanın özlemini çekiyordu. Artık, Türkiye sınırları içinde entellijansiya'nın ışıklı, kımıltılı bir noktası olarak yaşayabilmenin bütün olanaklarını yitirdiğini anlıyordu. Temiz bir aydın giyneği içine girince eşe dosta, kimi akrabaya askıntı olmadan yaşayabilmenin olanaksızlığı yanında polisin de durmadan kendisine ayakbağı olacağını düşünüyor, bu, onda yepyeni karadüşler yaratıyordu.

Hem yanında getirdiği Bunçuk'la aydın kişiler çevresine sığmayacağını da hesaplıyordu. Kararını vermişti. Bugüne dek olan yaşayışını bir satır vuruşuyla kesip, geçmişte bırakacak, yepyeni, gizli bir halk adamı yaşayışına başlayacaktı. Kara talihle tek başına boğuşmanın çok verimsiz, yararsız, temelde çok zararlı bir iş olduğu kanısına varmıştı. Bir süre, insan denizine, bir damla zeytinyağı olarak değil de bir damla deniz suyu olarak karışmanın rahatlığına erişmek istiyordu.

Demiryolu köprüsünün altından geçip Çakır'ın gazinosunun sol yanındaki kumsala doğru yürürken bunları düşünüyordu. Daha uzaktan denizin, başka bir dünyadan geldiği belli olan canlandırıcı kokusunu duydular.

Koyun Baba, biraz sonra haziran güneşi altında parlayan yıkanıp arınmış çakıltaşlarının üzerine çökerek Bunçuk'u da yanı başına oturttu. Gök-

yüzünde ilâçlık bulut yoktu. Deniz, kıyıda ufak şıpırtılarla sesleniyor, uzaklara, adalara dek gök durgunluğunda, onun maviliğinde uzanıyor, ufuklarda biraz ağararak çivide çalan bir çamaşır rengi alıyordu. Türlü martılar, kırışıksız suların mavi yüzeyi üzerinde yüzen kâğıttan kayıklara benziyordu. Uzakta küme küme başka martılar bağırışıp çağırışıyor, balıkçı kayıkları oldukları yerde kımıldamadan duruyordu. Sanki masmavi bir kumsala çekilmiş bırakılmış gibiydiler.

Koyun Baba, yavaş yavaş çarıklarını çıkarıp bir yana atarken:

«Haydi, Bunçuk, sen de çıkar çarıklarını, dedi. Artık, onların bize hiç gereği yok. Ben, şu gocuğumu da çıkarıp şu garip ayı kılığından kurtulayım. O zaman daha az göze çarparım. Şimdi, ben denize girip yüzeceğim. Sen de dizkapaklarına dek suya girer, bacaklarını, elini yüzünü bir güzel yıkarsın. Sonra, yeni giyneklerimizi giyeriz. Ondan sonra da Allah kerim.»

Onların çevresinde, bu sırada kimi meraklı çoluk çocuk toplanmağa başlamışsa da Koyun Baba'nın soyunup denize girmesiyle ilgileri dağılmıştı. Onunla birlikte birçok çocuk da soyunup çığlıklarla denize daldı.

Koyun Baba, bir kez suya dalıp çıktıktan sonra kulaç atarak açılmağa başladı. Bunçuk, şaşkın, ona bakıyordu. O da bacağındaki kıl örmesi erkek pantolonunun paçalarını sıvayarak suya girdi. Ancak denizin kocamanlığı onun üzerinde bir tanrı etkisi yapıyordu. Bu kocaman su, şaşılası bir şeydi. Çarıkların içinde yanıp pişmiş olan, esmer uzun ayakları serin suyun içinde birdenbire tatlı bir rahatlık duydu. Ayağının altındaki kumlar eriyip yitiyor, sanki onu denizin ötelerine doğru sürüklemek istiyordu. Koyun Baba'ya baktı. O, şimdi salt kara bir baş olarak görünüyordu. Sırtüstü yatmış, kımıl-

tısız dinleniyordu. Çocukların da son kerte yüreklice analarının leğenindeki sudaymış gibi sevinçli çırpınışları Bunçuk'u da yüreklendirmişti. Pantolonunu iyice sıvayarak biraz daha ilerledi. Ellerini, yüzünü, ensesini, Koyun Baba'nın kesip erkek saçına döndürdüğü kısa saçlı başını bir güzelce yıkadı. Sonra, denizden çıktı. Sıcacık kumların üzerine bacaklarını uzatarak oturdu. Koyun Baba, birtürlü denizden çıkmak bilmiyordu. Sanki, çok uzun yılların özlemini bir anda dindirmek istiyordu. Neden sonra sudan çıkarak çakıllarla, midye, istiridye kabuklariyle, aşınmış kıpkırmızı, yamyassı kiremit ya da tuğla parçalariyle örtülmüş kumsala sırtüstü uzandı. Bunçuk, onun yağsız, gergin kaslarına, düzgün, irikıyım çıplaklığına imrenerek bakıyordu. Bol saçla sakalın yaşlı gösterdiği gövde soyununca kadın gözüyle hoş bir görünüş alıyordu.

«Bunçuk, şöyle biraz dinlenelim de yeni çamaşırımızla giyneğimizi sırtımıza geçirir, iş ve aş bulmak üzere burdan uzaklaşırız. Güneş, çok güzel. Sen de biraz dinlen.»

Gözlerini güneşten korumak üzere kollariyle yüzünü örttü. Dirim, kafasından tatlı bir uğultu gibi geçiyordu. Bu daha çok senfoniye benzer bir uğultuydu. İçinde, deniz, insan sesi, vapur düdüğü, deniz kokusu, tren düdüğü, kömür dumanı, türlü şairlerin şiirleri, Bunçuk'un tazecik memeleri, cilâlı kalçaları, eski vapur dumanı renginde umutsuzluklar, büyük adam olma heveslerinin bakır güz yaprakları gibi boşluklara yağışı, kendisi uzaklardayken karısının ve çocuklarının mahkemece kendisinden koparılıp alınışının verdiği Şopen'in noktürnleriyle yüklü müzik, Yahya Kemal'in açık deniz, Nâzım Hikmet'in Bahri Hazer şiirleri, Hugo'nun Sefiller'i içinden bir labirentten geçer gibi ilerleyip kendisine doğru gelen dev gövdeli, dev ruhlu Jan Valjan, her şey ve her şey vardı.

Kendisini, İstanbul'a geldi geleli geçmişe doğru çekip sürükleyen, kendisine ılık bir denizin şefkatli dalgaları gibi çarpıp duran renk renk yaşanmış türkülerin büyüsünden uzaklaşabilmek çok zor olmakla birlikte yine de bunlara kulaklarını tıkamağa çalışıyordu. Yahya Kemal'in, «Belki bir gün bu besteler çalınır — Gemiler geçmeyen bir ummanda» dizeleri bu senfoninin bir çok yerinde yelken kanatlı albatroslar gibi karanlıklardan fırlayıp mistik bir aydınlığa doğru süzülüyordu. Kafasının içi, gemiler geçmeyen bir okyanustu sanki. Bu en çileli günlerde bu okyanusta Yahya Kemal'in rahat dizeleri kanat çırpıyordu. Tevekkeli değil, insan demek kültür demekti. Bu sırada kafasının boşluğunda karmakarışık bir yığın ışıklı nota, imge, toz zerreleri gibi yüzüp duran çağrısız konukları bir yana püskürterek bundan sonraki yaşayışına hemen bir rota çizmenin gerekliliğini ön plâna aldı. Ortada iki yol vardı: Ya yine bir aydın olarak ortaya çıkmak, namuslu bir aydının son kerte zor hapisaneli, sürgünlü yaşayışını bir kez daha yaşamak ya da halkın denizinde yitip gitmek, böylece bir süre inzivadan, yalnızlıktan kurtularak insanların arasında yaşayabilmek. Öbür türlü, oturacağın odanın sağında, solunda oturan bütün komşular, polisin uyarmasiyle kraldan daha çok kral yanlısı, birer polis gözüyle seni gözetlemeğe başlayacaklar, yediğin her lokmayı, attığın her adımı, konuştuğun her insanı gözetleyecekler, seni yabancı bir ulusun aşağılık bir casusu sayacaklardı. Bu katlanılması son kerte güç bir durumdu.

Bir kez, şimdiye dek yaptığın yüksek eğitimden hiç bir biçimde yararlanamayacağın gibi bunun varlığı da ayrıca senin ayağına dolaşan tehlikeli bir bukağı olacaktı. Okumuş, işsiz insan, hükümetçe de, halkça da kuşkuyla karşılanan garip bir yaratıktan başka bir varlık değildi. Hükümet, hem onu

aç, işsiz bırakıyor, hem de işsizliğini kuşkuyla karşılayarak altında başka nedenler arıyordu. Mağarasında gizli evrak ya da telsiz makinaları araştırma budalalığı, devletin acıklı maskaralıklarından biri değil de neydi? Kendisine kuşkulu bir adammış gözüyle bakan, bunu duyuran herkesten tiksiniyordu. Gençlik günlerinden beri başında ekşiyen bu iğrenç kontrol çabalarına artık daha çok katlanamayacaktı. Şu güzelim, şu yemyeşil, şu apaydınlık yeryüzünün ağaç, kuş, su gibi kaygusuz serbestlikler içinde yaşayan varlıklarından biri olmayı ölesiye özlüyordu. Bir buğday tarlasındaki bir gelincik, bir başak, bir nevruz çiçeği, bir kahkaha çiçeği, bir tarla faresi gibi kendi başına buyruk yaşamak, katıksız bir doğa çocuğu gibi yaşamak ne büyük ne bulunmaz nimetti. Buna erişmeğe çalışacaktı. Kafasında çoktan beri bir plân da tasarlamıştı. Geçmişini büsbütün yadsıyarak bu doğa özgürlüğünün yeşil kıyılarına yaklaşabileceğini umuyordu. Korkulu bir yaratık olarak meydana çıkan Koyun Baba'yı Marmara'da boğup öldürerek bu serbestliği elde edebilirdi. Yaşayan ölü canlardan biri olarak hiç olmazsa bir zaman halkın kaygusuzluğuna yaslanarak Bunçuk'la birlikte yaşar giderdi. Bütün geçmişle olan ilişkisini kesecekti. Bu yaşa dek edindiği kültürü, kuruntuları, büyüklük hastalıklarını hep bir yana atacak, Rousseau'nun çocuğu gibi topluma yazısız ak bir kâğıt olarak katılacaktı. Hiç olmazsa böylece halk adamının çalıştığı işlerde çalışabilecek, ekmek, yemek, ev kaygusunu çözümleyebilecekti. İnşaatlarda harç karmak, tuğla, briket taşımak, sırasında tuğla dizmek olanağını bulabilecekti. Hiçbir polisin ya da polisleşmiş komşunun balık gözleriyle gözetlenip durmak talihsizliğine uğramadan yoksul odasında sevgilisiyle kaygusuz bir doğa çocuğu mutluluğuyla yatıp kalkacaktı.

Evet, uzun yıllardan sonra polisçe, jandarmaca,

polisleşmiş yurttaş gözleriyle gözetlenmek felâketinden ilk kez kurtulup normal bir yurtaş olarak toplum denizinin birbirinden ayırtsız damlacıklarından biri olacaktı. Bu rahatlık bile ekmek yemek kertesinde önemliydi. Bir mapusane hücresindeki hava deliğinden her dakika bir gardiyanın gözleriyle gözetlenmek neyse toplumda sözde serbestken polisçe ya da komşularca durmadan gözetlenmek kontrol altında olmak da oydu.

Koyun Baba, işte, şimdiye dek katlandığı bu zalim durumu bir tekmeyle bir kenara atacaktı. Bunun reçetesini de bulmuştu. Elinde hazırdı. Toplumun kurtuluşu, yükselişi için duyduğu idealistçe kayguları, düşünceleri bir süre uyumağa bırakacak, halka, onun babacanlığına sığınacak, onunla yanyana, koyun koyuna, yoksul, okumamış bir halk adamı gibi yaşamayı, çalışmayı deneyecekti. Bunu Bunçuk için de bir görev olarak düşünüyordu. O, artık karısıydı. Onu mutlu etmek, ona bir kulübecik, yiyecek, içecek, giyecek bulmak zorundaydı. Bu kuracağı yeni, kaygusuz, tasasız halk yaşayışına şimdiden seviniyordu. Hele, kendisini her an kapmak için ağzı açık bekleyen devlet çarklarından birinin dişlerine düşmek korkusu olmaksızın bir kır papatyası, bir yaban lâlesi, bir kardelen gibi yaşayabilmek düşüncesi onu sarhoş ediyordu. Evet, bundan böyle hiçbir siyasal kaygu taşımadan yeni kuracağı yuvadaki çoluk çocuğuyla kır çiçeklerine benzer lekesiz, kuşkusuz, mutlu günler geçirecekti. Bir aydın, hiçbir vakit halk adamı kertesinde mutlu olamıyordu. Her şeyde ideal bir biçim araması, onu sonsuz çakır dikenliklerine doğru itiyor, orda her yanından kan damlayan varlığıyle yalnız başına kalıyordu. Oysa, halk adamı daha pratikti. Eline geçenle yetinmesini, onu hemen bir mutluluk öğesi durumuna getirmesini biliyordu. Bu sağduyusu vardı.

İşinden, çevresinden uzaklaştırıldığı günden be-

ri kendisini hiçbir arayıp soran olmamıştı. Sanki unutulup gitmişti. Onun üstünü sanki unutulmuşluğun ölü toprağı örtüyordu. Sanki dört bin yıl önce Mısır'da yaşamış bir kölenin hiçliğini andıran bir unutulmuşluğun kalın örtüsüyle örtülmüş gibiydi. Bunun acısını uzun yıllardır şifasız, müzmin bir hastalığın öldürücü azabı gibi çekiyordu. O, şimdi bütün eski tanıdıklarınca üzücü bir anı olarak benimseniyordu. Gerçek varlığını yaşayıp yaşamadığını bile bilen yoktu. O, herkesçe unutulmuştu. Onun varlığının yitiklere karışması, toplumun gürültüyle işleyen çarklarında hiçbir aksaklık yaratmamıştı. Her şey, yine tıkır tıkır işliyor; yaşayış, yine eski gürültülü, kaygusuz yürüyüşünü sürdürüyordu. Onun halk denizinin damlaları arasına bir halk çocuğu olarak karışması da toplumda bir dalgalanma yaratmayacaktı.

Koyun Baba, yattığı yerde böyle düşündükçe, kanının akışı, hızlanıyor, gövdesi bu düşüncelere uygun davranışlara atılmak hırsiyle kıpırdanıyordu. Göğsünden hırslı soluklar çıkıyordu. Eski, kimliğini olduğu gibi yadsımak, geride bırakmak, ona daha büyük, daha zor bir serüvene atılmak gibi görünüyorsa da bunun sağlayacağı rahat, tasasız günleri düşündükçe atılacağı yeni serüvenin çetin bilinmezliklerini kolayca bir yana itiveriyordu.

Düşünceleri, zaman geçtikçe öyle dinamik, güçlü, karşı durulmaz bir hal aldı ki yerinden fırladı. Bunçuk'un bile yanıbaşında sessizce oturup denizi, kendisini seyrettiğini unutup gitmişti. Onun, mavi aydınlık içinde bir yaban gülü temizliğiyle orda oturuşu çok hoşuna gitti. İri, kapkara, badem biçimi gözlerinin içinde mutlu ışıklar oynaşıp duruyordu. Yarı açık kalınca dudaklarının arasından papatya gibi ak, düzgün dişleri güneşte şimşek çakıyordu. Genç kadına daha şimdiden İstanbul'un cilveli güzelliği sinmiş gibiydi.

«Ne güzel görünüyorsun, Bunçuk?»

«Zevklenme benimle.»

«Ne zevklenmesi, kız. Şu deniz gibi gökyüzü gibi, bu aydınlık gibi güzelsin. Yeni açmış pembe bir yaban gülüne benziyorsun. Yanakların, bizim çayın kıyısındaki ılgın çiçekleri gibi pespembe kesilmiş. Esmerliğin bayağı yitip gitmiş.»

Bunçuk, bunları sevinçle dinliyor, hiçbir şey söylemeden gülerek ona bakıyordu. Gülümseyen yüzünde iki sıra kar gibi dişi, mutluluğun tanıkları gibi parlıyordu.

«Bunçuk, yoksa oraları mı düşünüyorsun?»

«Yok, burası çok iyi. Bir de sırtımdaki şu erkek urbalarını çıkarıp bir kat kadın urbası giyebilsem!»

«Giyeceksin. Dediğim gibi, işimizi bir kez yoluna koyup birkaç kuruş kazanmağa başlayalım. Sonra, güzel bir oda tutarım. Orda hanım hanımcık oturursun. Çocuklarımız olur, mutlu günler geçiririz. Yalnız, şu önümüzdeki birkaç gün daha, erkek gibi gezip dolaşman işimizi kolaylaştıracak. Ondan sonra sana İstanbul'lu genç kadınların giydiği en güzel giynekleri giydireceğim. Topuklu ayakkabılarınla bir keklik gibi sekerek yanı başımda yürüyeceksin.»

Bunçuk'un yüzünde sevincin zafer hayranlığı vardı. Cilâlı esmer teninde içten vuran mutluluk ışıkları pır pır ediyordu.

Koyun Baba:

«Şimdi, şu bohçayı açıp yeni urbalarımızı giyelim. Burdan da bir ayak önce uzaklaşalım, Bunçuk. Ben, artık insanların arasına eski okumuş adam olarak değil de bir halk adamı olarak karışmak istiyorum. Böylece kimsenin bizi tedirgin etmesine meydan vermeden rahatça yaşar gideriz. Çünkü, ilkönce senin analığınla babalığın benden kuşkulanıp seni benim yanımda aratabilirler. Dertsiz başımız derde girer. Polis, arkamıza düşüp gü-

zel günlerimizi bize haram eder. Aradan biraz geçince sana bir kimlik kâğıdı çıkarırız, yaşını da büyütürüz. Ondan sonra hiç kimseden korkumuz kalmadan yaşar gideriz. Çocuklarımızı okutur adam ederiz.

«Paramızı hep yiyeceğe verdik. Yanımızda pek az var. Bir ayak önce bir işe girmeliyim. Şimdi, şu bohçadan kendi urbamı alayım.»

Az zaman içinde ikisi de yeni giyneklerini giyip biraz daha insan içine çıkabilecek bir kılığa girdiler.

Koyun Baba, Bunçuk'a:

«Şimdi, al şu eski urbalarımı, gezer gibi yaparak şu ötedeki çöplüğe dağınık olarak atıver,» dedi.

Bunçuk, denileni yaparak döndü. Şimdi, sırtında daha temiz «müstamel» bir kat erkek giyneği vardı. Ak bir frenk gömleği boynunu örtüyor, esmer yüzünde tatlı bir ağartı yaratıyordu. Ayaklarındaki bir çift onarılmış boyalı ayakkabı, lâcivert pantalonuyla birlikte ona bir delikanlı görünüşü veriyordu. Ancak, başını çevirip, eski giyneklerini attığı yere kendi varlığından bir parça koparılıp atılmış gibi üzgün bakışlar fırlatıyordu. Bunu ayırteden Koyun Baba:

«Horoz ölür, gözü çöplükte kalır,» dedi. Sen, salt eski urbanı çıkarıp attın şu kumsala, yine de onlara yanıyorsun. Ya benim yerimde olsaydın ne yapardın? Ben, bütün geçmişimi, bu yaşa dek kazandığım herşeyi şu eski postlarla birlikte bir yılan gömleği gibi sıyırıp üstümden atıyorum. Bunun ne kerte acı olduğunu bilemezsin, güzel Bunçuk. Bütün gençlik hazinelerimi, öğretmenlik şahadetnamemi, okumuş, aydın bir adam olduğumu gösteren her şeyi bu kumların üstünde bırakıp gideceğim. Bu, bana korkunç bir acı veriyorsa da yapacak başka hiç bir

şey yok. Öğretmen olduğumu gösteren kâğıtlarla insanların içine çıkacak olsam polis yine arkama düşecek, hiç kimse korkudan bana selâm veremeyecek, işsiz - aşsız günler, paslı demirden güz yaprakları gibi başımıza yağıp duracak. İşte, ben, bütün bu gelecek karadüşlerin tohumlarını şimdiden Anadolu'dan getirdiğimiz bitlerimizle birlikte bu kumların üstüne bırakıyorum. Yalnız, nüfus kâğıdını yanıma alıyorum. Öğretmenlik şahadetnamemle şu giyneklerimi burda bulanlar, polise burda birisinin denize girip boğulduğunu bildirecekler. Polis de bu boğulanın kim olduğunu hemen anlayacak, beni defterden silecek, anladın mı şimdi, hiylemi?»

Bunçuk, tatlı tatlı güldü:

«Helbet, anladım.»

Koyun Baba'nın sırtında eski kurşun rengi bir giynek vardı. İri yarı bir adamın sırtından çıktığı anlaşılan giynek bile ona dar geliyordu. Ceketin kolları, bileklerinden geride kaldığı gibi paçaları da ayak bileklerinin epeyce üstünde kalıyordu. Boynunu ak bir frenk gömleği örtüyordu. Bol saçlarının üstünde kuş yuvası gibi duran bir kasket görünüyordu.

«Kızım, burdan çabucak savuşalım, dedi, yoksa denizde boğulup giden şu dağ ayısının hesabını bizden sormağa kalkarlar.»

Kaçarcasına ordan uzaklaştılar. Bir süre, ötede durup boz bir yığın olarak yükselen şeylere baktılar. Koyun Baba, yayıyla oklarını da orda bırakmış, yalnız bugünlerde kendilerine çok gerekeceğini anladığı büyük ayı postunu, baltasını, bıçağını koltuğunun altına almıştı.

Biraz sonra, ilk meraklı kişilerin, bırakılmış eşyaların başucunda belirdiğini gördüler. Sonra, kalabalık daha da büyüdü. O zaman Koyun Baba:

«Haydi, gel artık gidelim, dedi. İstediğimiz oldu.»

Tramvay yolunu izleyerek Yedikule'ye doğru yürüdüler.

İKİNCİ BÖLÜM

BİR

Tahta artıklarından, kontrplâklardan, briketlerden, daha birçok çerden çöpten şeyden yapılmış son kerte yoksul görünüşlü, cüce evler, kulübeler arasından geçiyorlardı. Eğri büğrü sokaklarda kışın kalın çamurundan doğmuş kalın bir toz katı vardı. Damlara örtülmüş olan katranlı muşambalardan güneşin etkisiyle soluğu tıkayan çok ağır, yoğun bir katran kokusu kalkıyor, evlerin mini - mini, daracık yollarından ağu gibi akıyordu. Ahmet'le (Koyun Baba, artık salt Ahmet'ti) Bunçuk, epeydir yürüdükleri halde bir çıkar yol bulamamışlardı. Bir labirent sistemi içine düşmüş gibi dönüp dolaşıp hep eski yere geliyorlardı. Bununla birlikte, burası, Ahmet'in çok hoşuna gitmişti. Birkaç yıl önce küt kuyruklu tarla farelerinin, kaplumbağaların yaşadığı bu ıssız yerler, bu Tanrının bile işine yaramayan eski kireçli deniz altı toprağı nasıl olmuştu da en kısa Japon şiiri türü Kai kaileri andıran bu bodur, cüce evlerle dolmuştu? O zamanlar, salt ıssız bir kırda birkaç aylak saat geçirip kendine güzel bir pastoral düşünce, şiir şöleni çekmek üzere gezip dolaştığı bu yerlere

üşüşen yoksul, çaresiz halk yığınları, korkunç bir çaba içindeydiler. Her evden şimdi bile kazma, keser, testere sesleri geliyordu. Yurdun yoksul bölgelerinden göç etmiş halk yığınları, burda mini-mini aygıtları, dev gibi umutlariyle devletin, hükümetin başlarının üzerine kaldırdığı kanunun demir yumruğuna karşı koymağa çalışıyorlardı. Bu kanunsuz kenti devletin kanunlarına boş vererek kurmayı sürdüren çaresiz insanlar, Türk köylüsünün en yürekli bölüğüydü.

Sokaklarda, köylerde olduğu gibi, alt yanları çıplak çocuklar geziniyor, ufacık bahçelerinde iyi beslenmemiş genç, yaşlı kadınlar, çamaşır yıkıyor, her yandan türlü yurt diyeleklerinde konuşmalar işitiliyordu. Edirne, Trabzon, Kastamonu, Erzurum, Artvin, Van halkının damlaları olan ailelerin kendilerini belli eden konuşmaları, her yanda bol bol işitiliyordu. Ahmet, bu gezip dolaşma sırasında gecekondu adı verilen, Türk halkının devlete karşı bir ayaklanışı demek olan bu evceğiz mahşerinde Türkiye'nin dört bir yanından kopmuş türlü halk demetlerinden bir sergiyi görüyordu. Trakya'nın Rumelili, sarışın, kumral, mavi gözlüleri, güneyin, doğunun esmerleri, kendi diyelekleri kılıkları kültürleriyle buradaydılar. Evlerden ekşi tarhana, kuru fasulye, balık kızartması, yanmış yağ kokuları geliyordu. Küçük çocuklarına ninni söyleyen, bir yandan da büyük çocuklarını azarlayan genç annelerin sesleri işitiliyordu. Omuzlarındaki sırıklara yoğurt tepsilerini asmış Anadolulu yoğurtçuların, sebzecilerin, leblebicilerin, basmacıların sesleri, bütün öbür sesleri bastırıyordu. Ahmet:

«Bunçuk, dedi, bizim de şöyle ufak bir evimiz olmasını ister miydin?»

Genç kızın pirinç gibi ak, düzgün dişleri, şimşek çaktı:

«İstemez olur muyum, ama nasıl yapacağız?»

«Hele sabret biraz. Ben, sana böyle bir evceğiz yapacağım. Bak, onun içinde ne rahat günler geçireceğiz. Çocuklarımız orda büyüyecek.»

Bunçuk, bu güzel, umutlu sözler karşısında çok derin bir sevinç, mutluluk duyduysa da bunları anlatacak güzel sözcükler bulamadığından sustu.

Daracık sokaklara acımaksızın saldıran kirli kilim, lâğım, katranlı muşamba kokulariyle tepelerinde kaynayıp duran güneşten bunalan Ahmet, başını kaldırıp kuzey ufku üzerinde uyuyan pamuk yığınları gibi serin bulutlara bakıyor, onları soluyarak bu boğucu havadan kurtulmağa çalışıyordu. Yeni kurulmuş bu cüceler kentinde bir tek gölge salan ağaç yoktu. Ancak, her evceğizin mini mini bahçesinde yeni dikilmiş cılız fidanlar göze çarpıyordu.

Kuzeye doğru ilerleyen eğri büğrü yolu izleyerek kırlara düştüler. Kent, burada durmuştu. Halkın, evsizliğe karşı ayaklanarak minyatür evler biçiminde başladığı yürüyüş, şimdilik burda durmuşsa da bu, yürüyüşün bittiğini göstermezdi.

Evceğizlerini buraya dek yürütmüş olan halk, bunlara «ilâve» denen yeni odalar ekleyerek kırların sahipsiz boşluğuna doğru yeni bir saldırıya hazırlanıyordu. Bütün bu sınırdaki evlerden bitmez tükenmez kazma, kürek, keser, testere sesleri geliyordu. Halkın kanuna baş kaldırmış köstebek ruhu, karanlıkta dev gibi çalışıyordu. Devlet deviyle onun güçlü korucularını uyutmak için her türlü olanağı kullanarak sahipli - sahipsiz toprakları fethediyordu. Halkın bu kahraman köstebek ruhu, devleri yenmenin bütün yollarını, yöntemlerini masallarında olduğu gibi biliyordu. Bir cılız halk çocuğunun bir ejderhayı nasıl yeneceğinin stratejisi ile taktiği, halkın yeryüzü uygarlıklarını yaratan gücünü kendi çıkarına kullanmağa başladığı sıradaki koşullara göre ayarlanıyordu. Halk, cepheden saldı-

rılardan çok kaçak döğüşüyor, bunun bütün inceli lerini kullanınca ejderhanın yorgunluktan dili küre k gibi dışarı çıkıyor, suyun başından ayrılmamak için karşısındaki cılız kahramanın mevzilerine saldırmaktan bir süre vazgeçmek zorunda kalıyordu.

Ahmet, böyle düşünerek sığınacak bir ağaç altı, bir gölgelik ararken karşısına uzun boylu, geniş omuzlu, yaşlılıktan yüzü kırış - kırış bir kocakarı dikildi. Belli bir orta Anadolu diyeleğiyle:

«Evlâdım, dedi, elinden keser tutmak gelirse bana biraz yardım et. Usta, parayı aldı, beni bıraktı kaçtı.»

Ahmet, bir işçi gibi görünmesine çok sevindi. Bir yanda ufak bir iş açılsa gerisinin geleceğine inanıyordu.

«Gelir, dedi, gelmez olur mu? Ustalığımız yoksa da evvel Allah birkaç çivi çakmasını biliriz.»

«Çok güzel, evlâdım, haydi gidelim öyleyse. Delikanlı da seninle beraber mi?»

«Evet, benim oğlumdur.»

Kadın, önden onlar arkadan yürüdüler. Böylece halktan biri olarak görünmek, Ahmet'i sonsuz sevindiriyordu. Okumuşluk, hem de çok okumuşluk yüzünden, bütün modern düşüncelerine bakmadan daha çok bu düşünceleri dolayısiyle halktan biri olmak mutluluğundan uzak kalmıştı. İşte, şimdi, halktan biriydi. Bu temiz halk kadını, onun halktan biri olmadığını anlamamıştı. Demek, gerek kılığı gerekse davranışiyle halka benziyordu. Uzun yıllar, böyle halktan biri olmak için neler feda etmezdi. Halktan biri olmakla şimdiye dek kafasında ateşten bir çember gibi taşıdığı aydın sorumuyla birlikte egemen güçlerin onun üzerinde sürdürdüğü korkunç baskı da birdenbire kalkıvermişti. Şimdi, kendini yiyeceğinden başka hiçbir şey düşünmeyen bir serçe, bir sokak kedisi gibi serbest duyuyordu. Neydi o

bütün dünyanın dertlerini taşıdığı rezil günler? O, insanları sevmeğe çalıştıkça onlar onu tekmeliyor, tırmalıyor, küçümsüyor, aşağılıyordu. O zaman, kendini ümmetlerinin taşladığı, öldürmeğe, yoketmeğe çalıştığı mistik peygamberlere benzetiyor, içinde bir din şehidinin ölümünden önce duyduğu acıklı, korkunç karanlıkları duyuyordu. Yeryüzünde içten bir kurtarıcıya karşı her zaman zavallı halk yığınlarını kışkırtan egemen insan örgütleri olagelmişti.

O da kendini bunlardan birinin şerrine uğramış modern azizlerden biri olarak görüyor, tarihin bütün azizlerinin, yakılmışlarının, öldürülmüşlerinin, işkence edilmişlerinin çektiği korkunç çilelerin zalim şiirini içinde duydukça acı bir mutluluk duymaktan da geri kalmıyordu. Bu, bir çeşit mazohizm değil de neydi? Kanamaktan, tırmalanmaktan, acıların dişleriyle durmadan ısırılmaktan, mutluluk duymak, başka neyle açıklanabilirdi?

Ahmet, Bunçuk'la birlikte yaşlı kadının arkasından giderken böyle düşünüyordu. Kadıncağız, şalvarını, eteklerini savurarak onların önünde dinç erkek adımlariyle yürüyordu. En sonra, yeni yapılmış bir gecekondunun önünde durdular. Bu, boş kırlara yaslanmış sınırdaki son gecekondulardan biriydi. Bu bir sıra yeni gecekondu, halkın, kireçli, bomboş, sahipsiz kırlara doğru yapacağı yeni saldırılar için en ileri mevziler ya da ateş hattı durumundaydı. Kulübenin yeni kirişleri, kadronları, kontrplaklarından hoş bir reçine, yeni tahta kokusu yayılıyordu. Yere çakılmış kadronlar çepeçevre yeni kontrplaklarla örtülmüş, dört köşe bir oda yapılmıştı. Bu bir tek odalık kulübenin damı, önden ince, zayıf çatı kirişlerinin üzerine ivedi çakılmış, evceğizin iskeleti bütünlenmişse de oturulacak duruma gelebilmesi için üzerinde daha epeyce çalışılması gerekiyordu. Kadıncağız:

«Kardaşım, dedi, benim adım Gülizar kadın,

sen de adını bağışla bana hele. Tanıştıktan kelli işimize başlayabilirik.»

«Benim adım da Ahmet.»

«Ben, Niğdeliyim. Sen ne yandan olursun, ustam?»

«Biz de Amasyalıyık.»

Ahmet, z yerine k'yı kullanırken içinden gülesi geldi. Halka her türlü benzemek gerekiyordu. Yoksa, halk insanı hemen kusuverirdi. Halkın konuşmasını öykünmek için, bir meddah yeteneği isterse de böyle ufak tefek diyelek ayrıntılarını başarabileceğini sanıyordu.

Bunçuk'u kolundan çekerek gecekondunun içine girdi. Kontrplak, taze tahta kokusu, insanı sarhoş edecek güzellikteydi, burda dışarda olduğundan daha yoğundu. Kontrplağın, gecekondu yapımında en ideal malzeme olduğunu hemen anladı. Buna gecekonduların ulusal malzemesi demek daha doğru olurdu. Toprağa dikilen dört direğin üzerine birkaç kontrplak çakarak yarım saat içinde bir evceğiz kurmak olanağı vardı. Ahmet, içeri girince büyük bir umudun çiçekli dalları dört yanını sardı. Kendisi de Bunçuk'la birlikte mutlu günler geçirmek için böyle bir gecekondu yapamaz mıydı? En ucuz, en yeğnik malzemeyle sağlanabilen böyle bir evceğiz, bir dam altı düşü peşinde olan herkes için en ideal barınak değil de neydi?

«Şimdi, bunun ne yanını yapmamı istiyorsun, Gülizar Bacım?»

«İşte, şurda bir yığın kontrplak daha var. Bunlar, konduya içerden vurulacak. Şu muşambalar da damına örtülecek, çıtalar ney de hazır. Keser testere, çivi de var.»

«Bak, bacım, ben usta ney değilim.»

«Ziyanı yok. Şu pis ustanın yaptığı kadarını helbet becerin.»

«Becermeğe çalışacağız.»

«Ancak, ben şu tepenin üstüne çıkıp gözcülük edecem. Polis ney gelirse size haber veririm. Hemen taktakı durdurursunuz. Karakola epeyce panganot kaptırdım. Ama, bu işler heç belli olmaz, yiğitim.»

Gülizar bacı, kondunun biraz ötesindeki eşek dikenleriyle kaplı tepeye çıkarak dört gözle çevreyi gözetlemeğe başladı. Ahmet de keserle kontrplak çivilerinden birkaç tane alarak bir kontrplağın ucundan tuttu:

«Haydi, Bunçuk, sen de tut öbür ucundan dülgerliğe başlayalım.»

Bunçuk, gülerek kendisine özgü sesler çıkaran kontrplağın öbür ucundan tutup kaldırdı. Ahmet, kadronların aralarını ölçerek kontrplağı ucu ucuna bunlara çakmağa başladı. Keserin çıkardığı tak taklar, bomboş kırlara doğru büyük bir gürültü yaparak yayılıyordu. O, çalışırken komşu konducular ikide bir Gülizar kadınla içeri giriyor, kulübenin yapılışına bakıyor:

«Çabuk, çabuk, daha çabuk yapın. Zabıt tutturmadan kurmağa çalışın» diye salıklar vererek çıkıp gidiyorlardı.

Ahmet, kan ter içinde çalışırken Gülizar kadın, torba yoğurdundan ayran yaparak getiriyordu. Şimdilik eşyası, biraz ötedeki bir köylüsünün kondusunda bulunuyordu. Her tanıdık ya da hemşeri bir başka köylüsünü ya da tanıdığını çağırıp burda ev bark sahibi etmek istiyordu. Devletin hiçbir işe yaramayan topraklarını fethetmek savaşı, böylece sistemli, önüne durulmaz bir biçimde ilerliyordu. Devletin ileri karakolları demek olan bütün ufak memurlar, halkın tuzağına düşmekten kurtulamıyordu. Küçük memur, halkın uzaktan tehlikesiz görünen ölümsüz kayalıklarına doğru sürüklenirken bir mutluluk iklimine doğru yürür gibi kendilerini güven içinde duyuyordu. Onları bu tehlikeden koru-

mak için kendini geminin direklerine bağlayan bir Ülis de olmadığından ufak memurlar, halkın tehlikeli denizinde boğuluyor, böylece de tarihin, uygarlık tarihinin en mutlu olayı meydana geliyordu: Bir başı boş koyun sürüsü sanılan halk, devlet devinin demirden kanunlarını kibrit çöpünden çitler gibi çiğneyerek yasak bölgeleri, yasak cennetleri fethetmek olanağına kavuşuyordu. Böylece de toplumların gelişmesini engelleyen, bu gelişmenin yollarını tıkayan tutucu toplum barajları kolayca aşılıyordu. Halk, köylerdeki, kentlerdeki gettoların duvarlarını yıkıp kokmuş bir suya benzeyen toplum bataklığının pis, ağulayıcı sularını cehennem deresine doğru akıyor, toplum bahçelerine Teokritos'la Vergilius'un çoban türkülerinden canlandırıcı bir aydınlık getiriyordu. İşte, Gülizar nine de Niğde'deki köyünün gettosundan kaçmış, en büyük kentin yanıbaşında yeni bir kuruculuğun tatlı sıtması içinde çırpınarak köklerini yeni bir ıslak toprağa daldırmış yaşlı bir çınar gibi gençleşme izleri gösteriyordu.

Ahmet, Bunçuk'un yardımiyle bir yandan kontrplakları çakıyor bir yandan da bu düşünceler kafasının içinden serin bir dere şırıltısiyle akıp gidiyor, kendisini topluma yararlı bir insan durumuna yükselmiş duyuyordu.

Gülizar nine, arasıra gözcülüğü bırakıp geliyor:

«Aman, ustam, biraz daha hızlı çak, ama çakarken de çok ses çıkarmamağa çalış, iki, o da üç vuruşta çiviyi yerine göm,» diyordu.

Bu sırada Ahmet de, Bunçuk da Gülizar ninenin duyduğu yürek çarpıntısını duyuyorlardı. İnşaatın tanığı olan taktakları işiten bir polis ekipi birden bire yerden bitmiş gibi meydana çıkıp başlarını kapıdan içeri uzatabilirdi. Gülizar nine:

«Evladım, bir şey değil, ustalarla, işçileri de toparlayıp karakola götürüyor, bizden aldıkları yet-

miyormuş gibi onlardan da üç beş vurmağa çalışıyorlar,» deyince, Ahmet, bayağı tedirgin oldu. Karakol lâfı onu birden bire topluma yararlı olmanın mutlu düşlerinden ayırmış, devlet otoritesinin çelik çarkları, dişlileriyle burun buruna getirmiş gibi olmuştu. Daha ilk adımda bir suçlu olarak hükûmetle burun buruna gelmek, çok büyük üzüntüler yaratabilirdi.

Neyse ki korkacak hiçbir şey olmadan odanın iç duvarlariyle tavanın kontrplakları kaplandı.

Ahmet, evin içini, temiz bir kutu gibi kaplamış görünce çok sevindi. Halk uygarlığına ufacık bir alınteri armağan etmekten doğan tatlı bir doygunlukla alnını yükseltti... Yüzündeki terleri eliyle sıyırıp yere attı. Gülizar Kadın:

«Sen, bayağı ustaymışsın, Ahmet efendi, dedi. Bu dünyada çokça alçakgönüllülük de işe yaramaz. Paramı alıp kaçan öbür ustadan da dahi iyisini yaptın. Şimdi, biraz dinlenip yemek ney yedikten sonra şu muşambaları dama çakarız oldu mu?»

«Oldu, Gülizar bacım. Yaparız.»

Ahmet, Bunçuk'u da alarak Gülizar bacının saatlerdir gözcülük yaptığı kıraç tepeye doğru uzaklaştı. Gülizar bacı da onlara yiyecek hazırlamak üzere konuk olarak oturduğu hemşerisinin kondusuna gitti.

Tepede oturdular. Güneş, Marmara'nın ufkunda alçalmağa, ortalığı tatlı bir serinlik kaplamağa başlamıştı. Yüzde yüz halkın emeğinden doğmuş külrengi muşamba damlı koskoca bir kent, ne korkunç bir kavga döğüş sonucunda doğduğunu göstermeyen bir uysallık, alçakgönüllülük tülü altında dinleniyordu. Akşam yemeğini hazırlayan ev kadınının yaktığı çıralı tahta parçaları, mangal kömürü,

gaz ocakları, muşamba damlar mahşerinin üstüne doğru mavimtrak bir duman yükseltiyordu. Türlü yönlerden esen meltemsi bir rüzgar, onların burnuna bu soluğu tıkayan dumanla birlikte iştah açan balık kızartması kokuları da getiriyordu. Ahmet, birkaç yüz metre ötedeki bir böğürtlen dikenliğine göz atarak:

«Ben şurada bir küçük su döküp döneyim, dedi. Nerdeyse çatlıyacağım. Yöremizde ayakyoluna benzer hiç bir şey yok.»

«Sen git gel de ben de gideyim.»

«Tek başına da gidebilirsin. Nasıl olsa bugüne bugün erkeksin.»

İkisi de güldü. Ahmet, koşarcasına böğürtlen kümesine doğru uzaklaştı..

Bunçuk, yalnız kalınca acı bir gurbet yalnızlığı duydu. Yalçın dağlarda, bayırlarda keçi sürülerinin yanıbaşında duyduğu eski doygunlukla mutluğa benzer duygular, yitik bir cennetten ona seslendiler. Çevresinde, çayın kıyısını süsleyen ılgın ağaçlarının pembe çiçek salkımlarından yükselen eski kokuyu duyar gibi oldu. Yurt özlemi, kömür dumanı gibi başına vurdu. Bu, şimdiye dek duymadığı yepyeni, yabancı bir duyguydu. O yaramaz keçileri ne çok sevdiğini şimdi daha iyi anlıyordu. Tırnaklarına yosun kınası yakarken duyduğu o eski saf mutluluk, sütlü ceviz yerken burnuna gelen keskin ceviz yaprağı kokusu, içinden sıcacık bir gözyaşı deresi gibi şırıldayarak geçti. Sıcak öğle kayalarının üstünde oturup derin vadiye bakarken etine, ruhuna geçen o sevmek tutkusunun gıcıklayıcı türküsü, artık hep o ıssız yerlerin malı olarak mı kalacaktı? Bu kireçli toprak üzerinden etine hiç bir büyülü sevgi sıcaklığı, hiç bir gizli türkü geçmiyordu. Kendisini yerinden sökülmüş bir çiçekli ılgın fidanı gibi kökleri güneşte duyuyordu. Sanki bu kireçli toprağın güneşi, onun havadaki cılız

köklerini kurutmak için bütün acımazlığını kullanıyordu.

Kırlangıçlar, havada şimşek gibi gidip gelirken çığlıklar atıyorlardı. İnsanoğlu, ne ağır bir yaratıktı. Şu kuşların şimşek gibi havayı biçerek gidip gelişleri yanında onun varlığı, sanki demirden giynek giydirilmiş cansız bir şey gibi yere çakılmıştı.

Düşler, kekik, yaban ıtırı kokan fundalıklarda, bir kınalı keklik gibi sekerken...

Bu sırada, Ahmet'ın geldiğini gördü. Bütün yurt özlemiyle, içindeki yakıcı gariplik yitti. Gözleri parladı. Onun yurdu, ılgın kokulu çayı, mor dağları işte şu gelen iri yarı gürbüz, sevimli adamdı artık. Yerinden fırlayarak ona doğru koştu.

«Adam yoksa ben de gideyim.»

«Git, kaplumbağalardan başka kimse yok.»

Ahmet, Bunçuk, böğürtlen yığınlarının arasında gözden yitip dönünceye dek olduğu yerde dikilerek bekledi. Sonra birlikte konduya vardıklarında Gülizar bacı, işkembeli nohut, tarhana çorbası, bulgur pilâvı, ayrandan oluşan yemeklerini bir yaygının üzerinde onların önüne sürdü. Acı kontrplâk, reçine, taze tahta kokularına katık ederek yemeğe başladılar.

Yemekten sonra, yine tepeye çıktılar. Ahmet, eskiden beri eli kesere alışık olduğundan kontrplakları güzelce çakmışsa da muşambaların çakılmasının özel bir tekniği olduğunu düşünerek yakın damlardakilerin ne biçim çakıldığını gözden geçirmek istiyordu. O da kolaydı. Hemen ev sahibi kadının getirdiği merdivenle dama çıktı. Ağırlığı altında kirişler çatırdıyor, tahtalar yalpa vuruyordu. Bunçuk'u da yardımcı olarak dama çıkardı. On metrelik muşambayı enlemesine yayıp keserek bütün damı kapladılar. Sonra, bunlara eşit aralıklarla uzun çıtalar vurdular.

İşlerini bitirdiklerinde gökyüzü de bu küçük

insan barınağının üzerinde sanki kutlamak üzere bir yığın gümüş ışıklı kandil yaktı. Çoban yıldızı, Bunçuk'un iri, kara gözlerinin üzerinde, sesini ancak onun işittiği iri bir gümüş keçi çıngırağı gibi parlıyordu. Batı göğü, pespembe bir düş bahçesi gibi yayılıyordu.

Ustayla çırağı, bir süre leylâk rengi koyu bir ovaya çökmüş halkın yeni kentine umutla baktılar. Burası, evsiz yurttaş için bir umut kapısıydı. Kendileri de burda dostluğundan kopmuş oldukları kutsal toprağa basıp tutunarak yine birer saygıdeğer insan olabilirlerdi. Şimdiyse berduşluk niteliğini taşımayan birer berduştan başka bir şey değildiler. Ahmet, Bunçuk'un sıcacık elini tutup sevgiyle sıkarak:

«Bunçuk, dedi. Ben kararımı verdim. Sana buralarda bir kulübe yapacağım. Şu zavallı yaşlı kadının yaptığını biz yapamaz mıyız?»

«İstedikten sonra helbet yaparız.»

«İlerde şu boş yerler de evle dolacak. Halk hem kendi kaderine, hem de devletin de desteklediği alın yazısına karşı saldırıya geçti. Göreceksin devleti sonra onun hükümetlerini yenerek burda büyük bir kent kuracak.»

Bunçuk'un bu sözlerden ne anlayabildiğini merak etti:

«Şimdi ne dedim, anladın mı?» diye sordu.

«Halk, hükümeti yenecek dedin.»

«İyi anlamışsın. İşte, biz de halkın yanıbaşında sizin kömlere benzer bir dam yaparak içine gireceğiz. Bunu da ancak, kanunlarla alt alta — üst üste güreşerek yapacağız. Şuraya gelip dayanmış olan şu binlerce evceğizin yıkılmasını önleyen her türlü çözümü biz de kullanacağız.»

Onlar, böylece alacakaranlık içinde konuşurken Gülizar bacı geldi. Ayak seslerini işitince sustular.

«Oğul, işin büyük bölüğü bitti. Ancak evin çevresi düzeltilecek, bahçesi bellenecek, bir ayakyolu çukuru kazılacak, bir de evin içine beton dökülecek. Bunları da yapabilir misiniz?»

«Kolay, bacım, yaparız. Sen, bize iş buyur.»

«Sağ olasınız, oğul, şurası yarım kalacak deyi öyle de korktuydum ki. Para verdiğim uzatmalı onbaşı, her yanı çabuk kapa, yoksa bir tutanak tutar, yine de kondunu yıktırırım, demişti. Ne etsin, o da emir kulu. Yine Allah razı olsun, birkaç kuruşumuzu alıyor ama, bizi de ev sahibi yapıyor. Yoksa salt kanunlarla iş görmeye kalksaydık hiçbir köylü köyünden ayrılıp şehire gelemezdi. Allah İsmail onbaşıdan binlerce kez razı olsun. O da biraz ötede bir kondu kurdu. Kondu dediysem, adı kondu emme kendisi bayağı tuğla güzel bir ev. Güle güle otursun. At binenin, kılıç kuşananın demişler. Şu koca devletin İsmail onbaşıları gibi evlâtları olmasaydı heç bu şeher kurulur muydu? Varsın o dört odalı tuğla ev de bu onbinlerce konduludan İsmail onbaşıya armağan olsun. Çam sakızı, çoban armağanı. Ha, sorması ayıp olmasın, yakında mı oturuyorsunuz?»

«Yok, Anadolu'dan yeni geldik. Biz de çalışıp didinerek baba oğul bir kondu yapmak istiyoruz. Birbirimizden gayri kimimiz kimsemiz yok.»

Gülizar bacı bununla ilgilendi.

«İyi, iyi, çok iyi. Siz de burda bir kondu kurarsınız. Arslan gibi adamsın. Elinden iş de geliyor. Buralarda ustalık etsen dünyanın parasını kazanırsın. Paranızı şimdiden mi vereyim, yoksa öbür işleri de bitirdikten sonra toptan mı alırsınız?»

«Sonra alırız, Gülizar bacım. Yalnız şimdi kendimize yatacak bir yer bulmağa çalışalım.»

«Şimdi yazdır. Altınıza, üstünüze birer çul versem şu kondunun içinde ya da dışında uzanı uzanı verirsiniz, olur biter.»

«Olur bacım, olmaz mı hiç?»

«Zabahınan erkenden beton ney işine başlar bitirirsiniz. Hiç olmazsa, İsmail onbaşıdan gayrisine para yedirmeyiz diyorum. Ben şimdi çullarınızı getireyim. Baba - oğul uzanın, dinlenin.»

Gülizar kadın, bunları söyliyerek uzaklaştı. Ahmet, Bunçuk'un elini tutup dudağına götürdü. Elinde sıcak katran kokusu vardı:

«Ne dersin, burası bize ısınmağa başlıyor. İlk gecemizi yıldızların altında geçireceğiz. Belki ilerdeki gecelerde bizim de başımızın üstünde bize yıldızları göstermeyen bir dam bulunacak.»

«Ben inanıyorum. Olacak. Sen, istediğin şeyi yaparsın.»

Sırt üstü yere uzandılar. Toprak sıcaktı. Bunçuk'un başı, Ahmet'in pazulu sağ kolunun üstünde dinleniyordu. Serin yaz rüzgarı, ötelerden bir yerden belli belirsiz, kır çiçeği kokuları getiriyordu. Daha çok sarı yabani hardal çiçeği kokusunu andıran bu koku, ağır gecekondu kokularının yanıbaşında kuytu bir düş bahçesi yaratıyordu.

Gülizar kadın, şilteye benzer kaba bir şeyle ona benzer yorganımsı bir örtü getirdi. Sonra, başuçlarına bir testi de kuyu suyu ile teneke bir maşrapa bırakarak hayırlı bir gece diledi.

Biraz ötede son kez su dökerek soyunup yatağa girdiler. Ayı postunu da battaniye gibi yorganın üzerine örttüler. Bunçuk, bütün gün çıplak gövdesini seyrederek özlemiyle dolduğu Ahmet'e sırım gibi kollarıyle sarıldı.

Bir kedi yavrusu içtenliği, sıcaklığıyla ona sokuldu. Başını onun kıllı göğsüne gömdü.

Ahmet, göğsündeki sıcacık tazecik sevgi yığınını iki koluyla sarmıştı. Gözlerinin üstünde renkli bir minyatür bahçesi gibi kubbeleşen gökyüzüne dalmıştı. Bu bir sanat yapıtı gibi güzel bahçenin ak gülleri, beş köşe pırlantalar gibi pır - pır ediyordu.

Bir yerlerden ilk cırcır böceklerinin uyku veren sesleri geliyordu. Yeni, boş toprakları kaplamak üzere sinmiş bir orduya benzeyen gecekondu yığınları susuyordu. Yorgun, argın işçi yığınları, gaz lâmbalarını söndürmüş, ya da kısmış uyuyordu. Ara sıra köpek havlamaları, bebek vıyaklamaları işitiliyor, sonra, yine büyük yorgunluk sessizliği gecenin dibine bir tortu gibi çöküyordu. Uzaklarda bekçi düdükleri, hırsızlara, «kaçın yoksa yakalarım ha» diye sesleniyordu.

İki yorgun gövde, yorgunluğu unutturan bir sıcaklık içinde çabucak sevişmenin bütün seslere, gözlere sağır, kapalı çiçek bahçesine yuvarlanmakta gecikmedi. Üstlerindeki yorganımsı ayı postu, bir süre havada dansetti. Sonra, çiçek bahçesinin bütün kandilleri birden bire söndü. İki gövde, birbiriyle kaynaşmış gibi derin, tatlı bir uykuya daldı.

Sabah güneşi, yüzlerine vurmadan önce uzak yerlerdeki işlerine yetişmek için karanlıkta uyanan işçi yığınlarının konuşmaları, ayak sesleri, öksürükleriyle uyandılar. Hemen her gecekondudan sokağa fırlayan kadınlı - erkekli işçiler, öksürüyordu. Yerlere fırlatılan balgamların «hak tuvv» sesleri işitiliyordu.

Bunçuk, Gülizar nine gelmeden önce davranıp erkek giyneğini sırtına geçirdi. yine, bir delikanlı oldu. Bu gizi bir gecekondu sahibi oluncaya dek saklamağa kararlıydılar. Doğal gereksinimlerini yine böğürtlenlikte gördükten sonra ellerini yüzlerini yıkayıp tepede biraz oturdular. Gecekondu denizinden havanın leylâk rengi fonuna doğru ince duman helezonları yükseliyordu. Uzaklardan tren düdükleri, otomobil klâksonları geliyordu. Surlardan kentin yüzyıllık ağaçlarında geceleyen büyük karga sü-

rüleri Trakya ovalarına doğru her sabahki yem arama yolculuğuna çıkmıştı. Başlarının üzerinden geçerken birbirleriyle oynaşıyor, birbirlerini kovalıyorlardı. Bunlar daha çok oyun hevesini yitirmemiş genç kargalardı. Yaşlılar sağa sola bakmadan ağırbaşlıca kanatlarını çırparak hergünkü rotalarını izliyorlardı. Bu sürülerin arasında ufak yaban güvercini sürüleri de göze çarpıyordu. Ahmet, bunlara gerçek bir doğa aşkı biraz da zorunlu bir avcı heyecanıyla bakıyordu.

Biraz sonra, Gülizar bacı, elinde eski yeşil boyalı tepsiyle iki bardak çay, ekmek, çökelek, tulum peyniri getirdi. Gece, açık havada yattıklarından acıkmışlardı. Son kırıntısına dek yeyip çaylarını içtiler. Üzerine birer bardak daha çay içerek doğruldular. Gülizar bacı:

«Ahmet ustam, dedi. Şimdi yapılacak üç türlü işimiz var: Bir ayakyolu çukuru kazılıp kontrplakla çevrilecek. İkincisi odanın içi betonlanacak. Üçüncüsü de kulübenin dışına muşamba vurulacak. İlkin bunlardan hangisine başlarsınız?»

«Bana kalırsa Gülizar bacım, ilkin kondunun içini betonlıyalım. Ondan kelli dışını muşambalar, daha sonra da ayak yolunu yaparız. Yalnız, şimdi çimentonuz, taşınız, suyunuz, betonun taşlarını döğmek için tokmağınız ney var mı, bir kez onu anlayalım?»

«Üç torba çimentom komşuda duruyor. Orda kuyu da var. Tokmak da bulunuk. Bir taş kalıyor ki onu da komşudan alacağımız bir kejkereyle kırdan toplarsınız artık. Oldu mu?»

«Oldu Gülizar bacım. Şimdi, şu kejkere dediğiniz teskereyi alıp hemen bizim Mehmet'le (Bunçuk'a gizlice göz kırptı) kırdan taş toplayıp betonun temel malzemesini hazır edelim. Kum da hazır mı?»

«Hazır, hazır. Gelin kejkereyi alın bir yol.»

Böyle diyerek önden yürüdü. Biraz sonra, epey önce yapılmış iki üç gözlü bir gecekondunun önünde durdular. Kararmış tahtalar, çıtalarla çevrilmiş kocaman bahçesinde bir kuyu, onun yanıbaşında da bir araba kumla üç torba çimento vardı. Gülizar ninenin akrabası olan genç ev sahibi kadın, güçlü elleriyle teskereyi kaldırıp çitin üzerinden onlara verdi, Ahmet, önden Bunçuk da arkadan tutarak kıra yollandılar. Kulübeden kazmayı almayı da unutmadılar. Kır gerçekten de onların işine yarayacak yığınla kireç taşı kırıklarıyla doluydu. Birçok yerde kazmayla dürtünce yerin altından daha iriceleri de çıkıyordu. İlk teskereyi doldurup getirdiler. Yeteri kadar taşı toplayıncaya dek böyle birçok kez gidip geldiler. Sonra, kondunun içini kazmayla kürekle düzelterek taşları sıkıca döşeyip tokmakladılar. Bu da olup bitince komşulardan alınan birçok kovayla tenekeyi kuyu suyuyla doldurup çimentolarla kumu taşıyıp harcı kardılar. Ahmet, kıvamına gelen harcı kürek kürek taşıyıp döğülmüş taşların üzerine sermeğe, bir yandan da mala ile düzeltmeğe başladı. Bunçuk, ona:

«Sanki sen vaktiyle memur değildin, kırk yıldır bu işle uğraşıyordun sanki» diyerek güldü.

«Ben de pek iyi bilmem bu işleri. Yalnız, birkaç kez yapılırken seyretmiştim. İş başa düşünce insanın elinden her şey geliyormuş meğer.»

Yeni yapılan camilerin minarelerinden öğle ezanı okunurken, beton işi de bitmek üzereydi. Ahmet usta, ayırdığı birazcık çimentoyu düzeltilmiş betonun ıslak yüzeyine serperek azar azar ıslatıp malayla parlatıyor, şap yapıyordu. Bu sırada Gülizar nine, etekleri zil çalarak gidip geliyordu. Pembe yüzlü genç kadın, Gülizar ninenin yanıbaşında dinelerek deminden beri şapı seyrediyordu. Dümdüz kaymak gibi beton onu da heveslendirmişti. Orta Anadolu diyeleğiyle:

«Aman ustam, dedi, vaktin var mı ola acep bizim de yapılacak biraz betonumuz var da?»

Ahmet usta, işiyle uğraşarak başını kaldırmadan:

«Yaparız, bacım, dedi. Gülizar bacıdan sonra sıraya girersiniz.»

Gülizar nine:

«Ahmet ustam, diye dişlek ağzını göstererek güldü, sana epeyce iş var. Komşular seni bir zaman serbest komayacaklar.»

«Elimizden gelecek işleri yapmağa hazırız, Gülizar bacım.»

«Senin yapamayacağın iş bulunmaz evvel Allah, Ahmet ustam. Sen her şeyde fenlenmiş görünüyon. Konuşman bile bize göre iyicene kırılmış. Maşallah, elin de ona göre. Sen, işinle değel, bu tatlı dilinle de gönüller fetheden, Ahmet ustam.»

«Sen çok yaşayasın, Gülizar bacım. Sen, benden kat kat tatlı dilli, gün görmüş bir hanımsın.»

Ahmet usta, şapı bitirince, ilkin malayı, sonra ellerini, yüzünü yıkadı. Kondunun gölgesinde otururak dinlenmeğe başladı. Bunçuk da aşağı yukarı o kerte yorulmuştu. O da elini, yüzünü yıkadıktan sonra sırtını kontrplak duvara vererek masmavi göğe daldı. Onlar, orda dinlenirken birçok kadın, erkek gelip betona baktı, inceledi:

«Güzel olmuş ustam, eline sağlık,» deyip gittiler.

Ahmet usta, «Şu halk ne mübarek varlıktır, en küçük emeği bile değerlendirir,» diye düşündü. Sonra, Bunçuk'a:

«Epeyce yoruldun sen de, değil mi?» diye sordu.

«Yorulmasına yoruldum ama, bizim de böyle bir kondumuz olacak diye bayağı içim içime sığmıyor. Ne çok seviniyorum bilmezsin.»

«Korkma, düşündüğün olacak, Bunçuk. Koyun Baba nasıl Ahmet Usta olduysa, senin düşlerin de biraz sonra bir kondu olacak.»

Bunçuk, mutluluk içinde yüzen gözlerini onun gözlerine dikip ona güvendiğini anlatarak elleriyle onun kocaman elini kavradı; sevgiyle sıktı.

Onlar, böyle bir umutlu saatin ışıklı mutluluğu içinde bütün dünyanın kaygılarına boşverdiği sırada Gülizar nine, bulgur pilâvı, etli patates, ayranla ekmekten oluşan öğle yemeklerini çini bir sini içinde getirip önlerine koydu:

«Afiyetle yeyin, oğullarım, siz beni bir ev sahibi ettiniz, Allah da tez günde sizi bir barınak sahibi etsin» dedi.

«Bak, bu duana, şu güzel yemeklerden daha çok sevindim, benim sevgili Gülizar bacım.»

«Allah, her ne muradın varsa versin, oğul. Gözümden yaş getirdin. Demek, böyle tatlı erkekler de varmış bu kahpe dünyada?»

Yaşmağının ucuyla kahverengi gözlerini görmez eden gözyaşı perdesini dağıtarak uzaklaşırken:

«Yeyin yemeğinizi, bana bakman. Ben, bir garip Gülizar kadınım işte» dedi. O gittikten sonra Ahmet usta:

«Köylü İstanbul'a kendi yemeklerini de getiriyor, dedi. Ne var ki şu güzelim bulgur pilâvına Anadolu'da tereyağı, sağ yağ koyduğu halde, burda Avrupa uydurması yağlar koyuyor.»

Pilâv, gerçekten de pis bir margarin yağı kokusuyla yüklüydü.

Ahmet ustayla (o artık burda hep Ahmet usta diye çağrılacak) Bunçuk yemekten sonra gölgede uzanıp bir saat dinlendiler. Sonra da kondunun dışını muşambayla kapladılar. O da bitince ayakyolu çukurunu kazmağa başladılar.

Gülizar ninenin kondusu, Ahmet usta'yla Bunçuk için çok uğurlu geldi. Yapacakları işler için para yönünden hiç güçlük çıkarmadıklarından halk onları ideal usta olarak benimsedi. Ahmet usta, parayı harkesin kendi gönlüne bırakıyor, hiç kimseyle pazarlığa girişmiyordu. Çok yoksul olduğunu anladığı konduculardan beş para almadığı gibi kendilerine yemek çıkarmalarını da istemiyordu. Ufak tefek işleri olup da bunları yaptırmak için para, usta bulamayan herkesin yardımına koşuyordu. Bütün bu sürede Gülizar ninenin kondusunun gölgesinde, onun çulları üstünde yatıp kalkıyor, zaman, para kazanmağa çalışıyorlardı.

Ahmet usta, bu sürede biraz para sahibi olmuş, bir de kondu yeri peylemişti. Her zaman su dökmeğe gittikleri böğürtlenlik, konduyu ilk anlarda gözlerden saklayacak gibi gürdü. Onların arasını kazmayla kürekle düzeltmiş, dört direk dikerek bir gölgelik yapmıştı. Dört yanı açık, üstü temmuz güneşinin hışmına karşı örtülüydü. Gündüzleri iş paydosundan sonra orda dinlendikleri gibi geceleri de artık orda yatmağa başlamışlardı. Kirpiler, tarla fareleri, yılanlar, kertenkeleler, kaplumbağalar geceli gündüzlü dört bir yanlarında mekik dokuyorsa da onlar bunlara eskiden beri alışık olduklarından aldırış etmiyorlardı. Şimdi, onlar için, her zaman olduğu gibi en tehlikeli yaratık insandı. Bu bir bekçi, bir muhbir, bir jandarma onbaşısı, bir polis, bir zabıta memuru olabilirdi.

Yılanlar, çıyanlar, tarla fareleri, kirpiler, yuvaları bozulan karınca sürüleri, onların bu ıssız yerde bir konducuk taslağı kurmuş olmalarından hiç de tedirgin olmamış görünürken bir öğleüstü bir bahçıvan selâm vererek karşılarına dikildi:

«Arkadaş dedi, eğer burda çerden çöpten bir gecekondu kurmak niyetindeyseniz ben bunu size

yaptırmıyacağım. Bahçelere bu kerte yakın yoksul insan evleri, bizim için zararlıdır.»

«Sen kimsin, arkadaş, ilk önce kendini tanıt bize, insanlığın koşulu budur. Sen, bu böğürtlenliğin sahibi misin?»

«Yoook, değilim. Ama, bir yandan da sahibi sayılırım.»

«Sen kimsin, neyin nesisin ilkin onu söyle, arkadaş, diyorum.»

«Ben bu bahçelerin sahibiyim. Sizin gibi ne idiği belirsiz kişilerin bana komşu olmasını istemiyorum. İyi anladın mı dediğimi?»

«Biraz anladım.»

Ayağa kalktı. İri gövdesiyle, karşısındaki kurumuş adama tepeden bakıyordu. Halk, sırasında uysalsa da söktürebildiği sürece kabadayı görünmeyi elden bırakmazdı. O da şu sırada madem ki, halktan bir damlaydı, karakterini göstermeliydi:

«Bana bak, arkadaş, dedi, sen yanlış kapı çaldın. Sen, baksana benim gözüme. Biz, gürültüye papuç bırakacak insanlardan mıyız? Hem, sen benim gibi adamın bu yılan yuvasında neden barınmağa çalıştığını biliyor musun? İnsanı çok söyletme. Git işine arkadaş.»

Ahmet ustanın gür sesi, düzgün diyeleğiyle yüreklice, egemen konuşması Arnavut bahçıvanı put gibi dondurdu. Çekingen çekingen onun yüzüne baktı. Bütün yırtıcı pençelerini içeri çekmiş, gizlemişti. Bağışlanmak ister gibi bir durum aldı:

«Ne bileyim ben beyim, dedi, insanoğlu anlaşılmıyor ki. Alışmışız, hep beş parmağı bir sanıyoruz. Bir sürü parmak, Kürt, Lâz, Çingene, berduş, randevu evi sahibi doldurmuş buraları. Biraz gözümüzü açmasak bizim lâhanaların üzerine de gecekondu kuracaklar. Ben ne bileyim sizin görevli olduğunuzu. Sizi de o berduşlardan biri sandım.

Bağışlayın beni. Kulübem nah şuracıkta. Ara sıra gelip bir çayımı içerseniz çok sevinirim, beyim. Haydi, şimdi, kalın sağlıcakla.»

Sağ elini göğsüne bastırarak geri geri uzaklaştı. Sonra, büsbütün dönüp gitti.

Ahmet usta, baktı, Bunçuk, gözlerinin içi gülerek yüzüne bakıyordu.

«Gecekondumuz henüz sayvan halinde. Anadolu'da böyle şeylere sayvan derler. Tarla, bağbahçe sahipleri bu gölgeliklerde oturup bekçilik ederler. Sayvanımıza karşı ilk direnme, hem de hiç ummadığımız bir yerden geldi. Bakalım, gecekonduyu yapıp bitirdiğimizde neler olacak? Adama, burda gizli bir hükümet göreviyle bulunuyormuşuz gibi gözdağı verdim. Yuttu. Gecekondumuzu ayakta tutabilmek için halkın kullandığı bütün yöntemleri kullanacağız. Salt kanunun dediğini yaparsak kırk yıl da uğraşsak bir kulübe sahibi olamayız. Zaten, kanunlar hep halkı durdurmak için yapılır. Sanki vahşi hayvan sürüleri tarlaları talan etmesin diye yapılan çitler gibi halkın önüne sert kanunlardan çitler, duvarlar dikilir. Kanun yapıcılarla onların koruduğu pek az kişiler, bu çitlerin ardına çekilip rahatça yaşarlar. İşte burda halk, kanunun çitlerini yıkmış, talana geçmiştir. Devletin topraklariyle, ara sıra sahipleri bulunan toprakları da yağmalamaktadır. Biz de bu yağmacılar arasına karıştık. Bugünlerde sayvanımızın dört yanını kapayıp onu gecekondu biçimine sokmalıyız.»

Bu sırada efendiden esmer, genç bir adamın kendilerine doğru geldiğini gördüler. Sayvanın bir yanına bir kontrplak çakmağa çalışan Ahmet usta, işini, keserini bırakarak ayakta dikilip bekledi. Gelen adam:

«Merhaba efendim, dedi. Ahmet ustayı arıyorum.»

«Ahmet usta benim.»

Adam, daha çok sokuldu. Bir giz söylüyormuş gibi fısıltıyla:

«Burda bir tanıdık seni salık verdi. İyi ustadır. Sizin işinizi görür, dedi.»

«Biz de bir gecekondu kurmak istiyoruz da.»

«Bugünlerde boş arsalara gecekondu kurmak çok zorlaştı. Bir yandan jandarma, bir yandan zabıta, polis, göz açtırmıyor. Biz bile şu sayvanı bir barınak biçimine getiremedik. Ne var ki yürekli olacağız, kanunun üstüne üstüne gideceğiz. Yoksa dünyada bir adım ilerlemek elden gelmezdi. Nerde kurmak istiyorsunuz konduyu?»

«Burda, senin yörende. Belediyede adamımız var. Bize göz yumacaklar. Yalnız, çabucak kurun, içine girin, biz gelir, bir tutanak tutar gideriz. Sonra da tutanağı yırtar atarız, olur biter, dediler. Şimdi konduyu kurmaya kalıyor iş.»

«Öyleyse işimiz kolay. Yerini hemen görüp kararlaştıralım. Ben, çaktırmadan orasını düzeltirim. Sonra, sizinle gizli bir yerde gecekondunun duvarlarını, damını, ayrı ayrı hazırlar, bir gece kamyonla getirir, burda gürültüsüzce somunlarla birbirine takar, düzlüğe oturturuz. Bir kez bunu yaptıktan sonra bağdadiye, brikete, tuğlaya çevirmek zamanla kolaylaşır.»

Onlar, konuşurken işçi - köylü kılıklı bir kadınla bir erkek de çıkageldi. Erkek:

«Ahmet usta, bugün boş musunuz?» diye sordu.

«Boşum.»

«Biliyorsun, bizim bir ilâve var.»

Bunu söylerken efendi kılıklı adamın bir hükümet sorumlusu olabileceğini düşünerek birdenbire sustu. Bunu gören adam:

«Korkma, arkadaş, ben polis filân değilim,

dedi. Ahmet ustayla çene çalıyorduk. İşini söyleyebilirsin.»

Adamcağız, Rumeli diyeleğiyle konuşuyordu:

«Bir göz konduya tıkıldık kaldık da beyim. Buna ilâve biçiminde bir göz daha katalım dedik. Yeri de hazır. Ahmet ustanın ellerinden öpüyor gayri.»

«Peki, birazdan geliyorum. Her şey hazır mı?»

«Hazır.»

Köylüyle kadın, uzaklaştı. Genç, efendiden adam, gecekondunun yerini beğenmek üzere Ahmet ustayla böğürtlenlikten çıktı. Ahmet usta, ilerde bahçe olarak sahipleneceği arsanın sınırını çizerek buna bitişik düzce arsayı yeni gecekondu için salıkladı. Adam, beğendi, Ertesi gün, buluşmak üzere ayrılırlarken adam:

«Ben orman fen memuruyum, dedi. Kırlarda yaşamaya alışmışım. Kentin evleri, beni sıkıyor. İstiyorum ki kırda bir evceğizim olsun. Orda açık hava, güneş içinde yaşayalım. Öbür evlerden biraz uzakça bir yer seçmemin nedeni de bu.»

«Aman, efendim, siz buraya gecekondu kurar kurmaz pek az zaman içinde çevresi dolar. Sizin kondu doğurur. Gecekondular, parçalanarak her parçasından bir başka bütün hayvan çıkan ilkel hayvan türlerine benzer. Bir gecekonduya «ilâve» diye bir göz oda eklenir, ona bir başkası, ona bir başkası derken tren katarı gibi bir mahalle doğar. Bu da daha çok gecekondu sahiplerinin oturdukları kondulara yaptıkları ilâveleri satmalarından oluşuyor. Birçoğu, evine yaptığı gideri, yeni bir göz yapıp satmakla çıkarıyor. Böylece gecekondu bölgesine kanunun koltuğu altından birçok gecekondu sokuluyor, gecekondu kenti de büyüdükçe büyüyor. İlâve yapmak daha kolay. Kanunun gözü, bu teknikle kolayca külleniyor. Sizin gibi açık arsaya

yeni gecekondu yapacak babayiğitler bugün pek çıkmıyor. Ama, mademki belediyedeki adamlarınız size göz yumacak, siz de bu gecekonduyu buraya kondurmaktan çekinmeyin. Hoşunuza gitmezse ilerde satarsınız. Burda gecekondu ticareti hayli ilerledi. Birçok paralı kişi, yığınla gecekondu yapıp satıyor, dünyanın parasını kazanıyor.»

«Canım, biz bir kulübe yapıp içine girelim de ticareti başkalarının olsun. Şimdi, karar verdik. Evi buraya kuracağız. Sen burasını bir güzel tesviye edersin. Yarın, öbürgün de hazırlar, gece yarısı getirip buraya dikeriz bizim gökdeleni.»

Güldüler. Ahmet usta, keserini aldı:

«Şimdi, bana müsade, efendim. Şu adamcağızların ilâvesini bitireyim.»

Fen memuru, onu selâmlayarak sevinçle uzaklaştı. Ahmet usta, Bunçuk'un sararmış yüzüne bakarak:

«Nen var, tuhaf duruyorsun?» diye sordu.

Bunçuk durmadan tükürüyordu:

«Ne bileyim. Ağzım ağu gibi. Durmadan içim bulanıyor.»

«Kız, yoksa gebe misin? Sen aşeriyorsun gibi geliyor bana. Karnında bir seyirme, kıpırdama filân var mı?»

«Var ya ben de sana soracaktım çoktan beri nedir diye?»

«Karnında bir çocuğumuz var, Bunçuk. Aman kendine iyi bak. Ben, bugünlerde hemen burasını bir gecekondu haline getirerek seni rahata kavuşturayım. Evin içini beton yapar sonra üstüne döşeme vururuz. Çok şükür, bugüne bugün ustayız. Üç beş kuruş geliyor. Sen, artık evinde oturur, erkeklikten çıkar, güzel kadın giynekleri giyersin. Millet biraz şaşıracaksa da, ne yapalım, şaşırsın. Sakın, ağır bir şey kaldırayım deme. Kendini üşütme. Sana, birkaç güne dek kutu gibi güzel

bir ev yapacağım. İçinde hanım hanımcık oturacaksın. Penceresinden kırları seyredeceksin. Sana bir demir karyola, yatak, yorgan, battaniye alacağım. Çok rahat edeceksin. Bak, ne mutlu günler geçireceğiz.»

Nasır bağlamış parmaklariyle onun saçlarını okşadı. Onu şefkatli bakışlariyle tepeden tırnağa süzdükten sonra ilâveyi yapmak üzere kondulara doğru uzaklaştı.

Çakır'ın berisindeki serin aile gazinosunun sol yanındaki bir masada koyu çimen yeşili giynekli orta yaşlı bir adam oturuyor, denizin pek ötelerinde bir şeylere gözünü dikmiş görünüyordu. Garsonun, getirdiği çay, yarım saattir önünde dokunulmamış olarak duruyordu. Gazinoya yeni gelen iri yarı esmer, şık giyimli bir adam, masalarda oturanları dikkatle gözden geçirerek onun masasına yöneldi:

«Mazhar'cığım, beklettim seni biraz.»

Mazhar, zoraki bir gülümseyişle yüzünü süslemeğe çalışarak:

«Birader, dedi, zamanın bizim için ne değeri var ki? İşsiz insan, parasını nereye harcayacağını düşünüp duran milyarderlere benzer. Bizde de zaman öyle çok ki onu nereye harcayacağımızı düşünmekten başımız belâda. Hiç olmazsa değerli bir arkadaşı beklemek için harcadığımız bir zaman parçası, bize bir değer kazandırıyor.»

Nevres, yüzü, yarı denize dönük olmak üzere oturdu, bağırarak garsonu çağırdı. İki demli çay söyledi. Mazhar, ancak o zaman, ısmarladığı çayı içmemiş olduğunu ayırtetti.

Nevres:

«Aziz kardeşim, dedi, geçende bana kendini öldüreceğini söylediğin zaman, ne yalan söyleyeyim,

çok üzüldüm. Türkiye gibi bir memlekette kolay da yiter, kolay da kazanılır. Bunun için sana randevu verdim. Bu sürece benimle görüşmek zorunda olduğunu düşünerek daha önce kendini öldürmezsin diye düşündüm. Nasıl olsa dedim, benimle görüştükten sonra kendini öldürmek saplantısından vazgeçip benimle iş ortaklığına gireceksin.»

Mazhar, başını kaldırarak ilgiyle arkadaşının yüzüne baktı:

«İflas etmiş bir adama iş ortaklığı mı öneriyorsun?»

«Evet, bunda şaşılacak ne var? Sen iflas etmedin ya, senin paran iflas etti. Yeter ki insanın yetenekleri, kararı iflas etmesin. Yitirilen para her zaman kazanılabilir.»

«Nevresçiğim, senin dilinin altında bir bakla var ya. Şunu bir an önce çıkar da beni üzme hiç olmazsa.»

«Salt bir bakla değil, bir bakla tarlası, azizim. Sen açıkça söyle bana bakayım: En çok beş yıl içinde milyoner olmak istiyor musun, istemiyor musun?»

«Şu üzgün günlerimde senin gibi içten aziz bir arkadaşımın kalkıp benimle alay etmesi yakışık almaz.»

«Alay eden kim? Tabancasının kurşunlarından acıma dilenen sevgili bir arkadaşımla eğlenebilmem için bir alçak olmalıyım.»

«Peki, nedir bu muştun, anlat da dinleyelim.»

«İlkin şu çaylarımızı içelim. Kafalarımız biraz işlesin.»

Garsonun getirdiği çayı arkadaşının bardağıyle tokuşturur gibi yaparak hızlı - hızlı içmeye başladı:

«Şimdi, bana iyi kulak ver, Mazharcığım. Ben, beş yıldan beri yeni bir ticaret alanında çalışmaktayım. Hiçbir şey sorma, ben sana hepsini anlata-

cağım. Bilirsin. Sen vaktiyle ailenden kalan servetle bizim yanımızda bey paşa çocuğuydun. Ben, beş para tutmamış küçük bir memurdum. Bu gidişle eşeğin kuyruğu gibi uzayıp kısalacağımız yok diye düşünürken baktım, kapıda yepyeni bir fırsat, uysal bir köpek gibi gelmiş kuyruk sallıyor: Gecekondu çağı. Halk, hükümetin kanunlarını memurlarını, devleti çiğneyerek Amerika'nın fethine benzer bir istilaya girişmiş. Burda büyük bir iş potansiyelinin yattığını sezdim. İlkönce elimdeki ufak harçlığımla gecekondu alanlarından birinde bir gecekondu yaptım. Bunu sattım. Baktım, kârı tatlı. Sonra, dört beş tane daha yapıp sattım. Sonra, kafam biraz daha sömürgence, piççe işlemeğe başladı. Issızca bir bölgedeki ucuz bir arsayı satın alarak üzerine bir gecekondu kurdum. Elbette, bu arada, polisini, bekçisini, jandarmasını, belediye zabıtasını usulünce gördüm, kulaklarını büktüm. Benim arsanın üzerinde yemlik olarak kurduğum gecekondu, hemen kafesteki ötücü kuşlar gibi birçok gecekondu kardeşini yanına çağırmakta gecikmedi. Sorumlu memurları durmadan ayrı ayrı gördüğümden lâf olsun diye tutulan tutanaklar, işleme konmadan ötede yırtılıp atılıyordu. Böylece, bir yıl gibi az bir zaman içinde benim arsanın üzerine iki yüze yaklaşık kondu ile ilâve yapıldı. Kendim yem olarak yaptığım gecekonduya yoksul bir aileyi geçici olarak konuk ettiğimden o da konducu gibi görünüyor, oraya durmadan av çekiyordu. Konducular, her yerde olduğu gibi çok çalışkan insanlardır. O Tanrının ıssız dikenliğini, çalılığını temizleyip düzleyerek kız gibi güzelleştirdiler. Yolunu yaptılar, suyunu, elektriğini getirdiler.

«İşte, bu iş de olup bitince baktım ki bütün ispinozlar, sakalar, floryalar, isketeler çakırdikenlerinin üzerine konmuş, hemen ipi çektim, ağı üzerlerine kapadım.»

«Tıpkı bir kuşbaz gibi konuşuyorsun.»

«Metot özdeş de öyle konuşuyorum. Sözde tapulu arsama yapılan gecekonduları yeni görmüşüm gibi gittim, sahipleriyle birer birer görüştüm. Arsanın benim olduğunu gösteren tapuyu «ibraz» ettim. Hepsi afalladı. Çoğu, buranın devletin boş arsalarından biri, hazinenin malı olduğunu savunma yollu yüzüme karşı sertçe konutuysa da sonuç değişmedi. Halk, kadere inandığından tehlikelerin karşısında çoğu zaman devekuşu gibi kafasını kuma gömer. Uzak karanlıkların dibinden çıkacak birilerinin gelip kendilerini kurtaracağı masalına bel bağlar. Halk, bu yüzden çok zavallıdır. Herkes,onun sırtından geçinir. Biz de bu zavallı şölenin sırtına çökmek zorundaydık. Hepsini mahkemeye verdim. Yargılama iki üç yıl sürdü. Bu sırada bazılarıyla birlikte bilirkişi kurullarını da ayrı ayrı gördüm. En sonra ya mülk sahibiyle anlaşma ya da evlerin yıkılmasiyle arsamın boşaltılması kararına işi bağladık. Zavallı halk, elindeki avucundakini harcayarak yaptığı kutu gibi evceğizden kolayca ayrılabilir mi?

«En sonra hepsi, arsalarının parasını ödeyerek benden tapularını aldılar. Ordan ayrılırken hepsine kuzulu, helvalı, pilâvlı büyük bir şölen verdim. Çok yoksul olanlardan daha az para aldım. Geçen yıl taksitlerini bitirdiler. Şimdi, şu karşıda gördüğün eski züğürt arkadaşın Nevres, bugüne bugün bir Türk milyoneridir, anladın mı benim sevgili arkadaşım Mazhar?»

Mazhar, eski uyuşukluğundan kurtulmuş, bu acar arkadaşına, bu yeni milyonere ağzı açık, şaşkın şaşkın bakıyor, iri, kahverengi gözlerinde, ak yüzünde bir umut meltemi kımıldar gibi oluyordu. Onun şaşkınlığa düşmesi, Nevres'i coşturdu. Cebinden iki puro çıkararak birini Mazhar'ın ağzına

tutuşturdu. Kibrit çakarak ilkin arkadaşınınkini yaktı:

«Yak, dedi, milyoner arkadaşının milyonlara sürtünmüş şanslı purosudur. Çok sürmez sen de yine zengin olacaksın.»

Mazhar güldü:

«Kendimi, kendisine kümesin bekçiliği verilen tilkiye benzetiyorum. Sen, insanı güldürüyorsun.»

«Birkaç güne dek birkaç bin lira bulabilir misin? Gözüme kestirdiğim yeni bir gecekondu bölgesinde yeni bir para tarlası satın alacağım. Sen, istersen buna senbolik olarak katıl. Göreceksin, az zamanda tarladan nasıl taş yerine mor binlikler toplayacağız. Sonra, hepsini söylemişken işin bir püf noktasını da söyliyeyim: Gecekonduların bir su taşkını gibi ilerlediği ucuz, verimsiz, kısır, kıraç topraklardan bir bölüğünü tapu dairesinde üstümüze geçirdikten sonra bu arsalarımızın zamanla doğurduğunu, büyüdüğünü görürüz. Yani, aziz kardeşim, burdan bir kaplumbağa sırtı büyüklüğünde bir toprak aldık mı zamanla bunun sınırlarını istediğimizce genişletebiliriz. Yooo! Para ödeyerek, yeniden toprak satın alarak değil. Ufacık toprağımız kırk bin metre kare iken olur yüz kırk bin metre kare. Bundan birçok memurun da karnı doyar. Bizim karnımızsa sindirim zorluğundan patlayacak duruma gelir. Şimdi, şu sırada benim İzmir gecekondu bölgelerinde beş yüz gecekonduluk, Ankara'da üç yüz gecekonduluk, burda bin gecekonduluk bir av alanım var. Birkaç yıl içinde bunları çözümliyebilirsem —ki bu mutlaka olacaktır— şu karşında gördüğün eski yoksul kardeşin, bir multimilyoner olacaktır.»

Purosundan mis gibi dumanlar çekip savurdu:

«Şeker kardeşim, ben bunları şimdiye dek hiç kimseye açmadım. Böyle benim gibi epeyce iş gören varsa da biz birbirimizin işlerine göz yumarız. Se-

nin de hevesin gelsin, canlanasın, bu verimli alanda çalışasın diye söyledim bütün bunları sana.»

«Sağ ol. Gerçekten çok yeni iş alanı.»

«Şimdi, bana bir cevap ver. Benimle işbirliğine girişiyor musun, girişmiyor musun? Benim senden beklediğim hiçbir şey yok. Yalnız, seni kurtarmağa çalıştığıma inanabilirsin. Birkaç günden beri yeni bir iş alanının peşindeyim. Orası, biz tapusunu almadan önce gecekondularla dolarsa hava alırız. Çok ivedi davranmalıyız, Mazhar oğlum. Kafan bu işe yattıysa ortaklığa ufak bir para yatırabileceksen hemen otomobilime atlayıp oraya gidelim. Sana yeni sağlacak hazine arsalarını göstereyim. Biz, eski papalar kertesinde namussuz sayılmayız. Onlar, cennetteki arsaları fahiş fiyatlarla satıyorlardı. Biz, hiç olmazsa yeryüzünde yurttaşlarımızı ev bark sahibi ediyoruz. Yalnız, İzmir gecekondu bölgelerinden birinde iki yüz konduyu belki yıktırmak zorunda kalacağım. Benimle anlaşmaya yanaşmadılar. Şimdi kesin olarak söyle bana: Konuşmamızın başında sorduğum soruyu bir kez daha sorayım sana. Birkaç yıl gibi az bir zaman içinde milyoner olmak ister misin?»

«Elbette isterim be birader.»

«Yollarını da sana gösterdim. Bir kaç güne dek birkaç bin lira yarat. Hemen hazineye başvurup genişçe bir para tarlasını kapatalım. Ondan sonra, ötücü kuşlarımızın gelmesini bekler, ağın ipini birden bire çekeriz.»

Bir saattır dinlediği hikâyeden pek hoşlanan Mazhar'ın uyuşukluğu dağılmış, iyice ayılmıştı. Mor binlikler, eskiden olduğu gibi yine tanış yüzleriyle dalgalanan bir sudaki ışıklı yansımalarla gözlerinin önünde oynuyordu. Atatürk'ün sarışın ışıklı başı, bir uğur meleği gibi bu paraların üzerinden kendisine göz kırpıyor gibiydi. Sandalyesinin arkasına yaslandı. Derin derin soludu. Yeni bir zenginlik

umudu kanında ışıklı bir oksijen dalgası gibi dolaşıyordu. İri, kadınsı iyi bakışlı gözlerindeki derin melânkoli dumanı dağılıp gitmişti. Sağlam, temiz iki sıra inci gibi dişi, birdenbire her zamankinden daha çok ağarmış, umut südüyle yıkanmış gibi parlıyordu. Deminden beri ağzında sönük olarak duran purosunu bir kibrit çakarak yaktı:

«Sana bir hafta içinde bir on bin lira bulabilirim,» dedi.

«Oh, oh, oh! Umduğumdan da çoğunu çıkardın. Bu para, sana yatırımdan bir kaç yıl sonra yarım milyon getirebilir. Bunun bir bölüğünü de yine benzeri ticaret alanına yatırırsan milyonerlik, multimilyonerlik, çantada kekliktir. İş üzerinde prensip olarak anlaştık demektir. Şimdi, seni otomobilimle yatırım yapacağımız arsalara götüreyim. Bir de orasını gör. İşimizin elle tutulur, gözle görülür bir alanda yürüyeceğini anla. Haydi, kalk, gidelim.»

Nevres, direksiyona geçerek arkadaşını da yanına oturttu. Bu, güzel bir opeldi. Yeşilimtrak rengi de umut güzelliğindeydi. Kentin dışına doğru rüzgârlanarak uçarlarken eski zengin Mazhar'ın içi de giyneğiyle, opelin rengi gibi yeşildi. Üzerine bol aydınlık vuran bir yeşillik. Yolda hemen hiç konuşmadılar. Mazhar, içinde tatlı bir yeğniklik duyuyordu. Otomobil, yağ gibi kayarak ilerledikçe, içindeki umudun yeşilliği daha çok artıyordu. Issız yollardan geçen otomobil, birdenbire bir ara yoldan gecekondu kentinin eğri büğrü daracık sokaklarına daldı. Tavuklar, kediler, köpekler, küçük yoksul kılıklı çocuklar; durmadan klakson çalan otomobilin önünden güç kaçışıyorlardı. Şundan ki, otomobil, yolu dolduruyor, yola açılan kapılardan içeri kaçmadıkça başka bir kaçış olanağı bırakmı-

yordu. Kontrplak duvarlara çarpıp çökertmemek için araba son kerte yavaş sürülüyordu. Bir yerde mile oynayan çocuklar, oyunları bozuldu, mileleri ezildi diye geçtikten sonra otomobilin arkasından taş attılar, tükürdüler, söğdüler, içlerinden irikiyim biri de bamyasını çıkarıp onlara sallamaktan çekinmedi.

Biraz daha ilerde arka cama çat diye kocaman bir taş çarptı. Camda bir noktanın çevresinde bir sürü uzun çatlak belirdi. Otomobili daha hızlı sürüp gecekondu gettosundan bir ayak önce kurtulmağa çalıştılar. Nevres:

«Burdaki halk çocukları, kendilerinin ulaşamayacağı her güzel şeye doğal bir hınç besliyorlar. Örneğin, banliyö treninde de çoğu zaman rastlarsınız: Tepeden, kimin attığı belli olmayan kocaman bir taş trenin camına çarpar. Cam, bin parça olarak önünüze yada üstünüze, başınıza dökülür. Bu taşları atanlar, birkaç kez o trene ya da bu otomobile binseler bir daha atmazlar.»

Otomobil, iki kez çıkmaz sokaklara daldı. Oralardan güçlükle kurtuldu. En sonra gecekondu mahşerinin sonuna vararak temiz havaya, biraz rüzgâra kavuştu. Mazhar:

«Büyük yoksulluk bölgesi» dedi.

«Evet, yoksulluk! Ne var ki hükümet de birkaç milyarlık bütçesini bütünleyebilmek için bunların sırtına biniyor. Zenginlerden aldığı devede kulaktır. Yoksa, devlet bizden de onlardan aldığı oranda vergi alsa halimiz dumandı. Milyonlarımızın birçoğu devletin kasasına girer, biz de hava alırdık. Ne yapalım, tanrının bir hikmeti, biz de devlet de hep bu garip kuşları yolarak geçinip gidiyoruz. Türkçesi, halk eski halılara benzer, silktikçe tozar.»

Otomobil, Ahmet ustanın kondusunun biraz ötesinde durdu. Otomobilden inerek çevrelerindeki boz genişliğe, gecekondu denizine şöyle bir alıcı

gözle baktılar. Bu sırada gözlerine ilginç bir görünüş çarptı. Demin sokaktan geçerken bomboş gördükleri cüce kulübelerden kadınlı erkekli yüzlerce kişi dışarı dökülmüş, gecekondularının sınırında sıralanmış, meraklı, asık, biraz da korkutucu yüzlerle onlara bakıyorlardı. Nevres, gecekonducuların bu huyunu eskiden beri bildiğinden onların çokça ilgisinde tehdit edici bir renk görür gibi oldu. Mazhar:

«Bu da neyin nesi, birader?» dedi.

«Hiçbir şey değil. Gecekonducular genellikle çok yoksul halk katından geldiklerinden aralarında böyle bizim gibi şık giyimli bayları görmeyi yadırgarlar. Bunun da nedeni, iyi giyimli kuşamlı bayların hep kanun adamlarından olduğu korkusudur. Onların kulübeleri için bir polis, bir jandarma onbaşısı, bir belediye zabıta memuru, bir belediye mühendisi, bir kaymakam, bir bucak müdürü hep tehlike habercisidirler. Onlar göründü mü mutlaka yeni bir tehlikenin başgösterdiğine inanırlar. Bir kaymakam, bir belediye başkanı, yol, kanalizasyon vb. gibi gereksinimler için bile gelmiş olsa kuşkulanırlar. Burda, özel bir otomobille onun içindeki iyi giyimli, zengin görünüşlü kişiler hep kara haber taşıyıcısı olarak alınırlar. Bura halkı, iyi giyimli kişileri sömürge efendileri, kendilerini de sömürge halkı gibi görür. İyi giyimli efendilerden her zaman kötülük geleceğine, zarar geleceğine inanır. Şu sırada şu yüzlerce kişi, bizim kondularını yıktırmağa, başka bir yere kaldırmağa geldiğimizi sanmaktadırlar. Ellerinden gelse bizi burdan uzaklaştırmak için bir kaşık suda boğmağa çalışırlar. Aramızda salt bir sınıf ayrımı olduğu halde bizi yabancı bir ulustan sanacak kerte abartmalı düşünürler.

«Şimdi, hepsi, bizim kılığımızdan, duruşumuzdan, kendilerine bakışımızdan neyin nesi idüğümüzü koklamaktadır. Böyle kalabalık oldukları, yü-

reklice orda dizilmiş göründükleri halde üzerlerine yürümeğe başlayalım hemen iki ayak üstünde çevrelerindeki tehlikeyi kollayan küt kuyruklu tarla fareleri gibi deliklerine girip gözden yiterler. Ama, yine de içerde yürekleri bu giz çözümlenmedikçe küt küt atar durur. Denemesi bedava. Şimdi, bir şeyler sormak üzere onlara doğru yürüyelim. Yürekli birkaç kişiden başka hepsinin uzaklaştığını göreceksin. Türkçesi: «Onlar, bizim gibi kişileri tehlikeli bir mayın gibi görmektedirler.»

Bunları söyleyerek gecekonducuların üstüne üstüne yürümeğe başladı. Arkadaşı da belli etmeden halkı dikizleyerek yanıbaşında ilerledi. Bu sırada meraklı halk yığını, kaçtıklarını belli etmemek üzere yavaş yavaş geriledi. Biraz sonra ortada birkaç yaşlı kadın erkek, birçok da çocuktan başka kimse kalmadı.

Nevres, yaşlı bir Trabzonlu gecekonducuya yaklaştı. Gecekonducu, tütünden sararmış kumral bıyıklarını sıvazlayarak sert bakışlarıyle onu süzüyordu.

«Selamünaleyküm, hemşerim.»

«Benum hemşerim benum gibi konuşur. Sen benum hemşerim değilsun ama, ne isteyisun, oni söyle. Yoksa sen de kondularumuzi yıkmağa gelenlerden misun? Vekil misin, mebus misun, bu toprağun sahibi misun, neyin nesisun oni de bağa hele?»

Nevres güldü:

«Ben ve arkadaşım, hiçbir şey değiliz. Salt merak ettik de geldik. Şu yurttaşlarımızı, onların bin bir emekle meydana getirdiği şu kulübeleri yakından görelim dedik. Ama, baktık, halk bizden korkup kaçıyor. Bu ne demek anlayamadık.»

«Efendi, senun anlayamayacağun bir şey değil. Şimdiye dek kondularımızı yıktırmak, bizden rüşvet almak için gelenlerin hepsi senunlan arkadaşun gibi iyi giyimliydi. Bu yüzden halk efendiden korkayı. Biz, güzel giyimli herkesin bize fena-

luk etmek üzere buraya gelduğuni sanayruz. Sizun da daha ne için gelduğunuzi anlamış değiluz. Eğer yüksek hökûmet memurları değilsanız, mutlaka bizi soymak için bir plâninuz vardur.»

Nevres, yaşlı adamın uyanıklığına şaştı kaldı. Trabzonlu yaşlı adam:

«İçinuzi okuduğum için hiç şaşmayın, dedi, ben Yemen'de Balkan harbinde, seferberlukta, Yunan harbinde döğüştüm.

«Habu gövdem alduğum kurşun, süngün, şarapnel, cenbiye yaralarından kalbura döndü. Biz, döğüştük, yine halk kaldık, siz efendi oldunuz. Bizi soyasunuz diye sizi efendi ettuk, başumuza çıkarduk.»

Nevres, ona bir puro sunmak istediyse de sonra vazgeçerek bir sigara verdi. Adam, sigarayı alırken ağu gibi bir gülüşle şöyle dedi:

«Bu zigarani alayrum ama, bunun arkasında bile bir oyun sezer gibi olayrum.»

Bu sırada onların ahbapça konuştuğunu gören Trabzon'lu, doğulu, Bulgaristan göçmenlerinden bir yığın işçi kadın, yavaş yavaş saklandıkları yerden çıkarak çevrelerini aldı. Bu iki kişinin kim olduğu anlaşılmadığından hâlâ halkın yüzü geçilmez bir duvar gibi kapalı, sertti.

Trabzon diyeleğiyle konuşan bir kadın, biraz öteden:

«Uşak, diye bağırdı, ha bunlar buraya babalarinun hayrına gelmediler. Mutlak bize bir kötülük etmeğe geldiler. Koğun ha bu karakuşlari burdan.»

Çocuklardan birinin attığı kocaman bir taş Mazhar'ın ayağının dibine düştü:

«Gidelim burdan. Nevres» dedi.

Nevres, güzel niyetlerini anlatacak hiç bir sözcük bulamayarak, Mazhar'ı bakışlariyle doğruladı. Sonra, Trabzonlu yaşlıya «Eyvallah, ahbap» diyerek Mazhar'ın koluna girip otomobile doğru hızlı

hızlı yürüdü. Arkalarından «yuh» diye bağırmalar, tükrükler gırla gidiyor, irili ufaklı taşlar yağıyordu. Halkın sağduyusu, onları suç üzerinde yakalamıştı. İyi niyetle gelen kişi, bu kerte afallamazdı. Hele kaçarak otomobile doğru gitmeleri, halkı büsbütün coşturmuştu. Şimdi, en önde çocuklar, bir yığın kadınla erkek, tarlalarına giren bir domuz sürüsünü kovalar gibi, bağırarak, haykırarak onların ardına düşmüş koşuyordu.

Nevres'le Mazhar, otomobile zor yetiştiler. Makinayı çalıştırmağa başlamışlardı ki çocuklar yetişmiş, ellerindeki taşları camlara indirmeğe başlamışlardı bile. Nevres, otomobili onların üzerine sürer gibi yaparak kendine yol açtı. Tarlaların arasından ana yola çıkmak üzere uzaklaştı.

Hâlâ şaşkınca kendisine bakan arkadaşına:

«Gecekonducuların sırtından tatlı tatlı geçinmeğe çalışan salt biz olsaydık bu rezalet hiçbir vakit olmazdı. Ne yazık ki ayranı kabaran, dingonun ahırı gibi gecekondu bölgelerine dalıp türlü yöntemlerle soygun yapmağa çalışıyor. Köylü, nasıl, iyi giyimli bir kentli köyünün sınırından içeri ayak attığında tedirgin olur, bir taun geliyormuşçasına gizlenecek delik ararsa şimdi gecekonducular da o hale geldi. Zaten bunların yüzde doksanı da köylü. Eski efendi, bey allerjisini içinde taşıyor. Onu her an yabancı bir cisim gibi kusmağa hazır. İşte, bugün başımıza gelen iş, bu nedenlerden doğdu. Ama, bu, işimizi yarıda bırakmak için bir neden değil. Balta girmemiş bir ormanda avlanmağa çıkmış insanlara benzeriz biz. Ordaki görünmez tehlikeler, kazalar burda da var. Ama bizim elimizde her türlü tehlikeyi alt edecek dürbünlü bir silâhımız da var: Para. Onunla düşmanın alnının çatına ateş eder, onu o anda zararsız duruma getiririz. Şimdi, hemen seninle tapuya gidip gördüğümüz arsalardan bir bölüğünü kapatalım. Sonra bu vahşi

konducuların nasıl kuzu kuzu ellerimizi yaladıklarını göreceksiniz.»

Nevres, bir puro yaktı, Mazhar'a da bir tane vererek tapu dairesine gitmek üzere gaza bastı.

Ahmet usta, Nevres'in otomobili evlerin arasında göründüğünde, orman fen memurunun gecekondu kuracağı yeri düzlüyordu. Arabanın içindeki iki şık adamı ayırteder etmez kazmasını, küreğini alıp içeri kaçmıştı. Sonra, onların, boş arsaları gözden geçirdiklerini, bu arada kendi gecekondusuna da bir göz atarak mahalleye doğru yöneldiklerini görünce, Bunçuk'la birlikte dışarı çıkmış, bütün olanı biteni görmüştü. Onu özellikle kuşkulandıran, henüz kendisininkinden başka hiçbir gecekondunun sıçranmamış olduğu boş arsalara pek alıcı gözle bakmaları, gözle ölçer biçer gibi davranışlarda bulunmalarıydı. Otomobilli adamlar, geçip gittikten sonra, onları kovalamış olan halk, küme küme toplanmış konuşuyordu. İki yabancıyı ilk karşılayan Trabzonlu yaşlı adam, ellerini yarı arkaya atarak Ahmet ustaya doğru ilerledi. Yaklaşınca çakır gözlerini daha çok açmağa çalışarak sordu:

«Sen ne deyisun ha buna, Ahmet usta? Bu yellemeler ha buraya piçluğune geldiler gibi geleyi bağa. Uzun uzadıya bizum kulübelerle şu boş topraklara ölçer biçer gibi baktılar. Allah bilir ya, ışkillendum heriflerden. Sonra da suçli gibi kaçtılar.»

«Herhalde konducuların sırtından kazanç yapmayı düşünen sayısız insandan ikisi olsalar gerek. Eğer bundan büyük çıkar umuyorlarsa yine gelirler, o zaman anlarız neyin nesi olduklarını.»

«Ahmet usta, buraya gelmişken söyleyeyim: Senden bir isteğum var. Bizum kulübeye ufak bir ilâve yaptırmak isteyrum.»

«Sen, çok çile çekmiş, eski bir askersin, Mevlût ağa. İlâveni yaparım ama, para almam.»

«Hay Allah iyiluğuni versun. Sen boyle gidersan bir gün sermayeyi kediye yükleyeceksun.»

«Korkma, sermayem olmadığından onu kediye yüklemek korkusu da yok. Malzemeni hazırla, bana bildir.»

«Allah senden binlerce kez razi olsun, Ahmet usta. Sen benum kafami karışturaysun. İyi insanın soyi sopi boğun dünyadan kazinmiştur, sen hangi Ankakuşinun yavrusisun söyler misun bağa?»

«İyilik etmek, inanır mısın, bana para kazanmaktan daha iyi geliyor. Daha çok dinçleşiyorum, kendimi demir gibi sapasağlam duyuyorum. İyilik yapmak, bana öyle bir güç veriyor ki anlatamam, Mevlût ağa. Ah, elde olsa da daha büyük, daha dişe dokunur, daha temelli iyilikler etsem. Ne yazık ki burda senin iyilik dediğin şeyi salt şu keserimle yapabiliyorum. Oysa daha büyük, daha güzel iyilikler yapılabilir.»

«Allah senden bin kez razı olsun, Ahmet ustam. Burda senden daha iyi fakir bobasi mi olur? Birçokları sabah akşam dua edeyi sağa.

«Bu bile yarın seni cennete götürmeğe yeter de artar bilem. Haydi şimdi hoşça kal. Ben hazırlar, sağa haber verirum.»

Eski cepheler kurdu Mevlût ağa, kuru, kamburlaşmağa yüz tutmuş dinç gövdesiyle ağır ağır uzaklaştı.

Ahmet usta, geri dönüp de kulübeye girmek isterken Bunçuk'la burun buruna geldi. Bir kurt, ayı, ya da avcı tehlikesi sezmiş altın tüylü bir yaban keçisi gibi kapının aralığına sinmiş, dışarısını kolluyordu. O iki iyi giyimli adam onda da hükümet memuru izlenimi bırakmıştı. Gecekonduyu yapıp bitirmişlerdi. Şimdiye dek hiçbir tehlike de başgöstermemişti. Bunun için de kendilerini talihli sa-

yıyorlardı. Ahmet usta, ilkönce dört direğin ancak bir yanına kontrplak çakarak öbür yanlarını çuvallarla, bezlerle örtmüş, milletin gözünü alıştırdıktan sonra da dört yanını dışardan, içerden güzelce kaplamış, kapıyla pencereleri takmıştı. Bunçuk, ilk kez kendini dört yanı kapanmış kutu gibi bir kulübenin içinde bulunca çocuk gibi sevinmiş, sıçrayıpsıçrayıp kocasının boynuna sarılarak onu öpücüklere boğmuştu. Ahmet Usta'nın sevinci de ondan aşağı değildi. O da ömründe ilk kez ev sahibi oluyordu. Gecekondu bölgesinde en zararlı, en korkulu kişiler ispiyonlardı. Yeni yapılan gecekondular, çoğunlukla bu kötü, kısır ruhlu kişilerin «ihbar»iyle polisin, zabıtanın eline düşüyor, yıktırılıyor, ya da sahibi bir güzel soyuluyordu. Kulübenin sahipleri, yaşayışlarında belki de ilk kez sahip oldukları bir barınağı devlet güçlerinin pençesinden kurtarabilmek için usa gelmedik yollara başvuruyorlardı. Bunların başında da en son olanaklarını kullanarak her yana rüşvet yağdırıp devletin otoritesini çökertmek, çamurlamak geliyordu. Bu yüzden de gecekondu bölgesinde talihsiz memurlar, başları önlerinde geziyordu. Halkın kanısı, bunların hepsinin rüşvet yediği merkezindeydi. Bu yüzden, karakter sahibi memurlar da ötekiler gibi halkın karşısına ezilip büzülerek çıkıyorlardı. Bunçuk:

«Konduları yıkmağa mı gelmişler?» diye sordu.

«Yok, canım, ne oldukları belli değil. Yalnız, bizim konduya çok alıcı gözle baktılar. Sen, şimdi, onu bırak da keyfine bak. Bizden daha zavallı binlerce halk adamı şu deniz gibi gecekondu bölgesini nasıl kurtardıysa biz de kurtaracağız. Hiç kuşkun olmasın. Şimdi, benim ağzım köpürmeğe başladı, bir ikindi çayı yap da karşılıklı içelim. Burası, ordaki mağaramızdan hem çok iyi hem de çalışabiliyoruz.»

Bunçuk, hemen gaz ocağını pompalayarak ispirto koyup ateşledi.

Ahmet usta, yalnız gecekonduyu yapmakla kalmayarak elden geniş, sağlam bir demir karyola düşürmüş, kulübenin bir köşesine mutfağımsı bir yer yapmış, bir sürü önemli kap-kaçak almış, evin önünde yemek yemek, çay içmek, sırasında marangozluk işleri yapmak için kaba olmakla birlikte sağlam bir de tezgâhımsı masa yapmıştı. İyi bir marangozluk, dülgerlik takımı da edinmişti. Bütün bu olanağı da gecekondu ustası olarak çalışmakla sağlamıştı. Pek çok kişiye her Allah'ın günü karşılıksız ufak tefek işler de yaptığından halk, onu sevip sayınağa başlamıştı. Bu yüzden de her yeni yapılan kondu ispiyonlandığı halde onunkine hiç kimse dokunmamıştı. Hiç kimse onun burdan gitmesini istemiyordu. Bunçuk, bardakları demli çayla doldurup çevresinde iki sandalye bulunan masanın üzerine koydu. Genç kadın, şekeri çok seviyor, bardağına üç dört şeker birden atıyordu. Çocukluğundan beri hiç şeker ya da şekerli yiyecekler yiyememişti. Şeker özlemi onda şekere karşı bir hırs yaratmıştı. Ahmet ustadan yavaş yavaş yemek yapmayı da öğreniyordu. Ahmet usta, yaptığı yemekleri bir kez de ona yaptırıyordu. O da baş yemeklerin üstesinden gelmeğe başlamıştı. Çay içerlerken Ahmet usta:

«Bunçuk, dedi, sana güzel bir haber vereyim: Şu fen memurunun kondusunu yapar yapmaz alacağımız üç beş kuruşla hemen Mahmutpaşa'ya gidip sana güzel kadın urbaları, ayakkabıları alacağız. Birkaç ay sonra çocuğumuz da doğacağından artık bu erkek kılığı maskaralığından kurtulmalısın. Çok şükür, kulübemizi yaptık. Bundan sonra, onun içinde bir kadın olarak barınabilirsin. Bir kulübemiz yokken seni kadın olarak nereye yerleştireceğimi bilemedim. Biz, şimdi, bir hiçten başladık, yavaş yavaş rahatlığa doğru tırmanıyoruz. Şu komşular yanımıza yerleşirken sen de kadınlığına

dönmelisin. Bugünlerde evin tabanını betonlayacağım. Elimize biraz daha para geçerse aldığımız o ince pamuk şiltenin üstüne kalın bir pamuk ya da yün şilte daha atarsak çok rahat ederiz.»

Bunçuk, elini Ahmet ustanın elinin üstüne koydu:

«Karnımda tosuncuk kımıldıyor.»

«Tosun olduğunu nerden biliyorsun?»

«Senin gibi arslanın çocuğu da ancak erkek olur.»

«Hiç belli olmaz. Ben de kız olacağını sanıyorum.»

«Erkek olursa bana, kız olursa sana benzese Allahtan. Kızın beyaz olması talihli olması demektir. Benim gibi kara kuru kıza buralarda kimsecikler bakmaz. Erkek, kara da kuru da olsa boylu boslu olursa her yanda borusu öter. Canım, erkek olması yeter bir çocuğun, gerisini arama gayrı.»

ÜÇ

Trabzon'lu Mevlût ağanın «ilâve» sini bitirerek dönen Ahmet usta, Bunçuk'u evin önündeki masa başında garip garip oturur buldu. Esmer yüzü dolunayın ışığında zamanla kararmış bir bronz heykelinki gibi parlıyor, gözlerinin aklariyle gözbebekleri bayağı ışıldıyordu:

«Çok geç kaldım değil mi, Bunçuk?»

Elindeki keserle testereyi masanın üzerine bıraktı.

«Ziyanı yok, ben de oturup ayı seyrettim. Ne güzel gece. Hep bizim oraları andım. Hani ordaki dolunayları sen Hazreti Ali'nin altın sinisine benzetirdin ya, ben de bu gece ayı ona benzettim. Bak,

şimdi bile altın sarısı. Herhalde daha sonra gümüşleşecek.»

«Hiç de sanmam. Batmağa doğru giderken daha çok altınlaşacak, kızaracak. Çabuk batsın da ister altın olsun ister gümüş. Bu gece, on ikiden sonra, biliyorsun, kazıp düzlediğim yere Mükerrem beyin kondusunu kuracağız. Ay, çabuk batmalı ki biz de elimizi çabuk tutup tan ağarmadan konduyu kuralım. Çoluk çocuk içine girip otursun. Sen de kadınlığını ele alınca onlarla komşu olursun. Böyle kedi yalnızlığı çekmezsin.»

«Karnın aç mı? Etli kuru fasulye ile pirinç pilâvı yaptım. Seni bekledim durdum. En sonra umudumu kesince oturdum yedim.»

«Mevlût ağa, bana yemek çıkardı. İlâveyi kendisine bedava yapmağa kararlı olduğum halde cebime epeyce harçlık indirdi. Almak istemediysem de zorla verdi. Bu halk çok namuslu, onur sahibi, onurundan feda etmektense elinde avucundaki son kuruşunu vermekten çekinmiyor. Bir emek karşılığı cebinden çıkması gerektiğini bildiği bir parayı cebinde tutamıyor artık. O para sanki onun cebini, ellerini yakıyor. Ayrıca, ben de halka bir küçük iyilik edebilmek isteğiyle dolu olduğumdan onların bana mutlaka en bayağı işler için para vermeğe kalkışması beni son kerte üzüyor. Kendimi aşağılanmış buluyorum.»

«Ama, ondan, bundan para almazsan biz neyle geçineceğiz?»

«Biz, geçinecek parayı, her zaman, az da olsa buluruz. Korkma, ben, seni parasız bırakmayacağım. Vakit epey geç olduysa da bize bir çay yapabilir misin»?

Bunçuk, onun sakallı yüzüne bir öpücük kondurdu:

«Sen, istersin de ne olmaz» diyerek bir dişi dağ keçisi gibi koşarak içeri girdi.

Ahmet usta, sigara paketini çıkararak bir tane yaktı. Gittikçe daha çok kızarıp gecekondu denizini gölgeye boğarak batı ufkuna doğru alçalmakta olan aya daldı. Bırakıp geldiği mağarada yalnız başına kalan kurdu andı. İçi sersemletici, ağulu bir dumana benzeyen bir üzüntüyle doldu. Kimbilir hayvan vurulup öldürülmemişse ya da vahşi ormanlardaki soydaşlarının yanına çekilip gitmemişse mutlaka yalçın kayaların üzerinde dolunaya karşı acı acı uluyarak kendisini anıyordur diye düşündü. Bu rahat kulübeyi, burdaki türlü olanaklarla donanmış insanca yaşayışı gördükten sonra oraya yıllarca nasıl katlandığına şaşıyordu. Orda o kerte çetin günler geçirmişti ki şimdi andıkça tüyleri ürperiyordu. Doğa, kendisine bu gürbüz, güçlü gövdeyi vermeseydi hiç o korkunç koşullar içinde sağ kalabilir miydi? Şu sırada içinde oklu kirpiler gibi dikenlerini sakınmayarak gezip duran aydın bir insan olma, o aydın çevre içinde bir fonksiyon sahibi olma düşünceleri, Ahmet ustayı en çok tedirgin eden şeylerdi.

Yurttaşlarının mutluluğu için bir aydın olarak çalışmak umudu kalmamıştı artık. O, bir kaç ay önce Türk entellijansiyasının aslarından entellektüel Ahmet beyi Koyun Baba'nın postları, oku, yayıla, Marmara'ya gömmüştü. O eski idealist, şimdi, denizin karadüş gecelerini andıran derinliklerinde yatıyordu. Onun aydın Ahmet'i denizde boğması, mağara adamlığının yılgınlığından başka neyle açıklanabilirdi? Bu bir aydın olarak normal işlevini yapmak yürekliliğini gösterememek gerçeğinden başka ne anlama gelebilirdi? O, bir korkak değil de neydi? Görevden kaçan bir aydın, sağlığında hiç bir mahkeme karşısına çıkmasa bile suçluluk duygusunun bilincinden kolay kolay kendini kurtarabilir miydi?

Bu düşünceler, Ahmet ustanın kafasından değdiği yeri yakıp cızırdatarak yanık dumanları, ko-

kuları çıkararak geçip gidiyordu. «Ben, diye düşündü, halka bedava gecekondu yaparak bu suçumun ağırlığını azaltmağa çalışıyorum. Benim bu idealistçe çabamın anlamı bu».

Bunçuk, mis gibi kokusu gecenin loşluğuna yayılan çayları getirince deminki üzücü düşüncelerini kovmak ya da boğmak için bardağı sıcak sıcak kafasına dikti.

«Oh, eline sağlık, karıcığım, senin gibi tatlı olmuş bu çay.»

«Afiyet olsun, şekerim, o senin iyiliğin.»

Gece, sessizdi. İçerde kısılmış pompalı gazocağının üzerinde tıslayan çaydanlığın sesiyle kulübeye komşu bir kaç cırcır böceğinin üzgün melodilerinden başka bir ses işitilmiyordu. Ara sıra uzaktan uzağa gelen bekçi düdükleri, gecenin saatları ilerledikçe daha çok azalıyor, daha aralıklı geliyordu... Ahmet usta, gündüzün çok çalıştığından epeyce yorgunsa da gecenin seslerini dinlemek zorunu, onu tetikte bulunduruyordu.

Yarı geceye doğru Mükerrem beyin birkaç gündür hazırlanan gecekondusu kamyonla getirilip kurulması için kendisine verilecekti. Tanyeri atıncaya dek onu kurup bitirmek zorundaydı. Mükerrem beyin çoluk çocuğu da temelli eşyalariyle gelmiş olacak, kondu dikilir dikilmez hemen içine girip yatacaklardı.

Ahmet usta, çayını içerken:

«Bunçuk, dedi, şu lâmbayı üfle de sivrisineklerle tatarcıklar uzaklaşsın. Çok yorgunum, uyku da bastırıyor. Bu adamlar da henüz gelmedi. Ben, biraz uzanıp şekerleme kestirsem sen kamyonu bekleyebilir misin? Homurtuyu duyunca hemen beni uyandırırsın olur mu?»

«Olur, olur, canım, sen hemen uzan.»

Ahmet usta, bardağındaki son çayı yudumlayarak kendini karyolanın üstüne attı. Bunçuk da

kapıyı çekerek gitti, yanına uzandı. Sağ koluyla onu sararak keskin bir ter kokusu gelen göğsüne yüzünü gömdü.

«Bunçuk, yarın bir iki teneke su ısıt da baştan aşağı bir yıkanalım. Öğleden sonra sana entari filân alınağa gideceğiz. Ben de kendime hiç olmazsa bayramda seyranda giyecek bir kılık dizeyim. Üstüm başım dökülüyor. Ustalığımız olmasa kimse bizi yanına sokmaz.»

«Demek, bu pis erkek urbalarını atıp güzel kadın urbaları giyeceğim ha? Herhalde çok güzel urbalar alacaksın bana?»

Kızın kıpır-kıpır canlılığı Ahmet ustanın uykusunu kaçırdı. Erkek giyneklerini çıkarıp bir yana atan Bunçuk'un üzerinde uzun bir entariden başka bir şey kalmamıştı. Ahmet usta, elini onun koynuna sokarak günden güne hızla daha çok büyüyen memelerini okşamağa başladı. Biraz sonra ikisi de iyice uyuşukluktan kurtuldu. Derilerini saran her şeyi bir muz soyar gibi soyup bir yana attılar. Dirimi bir zevk, tat, bayram havası içinde yaratmayı buyuran doğa, onları bir kez daha bütün çabalariyle birbirlerinin etine, ruhuna sokulurken seyretmek üzereydi ki uzaktan bir otomobil homurtusu işitildi. Sevişme tadının ağır atlas perdeleri altında ezilmeğe, bir kelle şeker gibi erimeğe yüz tutmuş olan Ahmet usta, bir kez silkinerek yatakta doğruldu:

«Geliyorlar, bırak kalkalım, Bunçuk.»

Bunçuk, demir çubuklar gibi uzayan kollarının mucizeli gücüyle ona öyle sarılmıştı ki Ahmet usta, onu kendinden zor ayırdı:

«Kız, dikkatli ol, dedi, çocuğumuzu düşürürüz.»

İkisi de çırılçıplak yataktan yere atlayarak ancak giyinmişti ki kamyonun homurtuları da gece-

kondularının biraz ötesindeki düzlükte durdu. Mükerrem, kapının önünden:

«Ahmet Usta» diye seslenirken o da hazırlanmış dışarı çıkıyordu. Mükerrem:

«Ahmet usta, dedi, bizim çocukları da getirdim. Onlar, ev kuruluncaya dek sizde kalsın. Dışarda korkarlar. Biliyorsun, kondu yapılınca hemen içine girmeliymişiz, yoksa, boş bulunca yıkarlarmış.»

«Evet, orası öyle. Hattâ, daha iyisi, sizin hanımı, hasta ya da doğum sancıları çeker biçimde yatağa yatırırsınız. Bu durumda da ona dokunamazlar.»

Mükerrem, güldü:

«İyi akıl doğrusu.»

«Halk, devletin güçlerini, kanunlarını yenmek için her türlü çözüme başvurmuş.»

«Birkaç da işçi getirdim. Senin emrinde çalışırlar.»

Ahmet usta, keseriyle desteresini alarak kamyona doğru yürüdü. Şoför yerinden inen bir genç kadınla altı yedi yaşlarında bir erkek çocuk, Mükerrem'in yanına sokuldu:

«Şahika'cığım, bak, Ahmet usta, ev kuruluncaya dek seni kendi evine konuk edecek.»

Ahmet usta, önüne düşerek onları eve götürdü. Kapıda kendilerini karşılayan Bunçuk'a:

«Mükerrem beyin çoluk çocuğu, dedi, kondu bitinceye dek sana emanet.»

Karanlıkta bile ak yüzüyle iri gözlerinin güzelliği parlayan Şahika, bakarak:

«Oğlunuz mu?» diye sordu.

«Hayır, karım.»

Şahika, işittiği sözlerden korkuya kapılarak geriledi.

«Bu da ne demek?»

«Bu da şu demek ki sayın bayan, karşınızda bir delikanlı kılığıyle dikilen bir erkek değil, bir ka-

dındır. Burda salt bir güvenlik tedbiri olarak ona erkek giyneği giydirmeyi zorunlu bulduk. Siz, buraya yerleşip de güvenli komşularımız olunca o da kadınlığına girecek.»

«Öyleyse çok özür dilerim. Doğrusu, birden bire şaşırıvermiştim.»

Bu kez üçü birden güldü.

Öte yanda işçiler, hazırlanmış gecekondu duvarlarıyle tavanını indirmişler, gürültüsüzce istiflemişlerdi. Bunları, birkaç günden beri güvenli bir bahçede Ahmet usta hazırlamıştı. Hemen, duvarları, işçilerin yardımiyle yerlerine dikip açılmış deliklerden uzun somunları geçirerek kadronları köşelerden birbirine bağladı. Hiç gürültü yapmadan dört duvarı dikmek pek güç olmadı. Damı yaparken birkaç çivi çakmak, biraz gürültü yapmak gerekti. Daha önceden yapılan, camı takılmış iki çerçeve, öndeki, yandaki pencerelere yerleştirildi. Döşemeyi yapmağa vakit kalmadığından bunun için getirilen tahtalar yere uzatılarak yatak denkleri bunların üzerine serildi. Sabahın da eli kulağındaydı. Doğudaki leylak rengi sis, pus tülleri ardında yaban güllerinin uçuk pembemsi rengiyle tanyeri atıyor, üstlerindeki gökkubbe bölüğü içinden-içinden kocaman bir mavi yakut bloku gibi ışıyordu. İstanbul'un yüksek ağaçlıklariyle Surların deliklerinde ılık bir yaz gecesi geçiren karga sürüleri, batı ovalarındaki ıssızlıklara doğru bağrışıp çağrışarak yol alıyordu.

Mükerrem'le Ahmet usta, yeni evin hanımını alıp oraya götürmek üzere geriye geldiklerinde genç kadınla çocuğunun karyolada uyuduğunu gördüler. Bunçuk da bir sandalyeye çökmüş başını yatağa gömerek öylece uyumuştu. Mükerrem, karısını dürterek uyandırmağa çalıştı:

«Şahika, kalk, evin hazır. Al çocuğu da git yat. Yatağını da serdik.»

Şahika, yataktan atladı. Ahmet usta baktı.

Genç kadının uzunca bir boyu, balık eti vücudu, ak bir teni, iri kahverengi kadife gözleri vardı.

«Vah vah, ev sahibini dışarda bırakıp onun yerinde yatmış uyumuşuz» dedi.

Bu sırada Bunçuk da doğrulmuş, yüzü taze bir güzellik saçan genç kadına şaşkın, hayran bakıyordu.

Şahika, kocasının arkasından çocuğunu sürükleyerek dışarı çıktı. Gökyüzünden üstlerine pembe, mavi mücevherler yağıyordu. Şahika, kulübesine girince garip bakışlarla bir kez her yanı şöyle bir süzdü. Sonra, çocuğunu soyarak yatağa yatırdı. Kocası:

«Nasıl, beğendin mi, Şahika?» dedi.

Genç kadın, gürbüz, ak vücudunun güzelliğini meydanda bırakarak soyunurken:

«Çok küçük, dedi, senin kardeşin, benim kardeşim de gelince bunun içine hep birlikte nasıl sığacağız?»

«Sen, merak etme, şimdi, pusuda bekleyip birkaç gün sonra buna bir oda daha ekleyeceğiz. Ahmet ustayla konuştuk. Zaman geçtikçe burası birçok odalı kocaman bir ev olacak.»

«Birazdan belediyeciler gelip onu başımıza yıkmasınlar da şimdilik başka bir şey istemem.»

«Kimse yıkamaz. Bucak müdürü, arkadaşım. Onun himayesinde kurduk bu konduyu. Sözde tutanak tutmağa gelseler bile heyecan göstermemeğe çalış. Tutulan tutanak iş olsun diye tutulacak, biraz ötede yırtılıp atılacaktır.»

Karısının güzel balık eti vücudundan sabah serinliğine yayılan sıcak, ürpertici kadın kokusu, iri, sıkı memelerinin kar gibi ak görünüşü, esmer bir genç olan Mükerrem'i coşturdu. O da çabucak soyunarak yatağa giren Şahika'nın yanına sokuldu:

«Karıcığım, yeni evimizi kutlamayacak mıyız?»

«Bıktım senin bu kutlamalarından. Sağnak gi-

ɔi yağıp duruyorsun üstüme. Hoşlanmıyorum ben bu yatmalardan artık. Serçe gibi her dakika, her saat başı.»

Mükerrem, karısının henüz hiç hırpalanmamış, çok biçimli memelerine esmer, kıllı eliyle iri bir örümcek gibi uzandı. Şahika başını çocuğundan yana dönerek gözlerini kapadı. İri, kıllı örümcek, iki sıcacık tereyağı topağını yoğuradursun o, horlamağa başladı. Kocası, bu sıcak bahçenin bütün köşesini, kuytusunu tek başına gezip dolaştıktan sonra en yüksek mavilikteki göz kamaştıran bir ışık cennetinde birden bire pembe bir balon gibi patlayarak söndü. Şahika'ya sırtını dönerek horlamağa başladı.

Ahmet Usta, ellerini, yüzünü yıkadıktan sonra Bunçuk'a:

«Haydi, güzelim, şu tatlı sabah serinliğinde çay iyi gider, gece uyanık durduğumdan karnım da zil çalıyor. Bir çay yap da, peynir, zeytin gibi bir şeyler yiyerek safra bastıralım. Bak, sana güzel bir komşu geldi. Onun için senin de güzel bir kat giynek giymen gerekli, artık. Onunla birbirinize gider gelirsiniz. Şimdi, kahvaltımızı eder, seninle çarşıya çıkar, bir şeyler beğenir alırız. Bak Mükerrem Bey bize bir yığın da para verdi.»

Cebinden çıkardığı birkaç lirayı masanın üzerine fırlattı. «Al, sende kalsın. Entarilerin parasını sen ödersin.»

Bunçuk, yaşayışı boyunca hiç öyle çok paraya el sürmemişti. Onlara, korka korka parmaklarının ucuyla dokundu. Sonra, alıp okşayarak öbür avucuna yatırdı. Esmer yüzünün gergin, sağlam, parlak derisi üzerinde çocukça bir sevinç, mutluluk şimşeği çaktı:

«Bunları hep bana mı harcayacağız?»

«Ne kadar gerekirse.»

İşte, bu sırada yeni gecekondudan aşka teslim olmayan genç kadının sinirli konuşması işitildi. Kontrplak duvarlar, çiftlerin iç yaşayışını sanki bir hoparlör gibi yabancı kulaklara aktarıyordu. Bunçuk, bunları işitince kikirdeyerek güldü. Bakıştılar. Ahmet usta:

«Kadın çok yorgun herhalde» dedi.

«Demek bir erkeğin isteğine karşı duran kadınlar var?»

«Sorar mısın?»

«Ben kadınları, bizim çaylara benzetirdim. Bir erkek her zaman paçalarını sıvayıp oraya girebilir. İstediği kadar alabalık tutar. Hiç kimse de ona ses çıkaramaz. Şimdi, sen beni sevip okşamak istesen ben buna nasıl karşı dururum?»

«Canım, sen başkasın, Bunçuk. Sen benim, yaban keçim, karacam, ceylanımsın.»

Onu kucaklayıp öpücüğe boğdu. Az kalsın, akşamdan yarım kalmış yemeği kotarmağa başlayacaklardı. Horuldayarak yanan gaz ocağının üzerinde çaydanlığın kapağı tıkırdayarak göbek atmağa başlayınca genç kadın, ötekinden güçlükle koparak oraya koştu. Demliğe çay atarken:

«Bilsen ne çok seviniyorum, Ahmet, dedi, bundan sonra kadın urbalariyle evimde gezip dolaşacağım, beni erkek sanan öbür kadınların gözleri önünde iyi giyimli bir kadın olacağım diye.»

«Kahvaltıdan sonra su ısıt da ikimiz de tozumuzu, toprağımızı dökelim. İkimiz de yeni giynekler giyeceğiz çünkü.»

Dışardaki masada kahvaltıya oturduklarında Ahmet usta çayın havaya yaydığı güzel kokudan sanki sarhoş oldu. Bu sıcak çay kokusuna dağdaki mağarada uzun zaman özlem duymuştu. Sigara tiryakisi olduğu halde onu boşlayıp unutabilmişse de sıcak bir çay gereksinimini her zaman duymuştu,

kuru fasulye yemeğinin kokusuyla şimdi, burda mis kokulu bir çay bardağının başında kendinde ezici bir güç bulur gibi oluyordu.

Çaylarını içip yıkandıktan sonra kapıya asma kilit vurarak trene binmek üzere istasyona yollandılar. Ahmet usta, gece uyumadıklarından öğleye dek yatıp öğleden sonra kente inmeyi kurmuşsa da karısını Şahika'ya zibidi gibi göstermemek için kararını değiştirmişti. Onlar uyandığında Bunçuk'u genç bir kadın kılığına girmiş bulacaklardı. Evlerin arasından geçerken Gülizar nine önlerini kesti:

«Ahmet ustam, dedi, gel bak, torunlarım geldi. Şimdi de yeni bir oda daha yapacaksın bize. Bu hafta içinde olur mu? Yağmurlar gelip ortalık çamur deryasına dönmeden adamakıllı yerleşelim.»

Ahmet usta, baktı. Gencecik bir köylü gelin, eteklerine tutunmuş dört cılız yavruyla kapının önünde dikilmiş, gülümseyerek onlara bakıyordu:

«Oğlumun dölleri bunlar. Oğlum, dokuma fabrikasına girdi. Köyü bıraktık gayrı. Her yıl ordan bunumu, tarhanamı, yemişimi alayım yeter. Elin avanağı biz miyik? El gelmiş cennette yaşıyor, biz de onlara aptalcasına yiyecek yetiştirmek için kahrolup gidiyok. Varsın bu kez de bize yiyecek yetiştirsin. Gayri, köyde bulabilirlerse Gülizar karıyı boyunduruğa koşsunlar. Hepsine söylüyorum, mektup ney yazdırıyorum. Şeherlere gelin, uşak diyorum. Şeher yerine gelin. Burda kendin batsan bile çoluk çocuğun okur, adam olur, insan gibi yaşar. Seni de yolundan alıkoydum. Ne gün geliyon?»

«Bir fırsat yaratırım, Gülizar bacım. Hiç korkma.»

«Başka ustalar da var ama senin elin uğurlu. Sonra, sen, zengin olmadığın halde yoksul babasısın. Seni biz çok seviyoruz. Sen, insan evlâdısın.»

«Haydi, hoşça kal.»

«Uğurlar olsun. Treni kaçırman.»

Ahmet usta, ondan sonra daha birçok erkeğe, kadına dek geldi. Hepsi de onu dostça selâmlıyor, onunla bir iki lâf olsun etmek istiyordu. Bunların hepsinin evine bir iki çivi olsun çakmış, beş para almamıştı. Politika, bütün gençliğin, entellektüel hazırlığını yıkmış, bir pula indirmişti. Oysa onun bütün isteği halkın yanında, halkla beraber olmak, onun mutlu olmasına çalışmaktı. Öbür türlü, halkın sırtından geçinen zümrelerin temsilcileri, kendisini, taşıdığı idealist aydınlatma aracından dolayı korkulu bularak ayırıyor, bir canlılar mezarlığının, fosforu hapsedilmiş beyinler bölümüne atıveriyorlardı. O zaman da idealist bir aydının, mezarda, kuru bir kafanın içinde parlayan birkaç fosfor kırıntısından, geceleri havada, yerde ışıldayıp duran erkek ya da dişi ateş böceklerinden ayırt edilir yanı kalmıyordu. Halkın denizi içinde boy vermiş, zeki, idealist, politika kaygularından uzak bir adamın alınyazısını yaşayabilmenin isteğiyle yanıp tutuşuyordu. Bu arada ufacık bir aile yuvasının mutluluğunu da ipek bir giynek gibi giyecek bütün anlamiyle namuslu bir yurttaş olarak kalmanın, yararlı bir insan olmanın tadını tadacaktır.

Dağdaki keçi yollarından daha geniş olmayan eğri büğrü yolları tüketerek istasyona vardılar.

Trenden inerek Büyük Postahanenin önünden Mısırçarşısı'na, ordan Sultanhamamına vardılar; ordan da iğne atsan yere düşmez gibi bir kalabalığın aşağı yukarı akıp durduğu Mahmutpaşa yokuşuna vardılar. Bunçuk, böyle çok çeşitli giyim eşyasını hiçbir zaman bir arada görmemişti. Hepsine şaşkın şaşkın bakıp duruyordu.

Ahmet usta, gözüne kestirdiği kadın entarileri, iç çamaşırları, mantoları satan bir dükkâna yanaştı:

«Bak, Bunçuk, burda sana yarayacak her türlü eşya var.»

Buncuk, sevincinden küçük dilini yutmuş gibiydi. Ahmet ustaya yanıt vermeyerek renk renk hazır kadın entarilerini, bluzlarını gözleriyle sanki yiyordu. Dükkâna girdiler. Ahmet usta, dükkâncıya:

«Arkadaşım, dedi, şu gördüğün delikanlı, bir kadındır. Onu tepeden tırnağa kadın elbiseleriyle donatacağız. Yalnız çok paramız yok. Bize biraz insaflı davranmalısın.»

«Hiç merak etme. Hemen burda mı giyinecek?»

«Hemen burda.»

«Öyleyse şu arkadaki küçük odaya girsin. Hayır ,ilkin entarisiyle mantosunu seçsin.»

Bunçuk, gülerek hepsi birbirinden güzel cicili bicili giyeceklere baktıkça ağzının suyu akıyorsa da birtürlü seçim yapamıyordu. En sonra, Ahmet Usta:

«Şu entariyi indirin, dedi, ak renk onu açar. Bir de şu pembe yünlüyü. İki kat da gömlek indir.»

«Sutyen filân?»

«Bilmem, henüz sutyenlik bir şey yok. Onu sonra düşünürüz. Şu yanımızdaki iskarpinciye söyleyin. alçak topuklu kara bir ayakkabı getirsin.»

«O kolay, şimdi, ilkin şu gömlekleri bir deneyin. İki tane de külot koydum. Bir bakın bakayım.»

Ahmet usta, bunların hepsini alarak Bunçuk'la birlikte daracık odaya girdi. Onu tepeden tırnağa soydu. Kızcağız, sanki sokak ortasında soyunmuşçasına sağ eliyle önünü, sol eliyle memelerini örtmeğe çalışıyordu.

«Bırak, şimdi utanmayı da şu donun birini giy bakayım.»

Bunçuk, donu bacağına geçirdi. Pek hoşuna

gitti. Sonra yukardan gömleği giydi. Biraz bolca gelmekle birlikte vücudu, özellikle gebeliği geliştiğinden bu, dar bir gömlekten daha uygundu. Onun üzerine beli kemerli ak entariyi giydi. Dizlerinin biraz altına düşmüştü. Onu da iyi buldular. Pembe entari de o boyda olduğundan onu denemeyi gereksemediler. Dükkâncı, onun giyindiğini görünce:

«Oh, oh, ne güzel bir hanım kız olmuş. Deminki delikanlıdan böyle güzel bir kız çıkacağını kim umardı? Dedi. «Şimdi, hanım kımıza güzel bir eşarpla bir çift de ipek çorap ister. Ne var ki, yazın kadınlar çorapsız gezdiğinden bir eşarp gerekli. Kırmızı ya da ak eşarp giyimini bütünler. Bey, bu entarinin üstüne şu yün bluzlardan bir ak renklisini eklersek giyimi bütünlenmiş olur.»

Seçti, büyük boy bir de bluz getirdi. Bunçuk, onu da giyince ince uzun boyuyla bambaşka bir kız olup çıktı. Kırmızı eşarpı da başına bağladı. Dükkâncının getirdiği aynada uzun uzun kızarıp bozararak, kırıtarak, kikirdeyerek kendini seyretti. Kendini pek beğendiği görülüyordu. Dükkâncı:

«Eğer harçlığınız yeterse şu kurşun renkli mantoyu da vereyim. Mevsim de geliyor. Güle güle giysin» dedi.

Ahmet ustanın, evet, ya da hayır demesini beklemeden mantoyu getirip Bunçuk'a giydirmeğe başladı. Beli dar yapılmış olan manto Bunçuk'un üstüne kalıp gibi oturdu.

Ahmet usta gülerek dükkâncıya:

«Beyim, dedi, biz kendimizi satsak bunların fiyatını ödeyemeyiz.»

«Yok, yok, beyim, siz, oturaklı bir adama benziyorsunuz. Kendinize güvenmeseydiniz buraya girmezdiniz. Eski elbiseleri de paket yapayım yine bir gün «tebdili kıyafette» kullanırsınız.» Güldü.

Ahmet usta da güldü:

«Bu ilk ve sondu başka olmayacak» dedi.

Dükkân sahibi, eşyayı hesapladı. Gerçekten insaflı bir hesap çıkardı. Partalları da güzelce paketleyerek onları uğurladı.

Bunçuk, gelip geçen kadınların üstlerine, başlarına, yürüyüşlerine alıcı gözlerle bakıyor, onlar gibi yürümeğe çalışıyordu. Bütün kadınların kollarında sallanan çantaları çok merak etti. Issızca bir yerde:

«Kadınlar bu çantaları neden taşırlar?» diye sordu.

«Öteberilerini korlar içine. Kadınlar için çok gereklidir. Yakında sana da bir çanta ister. Şimdi paramız kalmadı. Ben de kendime bir iki frenk gömleğiyle bir kat giynek almak istiyorum, ama, burada bulunmaz. Kapalı çarşının eski erkek giynekleri satan bölüğüne gideceğiz. Orda ölülerin giyneklerini de satarlarsa da ben ölülerden korkmam. Sen de biliyorsun ya ben de artık bir ölüyüm. Hani deniz kıyısında Koyun Baba denize girmiş, bir daha çıkmamıştı. Koyun Baba, boğulmuş, yerine dünyada yaşamağa Ahmet ustayı göndermişti. O yüzden biz de yarı ölü sayılırız.»

Böylece konuşarak önünde eski giynek hevenkleri sallanan karşılıklı iki sıra dükkânın önünden geçmeğe başladılar. Ahmet usta, bir dükkândan kendi gövdesine tıpatıp uyan bir kat kurşun rengi giynek aldı. Eksiklerini daha sonra bütünlemek üzere Bunçuk'la Kumkapı tren istasyonuna indiler.

Mahalleden geçerken bütün görenler, Ahmet ustanın yanındaki boylu boslu, iyi giyimli esmer güzeli genç kadına soruşturucu bakışlar fırlatıyorlardı. Bir yandan da bu şaşkınlığa gülümseyen Ahmet ustanın gözlerine bakarak bu gizi ondan öğrenmek istediklerini anlatmağa çalışıyorlardı. Şimdiye dek bir delikanlı olarak görmeye alıştıkları Bunçuk'u tanıyan bir tek kişi çıkmadı. Onlar da buna sevindiler. Ahmet ustaya bir sevgili adayı gibi bakan kimi dul

kadınlarla yaşlı kızlar, Bunçuk'u onun yanında görünce başkalarının kendilerinden daha önce davrandığı kanısına vararak gerçekten üzüldüler. Gülizar ninenin evinin önünden geçerlerken içerden bir ses geldi:

«Ahmet ustam, Ahmet ustam, nerden buldun bu fidan boylu esmeri? Ben de sana köyden bir gelin düşünüyordum.»

Yaşlı kadın, bunu söyleyerek dışarı çıktı. Geliniyle torunları da arkasından dışarı döküldüler. Kondunun açık kapısından dışarı ekşi tarhana çorbaşı kokusuyla bir köylü evinin tipik kokuları taşıyor, çocukların çevresinde, yüzünde gözünde sinekler uçuşuyordu. Gülizar bacı, Bunçuk'a pek alıcı gözle bakarak biraz şaşırır gibi oldu:

«Ahmet ustam, dedi, senin delikanlıya ne de çok benziyor bu kara biber. Onun kızkardeşi ney olmasın?»

«Evet, onun ablası. Ona oğlum diyordum ama oğlum değil, karımın kardeşiydi. Bizim konduyu yapıp bitirince karımı köyden getirttim. Kardeşini de köye gönderdim.»

«Allah bağışlasın. Karın hem çok genç, hem de çok alımlı. Bizim oralarda yaşayan Kürt güzellerine benziyor. Bebeleriniz ney var mı?»

«Yok, bu yıl evlenmiştik. Ben, köyümü yüz üstü bırakarak ayrılmıştım. Ömrümün çoğunu da zaten büyük kentlerde geçirdim. Uzun zaman sonra gidince köyle bağdaşamadım.»

«Allah, ikinizi de bir yastıkta kocatsın. Sen de arslan gibisin. Her zaman on beş yaşında bir kız alabilirsin. Onun için karın sana göre çok genç sayılmaz.»

Mükerrem'in kondusu önünden geçerlerken Şahika'nın, gürbüz vücudundan memelerinin üst yanları kar gibi ak güzelliği dışarı taşarak ortalığı sü-

pürdüğünü gördüler. O da Bunçuk'u görünce şaşırdı. Dün gece, ilk kez gördüğü zibidi delikanlının böyle alımlı bir genç kadın olabileceğini bir türlü usu almıyordu. Doğruldu. Soruşturucu bakışlarla onları sıkıca taradı. Ahmet usta:

«Nasıl, dinlenebildiniz mi, Şahika hanım?» diye sordu.

«Dinlendik, kalktığımızda gün iyice dikilmişti. Dünkü taşınmada epeyce farımışız. Hanım kim?

«Kim olacak. Gece tanıştığınız karım. Elbise sizi aldatmasın, demiştim. Issız bir yerde salt güvenlik kaygusuyla onu erkek kılığında gezdirmek zorunda kalmıştım. Siz gelince, iş değişti. Hemen eski kılığına girdi. Mükerrem bey yok mu?»

«İşe gitti.»

«Gelip giden, kondu için bir şey soran olmadı ya?»

«Olmadı. Bucak müdürü adamımız. Kocamın can ciğer arkadaşı. Kimse gelmez buraya zabıt tutmak için.»

Ahmet usta genç kadının kendine pek güvendiğini anladı. Demek ki gerçekten bir bildikleri vardı. Eve girdiklerinde Bunçuk, duvardaki traş aynası önünde birçok poz alarak kendine baktı. Seviniyordu. Kiraz çiçekleri gibi ak dişleri, mutluluktan, sevinçten şimşek çakıyordu. En sonra, baştan beri kendisine gülerek bakan Ahmet ustanın boynuna atıldı. Ayakları yerden kesildi. Karnını kocasının, göbeksiz sıkı karın kasları üzerine bastırdı. Ahmet usta:

«Aman, Bunçuk, dedi, karnını kolla. Sonra çocuğumuz düşer.»

Genç kadın, bu uyarmayı yerinde bularak yere atladı. Ahmet usta:

«Şekerim, dedi, üstünü başını kadına benzettikse de adını da değiştirsek iyi olacak. Bunçuk adı

hiç duyulmamış bir ad. Daha çok bilinen güzel, cana yakın bir ad bulsak sana, hı, ne dersin?»

«Bulalım, ama, ben bilmem ki. Sen bul. Benim kabulüm.»

«Ben, bunu düşündüm bile. Senin adın Sevda olsun bundan geri. Kimlik cüzdanını yitirdiğimizi söyleyerek bu adla sana bir de kimlik kâğıdı çıkartırız, olur biter.»

«Sen nasıl bilirsen öyle yap, canım.»

DÖRT

Ahmet usta, kondusunun dışına muşamba çakıyor, Sevda da evin önünde yeni komşusu Şahika ile çay içiyordu. Bu sırada uzatmalı jandarma onbaşısı İsmail, birden bire yerden bitmiş gibi Ahmet ustanın başucunda belirdi:

«Kolay gelsin, usta.»

«Eyvallah, onbaşım.»

«Ne yapıyorsun böyle?»

«Eh, görüyorsunuz işte, kondumuzu sağlamlıyoruz. »

«Ne zaman kurdun bunu?»

«Aylarca önce.»

«Yooo! Aylarca önce burda ancak bir sayvan vardı.»

Ahmet usta, ince uzun, biraz kamburca, oynak sarı, pars gözlü onbaşıya dikkatle baktı. Demek ki hiç meydanda görünmediği halde gecekondunun yapımını izlemişti.

«Ben senin buraya ne zaman geldiğini, nasıl ustalık yaptığını yakından biliyorum. Senin, kondunu yapmana hiç ses çıkarmadım. Yoksa sıkı emir var. Bir tek çivinin çakılması bile yasak. Jandarma da

polis de, zabıta da, bekçi de kontrol göreviyle yüküm lü. Nerde bir gecekondu, bir ilâve yapıldığı görülürse **hemen oracıkta tutanak tutulup** yapanlar mahkemeye verilecek, evleri de hemen yıktırılacak. Sen de bu yasağı dinlemedin. Ben, buna göz yumdumsa babamın oğlu olduğundan mı göz yumdum sanıyorsun? Böyle sanıyorsan aldanıyorsun.»

Ahmet usta, İsmail onbaşının para istediğini anladı. Zaten halktan onun adını hep işitmiş durmuştu. Edindiği paracıklarla sahipli bir arsada kocaman kâgir bir kondu yaptırmış, şimdi bu ev tehlikeye girdiğinden yeni bir evin yapımı için demek yeni paracıklar toplamanın peşindeydi.

«Buyur, şurda biraz oturalım onbaşım, bir çayımızı için. Biz, minnet borcumuzu her zaman öderiz.»

İsmail onbaşının sarı bakışları güldü. Bu iri yarı insanın balmumu gibi yumuşak olabileceğini hiç de ummamıştı.

Ahmet usta, şu sırada halktan biri olmanın gerçeği içinde yaşadığını düşünerek bütün öbür halk adamlarının uyguladığı yöntemleri uygulamanın gerekli olduğunu anlıyordu. Halkın, devleri, ejderhaları yenmek için kullandığı çalıdan çırpıdan silâhlar her zaman geçerliydi.

İsmail onbaşının birden bire çıkageldiğini gören, konuşmaların konusuna da kulak veren Sevda ile Şahika, içtikleri çayları yarım bırakarak ayağa fırlamış, ne yapacaklarını şaşırmış, bekliyorlardı. Gerek Sevda gerekse Şahika, evlerinin başucunda ilk belâ şimşeğinin parladığını görür gibi olmuşlardı. Hele Şahika, bucak müdürünün kanadı altında olduklarını bildiği halde korkudan tir tir titriyordu. Bu sırada Ahmet ustayla onbaşının öne doğru geldiklerini gördüler. Ahmet usta seslendi:

«Sevda, onbaşımıza demli bir çay doldur.»

Masanın başına oturdular. Şahika korkudan kendi kondularına kaçmış, kapıyı da arkadan sürgü-

lemişti. Yalnız, bu yana bakan pencerenin perdesini aralayarak gizlice oturanları gözlüyordu. Sevda da çayları koymak üzere gittiğinden Ahmet ustayla onbaşı yalnız kalmışlardı. Ahmet usta, sigara paketini çıkarmak bahanesiyle cebinden on beş lira çıkarıp paketin altına sürerek onbaşıya uzattı. Onbaşı, avucuna bırakılan paketin altındaki paraya şimşek gibi bir göz atıp hesaplayarak elini cebine indirdi. Dudaklarının arasına kıstırdığı sigarayı Ahmet ustanın çaktığı kibritle yakarak tüttürdü:

«Ne yapalım, dedi, karşılıklı anlayış göstereceğiz. Şu konduyu yıktırmak, sen de bilirsin, işten bile değil.»

Çayları getiren Sevda, kocasiyle onbaşının ahbapça konuştuklarını görünce sevindi. Onbaşının dostça oturduğunu gören Şahika da bu sırada dışarı çıkmak yürekliliğini göstererek onlarına yanına geldi. İsmail onbaşı, ona gülerek baktı:

«Sizin bucak müdüründen dayınız olduğunu öğrendim, ama, bu yetmez, dedi. Burda herkesle iyi geçinmek zorundasınız. Bucak müdürü bey, yarın başka bir yere atanıp gidince ayazda kalabilirsiniz. Her zaman tedbirli olmalısınız. Kondunuz, beni görün der gibi tepenin **üstüne dikilmiş.**»

Ahmet ustaya döndü:

«Onların kondusunu da sen yaptın. Benim jandarmalar sivil giyinerek gözetlediler. Bana rapor verdiler. Dikkatli ol. Gecekondu yapan ustalarla işçileri de yakalayıp götürmek, hapsetmek **için emir** var. Nezarethanede yatmak zorunda kalmamağa **çalış.**»

İsmail onbaşı, çayının dibini yudumlayarak kalktı:

«Haydi, bana müsaade. Çevrede çok gecekondu yapımı hazırlığiyle birlikte komutanlıktan da çok sıkı kontrol emri var. Geceli gündüzlü dolaşıyoruz. Jandarmalarının gözüne uyku girdiği yok.»

Ahmet usta, anlamlı anlamlı güldü:

«Zarar yok, onbaşım, dedi, halk anlayışlıdır. Onların yorgunluğunu karşılar.»

Onbaşı, buna yanıt vermedi. Elindeki kamçıyı çizmelerinde şaklatarak uzaklaştı.

Uzatmalı onbaşı gittikten sonra, muşambaları çakıp bitiren Ahmet usta, saçına başına dolan, yüzünü karartan katran kırıntılarını, kumları temizlemek için belden yukarısını Sevda'nın tas tas döktüğü bol kireçli kuyu suyuyla yıkadı.

Akşam serinliğinin ucu görünmekle birlikte hava şimdi bile sıcaktı. Ahmet usta, İstanbul'da barınabilmek için bu gecekondunun çok gerekli olduğunu anlıyordu. Halk, eskiden beri boşuna «dünyada mekân, ahirette iman» dememişti. Şu dört kontrplaktan duvar arkasına çekilen insan, kendini bir ortaçağ şatosunun duvarları arkasına çekilmiş bir senyör gibi güvende duyuyordu. Burası, kendilerine de, doğacak çocuklarına da, belki torunlarına da gerekecekti. Bunu her türlü tehlikeye karşı korumak, savunmak zorunu vardı. Evet, halktan biri gibi, onun kullandığı yöntemi, taktiği kullanarak bu kulübeciğin yaşamasını sağlayacaktı. Ejderhaları yenen mitoloji kahramanları gibi her zaman hasmın püf noktalarını arayacak, acımadan vuracaktı. Halk, bunu biliyor, devleri en aşağı, zararsız duruma getirmek için elinden geleni ardına komuyordu. İstanbul'da kirada oturmak gibi korkunçu bir gerçekle bir daha karşılaşmak istemiyordu. Vaktiyle kiracılık, onun çok parasını yemişti. Hele, şimdiki şu geçim endeksi dışı yaşayışı sırasında kiraya düşmek mezara girmekle birdi. Kirada oturmak için salt yürekli olmak değil temelli ve düzgün bir gelir sahibi olmak gerekti.

Eski memurluk günleri artık bir daha geri gel-

meyeceğinden böyle bir düzene kavuşamıyacağı açıktı. İşte, bu yüzden bu kulübeyi baştacı edip her türlü görünür görünmez belâya karşı korumağa kararlıydı. Onu her gün biraz daha sağlamlaştırıp güzelleştirecekti. Doğacak çocuklarının bunun bahçesinde cıvıldayarak oynadığını görmek mutluluğunu pek uzak olmayan bir gelecekte tadacağına inanıyordu.

Yaz akşamının alacakaranlığı, batı ufku üzerindeki gül şurubu rengi zengin pembeliğin gücüyle epeydir boğuşuyor, onu bir türlü alt edemiyordu. Mahalledeki çocuk, havalardaki kırlangıç çığlıkları kesilmişse de karga sürülerinin dönüş türküleri sürüp gidiyordu. Ufuktaki pembe tuvalle yukardaki doğu yanı lâcivertleşmeğe, üzerinde yıldızlar pırıldamağa başlayan fonu kara kara noktalıyorlardı. Jandarma onbaşısını ucuz atlattığına sevinen Ahmet usta, dışardaki masaya dirseklerini dayamış, halkın kendi gücüyle her türlü engeli yenerek kurduğu mini mini evler kentine bakıyor, halktan biri olmanın, bir gecekondu sahibi olmanın mutluluğunu akşamın hülyalandırıcı romantik renklerine katık ederek duyuyordu. Bu sırada aydın olmanın işlevini yapamamanın verdiği inecik, keskin, baygınlık verici bir sızı da içinde yağmurdan önce uzaktan uzağa çakan şimşekler gibi kıvrılıp duruyordu. Umutlarının, gece doğan dolunay büyüklüğünde ışıktan çiçekler açtığı okumuşluğunun dünyasını şimdilik temelli bırakmış gibiydi. Daha doğrusu ordan kovulmuş, sürülmüş gibiydi. Orda kafasının bütün olanaklarını kullanabilmenin doyurucu bir yanı vardı. Burda salt elindeki keserle testereyi kullanabiliyordu. Şimdi, şu yaptığı işi dört bin yıl önceki ilk uygarlıkların becerikli insanları da eksiksiz yapabiliyorlardı.

Birdenbire dört bin yıl geriye gitmenin, bütün kültür aşamalarının asma bahçelerinden inip ça-

murların, tozların, dumanların, taşçağı yorgunluğunun tuzlu terleri içinde yuvarlanıp durmanın mutsuzluğundan bir mutluluk düşü yaratmağa çalışmak da insana özgü bir tuhaflıktı.

Böyle düşünürken komşunun kuyusundan ikişer kova soğuk kireçli su getiren Sevda ile Şahika'yı süzüyordu. Şahika, bayağı güzel bir kadındı. Ancak, epeyce palazlanmış bir yavrunun daha karnında yattığı anlaşılıyordu. Çocuğunu Sevda'dan önce doğuracağı belliydi. Sevda, kovaları içeri koyup üzerlerini bezle örterken ondan bir bardak su istedi. İçi soğuk su istiyordu. Sürgün yaşadığı o güzel dağlardaki buzlu suları düşleyerek karısının verdiği acı kuyu suyunu tiksinerek içti. Kuyu suyunun soğukluğu hiç de fena değilse de tadı yoktu. Bugün çok çalışmış, çok terlemiş, çok su, tuz yitirmişti. Bu yüzden üst üste içtiği bardak bardak su, karnını şişirdi ise de doyurmadı. Yanına oturan Sevda'ya:

«Bu kadın gebe mi?» diye sordu.

«Nasıl anladın?»

«Görünen köy kılavuz ister mi?»

«Sahi, karnı şişkin, değil mi? Dediğine göre doğumuna en çok üç - dört ay varmış.»

«Sen nasılsın?»

«Benim daha çok var. Şahika hanımın anlattığına göre ilk çocuğu kızmış. Hastalanıp ölmüş. Sonra, şu oğlanı doğurmuş. Kocası, kızdoğuruncaya dek seni doğurturacağım, aklını başına al demiş. Kadıncağız bir sürü çocuk doğurarak çökmekten korkuyor. Ne güzel kadın değil mi?»

«Demek, sen de güzel buluyorsun? Elbette güzel kadın. Ne var ki kocası, bir kız elde edinceye dek onu doğurtup durursa birkaç yıl sonra bu güzellikten iz kalmaz. Yemeklerin hazır mı? Çok acıktım.»

«Hazır, biraz ısıtayım.»

Bu sırada biraz ötede bir jandarmanın silüeti belirdi. Kendilerine baktığını anladılar.

«Buyur, kardeş, bir şey mi istiyorsun?»

«Ahmet usta sen misin?»

«Benim»

Bunun üzerine uzun boylu er, yaklaştı. Ahmet usta, onu yanına oturttu.

«Buyur, herhalde bir diyeceğin olmalı.»

«Var ya. Onbaşımdan geliyorum. Ona söyle ki dedi. Söylemesi çok ayıp ama... Her yaptığı gecekondu için bize de biraz harçlık çıkarsın dedi.»

«Peki, olmayacak iş değil.»

«Hay - hay. Karşılıklı birbirimize yararlı olacağız.»

«Bu arada jandarma erlerini de unutmasın dedi.»

Cebinden biraz para çıkardı.

«Kaç eriniz var?»

«Beş»

«Al şunu, aranızda bölüştürün. Adaleti gözet. Sonra sorarım.»

Er, buna çok sevindi. Daha çok, ustanın ne kerte yola yatkın olduğunu gördüğünden sevinmişti.

Jandarma eri, karanlığa karışırken biraz ötede kendisini bekleyen iki kişiyle birleştiği görüldü.

Ahmet usta:

«Varan iki, diye söylendi, bakalım daha kimler gelecek?»

«Para mı verdin jandarmaya?»

«İstedi.»

«Ver, aman, ver de tek evimizi başımıza yıkmasınlar.»

Dışarda kıymalı kuru fasulye, pilâv, domates salatasını iştahla yerlerken burunlarının ucundan eğri büğrü uçuşlariyle yarasalar geçiyor, sıtma taşı-

mayan sivrisinekler, kulaklarının dibinde saz çalıyordu. Ahmet Usta:

«Allahtan bu gece bana bir iş çıkmasa da erkenden yatsak, çok yoruldum bugün» dedi.

Yemeklerini yedikten sonra lâmbayı söndürerek dışarda birbirine sokulup yıldızların ışığında oturdular. İstanbul'un üzerinde yıldızları söndüren geniş bir aydınlık varsa da burası ancak yıldızların ışığiyle aydınlanıyordu. Halkın kentinden ne bir müzik, ne bir türkü, ne bir kahkaha, ne de orda insanların yaşadığını bildiren bir ses, bir gürültü geliyordu. İşçi yığınları, kıt yemeklerini yer yemez ya dinlenmeye çekiliyor ya da yatağa giriyordu. Kara trenlerin keskin düdük sesleri, uzaktan uzağa sessizliği biçerek geceye meydan okuyordu.

Sevda'nın demlediği çay, onları bir süre daha uyanık tuttu. Sonra, kalkıp yatağa girdiler. Sevda, karnının üstünde gezip duran kocasının sert nasırlı parmaklarını bir noktada durdurdu:

«Bak, dedi, nasıl kıpırdıyor.»

«Anlayamadım.»

«Kulağını koy, yapıştır yüzünü, bak nasıl duyacaksın.»

Ahmet usta, sakallı yanağını onun kaygan karın derisinin üzerine dayadı. Evet, yavru, içerde oynuyordu.

«Duydum kımıldadığını» dedi. Sonra şöyle düşündü: «Burası geri kalmış zavallı bir ülke. Bunca mutlu duygularla beklenen bir bebeğin, doğduktan sonra hangi rüzgârların tutsağı olacağını kimse kestiremez. Ben bu yavrucağın talihine şimdiden üzülüyorum. Serçe, kanarya, kartal, akbaba, gibi kuşlarla birlikte, ilkçağlar kuşlarının, onbeş yirmi tonluk bataklık canavarlarının, ejderhalarının yumurtaları hep bir arada çatlıyor, yavrularını koruyacak hiçbir kimse yok. Geri kalmış ülkelerde bir çocuk

gibi olgun bir insan da bir raslantı olarak yaşar. Onun yaşayışını sigortalayacak hiçbir insancıl sağduyu yoktur. İşte bu yüzden, henüz bir serüven olmaktan ileri geçmeyen bugünkü kılık değiştirmiş yaşayışımız içinde bir çocuk sahibi olmak bile başlı başına bir dramdır. Ne var ki Sevda, dağlardaki bir yaban keçisi gibi temiz, doğa duyguları, içgüdüleri arasında kendisini de, yavrusunu da bir cennettin beklediği düşüncesinde.» Sonra:

«Sevda, dedi, iyi ki tam zamanında sana kadın giyneği giydirdik. Yoksa, çok hızlı büyüyen memelerini erkek ceketi içinde saklayamayacaktık.»

Sevda, onun kocaman elini doğan çocuğunu emziriyormuş gibi memelerinin üzerine iki eliyle bastırdı.

Gecenin bir vaktinde tatlı uykularında konduyu sarsan, çatırdatan büyük bir gürültüyle gözlerini açıp yataktan fırladılar, Ahmet usta, korkuyla kendisine sarılan Sevda'ya:

«Korkma deprem oldu, dedi, en sonra kontrplaklarla birkaç kadron düşer üstümüze. Onların altından da kolayca kalkarız. Çabuk kendimizi dışarı atalım.»

Kapıya doğru giderlerken odanın ortasına uzanmış bir kadrona çarpan Ahmet usta sendeledi:

«Bak, dedi, kadronlar da düşmeğe başlamış. Çabuk kaçalım.»

Kapıyı açarak kendilerini dışarı attıklarında ev yine sarsılıyordu. Ahmet usta, evden beş on adım uzakta yere oturarak karısını da yanıbaşına oturttu:

«Depremlerde yıkılan şeylerin uzağında oturup beklemek en iyisi» dedi.

Yere oturdularsa da toprakta hiçbir sarsıntı

duyulmuyordu. Yalnız, kulübe durmadan sarsılıp çatırdıyordu. Ahmet usta, durumdan kuşkulanarak kalktı. Biraz uzakta evin çevresini gözden geçirdi. O zaman olanı gördü: Bir adam, bir yığın kadronun altında debeleniyor, kurtulup kalkmak istedikçe havalanan kadronlar, üstüne yıkılıyor, yine yüzü koyun yere seriliyordu. Yaklaşıp da iyice bakınca yepyeni kadronlardan bir ikisinin evin kontrplak duvarını delerek içeri girdiğini gördü. O zaman, evin içinde takılıp sendelediği kadronun bunlardan biri olduğunu anladı. Hemen adamın sırtından kadronları kaldırdı. Herifin zilzurna sarhoş olduğunu gördü. Kadronlar, üzerinden kaldırıldı ise de yerde dirseklerinin dizlerinin üzerinde debelenip duruyor, solumasından leş gibi anason, ispirto kokusu yayılıyordu:

«Arkadaş, kimsin sen, burada ne arıyorsun?»

Bu davudî ses, sarhoşu ayıltır gibi oldu. Kafasını döndürüp yanıbaşında dikilen dev yapılı adama baktı. Uzun hıçkırıklardan sonra:

«Ben... gecekondu... yapmağa... geldim» dedi. Her sözcükten sonra bir kez hıçkırıyordu.

«Peki, nerde yardımcıların?»

«Onlar da... Kontr-plak-ları getiriyor.»

Gerçekten biraz ötedeki tepeciğin üzerinde göğün laciverdimsi karanlığında boy vermiş bir kişinin karaltısını gördü. Adamı tutup kaldırdı. Bu cılız orta yaşlı bir adamdı. Yıldızların esirgemediği aydınlıkta iyice ayırt ediyordu. Adam, gözlerini faltaşı gibi açmış, Ahmet ustaya tanıyacakmış gibi bakıyordu.

«Kim yapacak kondunuzu?»

«Ben. Elimden keser tutmak, çivi çakmak gelir.»

«Peki, nereye kuracaksınız, yerini hazırladınız mı?»

Adam, biraz daha hıçkırdıktan sonra:

«Yok, canım, dedi. Rastladığımız ilk boş yere kuracağız. Gündüzün, gelip gezdim burasını, ama, gece yolunu şaşırdım.»

«Peki, bizim kulübeye nasıl bindirdin?»

«Şu bizimkilerin dikilip durduğu tepeye geldiğimde başım döndü. Sırtımdaki kadronlarla birlikte aşağı doğru kızak yapar gibi koştum. Kadronların uçları sizin duvarı delip içeri girince ben de yere kapaklandım. İşte, hepsi bu.»

Bunu dedikten sonra kih-kih-kih diye gülerek sağa sola bir sarhoş gidiş-gelişi yaptı.

«Peki, kiminle yapacaksınız bu gecekonduyu yardımcınız filân var mı?»

«Yardımcım mı? Karım, anam, bacım. Yetmez mi, beyim?»

«Yetmesine yeter ama sende iş yok bu gece.»

«Sözde bu gece içmeyecektin. Ah, benim o annem yok mu, işte beni her zaman mahveden o oldu. Gecekondu kuracağımız gece bana neden içirirsin? İşte, beyefendi, görüyorsunuz halimi. O anam kaltağı olmasaydı ben şimdi evin yapısını bitirirdim. Elimden gelir beyefendi, beş vakit namazdan gayri her şey. İçkiye de beni alıştıran o melun karı, yani annem.

«Biz, gecekonduya düşecek aile miydik? Babam albaydı, ah şu annem kaltağı ah. Evden de attılar bizi. Bu gece bu sarayı dikemezsek yandık, beyefendi. Size beyefendi dediğim için kusuruma bakmayın. Size hakaret olsun diye söylemiyorum inanın bana. Karşımda sayılacak bir insan gördüm mü içimden ona beyefendi demek geliyor. Siz, mürekkep yalamış bir zata da benziyorsunuz. Konuşmanız, davranışlarınız da bunu gösteriyor. Eee, düşmez kalkmaz bir allah, beyefendi. Siz de bizim gibi sendelemiş olabilirsiniz. Ama, efendiliğiniz buz gibi üzerinizde. Eğer ben şu içkili halimle sizin gibi değil de bir başkasının, halktan bir adamın evini

başına yıksaydım şimdiye dek kemiklerimden hiç birini sağlam bırakmazdı. Ben, yemin ederim ki siz bir beyefendisiniz, beyciğim. Ben de biraz mürekkep yaladım. Güzel okur yazarım. Eski harflerle yazımı beğenirler. Ama gelgelelim şu benim annem yok mu? İşte o karı yüzünden yolumu şaşırdım. İçkinin denizinde kulaç atmağa başladım. İşte, bütün bunlar hep onun yüzünden.»

Adam, bu son sözleri ağzını yayarak söylerken geniş omuzlu, büyük başlı, iri yarı bir kadın karaltısı iki yana yalpalayarak freni patlamış bir araba gibi tekerlenircesine onların yanına geldi. Kendini tutamayarak Ahmet ustaya sertçe tosladı. Düşmemek için ona sarıldı:

«Yahu, beyim, bizim bu sarhoş nereye getirdi bizi allah aşkına? Bu beyi ben hiç tanımıyorum. Burda mı kuracağız gecekondumuzu?»

Ahmet usta, kollarının arasındaki kırk elli yaşlarındaki kadının sağlam bir gövdesi olduğunu görüyordu. Ağzı da leş gibi rakı, pastırma kokuyordu. Kadın, son kerte nazik bir dille konuşuyordu. Sanki sosyete salonlarından birinde en içten bir arkadaşıyle konuşuyor gibi kaygusuzdu:

«Efendim, sizi tedirgin ettiğimize cidden üzüldüm. Bu benim sarhoş oğlum bize daha önce sizden hiç sözetmedi. Hiç olmazsa gündüz gözüyle ziyaretinize gelir, şereflenirdik. Kalktı, bizi gece karanlığında hiç bilmediğimiz bir yere getirdi. İyi ki zatıâliniz gibi sarhoş olmayan asil ruhlu bir komşuyla tanıştırdı bizi.»

Ahmet usta, dikkat etti. Kadın, bütün ağırlığıyle kendisine yaslandığı gibi, elleriyle de onun demir gibi kaslarını yoklamaktan geri kalmıyordu. «Bu, anlaşılan her günkü alışkanlığının bir sonucu» diye düşündü. Bu sırada Sevda da gelmiş, bir kocasına bir ona sarılmış olan kadına, bir de ötekilere bakıyordu. Sarhoş adam:

«Beyefendi, diye yine başladı, biz akşamdan yola çıkmıştık. Arabacı, paramızı aldıktan sonra kadronlarımızı, kontrplaklarımızı yolun kenarına atarak «İşte geldik burdan öteye onları sırtınızda taşıyabilirsiniz. Gece vakti arabayla gecekondu bölgesine girersek jandarmalar hepimizi yakalayıp götürür» dedi. Ben, gerçi gündüz gözüyle buraları dikizlemiştim ama gecenin karanlığında bir de şunu zıkkımlandıktan sonra yolu bulana aşkolsun.»

Adamın annesi, kolunu Ahmet ustanın omuzuna atarak:

«Peki, iradesiz oğlum benim, dedi, mademki öyleydi, gündüzden neden getirip bizi bu sevimli, ağırbaşlı komşumuzun kondusuna konuk etmedin. Sen, arabayla tahtaları getirince hep birlikte birer ucundan tutar, buraya taşırdık. Şimdiye dek de evimiz kurulmuş olur, içinde uzanır uyku bile çekebilirdik.»

Onlar, böyle konuşa dursun tanyeri atıyor, uzak, yakın horozlar kümesten bir ayak önce dışarı fırlamak için sabahı iple çekiyor gibi hep bir ağızdan ötüşüyordu. Kargalarla tarla kuşları hepsinden erken yemlenmeğe çıkmıştı. Tarlakuşları, bahardaki zengin türkü şölenini veren kuşlar değilmiş gibi gittikçe ışıyan gök yakutunun çok aşağısında bir kaç yoksul melodi bırakarak gecekondukların üzerinden geçiyordu.

Ahmet usta:

«Komşular, dedi, sabah olmak üzere, gecekondunuzu kurma saati artık geçti. Bu işi yarın geceye bırakmalısınız. Gündüzün gecekondu yapılamıyacağını herhalde siz de bilirsiniz. Şimdi hep birlikte gidip kontrplaklarınızı filân yüklenip getirelim. Yoksa hemen yürütürler. Onları gündüzleyin saklar, ya da bir hazırlık yapar, gece de dikeriz. Gündüzleyin gürültüsüzce duvarlarını çakıp hazırlarsak gecele-

yin tereyağından kıl çeker gibi kurarız. Adam da Ahmet ustanın bir yanına asıldı:

«Beyefendi, ben dedim size, siz, bir beyefendisiniz. Bize yardıma bile kalkıyorsunuz.»

Annesi, oğlunun ona asılmasına meydan vermemeğe çalışarak:

«Beyefendiye terbiyesizce asılma» dedi.

Hep birlikte küçük tepeye doğru yürümeğe başladılar. Kadın, Ahmet ustanın kolunda gidiyordu. Adamın yirmi yirmi beş yaşlarındaki karısıyla on üç yaşındaki kız kardeşi de susarak yanıbaşlarında yürüyorlardı .Arabanın yükü boşalttığı yere vardılar. Burası hemen yarım saat çekiyordu. Hep birlikte birer şey yüklenerek düşe kalka Sevda'nın tek başına korku içinde beklediği konduya vardıklarında göğün doğu yanı yeni çiçek açmış engin bir nar bahçesi gibi kızarmıştı. Yine bulutsuz güzel bir yaz sabahı başlıyordu. Kontrplaklarla kadronları gündüzün hazırlamak üzere eve aldılar. Böylece muhbirlerle sorumluların gözünden saklamış oldular. Ahmet usta:

«Sevda, yavrum, konuklarla bize de bolca bir çay yap. Sabah serinliğinde iyi gider,» dedi.

Adam:

«Beyefendi, hep bu annemin yüzünden...» diye başlamak üzereydi ki ayılmağa başlayan annesi, otoriter bir kaş çatmasiyle onu susturdu:

«Haydi, beyefendiyi tedirgin ettiğimiz yeter. Sarhoşken her şey çekilir ama ayıkken kimse hem senin dediklerini dinlemez, hem de seni çekmez. Sen, bir kez beyefendiyi bizimle tanıştırmadığın için suçlusun. Dilini kıs da otur.»

Ahmet usta, bunların karşısında nasıl konuşacağını kestiremiyordu. Henüz kimse kimsenin adını da bilmediğinden kimi saygılı deyimlerle durumu idare etmek gerektiğine karar verdi:

«Hanımefendi, dedi, bana beyefendi filân gibi

yüksek sıfatlarla ünlemeyiniz. Çok utanıyorum. Ben, bayağı bir halk adamıyım. Düzgün konuşmama bakmayın. Bu, bir raslantıdır. Benim adım Ahmet'tir. Halk kendiliğinden adımın ucuna bir de usta eklemiştir.»

Kadın, zeki görgülü gözleriyle Ahmet ustayı uzun uzadıya süzdü:

«Efendim, dedi, zatıâliniz bir kibar adamsınız ki henüz anlamıyorum, bir karar veremiyorum. Biz, yüksek bir ailedendik. Gün görmüş kişileriz. Onun için insanları her zaman görgümüzün denektaşına vurarak anlayabiliriz. Ama, mademki siz Ahmet ustasınız, ben Mahi Nur, oğlum Hacı, gelinim Fidan, kızım da Nergis. Sizin gibi arslan yapılı, arslan ruhlu bir adamla tanışmış olmak bizi sonsuz sevindirdi, mutlu kıldı. İnşallah, sizin yardımınızla yanıbaşınızda bir gecekondu kurar da şu dara gelmiş başımızı oraya sokabirlirsek burda çok güzel günler geçireceğiz. Yalnız, sorması ayıp olmasın, bu hanım neyiniz oluyor?

«Haa, unuttum, bu, benim sevgili karım Sevda.»

Sevda, bu tanıştırmada kocasının kullandığı sevgili sözcüğünden çok hoşlandı, iki sıra ak inci dişlerini göstererek hepsinin gözüne bakıp güldü. Mahi Nur, Sevda'nın yanağından bir makas aldı:

«Maşallah, karabiber, dedi, ne şeker şey. Ne de genç.»

Sevda, onun okşayıcı sözleriyle okşamasından utanıp sıkıldı. Bu sırada hepsinin gözleri onun üzerindeydi. O, mis kokulu çayları konukların önüne korken Ahmet usta:

«Sevda, dedi, oldu olacak, ekmek, zeytin, peynir gibi bir şeyler de getir de bir kahvaltı edelim.»

Sevda, küçük tel dolabı karıştırarak bulduğu bütün kahvaltılık yiyecekleri masaya döktü. Bunların arasında, sucuk, pastırma, yağ, peynir, zeytin,

reçel gibi yiyecekler vardı. Bir tabağa da domates doğrayarak yanına tuz koydu. Sonra, köşedeki kavun usuna geldi. Onu da dilimleyip getirdi. On beş dakika sonra bütün sofradakiler silinip süprülmüştü.

Mahi Nur, Fidan, Nergis, böğürtlenlerin arasına gizlenmiş ayakyoluna da uğradıktan sonra gidip içerdeki karyolaya uzandılar .Hacı da Ahmet ustayla gündüzün hazırlanacak gecekondu işleri üstüne biraz konuştuktan sonra odanın ortasına yayılan kontrplakların üzerine kıvrılıp yattı. Biraz sonra ortalıkta Ahmet ustayla Sevda'dan başka uyanık kimse kalmadı. Ahmet usta, evin duvarını delip içeri girmiş olan kadronları alarak böğürtlenlerin arasına sakladı. Sonra, emektar ayı postunu kondunun arkasındaki gölgeliğe sererek Sevda'yla üzerine bağdaş kurdu:

«Bir aileye çattık ki bakalım başımızdan nasıl savacağız?» dedi. Sevda şaşkındı. Bu tip insanlarla ilk kez karşılaştığından ne diyeceğini bilemiyordu. Ancak:

«Onların gecekondusunun bizden biraz uzağa yap emi?...» dedi.

«Yaparım, korkma.»

BEŞ

Gündüzden, gürültü çıkarmamağa çalışarak kurulacak kondunun dört duvarını birlikte hazırladılar. İki erkek çalışırken kadınlar horul horul uyudular. Yalnız Sevda uyanıktı. Bütün gün, bu kalabalık horantaya yemek yetiştirmek için mutfak işleriyle uğraştı. Akşam yemeğini dışarda yıldızların altında yediler. Yalnız, içkisiz yemek Hacı ile Mahi

Nur'u sarmamış görünüyordu. Mahi Nur, oğlunun yüzüne anlamlıca bakarak:

«Acaba, bu yakınlarda biraz anzarot bulabilir miyiz?» diye sordu. Hacı:

«Anne, bu gece çalışacağız. Bırak şimdi imamsuyunu filân. Orostopolluk etme, dedi. Burası papaz uçurulacak yer mi? Karanfilini sık biraz. Bir kez şu kulübeyi dikelim.»

Ahmet usta, ikisine de acıyarak baktı. Buraya dek düşmüş olan ailenin, içkinin açtığı çamurlu yoldan çok daha diplere yuvarlanacağını düşündü:

«Efendim, burda balta girmemiş bir ormanda bulunduğumuzu düşünün, dedi. Her yan tehlikelerle dolu. Gözümüzü dört açmalıyız. Yoksa çabucak bir parsa, bir kaplana yem olabiliriz.»

Hacı:

«Gördün mü, anne? dedi, şimdiye dek bizi bir ev sahibi etmedin. Şimdi de önümüze ilk çıkan fırsatı baltalamak için bahane yaratıyorsun.»

«Efendim, bendeniz tanınmış bir aile hanımıyım. Bizim soyluluğumuzu herkes bilir. İstiklâl savaşını benim rahmetli kocamla Atatürk yaptı. İstanbul mebusu (...) beyi bugün bulsam, şu tepenin üzerine güpegündüz kondu konduramazsam bana da Mahi Nur demesinler. Kalk, kızıl Nergis. Geçenlerde İstanbul'a geldiğini işitmiştim. Gidip onu evinde kıstıralım. Bak, yarın nasıl alâyı valâ ile buraya evi konduruyorum. Senin kontrplaktan izbene mi kaldım kala kala?»

Ayağa kalktı. İçerden, rengi atmış eski mantosunu aldı, eşarpını başına bağladı. Nergis, sülün gibi, ak, uzunca yüzlü, kumral saçlı süzgün gözlü bir kızdı. Yalnız, yaşının küçüklüğüne bakmadan ak yazlık entarisinin göğsünü şişkin, vaktinden önce gelişmiş memeler dolduruyordu. O da ak mantosunu sırtına geçirdi. Gitmeğe hazırlandılar. Karısı Fidan'la Hacı, gerçekten gidecekler mi

diye onlara bakıyorlardı. Evet, gidiyorlardı. Mahi Nur, kondunun arkasından geri dönerek Ahmet ustanın elini tuttu:

«Beyefendiciğim, dedi, ben sahiden Mebus beyi bulmağa gidiyorum. Affınızı dilerim. Sizi çok rahatsız ettim.»

Sonra, gerek oğluna gerekse gelinine güçlü gözleriyle şimşekli bakışlar fırlatarak paytak paytak uzaklaştı. Biraz ötede bekleyen Nergis'in koluna girerek onu gecekondu denizinin ortasından geçen tozlu yoldan tren İstasyonuna doğru sürükledi.

Hacı, ağlamaklı sesiyle şöyle yakındı:

«Ahmet bey, bu kadın bütün oğullarını, kızlarını, kendisini mahvetti. Bu bir afettir ki eşi menendi yoktur. İstanbul mebusu filan diye kimse yok. Bu gece bir şişe rakı alabilmek için... Bunları bir yabancıya anlatmak da bir türlü ahlaksızlıktır. Ama, ne yapayım, karşımda karakterli, demir gibi iyi bir insan gördüğüm için yüreklendim de içimi döküyorum. Şu pırlanta kızkardeşim, bugün istese hangi erkekle evlenemez? Bir zaman sonra da bu zavallı güzel kardeşim yitip gidecek.»

«Peki, sen bunu önleyemiyor musun?»

«Karı, küçükten beri Bektaşi sofralarında beni bu zıkkıma alıştırdı, irademi felce uğrattı. Bu yüzden okulu bıraktım. O, bir canavardır, beni mahveder, alimallah. Kendine göre kimi zayıf noktalarımı yakalamıştır. İkide bir, biraz başkaldıracak gibi olsam hemen «ikinci şubeyi aklından çıkarma ha!» diye beni korkutmağa çalışır. Elinde her türlü iftira silâhı vardır.»

Bütün bunları sabırlıca dinleyen Fidan, sinirlendi. «Bırak, Allah aşkına şu boşboğazlığı be, dedi. Kimden sözedip duruyorsun? Annen be!»

Hacı, bunun üzerine, sarı bakışlariyle uzun uzun karısının, nar çiçeği gibi güzel, canlı yüzüne, azarlayan sarı gözlerine bakarak sustu.

Ellerini arkasına atmış bir karaltı, ağır ağır yaklaştı:

«Merhaba, Ahmet usta, işin var mı bu gece?»

«Var. Gece yarısından sonra sabaha dek.»

Ahmet usta'nın yanına oturan Trabzon'lu Mevlût ağa:

«Bir yığın hemşeri ekşidi başımıza, dedi. Hepsi de gecekondu isteyi. Ha bu uşaklara birer kulübe yapmak farz oldu. Şu bir hafta içinde sekiz on kondu kurulacak. Birkaç usta peyleduk. Seni de baş usta olarak tutmak isteyruz. Haburanın zagonini sen daha iyi bileysun. Polise, bekçiye, İsmail onbaşıya, belediyecilere verilecek parayı ayarlamak sana tüşer. Sen, onlarla daha iyi konuşur, anlaşırsun. Senin elun gibi dilun da usta.»

«Ama, bu gece benden hayır yok. Yarın gece yardımınıza koşabilirim. Toplu olarak yapmayalım konduları teker teker sindire sindire yapalım. Kontrolla görevli memurların da gözünü korkutmayalım. Her akşam kurulacak gecekondudan önce jandarma onbaşısını, ötekileri mutlaka görmeliyiz. Bir sigara içer misin?»

«Gâvur edeyum bir zigarani.»

Ahmet usta, sigara paketini uzatarak kibrit çaktı. Mevlût ağa, sigarasını biraz tüttürdükten sonra yavaş yavaş doğruldu:

«Demek yarın gece öyle mi?»

«Evet, yarın gece. Yalnız gündüzleyin kimi hazırlıklar yapacağız. Konduyu yarı hazır duruma getireceğiz.. Yerini de söyle düzlesinler.»

Mevlût ağa, yine elleri yarı arkasında, uzaklaştı.

Ahmet usta, Hacı'yı alarak küçük tepeye doğru yürüdü. Yer düzlenmedikçe buraya gecekondu kurulamazdı, tepenin en yüksek yerinde yanyana oturdular. İster istemez kafalarındaki günlük düşünceleri bir yana atarak gökkubbenin derin lâcivertli-

ğinde serpilmiş, kümelenmiş, gümüşümsü, altınımsı yıldız halkına daldılar. Dudaklarında, sigaralarının ateşi, yavaş yavaş soluk alıyordu. Ahmet usta:

«Bu gece şanslısınız, dedi, ay yok. Daha gündüzden altın bir orak gibi battı. Şimdi, biraz oturalım da kazmayı küreği alıp şurasını bir düzleyelim. Poliste, jandarmada, belediyede bir tanıdığınız var mı?»

«Benim yok, ama, annem herkesi tanır. Cerbezeli kadındır. Okumuşluğu, görgüsü de olduğundan büyük adamların yanında bayağı bülbül gibi konuşur. Ah, onun bir tahtası eksik olmasaydı, bizim buralarda ne işimiz vardı?»

«Buraları da yabana atmayın. İşte, ulusun temeli olan halkın içindeyiz. Onları hiç küçümsememeliyiz.»

«Yooo. Hiç de küçümsemiyorum ama, bizim şimdi, çok daha rahat bir yaşayışımız olabilirdi. Bu olanakları annem olacak kadın yıktı, darmadağın etti.»

Sonra, sustular. Gecekondu denizi, ışıksız yığınıyle yıldızların altında büsbütün kararıyordu. Kararmış tahtalarla kontrplaklar, muşamba damlar, insanın içini kabartan bir yoksulluk içinde, gelecek günlerin yeni İstanbulu pırıl pırıl kuşakların tohumlarını kıskançlıkla saklıyordu. Kasları, beyni, kemikleri, düşünüşleri kanını saf oksijenle yıkayacak olan mavi çocukların düşleri, şimdi şu yoksul barakaların katran, sidik kokan, bitli, pireli, tahtakurulu karanlığında görülüyordu. Köylerden, Trabzon, Bulgaristan, Trakya, Erzurum, Orta Anadolu, Güney Anadolu köylerinden kopup gelmiş fabrikalara kapılanmış insan dalgaları, burda yeni bir mayayla mayalanarak Türk halkının ölümsüzlüğünü koruyacak altın çekirdeği yaratacaktı. Bir idil havasının oksijen dolu şırıltısı, yeni kuşakların kanında bir ölümsüzlük türküsü gibi akacaktı.

Birçok yıl sonra şu şiirle yaldızlanmış gökkubbenin altında oturacak olanlar, şimdiki gibi, samanyolunun ak papatyalarla örtülmüş bir dev çayırlığa benzeyen düş verici, düşündürücü güzelliğini ışık bolluğundan göremeyeceklerdi. Uygarlığın alçak gönüllü ışık demetleri, gökyüzünün güzelliklerini seyretme olanaklarını ortadan kaldıracaktı. İnsanoğlu, bir salyangoz gibi sürünerek, acı çekerek ilerliyorsa da geçtiği karanlık yolları ışıklı şiir aydınlıklariyle beziyordu.

İşte, şu yaz gecesinin serin yıldızları altında, karanlık inlerinde horlayan, yorgunluktan her yanı sızlayarak güçlükle uyuyan işçi yığınlarının ışıklı düşleri, yarın bu karanlık yığınının yüzüne şahlanarak fluoresant bir ışık çağlayanı gibi dökülecekti.

Ahmet usta, sigarasının elini yaktığını görünce silkindi:

«Haydi, Hacı kardeş, dedi, kazmayı küreği alıp kondunun yerini üstünkörü bir düzleyelim. Gece ilerliyor. Birazdan konduyu dikeceğiz.»

Aşağı inip kazmayı, küreği aldıklarında Sevda'yla Fidan'ın başbaşa dertleştiğini gördüler. Gözlerinin akları karanlıkta parlıyordu.

İki erkek, gecenin sessizliği içinde bayağı tok sesler veren kazma kürek işini büyük bir hızla yürüttüler. Killi, kireçli toprak, un gibi dağılıyordu. Bir saat çalışarak epeyce düzlediler. Sonra kazmayı küreği Fidan'la Sevda aldı... Ufaktan yardım ettilerse de Ahmet usta karısının gebeliğinden ötürü onları işten alıkoydu:

«Yeter, dedi, rötuşu sonra yapılır. Şimdi, aşağı inip birer gece çayı içelim, uykumuz kaçsın ki konduyu kurmak için uyanık olalım.»

Evin önünde gecenin karanlık sessizliğine sanki başlariyle yaslanarak sessizce oturdular. Sevda'nın çabucak, har har yanan gaz ocağında demleyip

getirdiği çayları, keyifle içerek dinlendiler. Cır cır böcekleri ötüşüyor, uzak ağaçlıklardan baykuş çığlıkları, ishak kuşu flütleri geliyordu.

Ahmet usta, sigarasının ışığında kol saatına baktı:

«Haydi, çocuklar, dedi, saat bire gelmiş. El birliğiyle şu duvarları götürüp dikelim.» İncecik kadronlarla kâğıt inceliğindeki kontrplaklardan yapılan duvarları karşılıklı ikişer kişi tutarak tepeye taşıdılar. Sonra, Ahmet ustayla Hacı, yardımlaşa duvarları diktiler. Ustaca, çok gürültü çıkarmadan vurulan birkaç çivi, kadronları birbirine ekliyordu.

Kadınlar, dikilmiş olan duvarların içinde durmuş, erkeklerin çatıyı kurmalarına yardım ediyor, dev bir kutu gibi erkeklerin ağırlığı altında çatırdayıp inleyen, sağa sola kaykılan duvarların, üzerlerine devrileceğinden korkarak heyecanlı dakikalar geçiriyorlardı. Ne kerte sessiz de çakılsa, çakılan her çivi, sessizliğin kalbine dek giriyor, gecenin içinde büyük yankılar yapıyordu. Her an bekçilerin gelip karşılarına dikilmesini bekliyorlardı. Nitekim de öyle oldu. Yarım saat sonra, taa istasyonda uyuklayan Giresunlu iri yarı bekçi, hırsızlara «kaçın geliyorum ha» diyen düdüğünü bir kez bile öttürmeden bir tilki yürüyüşüyle olay yerine geldi:

«Kolay gelsin, ustabaşılar, dedi. Ne o gecekondu mu yapıyorsunuz?»

Ahmet usta, işini bırakıp damdan indi.

«Evet, sayenizde şu fakir ailenin başına bir dam yapıyoruz» dedi.

«Ama, hemşerim ne kadar sıkı tenbihat olduğunu bilmiyor musunuz? Bekçilere verilen emir, gecekondu yapanları sahipleriyle, ustalariyle birlikte kulağından tutun, getirindir.»

«Zarar yok be hemşerim. İstersen sana da bir gece burda bir kondu kuralım. İster satar istersen çoluk çocuğu buraya taşırsın. Şimdi, gecekondu

çağında yaşıyoruz. Vay bir gecekondusu olmayan yoksulun haline.»

«Evet, yalan da değil. Biz de vakit erkenken burada bir kondu sahibi olsak hiç de fena olmaz.»

«Ne zaman niyet edersen, işte ben şu aşağıdaki konduda oturuyorum. Ahmet usta dersin, hemen emrindeyim.»

«Sağ ol, Ahmet ustam. Bakalım, güzel bir düşünce. Hele çoluk çocukla şöyle bir düşünelim. Haydi, güle güle çalışın.»

«Fırsat buldukça uğra birer çay içer, çene çalarız.»

Onu aşağı doğru geçirirken ceketinin iç cebinden biraz harçlık çıkarıp bekçinin eline sıkıştırdı:

«Hatırım için bir kahve içersin. Say ki sana kahvede bir içecek ısmarladım.»

«Çok zahmet ettin, Ahmet ustam vallaha.»

Bekçi, uzaklaştıktan bir süre sonra yine taktuklar başladı. Dam da kontrplakla kaplanmış, bir tek çekilecek muşambayı istiyordu. O da yoktu.

Fidan, kondunun içinde üzgün üzgün dolaşarak kapıdan içeri bakanlara:

«Ev de oldu bitti, dedi, ne yazık ki şimdi de üstünde oturacak, yatacak eşya yok. Bunlar, şu zıkkımı zıkkımlanmasalardı her şeyimiz olurdu. İyi ki bu tahtaları da bize acıyan biri verdi. Gidin, orda bir kondu kurun, dedi. Yoksa buncacık malzemeyi de kırk yıl karanfilini sıksa bulamazdı bunlar.»

Ahmet usta:

«Her neyse, uzun etmeyin, Fidan hanım, dedi. Şimdi, bir ev sahibi oldunuz. Hele bir başınızı sokun içeri. Gerisi, yavaş yavaş olur.»

Fidan, Hacı'ya:

«Bana bak, dedi, sabahleyin çıktığımız yere git de battaniyelerimizle, ot şilteleri yalvararak iste, al, getir. Burda toprağın üzerinde mi yatıracaksın bizi?

Hem herif ne yapacak o sidik kokan eşyaları? Söyle ona, borcumuzu ödeyeceğiz de. Bir ev sahibi olduğumuzu öğrenirse zaptettiği pılı pırtıyı geri verir.»

Bunlara kulak misafiri olan Ahmet usta yeni komşularının durumu üstüne gereken bilgiyi almış gibiydi.

Gecekondu denizinin küçük bahçelerinde beslenen horozlar, ibikleri gibi gül renkli bir tan yerinin atması için söz birliği etmişcesine bütün güçleriyle ötüşüyordu. Banliyö trenlerinin raylar üzerinde çıkardığı uyumlu gürültüyle keskin düdük sesleri, işçi yığınlarının son tatlı uykuları üzerinden silindir gibi geçiyordu. Öksürükler, aksırıklar, hak tular, gecekondu dünyasının üzerine örtülen kalın sessizliği yer yer yırtıp parçalıyordu.

En sonra, sabah, ufukların üzerine kat kat yığılan güz başlangıcı bulutlarını ateş gülleriyle kaplanmış kat kat asma bahçelere benzetti. Kargalar, sanki bu göz kamaştıran güzelliklere imrenmiş gibi bu sabah pek yüksekten uçuyor, yaz sıcaklarının kasıp kavurduğu kanatlarını bu kıpkızıl bahçelerin rüzgârında serinletmek istiyorlardı sanki.

Gecekondu bölgesinin üstüne yayılan koyu sümbül rengi bir duman, ufacık evlerinde oksijensiz kaldıkları yetmiyormuş gibi halkın üzerine saygısızca abanıyordu.

Ahmet usta, ellerini, yüzünü yıkamadan önce böğürtlenlerin arasında sinek kurtlarının karıştırarak fena fena kokuttuğu helâya doğru içi bulanarak yürüdü. Sıtma ile savaş dernekçileri bir zamandır uğramamıştı. Gerçi havaların çok kurak gitmesi sivrisineklerin iflahını kestiyse de karasinek için sonsuz bir cennet yaratmıştı. Karasinek bulutları, yiyecek, içecek her şeyin bulunduğu bu bölgede altınçağını yaşıyordu. Ayakyoluna oturunca gövdesinin çıplak yerleri kapkara bir sinek ör-

tüsüyle örtüldü. Hayvanlar, insanın dışkısını daha dışarı çıkmadan kapışmağa çalışıyordu.

Ahmet usta, bir gazetedeki Saygon'dan notlarda okuduğu bir gözlemi andı: Orda bütün ayakyolları tahtadan kulübecikler gibi ırmak üzerinde sıralanıyordu. Gereksinimini görmek üzere oraya çömelen kişinin altında düşecek şeyi kapışıp yutmak üzere iri balıklar bekliyordu. Burda da bu işi karasinekler görmeğe çalışoyorsa da daha çok tedirgin ediciydiler.

İşini bitirip de evin önüne vardığında Mahi Nur'la Nergis'in paytak paytak yaklaştığını gördü. Kadının da kızın da elinde birer file vardı. Kadın, çalımla, kasılarak, bir fetihten dönüyormuşçasına başı yukarda geliyordu. Gelince ne Fidan'a, ne de Hacı'ya baktı. Filesini masanın üzerine bıraktı. Nergis de annesinin yaptığını yaptı. Mahi Nur'un dinlenmiş görünmesi yanında Nergis'in zambak gibi ak yüzünün ortasında iki güzel yorgun, altı çürümüş göz sırıtıyordu. Kızcağız, yorgunluktan uykusuzluktan perişan görünüyordu. Hiç kimseye birşey demeden gitti, içerdeki yatağın üzerine kendini bıraktı. Birkaç dakika sonra da ağzı açık uykuya daldı. Mahi Nur, tepede arkadaki renkli sabah bulutlarının zengin fonuna yaslanan gecekonduyu görünce gözlerine inanmadı.

«Bizimki mi, Hacı?» diye sordu.

«Kimin olacak, elbette bizimki.»

Mahi Nur, hemen Ahmet ustanın koluna girdi.

«Ahmet bey, siz her türlü takdire lâyıksınız. Ben de size iyilikler etmek isterim.»

Hacı:

«Ahmet beye sen ne iyilik edebilirsin? Sen iyice sarhoşsun, yine çekmişsin kafayı» dedi.

«Oğlum, ben hayatta olmasam sen sürünürsün, bir kadeh içki bulamazsın. Yalnız, büyük bir iş

yaptın, bizimle bu arslan gibi adamı tanıştırdın. O olmazsa sen sittin sene bu konduyu kuramazdın.»

Ahmet usta, kentlerde yaşayış hep böyle midir diye düşünerek deminden beri Fidan'ın yanında şaşkınca dikilip duran Sevda'ya:

«Haydi, yavrum, bize bir çay tazele de biraz sersemliğimiz gitsin. Sen, çayı hazırlayıncaya dek ben de bakkaldan, ekmek, katık alıp geleyim» dedi.

Sevda, gazocağını yakmağa giderken Mahi Nur:

«Aman oğlum, dedi, bakın biz durumu bildiğimizden ekmek, kahvaltılık filân getirdik. Yalnız, kız çayı kaynatsın. Gerisi bizden» diyerek masanın üzerine haşlanmış yumurtalar, sucuklar, pastırmalar boşaltıverdi. Masanın başına oturdular. Mahi Nur:

«Ah, evlâdım, dedi, sizin gibi bir damadım olmasını ne çok isterdim. Ama, ne yazık, evlisiniz. Allah bağışlasın. Karınız da henüz açılmamış bir taze gonca. Benim kızı da birçok isteyen var. «Kızım henüz çocuk denecek yaşta» diyorum. Bir türlü anlatamıyorum. Bu gece aziz bir ahbabımızın evine konuk gittik. Kendi oturup kalktığımız gösterişli bir hanemiz olmadığından kızı görücülere göstermek üzere oraya götürmek zorunda kaldım. Kızı, oğlanın annesi çok beğendiyse de yaşını çok küçük buldu. Oğlan da bir kez gözüne kestirmiş. İsterim de isterim deyip durur. Ne yapacağız bilmem. Çok da zengin bir aile. Sabahleyin erkenden kaçacağımızı anlayan evin hanımı filelerimizi yiyecekle doldurdu. Evimizin bu gece yapılacağını söylemiştim onlara. (Sizin hesabınıza çok seviniyoruz) dediler. Ne yazık ki çok zengin insanlar. Oğlan, bizim gecekonduya düştüğümüzü öğrenirse yüreğine iner. Onlar, bizi eski bir albay ailesi olarak tanıdığından el üstünde tutuyorlar, herkes yoksul

düşebilir, diyorlar. Düşmez kalkmaz bir Allah, diyorlar. Böyle diyorlar iste, oğlum.»

Son sözünü söylerken birdenbire yılan sokmuş gibi yerinden fırladı, ayakyoluna doğru koşmağa başladı. Bütün oradakiler, onun kalktığı iskemleye bakmak zorunda kaldılar: Sandalyenin oturak yerinde geniş, değirmi bir ıslaklık vardı. Sidikle birlikte b... da kokuyordu. Fidan'la Hacı birbirinin gözlerine bakarak kıpkırmızı kesildiler. Ahmet usta içinden: «Halâ utanabiliyorlar, iyi bir şey» diye söylendi. «Kadın, bütün anlamiyle fenlenmiş. Ayak üzerine kaç yalanın belini büktü. Konuştuğu kişilerin anlayış gücünü sezemeyecek kertede sürekli sarhoş. Geceleyin ne gelmişse şu on üç yaşındaki zavallı kızın başına gelmiş. O, ancak içmiş ve sızmış.»

Çaylar gelince Fidan, pastırmayı, sucuğu, zeytini, peyniri ortaya yaydı. İştahla yemeğe başladılar. Böğürtlenlerin ardında donunu yıkayıp temizlemeğe çalışan Mahi Nur:

«Çocuklar, siz yeyin, âfiyet olsun, ben biraz sonra yetişirim» diye seslendi.

Kahvaltıyı iştahla ediyorlarsa da hepsinin gözleri uykusuzluktan, yorgunluktan kan çanağına dönmüştü. Birbirlerine donuk donuk bakıyorlardı. Bu sırada Mükerrem'le Şahika, kondularından dışarı uğrayarak arkalarında maviliğe asılmış gibi yükselen yeni gecekonduya şaşkın şaşkın baktılar. Sonra, Ahmet ustanın masasındaki yeni kişileri görerek yeni kondunun sahipleri olabileceklerini kestirdiler. Masaya yaklaştılar. Mükerrem:

«Yeni komşularımız herhalde bunlar?» dedi.

Ahmet usta:

«Evet ,onlar, dedi. Gece hiç gürültü işitmediniz mi?»

«İşitmesine işittikse de aldırış etmedik. Nasıl

olsa buralar hep gecekonduyla dolacak, biz yaptığımız gibi başkaları da yapacak, diye düşündük.»

«Sandalyemiz yok, iki sandalye getirirseniz, bizimle kahvaltı edebilirsiniz.»

«Kahvaltı değil de birer çayınızı içebiliriz. Şahika, iki sandalye getirsene.»

Onlar da masanın çevresinde yer aldılar. Mükerrem, zeki, esmer geniş yüzünde tatlı bir gülümseyişle:

«Desenize, dedi, bizim mahalle kurulmağa başladı. Burda mahalleler aşure çorbasına benziyor. Türkiye'nin her yanından örnekler var. Dar gelirli çok nüfuslu her ailenin önünde sonunda gelip düşeceği yer burasıdır. Şimdi, biz köroğlu, ben, bir de çocuk üç kişiyiz. Oysa arkada gelecek iki kişi daha var. Benim erkek kardeşimle Şahika'nın kız kardeşi. Şu bir göz eve hepimiz nasıl sığarız? İster istemez birkaç gün sonra buna bir iki ilâve yapmak zorundayız. Evin önüne bir çardak da ister. Bu ağaçsız yerde güneş insanın anasını ağlatıyor.»

Şahika, güzelliğini arttıran bir büyüklenmeyle

«Sen bana bir mutfak yap da ilkin, sonra ne halin varsa gör» dedi.

Ahmet usta:

«Şimdi, biraz sabırlı olmalıyız, dedi. Kondularımızı yaptık, içine başımızı soktuksa da henüz hükümet sorumlularının bu kulübeler üstüne ne düşünükklerini bilmiyoruz. Bakarsınız, bir gün kazmalı kürekli bir sürü belediyeci gelir, bizim mini mini evlerimizi al aşağı eder. Ne var ki bizim ölümüz bundan sonra ancak burdan çıkacaktır. Şundan ki, bundan böyle hiçbirimiz bir kez daha bu kulübe gibilerini yaptıracak gücü kendimizde bulamıyacağız. Bunlar, elimizden giderse sokaktayız. Köprü altı, Kemeraltı berduşları gibi her türlü acıma duygusunun dışına düşmüş birer paçavradan

başka bir şey olmayacağız o zaman. Başını ev denen bir deliğe, bir kıl çadıra sokamamış kişi, biz ne kerte gırtlağımızı yırtsak, insan sayılmaz. İnsan olduğumuzu ancak yeryüzünde, yeryüzünün şu en güzel toprakları üzerinde birer evceğiz edinebildikten sonra kanıtlayacağız. Şimdi, bu kanunsuz kulübeciklere insanlığımızı perçinlemek düşü peşindeyiz. Ben, bunları, memur arkadaşımız Mükerrem bey gibiler için değil - çünkü onlar isterlerse kirada oturabilmek gücündedirler. Hacı ailesi, Ahmet usta ailesi gibiler için söylüyorum. Şu ötemizdeki Gülizar nine, Trabzonlu Mevlût ağa gibiler için söylüyorum.»

Şahika, Ahmet ustanın bu lâflarını içinde bir ayaklanışla dinlemişti. Bunu onun mimiklerinden anlayan Ahmet usta, Mükerrem'in durumunu açıklayarak onları bu yoksullar kategorisinden ayırıvermiş, genç kadını sevindirmişti.

«Evet, efendim, dedi, bizim Bakırköy'de üç katlı koskoca bir evimiz vardı. Ne yazık ki kaynım, onu yavaş yavaş satıp yedi. Biz de memuriyetle Orta, Batı Anadolu'da bulunduğumuzdan Mükerrem kardeşinin bu densizliğini önleyemedi. Sonra, biz, buraya bir kez ayak basalım dedik. İleride burasını birkaç katlı bir konak yapacağız. Ben, şahsen böyle ayak takımlarının oturduğu kulübelerde oturacak kadın değilim, efendim. Bizim aile asil bir ailedir. İçimizde okumamış kişi yoktur. Biz, Boşnak'ız. Balkan savaşından sonra Yugoslavya'dan göç etmek zorunda kalmışız. Mallarımız, mülklerimiz hep orda kalmış.»

Şahika'nın bu son konuşmasına uzaktan kulak misafiri olan Mahi Nur, soğuk suyla çalkaladığı donunu böğürtlenlere asarak donsuz onların yanına geldi. Gelini, sandalyesini ona vererek masadan uzaklaştı. Sandalyeye çöken Mahi Nur, Sevda'ya:

«Evlâdım, dedi, bana bir çay lûtfeder misin?»

«Getirecektim şimdi, teyze.»

Mahi Nur, gelen çayı beğenmeyerek geri gönderdi:

«Yavrum, kusura bakma ama, çocuk çişine benziyor çayın. Bana daha demli bir çay koyabilir misin, şekerim, yavrum?»

Ahmet usta, karısına:

«Salt dem koy» dedi.

Mahi Nur, usunu Şahika'nın deminki konuşmasına takılmıştı:

Hanımefendi, demin ne güzel söyledi, dedi. Biz, buraya çöplüğe atılmış zavallı kedi yavruları gibi gelmedik. Hiçbir vakit de çöplükte yetişmedik. Bendeniz rüştiye tahsili yapmış bir kadınım. Evlendiğim gün büyük bir konağın güzel bir kızı olarak kocamın koluna girdim. Dadılar, halayıklar içinde büyüdük biz. Yediğimiz önümüzde, yemediğimiz arkamızdaydı. Böyle pestenkerani bir mahallede gelip oturacağımız usumuzun kıyıcığından geçmezdi. İşte, şu gördüğünüz düdük makarnası (Hacı'yı gösteriyordu) ilk kocam olan albayın oğludur.»

Hacı kızdı:

«Anne, ağzını topla. Kendi evimizde değilsin.»

«Ulan çapaçul herif, sen bir adam olarak yetişseydin, albay babanın onda biri kadar bir şeyler olsaydın biz bugün bu çerden çöpten evlerin, abullabut insanların bok böceği gibi kaynaştığı yere gelip lenger atmak zorunda kalmazdık.»

«Anne, biraz alengirli konuş.»

İşin, çirkin bir ağız dalaşına dönüştüğünü gören Mükerrem'le Şahika kalkıp giderken yeni komşulara, «güle güle oturun» dediler.

Fidan, kocasına:

«Hacı, dedi, sen ne yap - yap bizim ordaki pılı pırtıyı trenle buraya aktarmağa bak. Yoksa, toprak üzerinde yatmak zorunda kalacağız.»

Bunun üzerine Hacı yerinden kalktı, annesini bir kenara çekerek ondan biraz yol parası istedi.»

Mahi Nur, koynundan bir kese çıkararak içinden aldığı bir kaç kuruşu onun eline tutuşturdu.

Hacı, hepsine Allahaısmarladık, diyerek, istasyona doğru uzaklaştı. Çok uykusuz olan Ahmet usta, kahvaltıdan sonra kocaman ayı postunu alarak evin arkasındaki gölgeye serdi. Sevda'ya:

«Ben burda biraz kestireceğim. Sen de o kızcağızın yanına uzanarak biraz uyumağa çalış» dedi.

Onlar uzanınca Fidan'la Mahi Nur kalkıp kendi kondularına gittiler. Birer bez parçası bulup perde diye pencerelerine astılar. Menteşe olmadığından kapı yapılamamış, onun yerine o boyda kesilmiş bir kontrplak parçası dayanmıştı. Fidan:

«Ahmet ustalardan bari iki sandalye alarak burda oturalım, yoksa memurlar gelip burayı boş bulurlarsa hemen yıkarlar» dedi.

Bir süre saldalyelerde oturup konuştularsa da sonra uyku adamakıllı bastırınca kuru toprağın üzerine yan yana uzanıp uyudular.

Öyle derin uykudaydılar ki, on beş kişilik kalabalık bir yönetici memur, işçi kadrosu kalabalığı kapı görevi gören kontrplağı kaldırıp içeri dolduğu içerden, dışardan kontplak duvarları tekmelerle yumruklarla güm güm öttürdükleri halde bile uyanmamışlardı. Kazanın ikinci derecedeki bütün başları, bugün gecekondu bölgesinin üzerinden bir kasırga gibi geçmiş, şimdi Hacı'nın kondusunu kuşatmışlardı. Arkalarından söven, yumruk sallayan, beddua eden yüzlerce kişilik yoksul kılıklı bir halk topluluğu, sürükleniyordu. Kalabalık bir çocuk topluluğu ise salt evlerin ne biçim yıkıldığını görmek üzere onların arkasını bırakmıyordu. Bir hafta içinde yapılmış elliyi aşkın gecekonduyu içindekile-

rin gözlerinin yaşına bakmadan kazmalarla, baltalarla vurup yere indirmişlerdi.

Yerde mışıl mışıl uyuyan iki kadının görünüşü, memurlarda acımaya benzer bir duygu uyandırmışsa da iyi saatte olsunlar, bütünüyle ayanlamış olduğundan işin insancıl yanını «idare» edecek bir çıkar yol görmüyorlardı. Şube müdürü, yıkıcı işçinin elindeki kazmayı alarak kontrplak duvara kös çalarcasına üstüste bir kaç vuruş vurunca iki kadın da kıyamet kopuyor sanarak yerlerinden fırladı:

«Ne uyuyorsunuz burda behey Allahın şaşkın kulları? Hazinenin topraklarına ne zamandan beri sahip çıktınız? Ne zaman diktiniz bu kulübeyi? Mutlaka, dün gece. Çünkü, kontrplaklar bile acı kokusunu yitirmemiş.»

Evin içinin, dışının salkım saçak insanla dolu olduğunu gören kadınlar ,ilkin şaşırmış, Fidan pek çok korkmuşsa da Mahi Nur, sağ elini kalçasına koyup, kaşlarının birini soğukkanlıca, anlamlıca kaldırıp, kendilerine dikilmiş bir yığın göze sırasıyla baktı. Memurlardan biri öne çıkarak:

«Mahi Nur hanım, siz misiniz? Burda ne arıyorsunuz?» diye sordu. O, soğukkanlılığını sürdürerek:

«Evlâdım, dedi. Siz de biliyorsunuz. Çoktan beri evsiz barksız kaldık. Sarhoş oğlum çalışıp bizi geçindirmekten aciz. Kirayı veremiyecek duruma düştük. Elimizdeki son meteliği vererek bir kaç kontrplak filân alıp Türkiye'nin bir köşeciğinde biz de bir mekân tutalım, dedik. Ne yapalım yıkmak gerekiyorsa yıkınız. Kanunun karşısında boynumuz kıldan ince.»

Hepsi, Mahi Nur'un etkili sesi, düzgün Türkçesiyle söylediği duygulu sözlerin büyüsüne kapılmıştı. Hele memurlardan birinin değil de birkaçının onu tanımış olması gecekondunun başında kopmak

üzere olan kasırgayı yavaşlatır gibi olmuştu. Bu sırada Ahmet ustayla birlikte Sevda, Nergis koşarak olay yerine gelmiş, memurların arkasından başlarını uzatarak bakıyor, konuşulanları dinliyorlardı. Nergis'in geldiğini gören Mahi Nur:

«Gel Nergis, kızım, bak dedi, beyefendiler, bizim kulübemizi yıkmak üzere gelmişler. Gel yanıma.»

Nergis, geçerken hepsi ona yol açmakta ivedi davrandı.

Henüz uyku sersemliği içinde bulunan Nergis, ak keten entarisinin içinde pırıl pırıl güzelliğiyle içeri girip de annesinin koluna girince bakanların soluğu kesilmişti. Genç kız, bir ak mucize gibi kırıp dökme fırtınasının sadist öfkesi ortasına düşüvermiş, kaynayan kazana bir teneke buzlu su gibi dökülüvermişti.

Nergis'in dinlenmiş yüzünde, ak entarisinin göğsünü kaldıran titrek, tepemsi kabarıklarda ayakkabılarından yukarı doğru son kerte biçimli, sanki en güzel hesaplı bir heykel sanatı düzeni içinde yükselen çorapsız, ak tenli bacaklarında, entarinin varlığını yok edercesine onun altından dışarı doğru fırlamak, kendini göstermek isteyen bütün vücut yapısında bir şehvet, sempati fırtınası yaratan bir büyüsü vardı. Mahi Nur, bütün erkeklerin gözleriyle yemek ister gibi hırsla bakıp durduğu Nergis'i bir koluyla sararak:

«İşte, beyefendilerim, dedi ben burada bu kulübeyi şu öksüz yavrumun geleceğini kurtarmak için kurdum. Onu yıkmak, bu yavrucuğun geleceğini de yıkmaktır. Eğer başka bir türlü düşünüyorsanız...»

Şube müdürü, bütün oradakilerin gözlerinde gözlerini gezdirerek:

«Tutanak tutun, mahkemeye verelim, dedi.»

Bir iki kişi tutanak işiyle uğraşırken, Şube

müdürü dışarı çıkarak Mükerrem'le Ahmet ustanın gecekondularına baktı. Bir süre sarı bıyıklarını çekiştirerek:

«Şu iki gecekondu için de tutanak tutulsun» dedi. «Nerde benim jeep?»

Kazmalı işçiler, üç gecekonduya boylarının ölçüsünü alamamış gibi üzgün, kızgın bakışlarla bakarak biraz ötede yıktıkları kimi gecekondulardan alınmış malzemeyle yüklü kamyona doğru yürüdüler.

Mahi Nur, tutanağı tutan iki memura:

«Zaptı sonra yırtacak mısınız?» diye sordu.

«Çıkmayan canda umut vardır, Mahi Nur abla. Zabıt hiçbir vakit bir ölüm hükmü değildir. O, her zaman iki tırnağın arasında çıttadak kırılacak bir bite benzer. Sen, hiç merak etme. Halk, tanıştığımızı bilmesin. Yoksa, yakınırlar, kondunuz tehlikeye düşer.»

İki memur Mükerrem'le Ahmet ustanın gecekonduları üstüne de iki tutanak daha tutup imzalatarak uzaklaştı. Üç jeeple bir kamyona dolan belediyeciler kendilerine düşmanca bakan bir yığın halkın içinden geçerken hâlâ sövüntüler, beddualar gırla gidiyordu. Gecekondularının yıkıntıları, yatak yorgan yığınları üzerinde oturup duran aileler, en yakın kişileri ölmüş insanlar gibi gözyaşı içindeydiler. Belediyecilerin ardınca Mahi Nur'un evine dek gelmiş olan bu zavallılar, nasıl olup da onlardan daha sonra yapılan bu üç gecekondunun yıkılmadığına şaşıyorlardı. Ne var ki, Ahmet ustayı sevdiklerinden ses de çıkaramıyorlardı. Bir ara kalabalığa sokulan Ahmet usta:

«Korkmayın, onlar yıkacak, biz de yapacağız, dedi. Ben yavaş yavaş bedava yapacağım evlerinizi. Onları yeneceğiz. Biz onlardan çok daha güçlüyüz. Onlar, en sonra usanıp üstümüze varmaz olacaklar. Bizler zora düşmüşüz, ama onlar zorda değil.

Ancak, kimi zaman ağu kesilip, bugün olduğu gibi daha büyük yerden bir buyruk gelirse bir çok evceğizin canına kıyarlar. Şu gördüğünüz deniz gibi gecekondu dünyası hep böyle kurulmuş tutunmuştur. Bu, halkımızın ne kerte güçlü olduğunu gösterir. Onlar yıkacak, ama en sonra gecekondular hepsinin direncinin üzerine lök gibi oturacak. Bir daha kalkamıyacaklar altından.»

Bu sözleri evleri yıkılmış olanları avuttu. Yıkılan evlerinin tahtalarından, kontrplaklarından salaşlar yaparak altına sığındılar. Bu yıkıntılar altında, evsizliği, barksızlığı, karları delerek güneşe çıkan kardelen çiçekleri gibi delip ışığa çıkacak taptaze umutları, yeniden filizlenecek, başlarının üzerinde bir dam yükseltmek için şahlanacaklardı.

ALTI

Güz yağmurlarının öncüleri gelmiş, gecekondu bölgesini bataklığa çevirmişti. Yerler yine kuruyacak, havalar yine açacaktı. Ne var ki bu ilk yağmurlar bütün gecekonducular gibi Ahmet ustayı da uyarmıştı. Evin önüne bir çardak yapmayı, çardağın altına da beton dökmeyi kafasına koymuştu. Ne yazık ki, başında şube müdürünün bulunduğu kalabalık ekibin gelip bir yığın gecekonduyu yerle bir ettiği günden beri boş arsalara bir tek gecekondu kurulmamıştı. Bu sırlardaydı ki, kimi hükûmet memuruna benzer kişiler gelmiş, Ahmet ustanınkiyle Mükerrem'lerin, Hacıların da gecekondularının bulunduğu yeri içine alan geniş bir arsayı kadastro aygıtlarıyla ölçüp biçmiş, pirelenerek kendilerine türlü sorular soran yöredeki konducuların bütün sorularını yanıtsız bırakmış, işlerini bitirdikten

sonra da geldikleri gibi çekip gitmişlerdi. Ahmet usta, bunda halkın anlayamadığı tehlikeli bir bit yeniği sezmişti. Üzerinde bulundukları arsanın tehlikeye girdiğini anlamışsa da halkı kayguya düşürmemek için bu konuda çokça konuşmaktan sakınmıştı.

Ahmet usta, kulübenin yöresinde büyükçe bir bahçe çevirmişti. Kazıklar, dikenli teller, daraba tahtalariyle bunu komşuların sahiplendiği bahçelerden temelli olarak ayırmağa çalışıyordu. Bu kış, buraya yemiş ağaçları dikecek, bir de tavuk kümesi konduracak, legorn tavukları besleyecekti. Eğer, bu alanda bir umut görürse ilerde küçük bir tavuk çiftliği kuracak, geçimlerini bununla sürdürmeğe çalışacaktı. Gecekondu ustalığının da sonu gelmek üzereydi. Ölü Ahmet beyi bir daha yattığı mezardan kaldırmayı hiç düşünmüyordu. Artık, sonuna dek gecekondu ustası ya da tavukçu Ahmet olarak yaşamayı düşünüyordu.

Akşamları, Sevda ile kapının önünde oturup hemen ordan başlayan karanlığın sonsuzluğa doğru uzayıp giden okyanusuna dalarak yapmayı tasarladıkları bu yeni işten konuşuyor, bu umudun doğurduğu yepyeni umutların çiçek bahçelerinde mutlu saatler geçiriyorlardı. Karnında yavrusu kımıldayıp duran Sevda, erkeğinin sıcak ilgisi, sevgisi yanında bu tatlı düşlere dalıp giderken kendini yaşayışının en güzel saatleri içinde buluyordu.

Her gece, kocasiyle fısıl fısıl dertleşirken, çok dikkatli olmak zorundaydılar, çünkü kontrplak duvarlardan komşularının bütün konuştukları olduğu gibi işitiliyor, kendi konuştukları da onlara gidiyordu, komşu kadınların iç yaşayışlariyle ilgili bir sürü bilgi ediniyordu. Fidan, ona çok garip şeyler söylüyordu: Evlilik boş şeydi. Genç bir kadın, haftada bir - iki akşam paralı bir iki

erkeğe gitse kocasının bir aylık kazancından daha çok para getirebilirdi.

Şu sırada güz yağmurunun bolca suladığı topraktan tatlı güneş altında buğular yükselirken Ahmet usta da çardağı bitirmeğe çalışıyordu. Sonra da betonu dökecekti. Şimdilik kulübeciğin pek çok eksiği gediği olmakla birlikte kışı burda donmadan geçirmenin bütün olanakları hazır gibiydi. Gecekonducuların birçoğu, yavaş yavaş damlarını Marsilya kiremidiyle örtmeğe başlıyordu. Mukavvadan yapılan uydurma muşambalar güneşin, rüzgârın etkisiyle az zamanda kulübeleri koruyamıyacak duruma geliyor, durmadan yenisini almak, böylece boşuna para harcamak gerekiyordu. O da eline avucuna kıştan önce birkaç kuruşçuk daha geçerse ilk iş olarak damını Marsilya kiremidiyle döşeyecekti. Bütün yapacağı işleri sıraya koymuştu. Bütün yaz, muşamba dam, odanın içini fırın gibi kızdırmış, onlara pek çok ter döktürmüştü. Oysa, küçük çardakla serin Marsilya kiremitleri, yazın korkunç sıcağını yağmurun da çivi yaralarından geçerek evin içini göle çevirmesini önleyecekti.

Bir sandalyenin üzerine çıkarak sıraladığı kadronlarla kontrplakları çakmağa çalışan Ahmet usta, uzakta, tarlaların arasında kara bir otomobilin durduğunu, içinden uzun boylu kara giynekli bir kişinin çıktığını gördü. Çevresine her zaman saklanmış bir insanın kuşkusuyla baktığından usundan «sakın polis olmasın?» düşüncesi geçti. Bütün korkusu, ölü numarası yaparak izini yitirdiğinin çakılmasıydı. Yine halktan koparak garip, tehlikeli bir kuş gibi görünmek belkisi tüylerini diken diken ediyordu. Hiç olmazsa uzun bir süre burda, bu «siyasal mevta» gömütünde gömülü kalarak dinlenmek, kendine gelmek istiyordu. İçinde birikip mayalanan dinamik güçlerin kendisini er geç inzivasından fırlatıp atacağını düşünmüyor değilse de bugün, bu

durumda bunu hiç de yararlı bulmuyordu. İşsiz, yoksul, ekmeksiz İstanbul sokaklarında dolaşıp durmak, eşin dostun polisin maskarası olmak düşüncesi, ona korkunç bir karadüş gibi geliyordu. Bu yüzden bütün soğukkanlılığının altında «keşfedilmek», polis kaygusu yatıyordu. İlk günlerde arabayla gelen iki kişi, onun nasıl kanını dondurmuşsa geçende gelen yıkıcı ekiple ondan sonra gelen kadastrocular da onun kuşku kurtlariyle kemirilmesine yol açmıştı.

Şimdi epeyce uzakta arabadan inip bu yana doğru gelen uzun boylu adam da ister istemez onda eski kuşkuları depreştirdi. Tuhaf değil mi? Adam da doğruca onun üstüne geliyordu. Keseri damda bırakıp yere indi. Adam:

«Merhaba, ustabaşı» dedi.

«Merhaba, benim ustabaşı olduğumu nerden bildiniz?»

«Söz gelişi söyledim. Gecekondunu büyütmeğe mi çalışıyorsun?»

«Evet, gördüğünüz gibi.»

Adamın elinde bir puro sigarası vardı. Yüzü de Ahmet ustaya yabancı gelmemişti. Sonra, iyice anladı. Bu, bir zaman önce halkın yuhalayarak kovaladığı iki kişiden biriydi. Bindikleri araba da şimdikinin benzeriydi. Adam:

«Peki, dedi, kondunu büyütüyorsun ama burda sonuna dek oturabileceğine inanıyor musun?»

«Herkes ne kadar otururşa ben de o kadar otururum. Bu toprak hazinenin malı. İlerde, devlet baba evimizin yerini bize satar, olur biter.»

Adam, bıyık altından alayıcı bir gülüş sızıntısı kaçırınca Ahmet usta, pirelendi:

«Yoksa sizin bildiğiniz daha başka şeyler mi var?»

«Bilmem. Olabilir de.»

Sonra, eliyle koca bir toprak parçasını göstererek:

«Şu gördüğünüz arsa acaba ne kadar zamanda gecekonduyla dolabilir?» diye sordu.

«Çok tuhaf bir soru. Hem bu süre sizi neden bu kerte ilgilendiriyor?»

Adam, bunun üzerine sandalyelerden birine çökerek içten bir durum aldı. Ahmet ustaya da bir puro sundu:

«Puro içer misin?»

«İçmeğe çalışayım.»

Çok meraklanmıştı. Adam:

«Aziz kardeşim, dedi. Ben de birkaç arkadaşla bir iddiaya girdim. Burda, şu boş arsalar üzerinde ben de bir gecekondu yaptırmak istiyorum.»

«Yaparsınız. Herkes yapıyor. Siz, bir oyun olsun diye yapacaksınız, dediğiniz gibi bir iddia üzerine, bir gereksinim duyduğunuz için değil.»

«Sen, bana şu bir iki gün içinde şuraya (eliyle gösterdi) bir gecekondu kurabilir misin? Bütün malzemesini, işçilik ücretini benden alacaksın.»

«Yapması benden, ancak yıkılmasını önlemek sizden. İçinde kim oturacak? Siz mi?.»

«Ben, ama her zaman gelmeyeceğim. Ara sıra gelip görüneceğim.»

«Yıkarlar kondunuzu, beyim. Boş gecekondu barındırmaz burda hükümet.»

«Sen orasına karışma, ben, gecekondumu korumasını bilirim.»

«Gecekondunuzu burdan uzak bir yerde kuruluşa hazır bir duruma getirirsek çok gürültü olmaz. Tereyağından kıl çeker gibi kurarız onu bir gece.»

«Seninle sonra bir anlaşma yaparız. Sen her gece bana bir gecekondu kurar, paranı da alırsın, oldu mu?»

«Pekâlâ oldu. Bize de ekmek parası çıkmış olacak. Ancak, bir şey sormama müsaade eder misiniz?

Bunca gecekonduyu sorna ne yapacaksınız? Bu, sizin gecekondu ticareti yapacağınızı gösteriyor.»

«Eh, ona benzer bir şey. Sen, kulübeleri yapar, yanyana dizersin. Gerisine karışma, ondan sonrası benim işim. Yalnız, çevrede propaganda yaparak bu boş arsaları az zamanda gecekonduyla doldurmağa çalışmalıyız. Ne kerte çabuk dolarsa buralar ona göre çabuk su, elektrik alır, yeni mahallemizi oturulacak bir duruma getirmeğe çalışırız. Ben, nüfuzlu kişilerle, hükümet adamlarının her türlüsüyle ahbaplık kurmuşumdur. İşte, arkadaşlarla tutuştuğumuz bahsin kazanılması için bu gecekonduların mantar gibi yerden fışkırması, şu boşluğu az zamanda doldurması gerek. Sen, durmadan gecekondu yapmağa bak. Onların yıkılmasını durdurmak benim işim. Şimdi, biraz kavradın mı durumu?»

«Biraz seziyor gibiysem de henüz anladığımı söyliyemem. Sizin gibi paralı, nüfuzlu bir kişinin bu yoksul, perişan gecekondu bölgesinde ne gibi çıkarı olabilir? Ben, bir tek neden görüyorum: Siz, büyük ölçüde bir gecekondu ticareti peşindesiniz. Sonunda buralarda ellerinizi kana bulayacaksınız. Yoksul halkın ekmeğiyle, gözyaşiyle oynamağa hevesleniyorsunuz. Ben, size âlet olmak küçüklüğünü gösteremem. Siz, en iyisi, başka ustalar bulup çalıştırın. Ben yokum bu işte. Ben, ancak yoksul halka içinde oturacağı bir kulübe yapmayı mutluluk sayarım. Burda yığınla gecekondu yaptırıp satmak istemek bence bir dereceye kadar bağışlanabilirse de eğer bunun altında daha başka oyunlar varsa o zaman hiç de insanca bir iş olmaz.»

Adam, elindeki puroyu hırsından dişleyip yere tükürdü:

«Yahu, sen hiç de buradaki yoksul dediğin halktan birine benzemiyorsun. Sanki kılık değiş-

tirmiş bir hükümet memuru ya da avukatsın. Sen, bana gecekondu yapacaksın, paranı da bol bol alacaksın. Ötesini neden kurcalıyorsun?»

«Bilmiyorum. Birkaç gün önce bu arsalardan kadastro aygıtlariyle kadastro memurlarına benzer kişiler geçti. Buraları ölçtüler, biçtiler. Sakın, siz buraları satın almış olmayasınız?»

Adam, kuyruğuna basılmış yılan gibi yerinden fırladı:

«Yahu, ben de amma garip adama çatmışım ha.» diye bağırdı. Bu kılıksız gecekondulu usta, kendisinin Mazhar'la kotarıp yürütmeğe başladığı planı saki konuşulurken dinlemişçesine biliyordu. Bu, ne biçim adamdı? Hiç olmazsa iyiliksever bir zengin olarak girmek, böyle görünerek işini yürütmek istediği bu verimli girişimde karşısına umulmadık bir engel dikiliyordu. Bu adam burada gecekondu kurmağa çalışanları durmadan caydırıp kaçırabilir, onları durmadan uyaracağı için de buraya bir tek gecekondu kurulmaz, kazanılacak bir milyon lira da bir türlü bulutlardan aşağı inemezdi. Onunla bir kez daha görüşmemek üzere, Allahaısmarladık bile demeden elindeki sönmüş puroyu ısırıp tüküre tüküre ordan uzaklaştı.

Ahmet usta, umutsuzluk içindeydi. Deminden beri arkalarında dikilip durarak, onların konuşmasını dinleyen Sevda, Ahmet ustanın iri kahverengi gözlerinden bu çekişmenin bütün gizini çekip almak istercesine gözlerini ona dikmiş, bir şey söylemesini bekliyordu.

«Bizim evlerin başında bir oyun dönüyor ya, henüz büsbütün anlamış değilim, Sevda, dedi. Bana öyle geliyor ki şu halkın kovaladığı bey kılığındaki herifler, bu arsaları ya satın aldılar, ya da almak üzereler.»

Bu görüşmeyi uzaktan izleyen Şahika ile Mükerrem, Hacı ile Fidan, Mahi Nur, adam gider gitmez oraya koştular. Mükerrem:

«Kimdi?» diye sordu.

«Kim olacak, bu arazinin sahibi. Buraları satın aldılar, sanıyorum. O, söylemedi. Benim sezgim bu. Buraya bir yığın gecekondu kurdurup satacaklar. Sonra da anlaşılan arsaların parasını birkaç katıyla sırtımızdan çıkaracaklar. Vermeğe, anlaşmaya yanaşmazsak mahkemeye verip evlerimizi yıktıracaklar. Benim sezgim bu, dediğim gibi. Yüzde yüz bir şey bilmiyorum.»

Mahi Nur:

«Vay namussuz vay, dedi. Desenize ki kırk yılda bir boş toprak parçası bulup üzerinde barınalım dedik, herifler bizim zayıf sırtımızdan para kazanmanın yolunu yapıyorlar.»

Mükerrem:

«Biz de gecekondularımızı onlardan önce, onlar burayı satın almadan önce kurduğumuzu ispata çalışırız» dedi.

Ahmet usta:

«Nerden ispat edeceksin, birader, dedi. Herifçioğulları ilkin bütün su başlarını tutuyor, sonra davranıyorlar.»

Şahika:

«Desenize, talihsiz bir yere konmuşuz» dedi.

Fidan:

«İlâhi, Şahika hanım, dedi, talihi kim yitirmiş ki biz bulacağız?»

Ahmet usta, gecenin bir vaktinde kalabalık ayak seslerinden, tahta kontrplak takırtılarından, konuşmalardan uyandı. Dışarı fırladı.

Güçlü bir lodos, gecekondu denizinin üzerinden tenekeleri, tahtaları, muşambaları birer müzik ay-

gıtı gibi öttürerek geçiyor, sanki göğün derin lâcivertliğine sığınmış yıldız böceklerini tutundukları yerden söküp atmak istercesine hışımla esiyor, uğulduyordu. Ahmet ustanın daha gündüzün çaktığı çardağa alttan yüklenerek kontrplakları koparıp atacakmış gibi güçlü saldırışlarda bulunuyor, kadronlar, kontrplaklar, çivi yaraları sanki inliyordu.

Baktı: Eski gecekondu bölgesiyle çitle ayırdığı bahçenin sınırı arasındaki boş arsada sıtmalı bir çalışma vardı. Bir yığın insan hazırlanmış gecekondu duvarlarını dikiyor, çakıyor, bunların üzerine tavan, dam kirişleri yerleştiriliyor, sağdan sola, soldan sağa, fırtınayla boğuşularak kontrplak tanışınıyordu. En çok gürültü çıkaran da taşınan kontrplaklardı. Fırtınayla bir yelken gibi dolarak uçmak, havalanmak eğilimi gösteren kontrplakları taşıyan işçiler bile onlarla birlikte sürüklenip gidiyor, havaya uçmak tehlikesiyle karşılaşıyorlardı. Bu sırada işçilerden birinin elinden kaçırdığı bir kontrplak, büyük bir gürültüyle havalandı, geldi, Ahmet ustaların çardağında top gibi patladı, ordan kurtulup damın üzerinden geçerek arkada tepedeki Hacı'ların gecekondusuna çarptı. Öyle bir gürültü çıkardı ki derin uykudaki ev halkı, korkudan dışarı döküldü. Onlar, çıkar çıkmaz bir yanıyla eve tutunan kontrplak sert bir rüzgâr dalgasiyle yerinden kurtuldu. Cayırtılar koparak inanılmaz bir hızla düz topraklar üzerinde uçup gitti. Kontrplak üstüne bir bilgisi olmayan herhangi bir kişi, gecenin karanlığından büyük bir gürültü, büyük bir hızla geçip giden bu karaltının nemene şey olduğunu hiçbir vakit anlayamazdı.

Ahmet usta, çardağın altında dikilerek uzun uzadıya gecekondu çalışmalarını seyretti. Gerçekten de gecekondu kurmak için en uygun geceydi. Lodos fırtınasının çıkardığı gürültü öyle güçlüydü ki keserlerin çivilere inerken çıkardığı gürültü, ara-

da kaynayıp gidiyordu. Ancak, ustalarla işçilerin çok zahmet çektiği görülüyordu. Kimi zaman, hazırlanmış bir kontrplak duvar, tutulup dikileceği sırada fırtına, bir Çinli yelkenini andıran bu duvara önden çarpınca onu kenarlarından tutan işçilerle birlikte alıp sürüklüyordu. Altında kalan işçilere, yerden sürükleyerek götürüp dikmeğe çalıştıkları duvar, benzeri oyunu birçok kez oynamaktan geri durmuyordu. Bu yüzden de sessizce yapılması gereken iş, bağırıp çağırmalar, sövüntüler, sert buyruklarla yapılıyordu. Ahmet ustanın anladığına göre kondular, kalabalık bir ekiple bir elden yönetilerek yapılmaktaydı. Bir terslik olmaması için bütün bu çalışmalara uzaktan seyirci kaldı. Yalnız, kazıklarla, zayıf bir çitle çevirdiği bahçeye girmemeleri için dört gözünü de açmış bekliyordu. Çünkü, bir arsaya bir kez gecekondu yapılmaya görsün onu ortadan söküp atmak, çoğu zaman devletin bile gücünün yetmeyeceği bir iş olup çıkıyordu.

Bahçeyi de epeyce geniş çevirmişti. Orda tavukçuluk, daha çok yumurta tavukçuluğu yaparak ilerdeki geçiminin hiç olmazsa bir bölüğünü çıkarabilmek düşüncesindeydi.

Sabaha dek bahçeyi koruma kaygusuyla yatmadı. Mükerrem, Şahika, Hacı'lar da bir süre onun yanıbaşında, sıtmalı bir çalışmayla kurulan gecekonduları seyrettilerse de bunda kendileri için bir tehlike görmediklerinden yattılar. Fırtına, öyle sert, öyle işleyiciydi ki sabaha dek buna göğüs gererek beklemeyi de göze alamazlardı. Uzakta denizin, arkalarda sık ağaçlıkların çıkardığı uğultu, geceleyin kurulan gecekonduları güzelce maskelemişti.

Ahmet usta, on tane gecekondunun kurulup bitişinden, işçilerle ustaların çekilip gidişinden sonra tehlikenin geçtiğini anlayarak yatağına uzandı. İşleyici lodos, anasını ağlatmıştı. Eli, yüzü, gövdesi buz gibiydi. Soyunup Sevda'nın yanına uzanınca

yatağın içini fırın gibi sıcacık buldu. Onun üşüdüğünü gören Sevda, sıcak kolları, gövdesiyle onu sımsıkı sardı:

«Neydi o gürültüler, gecekondu mu yapıyorlardı?»

«Hem de on tane kurdular önümüze. Bizim bahçeye girmesinler diye nöbet tuttum.»

«Donmuşsun.»

«Dondum.»

«Karnım çok büyüdü. Herhalde yakında üç kişi olacağız. Bak, koy elini karnıma. Yaramaz kocaman oldu.»

Ahmet usta, serin elini onun bir çıkıntı gibi sivrilen kaygan derili karnının üstünde gezdirdi.

«Oh, elinin serinliği ne güzel geldi. Elinin altında tıpkı sana benzeyen ak bir çocuk yaşıyor.»

«Bizim çocuğumuz ya. İsterse rengi senin gözlerine benzesin. Kömür gibi olsun. Kara sığırcık, karga, kedi, köpek yavrularını da sevmiyor muyuz?»

Hülyacı, dalgacı güz güneşi, altınlar, yakutlar, safirler, zümrütler, yeşil sutaşlaryile donattığı güz bulutlarını insanoğlunun sert, çetin günlük yaşayışı üzerinde Semiramis'in asma bahçeleri gibi sıraladığında gecekonduların mini mini karanlık odalarında geceyi geçirmiş işçi yığınları, çoktan fabrikalarının, türlü imalâthanelerin, işyerlerinin yolunu tutmuş, geceleyin Ahmet ustanın kondusunun önüne kurulan gecekonduların sahipleri de uyanmıştı. Ahmet usta gibi herkes de bu yeni konduculara şaşkın şaşkın bakıyordu. Bunlar, bir yığın Kemeraltı berduşuydu. Hepsi, ininden çıkan birer vahşi hayvan gibi üstlerinde başlarındaki partallariyle çevreye görünmemeğe çalışarak bir ara dışarı çıkıyor, ürkek bakışlarla dört yana ivedi bir göz

atarak yanındaki konduya giriyor, sonra, ordan bir başkasiyle birlikte çıkarak öbür konduya giriyorlardı. Ahmet ustayla Sevda gibi Mükerrem'le Şahika, Hacıgiller de onlara bir şey anlamadan bakıyorlardı Bunların içinde Diyojen gibi yaşlı, kirli, pasaklı, saçı sakalı birbirine karışmış iki üç yaşlı kişi de vardı. Gençleri, yalınayaktı. Sırtında salt kirden rengi belirsiz birer frenkgömleği, bacaklarında paçaları yenmiş, fitillenmiş, her yanını gösteren delik deşik birer pantalonla gezenler de vardı. Ancak, ortadaki kondulardan birinde iri yarı, orangotan gibi kıvırcık saçlı, kanlı gözlü, iyice giyimli bir adam, hepsinin yöneticisi gibi görünüyordu. Hiçbiri yüksek sesle konuşmuyor, meramlarını birbirine ya işaretlerle ya da fısıltıyla anlatıyorlardı. Kondularının çevresinde birikerek kendilerine sorucu bakışlarla bakıp duran bir yığın gecekonducunun varlığını görmezlikten gelmeki için bayağı çaba harcadıkları görülüyordu. Şahika, Ahmet ustalara sokularak:

«Bunlar, hep hırsız, berduş, dedi, eğer burda oturacaklarsa yandık demektir. Burda oturulmaz artık.»

Hacıgiller de çardağa gelmişlerdi. Mahi Nur:

«Ayol, dedi, bu kenef gibi insanların ne işi var burda? Bunlar, köprüaltı çocukları. İpten kazıktan kurtulmuş herifler, Adem babalar.»

Ahmet usta, halkı, düşüncesi dolayısiyle kutsal görmeğe alışmış olanlardansa da bu paçavra insanların her zaman, her yerde tehlikeli yaratıklar olduğunu deneyleriyle biliyordu. Bunlar, insanlık açısından kör noktaya gelip dayanmış kişilerdi. İnsanoğlunun değer verdiği her şeyin üzerine her an pislemeğe hazırdılar. Maksim Gorki'nin, devrimi uzun zaman bu serseriler, berduşlarla yapmayı düşünmüş olması ne büyük yanlışlıktı. Modern zamanların rejim çekişmelerinde bu tip insanlar, hep

faşizmin vurucu, kesici aracı olmuştu. Bu paçavraların kendi hesaplarına yapabildiği, ancak birkaç çingene hırsızlığıydı. Amerikan gangsterleri gibi yüksek nitelikte ürün verenleri binde bir bile değildi. Bir kez bunlar, sokağa düşer düşmez, puşt olmak zorunuyla karşılaştıklarından, insanların kendilerinden aldıkları namuslarına karşılık onlara karşı bilinç altlarında korkunç bir tiksintiyle birlikte bir öç alma duygusu da beslemeğe başlıyorlardı. Şu sırada onların bütün felsefesi, bir lokma ekmek, sıcak bir yatacak yer, kendilerinden daha genç bir erkekle yatabilmek kaygusuydu. Bir kızla, ya da kadınla yatabilmeyi bir ideal olarak görseler bile bu her zaman bir ideal olarak kalacaktı. Şundan ki en aşağılık kadın, kız bile onlarla yatmayı göze alamayacak kerte sultan gönüllüydü.

Ahmet usta, bunları düşünürken bayağı üzüldü. Bu zavallı paçavraların yaşadığı yerde her zaman tehlikeli kavga gürültü, her zaman bekçi, polis düdükleri, her zaman biraz kan, çokça istenmeyen serüven parçaları bulunurdu. Namuslu insanlar gibi yaşayıp gitmek düşüncesinde olan aileler için bu berduşlar, bir kurt sürüsünden başka bir şey değildi.

Nedendi bu çocukça üzüntü? Bu zavallılar, buranın temelli oturucusu değildi ki. Bunlar, o gecekondu tacirinin âlet olarak kullandığı kişiler olamaz mıydı? Kafasının karanlıklarında çakan bu şimşek, bir anda her şeyi aydınlatmıştı: Bu gecekonduları, buraları satın almış olan kişiler yaptırmıştı. Bugünlerde hepsini birer birer gereksinim sahiplerine pahalıca satıp bir yığın para vuracaklar, ilerde de toprak için dava açıp hepsinden bir yığın para daha sızdıracaklardı.

Şahika, kocasına:

«Mükerrem, dedi, eğer bu berduşlar burda oturacak olursa ben burda oturmam. Henüz o kerte

alçalmadım ben. Nerdeyse beni götürüp Kemeraltında oturtacaksın. Bunların hepsi hırsız, yankesici, berduş.»

Bu son sözleri öyle hırçınca kendine egemen olamadan söylemişti ki berduşlardan, ceketindeki bitleri kıran bir ikisi, tehdit edici gözlerini çevirerek ona baktılar. Genç bir berduş:

«Harbi söyledin be abla, diye bağırdı. Yalnız, bizi burdan haydayacak geyiği daha karşımda göremiyorum. Hacı Pintoros'a kavuşmak isteyen bize alabanda olur.»

Yaşlı, kıvırcık saçlı arap berduş, onun ensesine bir şaplak indirdi:

«Kes, ulan habazan, dedi şimdi bodoslamana bir yumruk indirirsem anlarsın Hanyayı Konyayı. Elâlemin namuslu ablalarına taş atılır mı? Sen macarlarını ayıklamağa bak, nerdeyse kaşlarında bile yuva yapacak haytalar.»

Mahi Nur kadın, Şahika'ya:

«Aman, kızım, ne yapıyorsun, dedi, bunlar ipten kazıktan kurtulmuş herifler. Bunlar, bir yerde kakılıp kalacak soyundan değil. Birkaç güne kalmaz, hepsi kondularını satıp giderler. Bunlar etlerine varıncaya dek para edecek neleri varsa satıp savar, barbuta, esrara, eroine yatırırlar. Korkma, bir hafta on güne kalmaz, hepsi temizlenir burdan.»

Mükerrem:

«Evet, dedi, Mahi Nur hanım doğru söylüyor. Berduş'hane berduştan gelir, evi sırtında demektir. Bunlarında da kaplumbağa gibi evleri sırtlarındadır. Bu demektir ki onlar için nerde akşam orda sabah, ya da nerde sabah orda akşamdır.»

Onlar, çardakta toplanmış böyle konuşurken yeni gecekonduculardan orta yaşlı biri, kucağında bir yığın ekmekle göründü. Elindeki paketlerde de katıklar göze çarpıyordu. Adam, yiyeceklerle doğ-

ruca sağ baştan birinci eve girdi. Onun geldiğini gören öteki gecekondu sahipleri, birinci gecekonduya koştular. Bu da onların bir kumpanya olduğunu açıkça gösteriyordu.

Bütün yöredeki gecekonducular, bu yeni gecekonduculara kuşkuyla bakmakta, altından ne çıkacak diye sabırsızlıkla beklemekteydiler. Çevresinde temiz komşular görmek isteyen herkes, ister istemez bir tedirginlik duyuyordu.

Ahmet usta:

«Gecekondu deyip geçmeyelim, dedi. Bir gecekondu bir saray, bir konak değilse de onu yapmak, ona sahip olmak da her babayiğitin kârı değil. Birkaç kontrplak, birkaç kadron bile pek çok yoksulun birden alamıyacağı lüks bir malzeme! Gecekonducular bile memlekette büsbütün yoksul insan yığınlarından daha seçkin bir durumda. Türkiye'de bir gecekondu malzemesini toptan alamayacak kerte yoksul insan yığınları, gecekonduculara beyzade gözüyle bakmaktadır. Onlar, bizlere böyle baktığı gibi bizler de onlara öyle bakmaktayız. Bir küçük ev sahibi olmak hemen duygularımızı, düşüncelerimizi değiştiriyor. Evsiz barksızlara, kırda sürünenlere yukardan bakmağa başlıyoruz. Bundan dolayı bir gecekondu sahibi olmayı yabana atmayalım, çocuklar. Bundan şuraya gelmek istiyorum: Şu berduş insancıklar, bütün yaşayışları boyunca bir gecekondu kurmak için gereken malzeme parasını bir arada göremiyecekleri gibi, görseler bile bunu hemen kumara yatırmak için bir dakika dahi bekleyemezler. Şimdi, bunlar, bu malzemeyi, bu örgütü nerden buldular da gecenin bir vaktinde burda yanyana on tane kondu kurdular? Onun için bekleyin, bir - iki gün içinde bunun altından çapanoğlunun çıktığını göreceksiniz. Gecekondu tüccarları vurgun peşinde. Bari, ilerde bizim başımızda ekşimeseler.»

Ahmet usta, sözünü bitirmişti ki berduşların kahvaltı ettiği kondunun kontrplak duvarı top gibi gürledi. Birisi, oraya ya bir yumruk indirmiş, ya da kafasıyla tos vurmuştu. Bu gürültüden sonra külhanbey ağzıyla bir ağız dalaşı başladı. Kalın bir ses:

«Ulan kayarto, kamançe et bakalım artan mangizi. Kaşkariko maşkariko istemeyiz. Sen, keçeyi büsbütün suya saldın artık.» diye bağırdı. Daha ince bir ses benzeri dikkatle ona şöyle diyordu:

«Ulan ibnetor, canın imam kayığına yatmak istiyor herhalde...»

«Ulan doğru konuş, sana şimdi bir mariz atarım, habibini şaşırtırım alimallah.»

Bu sırada, içerde birçok kişinin alârm biçiminde bağırıp çağırmasından, bu arada kavgacıların karşılıklı sövüntülerinden doğan büyük bir gürültü gelmeğe, kontrplaklara çarpan gövdeler, cılız yapıyı depreme tutulmuşçasına sallamağa başladı. Bu curcuna böyle sürüp giderken birdenbire iri yarı, yaşlıca, yalnayak bir berduşun odadan dışarı fırladığı, arkasından da demin ekmekleri getiren tıknaz, yaşlı berduşun ellindeki bir koltukaltı denen otuz santim uzunluğunda sivri bir bıçakla onu kovaladığı görüldü. Önceki, bir iki kez yemek yedikleri gecekondunun çevresini fırdolayı dönüp durduktan sonra can korkusuyla kendini kendi gecekondusuna atıp içerden kapıya dayandı. Kovalayanın uzun bıçağı, kontrplak kapıyı delip içeri geçince eline geçirdiği bir tahta parçasiyle dışarı fırladı. Çarparak saldırıcıyı arka üstü yuvarladıysa da adam çevik bir davranışla yerinden doğrulup yine onun üzerine atıldı. O da bu kez kaçacağı yerde geri döndü, elindeki kadron parçasını koruyucu bir meç gibi kullanarak karşısındakinin saldırısını kırmağa çalıştı. Bu sırada bir yığın erkek gecekonducu, beş on adım ötede toplanmış, bu

garip döğüşü seyrediyordu. Kadınlar, çocuklarını da alarak korkudan evlere kapanmıştı:

«Nerden geldi bu yere batasıcalar buraya? Yaşanmaz burda gayri» diye bağrışıp çağırışıyorlardı.

Beri yanda Şahika ile Hacı'nın ev halkı, Sevda, içeri kapanmış, kapilariyle pencerlerini sımsıkı kapamışlardı. Ölümden kaçan adamın can korkusuyla gelip içeri dalıvermesi işten bile değildi. En sonra, elindeki kadron parçasiyle ötekinin elindeki saldırmayı düşüren berduş, arkadaşlarına:

«Alın ulan şu ineğin falçatasını, diye bağırdı, yoksa, şimdi gözünün yaşına bakmadan onu bamya tarlasına göndereceğim.»

Arkadaşlarından biri bıçağı alıp içeri koştu.

Bıçaksız kalan adam, birdenbire eski yiğitliğini yitirmiş gibi bir ara şaşkın, sersem bir durumda olduğu yerde kalakaldı. Sonra, sağ elini sol göğsünün üzerine bastırdı. Yüzü korkunç bir ağrı duyan bir insanın acı çizgileri, acıklı anlamiyle kaplandı. Olduğu yere çöktü. Arkadaşları, başına üşüşüp onu karga tulumba içeri taşıdılar.

Onlar, alandan çekilince evlere saklanan bütün kadınlar, birer ikişer meydana dökülerek birbirlerine yakındılar. Şahika da yine çardağa toplanan komşulara:

«Mahallede imza toplayıp bu serserileri attıralım burdan. Yoksa, yaşanmaz burda» diye bağırdı.

Ahmet usta:

«Sabret, Şahika hanım, dedi, bu zavallı insanlar, burda ancak, birkaç günlüğüne efendilerinin mülklerini bekliyorlar. Sonra, çekip gidecekler. Çokça üzülmeğe değmez.»

Gerçekten de on beş gün içinde berduşlar birer ikişer sözde evlerini satarak çıkıp gittiler. Yerlerine Erzincanlı, Tuncelili, Trabzonlu, Siirtli, Lüleburgazlı, Edirneli birkaç aileyle birkaç da tren memuru geldi. Bütün mahalle rahatladı. Yoksa, akşam karanlığından sonra hiçbir kadın, kız, sokağa çıkamıyor, komşular, küçük erkek çocukları gündüzün bile dışarı bırakmıyorlardı. Aradan on beş gün geçtiği halde bir tek hükümet sorumlusu gelip bu evleri kimin yaptığını sormamış, tutanak tutmamıştı. Ne yazık ki evler, yeni sahiplerine kavuşunca jandarmalar, bekçiler, belediye zabıtası, polisler bu evlerin çevresinde vızır vızır dolaşmağa başladı. Her gün, bir evin kapısını çalıp tutanak tutuyor, ceplerine indirilen birkaç kuruşun şefaatiyle biraz ötede bu tutanakları yırtıp atıyorlardı. Ancak, kimi yeni ev sahipleri, tutanakların yırtılıp atılmasını sağlayacak kurtarıcıyı onların cebine efendice bırakmadıklarından evlerinin yıkılması gerekçesiyle mahkemeyi boyluyorlardı. İşte, bugünlerde hükümet, belli bir tarihe dek yapılmış gecekondulara yaşayış olanağı tanıyarak ondan sonra yapılanların hemen yıktırılmasını buyuran bir kanun çıkardı. Bunun üzerine, gecekondu denizi üzerinden içli yakınış, ağlayış rüzgârları geçti. Son olanağını harcayarak çerden çöpten bir kulübeciğe kavuşan mini mini ailecikler, devlet toprakları üzerinde kendilerine yaşama hakkı tanımayan kanuna karşı içlerinden ayaklandılar. Birkaç yıl önce Kâzım Karabekir Paşanın yıkılma tehlikesi atlatan gecekondu bölgesinin önüne bir ağlama duvarı gibi dikilerek hükümetin bu kötü niyetlerine kafa tutuşunu yine andılar Kâzım Karabekir Paşa, «çirkin» gecekondu yığınlarının ortadan kaldırılması düşüncesine karşı şu erkekçe sözlerle dikilmemiş miydi:

«Bu topraklar, Türk toprakları, devletin, hazinenin toprakları, bu gecekonduları kurmuş olanlar da Türk çocukları, gereksinim sahibi Türk çocukları değil midir? Yoksulluk yüzünden gelip burda birer kulübecik kurmuşlar. Bunların evleri kimin adına yıkılacak? Bunları, kendi devletleri olan Türk devleti koruyamayacaksa kimden medet umacaklar?»

Kâzım Karabekir'in bu haklı savunması, gecekondu denizi üzerinde bir kez daha dalgalandıysa da gecekondu kadınlarının gözyaşları ılgın ılgın içlerine akıp duruyordu. Herkesin başı, salkımsöğütlerin sarımtrak altın renkli dalları gibi gözyaşı pınarına doğru eğilmişti. Herkes, ayaklanan duygularının etkisiyle ara sıra dikiliyor, başlarına kendi oylariyle geçirdikleri hükümete de, adamlarına da ağız dolusu söğüp sayıyordu. Böyle de olsa kendini alınyazısının, kaderin daha çok iyilik beklediği karanlık gücüne vererek gecekondusuna yeni «ilâveler» yapıyordu. Bütün bu kanunların, kötü, tehlikeli söylentilerin önüne dikilecek iyiliksever bir şeylerin çıkagelip kendilerini savunacağına için için inanıyorlardı. Herkes nasıl, bütün tehlikeli hastalıklarla ölümün kendisi için değil de başkaları için olduğuna inanıyorsa onlar da dünya yıkılsa kendi gecekondularını yıkacak bir gücün bulunmayacağına inanarak aldanmağa, avunmağa çalışıyorlardı.

Komşular arasında en çok üzülen, heyecana kapılan Şahika'ydı. Bu kötü kanunun, söylentilerin çıkmasından sonra birdenbire bambaşka bir kadın olmuş, ayaklanış bayrağını çekivermişti. İlk günlerde gecekondu yaşayışına dudak büküyor, bu cehennemde yaşanmayacağı üstüne Mükerrem'le her gece ufak ufak ağız dalaşı yapıyordu. Şimdiyse, üstüne üstüne yürüyen ters devlet, alınyazısı güçlerinin karşısında dişi bir arslan kesilmiş, kükrü-

yor, yakın komşu kadınların küçük ayaküstü toplu-luklarında ateş gibi sözler ediyordu. Hemen yakın gecekondu gruplarında yaşayan kadınların lideri durumuna yükselmişti.

Tutulan tutanakların tarihlerine göre kanunun tehlikeli çizgisinden öbür yana düşen gecekondular, bağışlanıyor, beri yanına düşenler de hükümet sorumluları eliyle yıkılmaları gerekçesiyle mahkemeye veriliyordu.

Daha önce, gecekondu denizinin insanlarını Halk Partisi Hükümetine peşkeş çekerek: «İşte sivirmi bin oy» diyen Vali Gökay, şimdi iktidara gelmiş olan bir başka partinin valisi olarak gecekonduculara karşı dirsek gösteriyor, onların acı çığlıklarına omuz silkiyordu.

Ahmet usta'ların, Hacı'ların, Şahika'ların evleri de bu zalim tehlikenin baş ereklerinden olarak görünüyordu. Bu yüzden her gün, her saat, Ahmet ustanın çardağında toplanıp Sevda'nın tavşan kanı gibi kızarmış çaylarını içerken kurtuluş yolları araştırıyor, arpacı kumrusu gibi acı acı düşünüp duruyorlardı. Mahkemeye verilmiş evlerin sahipleri, oraya taşınıyor, kurşun gibi ağırlaşmış başları, somurtkan yüzleriyle dönüyor, ağızlarını bıçak açmıyordu. «Ananı belleyen kadı, kime dert anlatırsın, diyorlardı. Polisine, bekçisine, jandarma onbaşısına, jandarmasına, karakol polisine, zabıtasına avuç dolusu para verdik, yine, bu yıkımın ilâcını bulamadık.» Bir bölük halk da körlemeden bir iyimserlik cennetinin kaygusuzluğu içinde yaşıyor, çevrelerine her gün, her saat şu türden sözlerle umut vermeğe çalışıyorlardı:

«Yahu, siz boşuna üzülüp duruyorsunuz. Asıl hükümet üzülsün, başına bizim gibi belâyı satın aldığı için. Bunca evi yıkmak, bunca halkı pire gibi dışarı silkelemek hükümetin harcı değildir.

«Hükümet, erkek gibi, zalım gibi, dev gibi görü-

nürse de görünüşe aldanmayın. Hükümet, halk yığınlarının karşısında, kızgın güneşteki balmumu gibidir. Hükümet, olsa olsa bir dev karısıdır. Aptal bir dev karısı; biz halk çocukları da dev karısına kalburla dereden su taşıyan bızdığız. Evet, hükümetin dev gibi varlığı yanında birer bızdık gibi mini miniyiz, yine de onu parmağımızda oynatmasını biliriz. Hiç üzülmeyin diyorum size. Göreceksiniz, hükümet, bizim kondularımızı yıkamayacağı gibi daha binlerce gecekondunun yapılmasını da önleyemeyecek. Onun, üstümüze gönderdiği en yavuz memurları da bizim karşımızda balmumu gibidir. Biz, istersek hükümete karşımızda mum tuttururuz, gecekondumuzu yine onun eliyle birer konak haline getirebiliriz.»

Ahmet usta, gecekondusuna bir ilâve yaptığı yaşlıca bir dokumacı ustasının bu sözleri karşısında kendi pasifliğinden, pısırıklığından utandı. Ne yazık ki elde yapacak başka bir şey yoktu. Uslu durmağa, ortadan bir halk erkeği olmağa kararlıydı. En ufak bir kıpırtıdan foyası meydana çıkar, arkasına bir sürü sivil polis takılır, belki de «neden böyle gizlenmek gereksinimini duydun?» diye kendisini sigaya çekerler, anasından emdiği sütü burnundan getirebilirlerdi. Kimbilir, böyle saklandığı için kendisine ne korkunç suçlar, «faaliyetler» yükleyebilirlerdi. İçi acıdan burkularak bir kez daha kendi içine çekildi, büzüldü. Bütün yıkım çanlarının çalınmasını hiçe sayarak kondusuna ilâve yaptıran dokumacı ustasının yaşamak sevincini yaratan dirim gücüne bir kez daha hayran olmaktan kendini alamadı.

Akşamüstü, keseri, desteresi elinde eve döndüğünde Şahika'nın heyecanlı el, kol davranışlariyle mahalleden birçok kadına nutuk çektiğini gördü.

Sevda ise onun yanıbaşında bilinmez, görünmez düşmanların üzerine her an atılmağa susamış bir kara pars gibi gözleri parlayarak dikiliyordu. Ahmet usta gelince, kadınlar çardağı boşaltarak evlerine döndüler. Sevda, yıkanması için kocasının ellerine su dökerken:

«Yarın sabah bütün kadınlar, valiye çıkıp kondularının yıkılmamasını isteyecekler» dedi.

«Sen de gidecek misin?»

«Gitmek isterim ama sen bırakırsan.»

«Şahika hanım da gidiyor mu?»

«Gidiyor, hem de başta. Öteki mahallelerden çok kadın varmış gidecek.»

«Hiç de fena değil, Sevda. Ağlamayan çocuğa meme vermezler. Halkımız, canlı, demir gibi bir halk olduğunu göstermelidir. Ne yazık ki oldum olası kafasına vurularak susturulmuş bir halk bu. Bunu sen de biliyorsun, değil mi Sevda?»

«Helbet biliyorum. Bilmez olur muyum? Nerde...»

Ahmet usta, birdenbire usuna gelmiş gibi:

«Sevda, dedi, bundan sonra seni okutacağım. Biraz zor olacak ama, ilerde çok işine yarayacak. Bir alfabe alıp yarın hemen başlayalım.»

«Ay, ne sevindim bilmezsin, Ahmet, buna. Demek beni de okumuş adam yapacaksın.»

«Elbette. Buna aylarca önce başlamalıydık. Ne yazık ki yorgunluktan köpek gibi dilimiz dışarda-yd hep. Yine yoruluyorsak da evimiz biraz daha düzeldi. Deliği, deşiği tıkandı. Önünde çardağı, betonu var. Buna yakında bir de helâsiyle mutfağını da ekleyebilirsek daha çok rahatlayacağız.»

«Sen de buraların yıkılacağına inanıyor musun, yoksa?»

«Buralar kolay kolay yıkılmaz, yavrum. Neden diye sorarsan, şundan derim: Bugün artık, Türkiye'de karşı karşıya iki kocaman can düşmanı parti

var. Bunlar, halkın, yani bizim oyumuzu sağlam kazığa bağlamak için durmadan bize güler yüz gösterecek, bizi en küçük bahaneyle avlamağa çalışacaklar. Biz de bundan yararlanarak gecekondularımızı yıktırmamanın yolunu bulacağız. İktidar partisi bizleri Halk Partisine kaçırmamak için bize ummadık kapılar açacak. Burdaki gecekondu yıkılması bir yana buralar daha çok gecekonduyla dolacak. Demokrat Parti, kendini halkın partisi, halkın babası olarak tanıttı bir kez. Ama, bu partiyi yönetenler, temelde birer ejderha, birer halk düşmanıymış, o başka iş.»

«Sen, akıllı adamsın. Sana inanırım, Ahmet.»

«Yarın, vilâyete gidecek kadınların arasında sen de bulunacak mısın?» diye yine sordu.

«Helbet bulunacağım. Şahika abla beni de çağırdı. «Ne kadar çok olursak o kadar iyi olur» dedi.»

Rüzgâr yoktu. Yalnız, sessiz bir güz yağmuru, damdaki muşambaların üzerine birkaç kedi geziyormuş gibi pıtır pıtır yağıyordu. Gece, son kerte karanlıktı. Lâmbaları kısılmış odanın, dışardakine meydan okuyan karanlığına aralıklardan nemli bir serinlik doluyordu. Odanın bir köşesine yazın gizlenmiş bir cırcır böceği, üzgün üzgün cırlıyordu. Sevda, ayakta artık kocasına çok sokulmağa korkuyor, ona daha çok sırtını dönerek yatıyordu. Karnındaki yavru, günden güne büyüyor, karı - kocanın sevişme, hoyratça kucaklaşma, oynaşma olanaklarını ellerinden alıyordu. Daha şimdiden üç kişi gibiydiler. Her yatağa girişte, henüz gün yüzü görmemiş olan yavru, onlara posta koyuyor, daha şimdiden kendini saydırıyordu. Bu yüzden bütün yeryüzü nimetlerinden yoksun bir yaşayış süren yoksul insanın biricik cennet saatlerini de bu yavrucuk ellerinden alınca, epey üzgün geceler geçiriyorlar, buna da yiğitçe dayanıyorlardı.

Bu gece de fısıl fısıl yağan güz yağmuru, onları erkenden yatağa itelemişti. Kör gaz lâmbasının sarı ışığında oturup birbirlerini yüzüne bakmakta da hiçbir tat yoktu. En güzel yanı yine yataktı. Ahmet ustayı ara sıra kapkara bir karamsarlık rüzgârı yalayıp geçiyordu. Bu, kitap okuyamamayışından, düşünceler dünyasından uzak kalmasından doğuyordu. Eskiden yer gibi kitap okurdu. Doğanın, evrenin, insanın, hayvanın gizlerine doğru yeşil bir yelpaze gibi açılan bilimin, felsefenin, sanatın, edebiyatın, şiirin cenneti hiçe sayan güzelliklerinden, dostluklarından, arkadaşlıklarından uzak kalmanın, yoksun kalmanın korkunç üzüntüsü, ara sıra kapağını atan bir kaynar kazan gibi patlıyordu. O zaman, şu çerden çöpten gecekondu, şu zavallı kadıncağız, onun gözünde bütün bilinçli büyüsünü yitiriyor, onu her şeyi göze alarak yine kahraman düşünceler dünyasına doğru atılmağa zorluyordu. Şimdiye dek çektiği çilelerin enkizisyonu (İnquisition) andıran tonları gözönünde anlamını yitiriyor, düşüncenin insana yüklediği kutsal görevi bir kez daha Zaloğlu Rüstem'in gürzü gibi eline almaya can atıyordu. Mini mini gecekonducuğun muşamba damı üstünde gündüzleyin masmavi özgür gökkubbe, geceleyin pırlanta kakmalı özgür, sahipsiz karanlıklar bulunduğunu her an düşünmese burda kendini Campanella'nın yirmi beş yıl toplumcu, insancıl düşler gördüğü demir kanunlarla yönetilen zindanında sanabilirdi. Gökyüzünün sonsuz, dipsiz maviliği, ona büyülü bir özgürlük, serbestlik ülkesi olarak görünüyordu. Gözleriyle, düşünceleriyle orda alabildiğine gezip dolaşıyor, önüne hiç bir kanun, polis, mahkeme, süngü dikilmiyordu. Oysa yeryüzünün üzerinde şu güzelim Türkiye'nin herhangi bir notkasında o artık düşünceleriyle, düşünen, güzel şeylerin, mutlu yurttaşların özlemini çeken varlığıyla özgür olarak gezip dolaşabilmek

olanaklarını yitirmişti. Bu ufacık mini minnacık evceğiz, ilk gençliğinden beri kendisini mutlu zamanların üzerinde yürünebilen okyanuslarında dolatırıp duran o olağanüstü imge cennetlerini nasıl barındırabilirdi? Bütün o olağanüstü duyuş, düşünüş dünyasının sonucu bu mu olacaktı?

Bunları düşündükçe uykusu kaçıyor, kafasının içi, kazan gibi kaynıyordu. Sevda, ona genişlemeğe başlamış kalçalarının yumuşaklığıyla yaslanarak çoktan uyumuştu. Düzgün soluklar alıyordu.

Vakit gece yarısını geçiyordu. Yağmur, ne azalıyor, ne de çoğalıyor, birdiziye pıtırtılarla yağıyordu. Muşambaların üzerine yağmasa yağdığı bile pek belli olmazdı.

Ahmet ustanın kulağına kalabalık insan seslerinden, kontrplaklardan, kadronlardan, çivi çakmalardan çıkan o belli gürültü bir kez daha çarptı. Yine, gecekondu kuruluyordu. Hem de bu kez Hacılarla Mükerremlerin arkasına, yanı başına. Kendi bahçesine kurmasınlar da nereye kurarlarsa kursunlardı. Birçok keser sesi, güz gecesinin içinde ıslanarak Sevda'nın kulaklarına da geldi. Ahmet ustaya döndü. Uyanıştı:

«Ne oluyor, Ahmet, bu gürültüler ne?»

«Anlaşılan bir yığın gecekondu daha kuruluyor.»

«Yapsınlar. Bu hükümete böylesi yarar. Yoksulların başına hiçbir dam yapılmazsa helbet halk da kendisi yapar.»

«Halkın en güzel yanı şu ki, o, gecekonduların yıkılacağına inanmıyor. Gecekonduların sayısı çoğaldıkça halk kendisini hükümetin karşısında daha güçlenmiş buluyor. Hükümetin bunca evi yıkıp bunca kişiyi sokakta bırakamıyacağına inanıyor. Yapsınlar, yapsınlar. Belki de halkın düşüncesi doğrudur. Halk, belki de bu gecekondu denizinde yarın hükümeti boğuntuya getirecek. Bir ülkenin

iki ana temeli, varlığı vardır: Halk ile toprak. Halk, kendi toprağına sahip çıkmağa çalışıyor. Buralar, hep hazine toprakları. Halk, önüne kalın çelik halatlar gibi gerilmiş kanunların üzerinden atlayarak kendi topraklarını zaptediyordu.»

Ahmet usta, sanki kendisi gibi aydın bir arkadaşiyle konuşuyormuşçasına alabildiğine konuşuyordu. Yine de Sevda, konuşulanların yarısını anlayabiliyordu.

Ahmet usta, merak etti, sırtına eski pardesüsünü atarak dışarı çıktı. Toz gibi yağmur, yüzünün, ellerinin sıcaklığı üzerine inmeğe başladı. İçi ürperdi. Yerler, büsbütün çamur haline gelmemişti. Gürültülerin geldiği yana doğru yürüdü. Sistemli bir imece çalışması göze çarpıyordu. Evlerin karaltıları, sanki tepede birkaç yüz metreye dek alçalmış, zifir gibi durgun bulutlara sürünüyor gibiydi. Mükerrem'in, Hacı'nın evini geçip tepeye çıktığında bu kez geçenkinden daha kalabalık bir ekip'in çalıştığını gördü. Uzun boylu, ağzı purolu -bunu puronun kalın ateşinden anladı- bir adam, işçilerin, ustaların, dikilmekte olan konduların arasında vızır vızır dolaşıyor, buyruklar veriyor, işlerin yıldırım hıziyle sona ermesi için bayağı yırtınıyordu. Ahmet usta, bunun, kendisiyle konuşan, bu gecekonduların yapımında kendisini de kullanmak isteyen adam olduğunu hemen anladı. Kendi bahçelerinin önünde yaptırdığı on gecekondu yıktırılmadığı gibi bu yeni yapılanların da yıktırılmayacağı belliydi. İşin içinde büyük sermayenin olduğu anlaşılıyordu.

Ahmet ustanın, oracıkta iri gövdesiyle dikildiğini ayırteden purolu adam, -Nevres'in ta kendisi- ağır ağır ona doğru ilerledi. Sesiyle güldüğünü belli ederek:

«Bir puro, usta!» diye önerdi.

«Gece vakti içmem, teşekkür.»

«Görüyorsun, işte, sen çalışmak istemedin, ben başkalarını buldum. Merak etme, bunlar da hep gecekondu ustaları. Öbür mahallelerden toplayıp getirdim. Yaptıkları namusluca bir iş. Eroin, esrar, silâh, gümrük kaçakçılığı değil ki çekinsinler. Hükümetin yurttaşlara bir türlü yapamadığı evleri biz yapıyoruz. Bana madrabaz, soyguncu diyemezsin. Halkın, boş bir arsa üzerinde kendi başına kolayca kuramadığı konutları biz, elimizdeki olanakların yardımiyle kuruyor, sonra, onlara aktarıyoruz. Burda çok önemli bir kazancımız olmadığına inanabilirsin.»

«Peki, şu bizim gecekonduların üzerinde bulunduğu verimsiz, kıraç, kireçli topraklar şu sırada kimin malı acaba? Biz, kondumuzu kurduğumuzda, yüzde yüz hazinenin malıydı. Ama, şimdi, bunun böyle olduğu kuşkulu.»

«Evet, haklısın. Burasını biz, iki arkadaş satın almış bulunuyoruz. Gecekondu bölgesinde halka yararlı olmak amaciyle. Biz, vatansever insanlarız.»

Bu kez de Ahmet usta güldü:

«Beyefendi, özel sermaye nereye yatarsa yatsın, ilkin tahtakurusu gibi ordaki kanı, suyu, dirim olanaklarını emerek kendi kendini büyütmek, büyütmek, büyümek, çok büyümek, devleşmek zorundadır. Ufacık tahtakurusu yavrusu, bakarsınız birkaç gün içinde kıpkırmızı bir şamandıraya dönmüş. Demek istiyorum ki siz, biz gecekonducuların sırtından zengin olmayı amaç edinmiş bir kapitalistsiniz. İyice anlıyorum ki, bu küçük toprak üzerinde bundan sonra, büyük acılara neden olacak olaylar beklemeli.»

«Yok canım, o kerte abartmayı gerektirecek gibi değil. Burda güzel bir site kuracağız, görecek siniz.»

«Evet, ilkin gecekonduları kuruyor, sonra gereksinim sahiplerine satıyorsunuz. Bu birinci kâr.

Sonra, ilerde, arsalarınız dolup tıkandı mı, elinizdeki tapuyla ev sahiplerine yanaşıp fahiş fiyatlarla kapladıkları arsaların parasını isteyeceksiniz. Hükümetin yirmi yılda aldığını, siz hem çok oranda, hem de kısa zamanda koparabilmek için onları her türlü zorlayacaksınız. Örneğin, birkaç bin liraya hazineden kapattığınız bu ağu gibi acı, işe yaramaz toprak parçacığından pek az zamanda milyonlar sızdıracaksınız. Bu, yurtseverlik mi? Filântropistlik mi?»

Nevres, uzun uzun güldü. Çok keyifliydi. Cebinden bir puro çıkararak zorla Ahmet ustanın ağzına tutuşturdu. Kibrit çakarak, puronun ucunda gezdirip yaktı. Hâlâ gülüyordu:

«Azizim, dedi, beni birkaç dakikalık konuşmamızda milyoner yaptın, çıktın. Doğrusu, bu gecekondu bölgesinde senin gibi olayları kılı kırk yararcasına inceleyen bir kişiye ilk kez rastlıyorum. Sen, bu kafayla, bu güçlü mantıkla toplumun zengin olanaklı katlarında kolayca yaşayış sağlayabilirsin. Bu zavallı insan müsveddeleri arasında ne işin var senin, anlayamıyorum?»

Bu kez de Ahmet usta güldü:

«Birbirimizin püf noktalarını karşılıklı ne de güzel keşfediyoruz. Ama, ben halktan bir adamım. Toplum, bana ancak, bu gecekonduya tırmanıncaya dek olanak tanımış. Kentlerde gidip zenginlerin kapıcısı, bahçıvanı, uşağı olmamak için şu gecekonduda kendi başıma buyruk bir yaşayış sürmek istedim. Ne yazık ki burda da onlardan birinin «hayat sahasına» düşmüş bulunuyorum. Bu yüzden de çok üzgünüm.»

«Hiç de üzülmeyin. Temenni edin de bu bölge çabucak gecekonduyla dolsun da biz de arsalarımızın gerçek sahibi olarak meydana çıkıp hepinize üç beş kuruş karşılığında tapularınızı verelim.

Hazine arsaları üzerinde oturanlar daha «sittin sene» hükümetten tapu mapu alamazlar.»

Bu sırada biraz öteden üstüste bekçi düdükleri işitildi. Tabancayla iki el ateş edildi. Nevres, hemen inşaat alanına koştu. Bütün, çalışma durmuştu. Çıt çıkmıyordu. İnce uzun boylu bir adam Ahmet ustanın yanından yıldırım gibi geçerek boş tarlaların koyu karanlığında bir katran kazanına dalar gibi gözden yitti. Ellerinde çektikleri tabancalariyle iki bekçi soluk soluğa geldi:

«Nereye kaçtı hırsız?»

Ahmet usta:

«Şu yana doğru yel gibi gitti, dedi. Tazı gibi bir herifti.»

«Tam üstüne bastın, hemşerim.»

«Bekçi kardeşler, siz göreneğe uygun davranmıyorsunuz. Biliyorsunuz ki Anadolu'da jandarma, eşkiyanın bulunduğunu bildiği yana değil onun tersine gider.»

Bekçilerden biri güldü:

«Doğru, doğru diyorsun emme, herfiçioğlu birden karşımıza çıktı. Ya o kaçacaktı ya biz. O önce davranıp kaçınca biz de bir iyice bu semtten uzaklaşıp nereye giderse gitsin diye havaya iki el silâh attık.»

Sonra, tepeye sıralanmış bir yığın gecekonduyu, yerlerdeki yığınla tahta, kontrplak, kereste vb.'yi görünce bir başka suçun üzerine vardığını anladı. Arkadaşına:

«Sözde sıkı da emir var, dedi, biz de sözde yakalayacağız bunları. Ama, neylersin ki mantar gibi yerden fışkırıyor mübarekler. Varsın bunlarla daha büyükler uğraşsın. Ev yıkan onmaz, arkadaş. Ama mademki üzerlerine vardık, şurdan seslenek kim yapıyor bunları anlayak.»

Bir gecekondunun arkasına sinen Nevres:

«Selâmünaleyküm bekçibaşılar!» diye bekçileri

selâmlayarak yanlarına geldi. Karanlıkta elini cüzdanına atarken bekçilerden biri onun tabanca çektiğini sanarak tabancasına asıldı. Bunu gören Nevres, güldü.

«Yahu, bekçibaşı, dedi, bizim tabanca kurşun değil para atar. Koyun o oyuncağı yerine de şöyle birkaç adım atın benimle.»

Cüzdanından bir deste para çıkardı. Bir kibrit çakarak bunların arasından iki on liralık ayırıp onlara verdi. Bekçiler sessizce uzaklaştılar, yerden yığma ev yığınlarının arasında yittiler.

Ahmet usta, Nevres'e:

«Güzel işler» diyerek eve doğru yürüdü. Ahmak ıslatan altında epeyce ıslanmıştı. İçeri girip de kibriti çaktığında Sevda'nın yatakta oturarak meraklı bakışlarla kendine baktığını gördü:

«Çoktan beri mi ayaktasın?»

«Epeyce oldu.»

«Neler oluyor?»

«Hiç, bir yığın gecekondu yapılıyor. Bir iki saat içinde bitirirler.»

«Ya o silâh sesleri neydi?»

«Bekçiler bir hırsız kovaladılar. Adam, dağ keçisi gibi çevik, uçtu gitti.»

«Ayol, burda da hırsızlık mı edilirmiş? Zenginlerin oturduğu yerlere gitseler ya.»

«Fakir fukaranın malı tatlı olur. Sonra, kolay çalınır. Zenginler, demir kapılar, demir parmaklıklar, demir kasalardan bir kale arkasında saklıyorlar mallarını .Zavallı hırsız bunu göze alabilir mi?»

Çakılan çivilerin, kazma küreklerin ahmak ıslatan yağmurunun kara perdesini yarıp geçen ıslak sesleriyle birlikte dam muşambalarını, noktalayan sık pıtırtılar, onların üzerine büyülü bir uyku tozu gibi yağıyordu. En sonra, bir kez daha uyudular. Yarın, yıkımı durdurmak üzere valiye gidilecekti.

Şahika, uyandığında güneş henüz doğmamıştı. Bütün gece memelerinin arasında cirit oynayan iri bir pireyi en sonra el yordamiyle yakalayıp sonsuz bir hınçla kırdı. Kadınlar, onu lider gibi ileri sürmüştü. Valiyle karşılaşınca neler diyeceğini bütün gece kafasında evirip çevirdiğinden uykusu kaçmıştı. Yatağında doğrulup oturduğunda iri, güzel gözlerinin altı mosmordu. Altı aylık esmer oğlunun her gece kendisine verdiği tedirginlik bu gece tüy dikmişti. Baktı: Sabahtan akşama dek kırlarda koşmaktan son kerte yorulan esmer, yakışıklı, iri kıyım kocası, temiz uykusunu sürdürüyordu. Dipteki yatağında yağmurun serinliğinden kıvrılıp yatmış olan kızkardeşi Melike'nin uykuda bir şeylere gülümseyen esmer yüzünde sabahın ilk ışıkları tatlı düşlerle oynuyordu. Şahika'nın altı yaşındaki kendisini andıran ak tenli oğlu da sağında uyumaktaydı. Bu görünüş, ona derin bir yoksulluk gibi geldi.

«Ben, bu durumlara düşecek kadın mıydım?» diye düşündü. Kocamın aldığı yüz elli - iki yüz lirayla gel de İstanbul'da barın! Oysa Afyon'da ne rahat tık, gül gibi geçinip gidiyorduk. Hindiler, kazlar, tavuklar, yumurtalar, tereyağlarından geçilmezdi evimizde. Kiralar, sudan ucuzdu. Yediğin önünde, yemediğin arkandaydı. İstanbul, bizi bütün anlamiyle tuzağa düşürdü. Burda basbayağı yoksulluğa düştük. Nerde o püfür püfür safalı konak gibi evler, nerde o cennet taamları? Tutturdu, İstanbul. İstanbul diye bizi getirdi bu bir göz gecekonduya soktu. Oturmam ben burda. Alıp başımı gideceğim. Bu düşük halk tabakasının içinde nasıl yaşanır? İşte, sağımızda ayı gibi iri bir herif, kaçırıp getirmiş buraya bir Kürt kızını onunla avunuyor. Arkadaki aile bir başkası. İç Allah iç. Ayık bir günleri yok ki lâf edesin. Önümüze bir yığın karışık insan geldi. Hiç olmazsa bunlar berduşlardan biraz daha iyice, Ya o berduşlar otursaydı orada bir dakika durmaz basıp

giderdim Silivri'ye alimallah. Bu gece de arkamızda bir yığın gecekondu kuruldu. Bakalım bunlarda kimler oturacak?»

Yarı düşünerek, yarı mırıldanarak böyle bir süre memelerinin arasını, ak, balık eti kollarını kaşıdı. Sonra, kahve rengi mantosunu sırtına alıp kocasının topuklarına basılmış eski ayakkabılarını ayağına geçirerek arkadaki helâya çıktı. Delik deşik duvarlardan her yan görünüyordu. Gözlerini tahtaların aralığına uydurarak yeni yapılan gecekondulara baktı. Kara sarımtrak renkli genç, güzel bir Çingene karısının ilk kondunun arkasında iki - üç yaşındaki cılız erkek çocuğuna çiş ettirişini seyretti. Kadıncağızın söylediği bir iki söz hemen Çingeneliğini ele vermişti. Şahika:

«Eyvahlar olsun,» diye söylendi, berduşlardan sonra şimdi de Çingeneler komşu geldi bize.»

On beşe yaklaşık gecekondu kurulmuştu. Yağmursuz, serince güz sabahına keskin kontrplak, reçine kokusu yayılıyordu. Bu kokuların arasında damlara örtülmüş muşambaların soluk tıkayan kokusu da yüzüyordu.

Şahika, ayakyolunda biraz daha kaldı. Yeni komşular arasında başka kimlerin bulunacağını merak ediyordu. Bu merakını dindirebilmek için erkekli, çoluk çocuklu, yoksul, pis kılıklı zavallı bir Çingene kalabalığı dışarı döküldü. Kırk yıldır burda oturuyorlarmış gibi rahatça birbirleriyle konuşmağa, birbirlerine gidip gelmeğe başladılar. Şahika, bunları görünce beyninden vurulmuşa döndü. İçeri koşup Mükerrem'i bir güzel dövmek istiyordu canı. Bebek de onun yokluğunu duymuş ki mızırdanıyordu. Hemen doğrulup içeri koştu. Mışıl mışıl uyuyan yorgun kocasının başucunda top gibi gürledi:

«Kalk, herif, burdan götür beni. Oturamam ben Sulukule'de.»

Mükerrem, korkuyla gözlerini açmış, yatakta doğrulmuştu:

«Ne var, Şahika, bir şey mi oldu?»

Şahika patladı:

«Daha ne olsun, beni kıptilerin içine getirdin. Al, götür beni bu Sulukule mahallesinden. Çık da gözlerinle gör. Bak, nerdeyse bizim kulübeye bitişik bir Çingene mahallesi kurulmuş.»

«Sahi mi diyorsun, Şahika?»

«Görmesi bedava, başını dışarı uzat da bak.»

Mükerrem, pardösüsünü çabucak sırtına geçirerek çıplak, esmer, kıllı bacaklariyle dışarı çıktı. Geceki uzun süren ahmak ıslatandan sonra çıkan tatlı güz güneşi, kapılarının önünde oturan, dikilen bir yığın esmer, sevimli yurttaşı aydınlatıyordu. Dipteki konduların birinden küçük çocukların kerizcilik etmek üzere yaptıkları keman dümbelek egzersizleri geliyordu. Onlara bakarak helâya girdi.

Hacılar da evlerinin önüne dökülmüş, şaşkın şaşkın çingenelere bakıyorlardı. Aşağıdaki gecekondularda oturanlar da onlara bakıyor, bu işi pek tuhaf gördüklerini türlü biçimlerde birbirlerine anlatıyorlardı. Hepsinin çekingen, fısıltıyla konuşmasına karşılık kendi ev halkının, ortasında geceden çakırkeyf olan Mahi Nur, yarı erkekleşmiş sesiyle herkese işittirircesine şöyle bağırıyordu:

«Rahmetli albay, şimdi sağ olmalıydı da çoluk çocuğunun ne hallere düştüğünü görmeliydi. Koskoca İstiklâl Savaşını Atatürk'ün yanında şanla şerefle yürüten o büyük asker, bu hallere düştüğümüzü öğrenir de yakında mezarından kalkarsa şaşmayın çocuklarım. Evet, Kıptiler de Allahın bir kulu. Ama, neyleyeyim ki her milletin gözünde yetmiş iki milletten daha aşağı görülüyorlar. Biz, onları yüksek bir millet olarak tanıyıp bağrımıza bassak bile onların değerini yükseltemeyiz ki. Hükümete başvurup bu bağırsak kurtlarını burdan attırmalıyız. İmza top-

layıp Çingenlerle yanyana oturamayacağımızı hükümete bildirmeliyiz.»

Bu sırada Hacı, içeri girmiş, annesinin geceleyin getirdğii küçük rakı şişesini diplemeğe uğraşıyordu. Bunu gören Mahi Nur, içicilerin ünlü hıçkırığıyla bir kez sarsılarak içeri koştu. Oğlunun elinden şişeyi kapmağa çalıştı:

«Zıkkım içesice. Ulan, sabretsen de şunu öğle yemeğinde hep birlikte içsek olmaz mı? Sen de şu çingenelerden aşağı kalmazsın. Onlar gibi kapkaççısın. Gidip çalışsan ya. Hayır, mutlaka, annenin imamsuyunu zıkkımlanacaksın.»

Mahi Nur'un kendilerini aşağılayan sözlerine kulak misafiri olan Çingene delikanlılarından biri, üstüste birkaç kez Çingenece ona sövdü. Fidan, şişeyi annesine kaptıran Hacı'ya:

«Yahu, dedi, bırak şu zıkkımı da bize bir helâ yapıver. Al, Ahmet ustadan bir kazma kürek, bir çukur kaz. Birkaç kazık çak. Bunlara birer bez gererek kapayalım. Hep Ahmet ustaların ayakyolunu kullanıp duruyoruz. Çok ayıp oluyor. Ben, doğrusu, oraya giderken yüzüm kızarıyor artık. Gidip kazma kürek getireyim de sen de hiç olmazsa utanarak yaparsın. Çünkü, senin helâ yapacağını söyleyeceğim.

Fidan, hemen Ahmet ustalara gitti. İçerde çay içiyorlardı. Onu da oturtup çay sundular. Fidan'ın gözleri, Sevda'nın artık iyice şişmeğe başlamış olan karnının üzerinde uzunca dinlendi:

«Herhalde çok kalmadı, dedi. Sanırım ikimiz birlikte kurtulacağız. Gebelik, Sevda'yı biraz kötületmişse de Fidan'a pek dokunmamıştı. Yanaklarının rengi yine al al, dudakları yarılmış nar gibiydi. Yalnız, bol basma entarisinin altındaki şişkinliği büyük memelerinin çıkıntılarını örten renksiz yeşil yün hırkasiyle biraz maskeleniyordu.

«Ne dersiniz, Ahmet usta, bu gece kurulan ge-

cekonduların bütün sahipleri Çingene, kaynanam zavallılar için verip veriştiriyor. Onlar da insan. Doğrusu, insan üzülüyor böyle düşüncelere.»

«Evet, Çingene olsa ne çıkar! Onlar ezilmiş bir halktır. Hint dillerinden birini konuşurlar. Eski zamanlarda Hindistan'daki Ganj ırmağının kıyılarında oturan küçük bir milletten kopup göçetmiş bütün dünyaya yayılmışlar. Kendimizi soylu, onları aşağı bir ulus olarak göremeyiz. Neyse, bu sizi ilgilendirmez, Fidan hanım. Benim diyeceğim şu ki bu zavallılar, bu gecekonduların asıl sahipleri değil.»

İçerde sıcak bir konuşma olduğunu anlayan Şahika ile Mükerrem de gelince Ahmet usta, onların da, vereceği haberden hoşnut olacağını bildiğinden sözünü şöyle sürdürdü:

«Benim anladığıma göre bu zavallı Çingeneler, tıpkı daha önce berduşlarda olduğu gibi bu gecekonduların asıl sahipleri değil. Gecekonduların, bir ya da birkaç patronu var. Onlar, gecekonduları yaptırıp daha önce ücretli olarak peyledikleri bu insanları hemen bu gecekondulara yerleştirip «zevahiri» kurtarıyor, sonra da onları yeni sahiplerine satıyor, yem olarak kullandıklarının ücretlerini verip başlarından savıyorlar. Göreceksiniz. Berduşlar nasıl içinde bulundukları konduları asıl sahiplerine bırakıp gittilerse Çingeneler de birkaç gün içinde çıkıp gidecekler.»

Mükerrem:

«Gecekondu müteahhitliği, efendim, dedi, bundan milyon vuran açıkgözler bulunduğunu söylediler. Geçen gün bizim bucak müdürü ahbabımla konuşurken işittim.»

Şahika, atıldı:

«Ahmet usta, bunları, salt bizi sevindirmek için söylemiyorsunuz herhalde. Sabahleyin Çingeneleri bu kerte yöremizde görünce öyle kötü oldum ki, bilemezsiniz. Sabah sabah uyandırıp bizim

adama çattım. Sanki onları buraya o getirmiş gibi. Biz, burda -haşa huzurdan- bir tek konuşulacak adam yok diye söylenip dururken Çingeneleri evimin arkasında yerleşmiş görünce usum başımdan gideyazdı. Biraz kendimi tutmasaydım bavulumla çocuklarımı, kız kardeşimi aldığım gibi geçip gidecektim bu pis yerden.»

Dışarda ayak sesleri vardı. Sevda, kapıya çıktı. Gülizar nine, bir elini kalçasının üstüne bastırmış kapıda dikiliyordu:

«Buyur, Gülizar nine.»

«Benim Ahmet usta oğlum içerde mi?»

«İçerde, buyur.»

Gülizar ninenin sesini işiten Ahmet usta, içerden seslendi:

«Buyur, buyur, Gülizar bacım.» Konuklar, yatağın üstüne, sandalyelere oturmuşlardı. Gülizar nine, bir sandalyeye çöküp göğüs geçirerek:

«Kör olsun yaşlılık, dedi. İnsanın belini büküyor. Ahmet ustam benim, sen, uslu akıllı adamsın. Ne olacak, anlat bana, yıkacaklar mı bizim kondumuzu? Yıkarlarsa perperişan olacak çoluk çocuk. Köyden de koptuk. Oğlumun pavlikeden aldığı bir kaç kuruşla geçiniyoruz. Köydeki damı, toprağı neyi satıp savdık, oğul. Şincik şo gecekondu da elimizden çıkarsa biz nider nişlerük? Diyesiler ki 1950'den sonra yapılan büytün kondular yıkılacak. Bugün de kadınlar valiye çıkacakmış. Sen de hanımı gönderiyon mu? Herhal, şo hanım kızımız (Şahika'yı gösterdi) baş çekesiymiş.»

«Hükümetin elinden gelse buraları hepten dümdüz ederler ama halkımızın yani sizin bizim gücümüz bunu önleyecek. Evet, hükümet gücünü eline geçiren Demokrat Parti, sözünü tutacak, 50'ye dek yapılan gecekonduları yıktırmayacak. Ama, 50'den sonra yapılanlar tehlike içinde. Onları kurtarmayı göze alamıyor. Biz, 50'den sonra yapılan gecekondu-

larımızı hükümete, çıkmış, çıkacak kanunlara karşı koruyacağız. Ancak bir koşulla: Tek başımıza değil topluca, hep birlikte davranacağız. Hükümete ilkin yalvaracağız, eline, ayağına düşeceğiz. Onun babalığına sığınacağız. Baktık ki yalvarıp yakarışlarımız yararlı olmuyor. O zaman Demokrat Partiyi korkutacağız: «Eğer bizim gecekondularımızı yıkarsan bir dahaki seçimlerde oylarımızı sana vermeyeceğiz» diyeceğiz. Onları en çok yıldıran budur. Şimdi, onlar koltuklara tatlı tatlı kurulmuşlardır. Ölünceye dek ordan ayrılmamak için analarının ipini bile satarlar. İşte, biz bundan yararlanacağız. Elimizdeki bu silâh yabana atılamz, çok güçlü bir silâhtır. İsmet Paşa'nın tek partili diktatörlük döneminde olsaydı bizim oylarımızın hiçbir yararı olmazdı. Bu yüzden belki sıkıntılı günler geçireceğiz, ama oydan başka gözü hiçbir şey görmeyen hükümet devini en sonra yeneceğiz. Ufacık evlerimizi onun dişlerinden kurtaracağız. Eğer, üzerinde evlerimizi kurduğumuz toprak, devletin değil de özel kişilerin malıysa çok korkulu günler geçireceğiz. Onlar, bizi son haddine dek sömürmek için evimizin arsalarını bize satarken analarının nikâhını isteyeceklerdir. Yoksa, evlerimizin üzerinden buldozer geçirip düzleyeceklerdir. Hükümet, halkın oylarını elinden kaçırmamak için arsalarını gecekonduculara çok ucuza, yirmi yıllık taksitlerle verdiği halde, onlar toprağın parasını hem yüksek, hem de birden isteyeceklerdir. İşte, bu bizi büyük zorluklarla karşı karşıya getirir.»

Ahmet usta, bir zaman önce toptan bir öfke fırtınasının gelip yıktığı gecekondulardan birkaçını bedava olarak yine çatmış, sahiplerini güzün serinliğinden, yağmurlarından kurtarmıştı. Ötekiler de yıkıntıların altında barınıyor, Ahmet ustanın her gün çaktığı birkaç çiviyle yerin üstünde yavaş yavaş büyüyen bitkiler gibi başveriyor, boy atıyordu. Burda toptan değil, her şeyi yavaş yavaş, göze batmıyacak

biçimde yapmak gerekiyordu. Ancak evleri yıkılanlardan bir iki aile, umutsuzluğa düşerek geçip gitmiş, birkaçı da başka konducuların yaptıkları ilâvelere kiracı olarak girmişti. Kentin içinde bulamayacakları ucuz odaları burda bulabiliyorlardı. Yeni bir yıkım dalgası gelirse yine izlenecek yöntem bu olacaktı. Evi yıkıldığından dolayı gecekondu bölgesini bırakıp gidenler, artık bir kulübe sahibi olmak şansını büsbütün yitiriyorlardı. Bunlar, yeni bir gecekondu bölgesinde yeni bir gecekondu yapabilmek iradesini de yitirdiklerinden ister istemez zalim ev sahiplerinin hava ve hevesine bağlı birer kiracı olmanın alınyazısından hiçbir vakit kurtulamıyorlardı. Gece konducu, evi yıktırılsa bile olduğu yerde direnmeliydi. Sonunda onları yüzde yüz bir yengi bekliyordu. Her girişimde olduğu gibi bu işte de direnç tek koşuldu. Bunları kafasından geçiren Ahmet usta:

«Kondularımız, bu dalgalı durumda her an yıkılabilir, dedi. Yıkılabilir ama, biz yıkılmamalıyız. İşin en tehlikeli yanı insanın yıkılmasıdır. Yıkılmamış bir insan, yıkılan bir gecekonduyu her zaman yine dikebilir. Gecekondularımız yıkılsa bile yıkıntılar arasında bağdaş kurup oturacağız. Eski bir sarayın mermer direkleri gibi mavi göğe karşı, bizi düşünmiyenlere karşı her türden zulme karşı başkaldıracağız. Bize acısa acısa ancak bizim gibi evi barkı yıkılmış olanlar acır, başkalarından acıma beklemiyelim. Yalnız, başkaları eski somaki mermerden saray direkleri gibi bizi yıkıntılarımzıın ortasında dikilmiş görünce hem bizden ürkerler, hem de bize karşı saygı duyarlar.»

Gülizar nine:

«Bizi buradan sökemiyecekler mi demek istiyon en sonra?» diye sordu.

«Evet. Ağzımız bir olacak, espiyonları aramızda barındırmıyacağız. Bir muhbir, kendi evini ayakta

tutmak uğruna yüz evi yıktırabilir. Bir tek onlardan kendimizi koruyacağız. Şimdi, Allah görüyor, şurda hepimiz evlerimizi daha yeni yaptık. Yani 1950'den sonra. Demek oluyor ki hükümet sert davranırsa, biz onu sert davranmaya bırakırsak, hepimizin evini çatır çatır yıkar. Oysa, onu savsaklamanın bin türlü yolu var. En ufak memurlarla kuracağımız dostluk, hükümetin en korkunç kanunlarını uygulanmaz duruma getirir. Şimdi, yapacağımız ilk iş, birbirimizi tanık göstererek, evlerimizi 1950'den önce yaptığımızı ispatlamaktır.

«Tutanaklar böyle tutuldu mu artık bizi top tüfek yıkamaz. Ancak, aramızda evlerimizin yeni yapıldığını gammazlayanlar çıkabilir. Onlara göz kulak olur, yaşamak hakkı vermeyiz burada. Hele senin evin, şimdilik bizimkilerden daha da tehlikelidir, Gülizar bacım. Hiç korkma, git evceğizinde rahat rahat otur, oğlun, gelinin torunlarınla.»

Gülizar nine, deminden beri elinde tuttuğu küçük bir torba Anadolu tarhanasını Ahmet ustaya uzattı:

«Al şuncağızı da sabahları sıcak sıcak yapar içersiniz. Sana çok borçluyuz, Ahmet ustam. Senin umut dolu tatlı dilin insanın içine ışık salıyo. Şimdi inandım ki, bizim evler yıkılsa bile insanların mahşerde dirilmesi gibi yine zalimlerin yüzüne karşı kalkıp dikilecek.»

«Hiç kuşkun olmasın Gülizar bacım.»

Gülizar nine ayrılırken sarılıp Ahmet ustanın yanaklarından öptü. Burnış burnış yüzü umudun güzelliğiyle parlıyordu.

Mükerrem, yatağın üzerinde Fidan'la, Sevda ile yanyana oturan Şahika'ya döndü:

«Gördün mü kadıncağızı, hanım, dedi. Sen çingeneleri bahane ederek burdan kaçıp gitmek istiyorsun. Oysa bütün yaşamak umudunu burdaki bir kontrplak ya da bağdadî kulübeciğe bağlamış olan

on binlerce insan, evceğizleri yıkılacka diye her gün, her saat hop oturup, hop kalkıyor. Evlerini yıkmağa gelen ya da bunu düşünen herkese, her güce karşı bağırları hınç dolu, ağızları lânet kusuyor.»

«Bunlar, köylü. Köyden gelmişler. Elbette burası onlar için köyden, köy evlerinden bir kaç derece daha yüksek bir yer. Bizim durumumuzla onlarınkini neden bir göstermeğe çalışıyorsun? Biz, bir kasabalı, bir şehirliyiz. Şimdiye dek bu gecekonduya göre saray sayılabilecek evlerde yaşadık. Ne yalan söyliyeyim, ben buraya geldiğim günden beri kendimi aşağı bir insan olarak görüyorum. Hele şu çingeneler tüy dikti.»

Mükerrem, karısının direnme gücünü bildiğinden üstelemedi. Yalnız:

«Mademki Valiye gideceksiniz, vakit geçirme, hemen hazırlan» dedi. Fidan:

«İstanbul'a mı gidilecek acaba» diye sordu.

Mükerrem:

«Yok canım, Florya'da vali köşkü var. Bugün pazar olduğundan vali orada» dedi.

Ahmet usta:

«Fahrettin Kerim Gökay, her dönemin adamı dedi. Hacıyatmaz gibi bir adam. Zeytinburnu'yla Kazlıçeşme gecekondularını bir kaç yıl önce Halk Partisine peşkeş çekmişti. Şimdi de Menderes'in dizi dibinde aynı gecekonduları DP'ye peşkeş çekiyor.»

Kadınlar, harıl harıl giyiniyorlardı. Öteden bir kaç çığırtkan kadın, el kol davranışları yaparak bağırdılar:

«Haydin, ümmeti Muhammet. Valiye gidecek kadınlar çabuk toplansın yola çıkıyoruz. Bucak müdürüyle belediyeciler evlerimizi yıkmağa gelmek üzereymiş.»

Yıkım ekipinin gelişi haberi, halkı yılan görmüş koyun sürüsü gibi heyecana getirdi.

Şahika, altı aylık erkek çocuğunu kucağına alarak altı yaşındaki oğlunu evde bıraktı. Çamurlu ayakkabılarıyla koşarcasına toplanan kadınların yanına vardı. Hepsi, heyecan içindeydi. Bu sırada Sevda ile Fidan da arkalarından yetişti. Şahika'nın yanıbaşında yer aldılar.

Alaca bulaca kadın kalabalığı, istasyona doğru giderken önlerine çıkan bir erkek:

«Valiye mi gidiyorsunuz?» diye sordu.

Kadınlar, hep bir ağızdan:

«Valiye» diye bağırdılar:

«Bucak müdürünün bir kaç saat içinde yıkıcılarla evleri yıkmağa geleceği haberi geldi. Biz, evimizin başında bulunmağa gidiyoruz. Siz, bence Validen önce Bakırköy kaymakamına gidin. Belki Valiyi yerinde bulamaz, vakit yitirirsiniz. Kaymakamlığa dayanın. Evlerinizin yıkımını yirmi dört saat bile durdursanız kârdır. Bu sırada bin türlü umut kapısı açılır. Evlerimizin yıkımını bir gün bile geciktirebilsek onları kurtarmak uğruna yeni çareler düşünmek için vakit kazanmış oluruz. Yıkımda her geçen saat, hükümetin «yık» emrini iflâsa sürükleyen bir adım demektir. Bana kalırsa siz, yine ilkönce kaymakama başvurup o makamı bir sersemletin. Etek öpmekle dudak aşınmaz. Yalvarın, gözyaşı dökün, bağırın, çağırın, hakkınızı arayın. Siz, kadınlar, bu gibi işlerde biz erkeklerden daha çok beceriklisiniz. Haydi, yolunuz açık olsun hemşirelerim. Vakitleriniz çok değerlidir. Belki şu sırada yıkım ekipi de bir kamyona dolmuş, buraya doğru yola çıkmıştır bile.»

Kadınlardan çoğu:

«Kaymakama, kaymakama» diye bağırdı.

Yarım saat sonra, bir yığın kadın Bakırköy kaymakamlığını kaplamıştı. Kaymakam, kadınları, kapıdan dışarı, caddeye püskürterek ne istediklerini sordu. Bugünkü büyük gecekondu yıkımı ile ilgili

olduğunu anlayınca odasından dışarı çıkmayarak polislerle defolup gitmelerini bildirdi. Yıkım buyruğunu veren kendisiydi. Tükürdüğünü yalayamazdı. Kadınlar, kendileriyle görüşmek istemeyen kaymakama iyice içerleyerek caddede bağrışıp çağrıştılar. Şahika:

«Arkadaşlar, diye bağırdı, bizim kondularımızın yıkılması için emir veren bu adamdan şefaat dilemiyelim. Bize acısaydı baştan yık emrini vermezdi. Şimdi, hemen Valinin yazlık köşküne gidelim.»

Köşke giden küçük asfalt yolu tırmanırlarken hepsinin yüreği küt küt atıyordu. Kaymakamdan ilk paparayı yemişlerdi. Vali de onun gibi darvanırsa işleri bitikti. Artık, onlar için gidip evceğizlerinin yıkıntısı karşısında ağlayıp döğünmekten, yıkıcılarla yıktırıcılara söğüp saymaktan, lânet okumaktan, beddua etmekten başka yapacak bir iş kalmıyordu.

Köşke yaklaştıklarında onları genç bir polis karşıladı. Ne istediklerini sordu. İsteklerini söylediler. Polis, valinin İstanbul'da bulunduğunu, bu sırada buraya gelmek üzere olduğunu ne var ki gelir gelmez de Ankara'ya gitmek üzere ayrılacağını söyledi.

«Çayırda oturup bekleyin. Belki derdinize deva olabilir» dedi.

Bunun üzerine, kadınlar, köşkün altındaki üzüm bağının içinde otururak valinin otomobilini gözlemeğe başladılar. Geceki ahmak ıslatandan sonra çıkan tatlı güz güneşi, üzüntüden içleri üşüyen kadınlara pek tatlı gelmişti. Sanki kır gezintisine çıkmışçasına Marmara'nın uyur gibi serilen mavi kıvılcımlarla ışıyan güzelliğine, güçlü kökleri üzerinde bir kez daha parlak, küçük sarı çiçeklerini açmış gür yapraklı bir kır otunun üzerinde hâlâ bugün bile yaşayışını sürdüren yaban hatmilerinin pembe çiçeklerine, tasasız bakışlarla bakıyor, bir yandan

da yokuş asfalt yolu tırmanacak otomobilin homurtusunu bekliyorlardı.

Öğle geçmişti. Hâlâ, Vali Gökay, ortalarda yoktu. Evden çıkarken ne zaman dönüleceğini kestiremeyen kadınların bir çoğu, yanlarına zeytin, peynir, ekmek gibi yiyeceklerle dolu paketlerini de almışlardı. Çoğu, yolculuk heyecaniyle sabahleyin kahvaltı olarak ağzına bir şey koymamıştı. Şimdi, paketlerini açıp kuru, yoksul yiyeceklerine el atınca bunların paketlerin içinde şeker gibi tatlılaştığını anladılar. Peynir, zeytin, ekmek, onlara dünyanın en tatlı yiyeceği gibi geliyordu. Öteberi getirmeyenlere de kendi yiyeceklerinden verdiler. Havanın tatlı sıcaklığına bir de doymuş ya da biraz aldatılmış karınların hoşnutluğu katılınca bu kır oturumu, basbayağı bir piknik niteliği aldı. Birbirine günün acılı işlerinden güldürücü nükteler çıkarıp anlatan kimi kadınlar, çevrelerinde bağdaş kurmuş arkadaşlarını güldürüp duruyorlardı.

Florya yolundan köşke doğru bütün hızıyla gelen bir otomobilin homurtusunu işiten kadınlar, bacaklarını, kalçalarını açığa çıkaran davranışlarla yerlerinden fırladılar. Bağdan yola çıktıklarında otomobil hızla önlerinden geçerek köşkün önünde durdu. İçinden çok kısa boyuyla valinin çıktığını gördüler. Bu sırada Falorya'dan kendilerine doğru hızlı - hızlı ilerleyen dikiş öğretmeni Salise'yle de karşılaşınca çok sevindiler. Bu, orta boylu sarışına yakın kumral, ak tenli yeşil gözlü çok güzel bir kadındı. Otuzla kırk arasında görünüyordu. Otoriter bir görünüşü vardı. Mahallenin en akıllı, zeki kadını olarak biliniyordu. Ancak, bugünlerde kendi aile dertleriyle uğraşıp durduğundan bu kerte önemli bir işte kadınlara kılavuz olmağa fırsat bulamamış, kendi işini çözümledikten sonra hemen belki yalvarıcılara bir yardımı dokunabilir diye buraya koşmuştu. Salise, erkeklerin törensel kişilerin, yüksek

memurların karşısında akıllıca konuşabilmesi, gerek kendinin gerekse komşuların haklarını savunabilmesiyle tanınıyordu. Gecekonduların üzerine doğru kanat açmış her karakuşun önüne onunla kocası Kemal dikiliyordu. Karı koca, mahallede birbirini bütünleyen iki zeki, güçlü kişiydi. Ancak, bugünlerde çok büyük bir dertleri vardı. Bu yüzden de meydanda görünemiyorlardı. Kadınlar, Salise'yi görünce çok sevindiler. Şahika:

«Salise hanım, dedi, sabahleyin evlerimizin yıkımını durdurmak için kaymakama çıktık. Herif bizi polislerle köpek gibi kovdurdu. Bir tek umudumuz Valide. Zaten sabahleyin, doğruca Valiye geliyorduk. Yolda bir adamcağız bizi kaymakama gitmeye kandırdı. Ne olacaksa olacak. Belki bu sırada belediye ekipi evlerimizi yıkmaktadır. Siz, daha güzel konuşursunuz. Vali de bizim için bir şey yapamazsa yandık demektir.»

Kara bir tayyör giymiş olan Salise, kadınların önüne düştü. Kısa, enerjik adımlarla köşke doğru ilerledi. Kadınlar, bir adım arkasından arabaya bavulların yüklendiğini gördüler. Deminki genç polis Salise'yi tanıyordu:

«Hayır ola Salise hanım» dedi.

Salise, her zaman olduğu gibi alçak, enerji dolu sesiyel:

«Durumu her halde biliyorsunuz, dedi. Evlerimizi kanunsuz bir biçimde yıkıyorlar. Şu anda belki yıkım başlamıştır bile. Vali beyefendiyle görüşmemiz gerek.»

Bu sırada kalabalığı gören Vali, dışarı çıkarak polise:

«Ne istiyor bu kadınlar?» diye bağırarak sordu.

«Efendim, bugün gecekonduları yıkılıyormuş, size dert yanmağa gelmişler.»

Vali, elleri kollarıyla aşırı davranışlar yaparak bağırdı:

«Kanunsuz yapılan evler elbette yıkılacak. Bu memleket, kanun memleketidir. Evlerin yıkımı kanunlara göre emredilmiştir. Ben, ne yapabilirim bunlar için? Haydi, dağılın, gidin buradan. Benim sizin yüzünüzden yitirecek bir dakikam dahi yok.»

Kadınlar, bunun üzerine hep bir ağızdan yalvarıp yakarmaya başlayınca Vali içeri kaçarak arkasından kapıyı çarptı. Polis:

«Salise hanım, Görüyorsunuz, dedi. Vali beyin işleri çok önemli ve ivedi. Ankara'dan Başvekil çağırtmış kendisini. Hemen otomobiline atlayıp yola çıkacak. Gerçekten size verecek en küçük zamanı yok.»

Uzun boylu, sarışın, genç, güzel bir kadın, «Güzel Cevriye» ayaklanış dolu bir sesle:

«Arkadaşlar, biz burada oyalanıp duruyoruz. Mutlaka şimdi evlerimizin köküne kibrit suyu ekiyorlar,» diye bağırdı. Bütün kadınlar, Salise'nin çevresinde toplandı. Hepsi onun tek başına Valiyle konuşmasını, ona dertlerini anlatmasını istediler. Ne yazık ki, bavulları arabanın bagajına yerleştirilmiş olan vali, hemen atlayıp yola çıkmak üzereydi. Salise, yine nöbetçi polise yanaştı:

«Görüyorsunuz, dedi, hepsi benim valiyle görüşmemi istiyor. Ne olur, benim tek başıma ona birkaç söz söylememi sağlayın.»

Polis:

«Elçiye zeval olmaz, dedi, bir deneyeyim hele.»

İçeri girdi. Birkaç dakika sonra Vali Gökay, önde o arkada dışarı çıktılar. Vali, geniş omuzları üzerindeki orta asya tipi kocaman dazlak brakisefal kafası, zeki, otoriter tatar çizgileriyle örülmüş yüzü, kısa boyuyla ellerini kalçalarına koyarak bir süre kalabalığa, sonra Salise'ye baktı.

«Söyle, diye derin etkili bir sesle konuştu, ne

diyeceksen beş on kelimeyle özetle. Biz, gecekondu değil, devlet yönetiyoruz. Başımızı kaşıyacak zamanımız yok. Siz durmadan kanunu tepeleyin, gecekondu kurun, biz de sizin pisliklerinizi temizlemeğe çalışalım.»

Salise, her zaman konuşurken alcak sesle, birdiziye konuşur, duygularını, heyecanlarını bir erkek gibi bilinçli olarak gizlemeğe çalışırdı. Gelgelelim, valinin böyle sert bir çıkış yapması, onun durgunluğunu, bilinçli ölçülülüğünü darmadağın etmişti:

«Vali beyefendi, diye bağırdı, zatıalinizin elinden çıkmış olan yıkım kararı biz gecekondu sahiplerini perperişan etti. Elindeki, avucundaki en son değerli eşyasını satıp savarak başını sokacak birer göz kulübecik yapmış olan temsilcisi olduğumuz yurttaş yığınları, bugün sonsuz bir üzüntü içinde kıvranıyor. Sizi gecekonducuların babası olarak bildiğimizden...»

Bu son sözü işiten vali, iki kolunu birden havaya fırlattı:

«Hanım, hanım, diye haykırdı, sözlerine dikkat et. Ben gecekonducuların babası değilim. Devlet ve hükümet büyükleri de sanacak ki gecekonduları ben yaptırıyorum.»

Salise de sözünü bağırarak sürdürdü:

«Sizi burda başlıca büyüğümüz olarak bildiğimizden evlerimize şefaatta bulunmanız için size başvurmayı düşündük. Şu sırada derdimizi Allahla sizden başka kimse dinleyemez. Binlerce gecekondu 1950'den sonra yapıldı diye genel bir yıkım tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyor. Vali beyefendi, ben öğretmenim...»

Buraya dek sabırsızlık alâmetleri gösteren Gökay, «ben öğretmenim» sözü üzerine ilk kez sabırlı bir yönetici tutumu takındı, yüzünde anlayışlı bir anlam dolaşmağa başladı. Yaptığı etkiyi gören Salise, yine bağırarak söylüyordu, çünkü artık konuşur-

ken vücudu da dal dal titriyordu, sözünü sürdürdü.

«Evet, ben bir öğretmenim, sayın vali beyefendi, ne yazık şehrin içinde ufacık maaşım, kalabalık çoluk çocuğumla barınamadım. Dizlerime dek çıf kan gecekondunun çamurunu çekiyorsam bu «mecburiyet» yüzündendir.»

Salise'nin yeşil gözlerinden yaşlar boşandı, yanaklarına, çenesine, ağzına doğru akmağa başladı. Bunu gören vali, duygulandı. Zaten daha «ben öğretmenim» sözü üzerine onda bir ilgi başlamıştı. Gökay, salt politikacı değildi. O bir aydındı. Politikacılık onun erdemleri arasına nazar boncuğu gibi kattığı bir süsten başka bir şey değildi. Pek çok dünya tıp örgütlerinde daha başka enternasyonal insancıl örgütlerde üye bulunuyordu. Bir öğretmenin gecekonduların çamuruna, karına, yağmuruna, her türlü yoksulluğuna razı olduğu halde bu kahırlı yaşayış olanağından bile yoksun bırakılmaya çalışılması valiye gerçekten dokunmuştu. Salise, hiç istemediği halde gözlerinden fışkıran yaşların vali üzerindeki etkisini görünce olumlu bir sonuç alınabileceği üstüne umutlara kapılarak daha coşkun bir sesle konuşmasını şöyle sürdürdü:

«Vali beyefendi, evlerimizin 1950'den sonra yapıldığını gösteren jandarma raporları, baştan başa yanlıştır. Bizim evlerimizin bugün yıkımını gerektiren nedenler de bu tutanaklardır. Jandarma, cahil olduğundan işi pek derinlemesine incelemeden tutanaklar tutmakta, bölgeye terör saçmaktadır. Örneğin, yapılmış olan evimizin çevresi, kapısı ya da herhangi bir yanıyla uğraştığımızda bunu gören bir jandarma eri, hemen evi yeni yaptınız diye tutanak tutmaktadır. Evimizin önünü çamurdan kurtarmak için oraya bir kaç taş döşeyip keserle pekiştirmeğe çalışan kocamın karşısına bir polis dikilip tutanak tutmakta, bizim itirazımız üzerine me-

mur bey daha ileri giderek evi yeni yaptığımız üstüne bir şeyler düzenleyerek en aşağı bizi cezaya çarptırmak istemektedir.

«Bu gecekonduların içinde binlerce kundak çocuğu, okul çocuğu, işçi çocuklar, yoksul kadın, erkek var. Köyündeki bütün varını, yoğunu satmış köylü kardeşler fabrikalara gerekli işçi yığınları arasında yer almak üzere şehirlere koşarken başını sokacak biricik barınak olarak bu gecekonduları bulmuş. Bunları onların başının üzerinden çekip almaya baba yüreğiniz razı olacak mı? Gerçi, bugün ortada bir kanun var ama, bu gecekondu işi yalnız sizin dudaklarınızın arasından çıkacak bir çift güzel, olumlu söze bakıyor. Bu işe bir formül bulmak sizin elinizdedir, aziz büyüğümüz.»

«Hanım, bu ülkenin kanunları var. Biz valiler, ancak bunları uygulamakla yükümlüyüz. Kendi başımıza buyruk işler göremeyiz. Kanun, gecekonduların yıktırılmasını buyuruyorsa bir emir kulu olan ben, hangi yetkiyle buna karşı durabilirim?»

Bu sırada alacalı bulacalı kadın kalabalığından mırıltılar işitildi. Şahika, kendisini çevreleyen bir grupun ortasında ayaklanan bir ses bağırdı:

«Ama DP oylarımızı toplarken hiç bir gecekonduyu yıktırmayacağız, diyordu. Ne haber?»

Vali, bu hırçın sese içerledi:

«Kim söyledi bunu?» diye gürledi.

Şahika, biraz korkmakla birlikte kütle psikolojisinden yararlanarak yüreklendi. Öne fırladı, deminki hırçın sesle:

«Ben, söyledim» diye bağırdı.

«Şimdi, zabıt tutturur, seni mahkemeye verir, hapse attırırım, kadın!»

Vali, bunu söylerken, salt halka sunulan reçeteden bir formül kullandığını biliyordu. Halk, hükümetin çıkardığı yüksek sesten her zaman korkmaz mıydı? Ne var ki kimi zaman, bıçak kemiğe

dayanınca halkın da kafasının tasının attığı olurdu. Şahika da bu sırada bu sulardaydı:

«Her hakkını arayanı zaten daha önce de hapse attırıyorlardı. Demek, siz de onlardansınız? Demek, hiç bir şey değişmemiş bu memlekette? Bir de her Allah'ın günü ayağımıza gelip: Hiç bir gecekondu yıkılmayacaktır, bundan sonra Türkiye'de zalimler bürokratlar değil, halk saltanatı sürecektir, diyorlardı.»

«Senin gecekondun da yıkılıyor mu?»

«Elbette yıkılıyor.»

«Senin gecekondun ne zaman yapıldı peki?»

«1950'den önce.»

Şahika, bu yalanı bilerek kıvırmıştı. Deminden beri Salise'nin anlattıklarının etkisi altında olan vali, yıkılacak gecekonduların yıkımını durdurmak bunlar üstüne yeniden tutanak tutturmak, hangisinin 50'den önce ya da sonra yapıldığının saptanmasını sağlamak, böylece de pek çok gecekondunun yıkımdan kurtulabilme belkisini hazırlamak üzere içinden bir karara varmıştı. Onlara bu kerte bir olanak sağlanınca halk bundan bir kurtuluş yolu çıkarabilecek güçteydi. Şu dar vakitte de halk ancak böyle bir soluk alma olanağı sağlayabiliyordu. Vali, yanındaki bir iki kişiyi kadınların işitebileceği biçimde şunları buyurdu:

«Hemen Yeşilköy Bucak müdürü Nurettin Beye bildirin. Yıkım durdurulsun. Bütün gecekondular üstüne hangisi 1950'den önce hangisi sonra yapılmış, birer tutanak tutulup mahkemeye verilsin.»

Bu, bugüne dek yapılmış olan bütün gecekonduları kara kaplı kitaba uydurarak kurtarmağa çalışmaktan başka bir şey değildi. Halk, bir kez daha ufak memurlarla karşı karşıya kalacak, hükümet, kanun maddeleri bir kez daha yenik düşecekti.

Salise, otomobile binmek üzere olan valiye:

«Pek Sayın Vali Beyefendi, dedi, bütün arka-

daşlarım ve bütün gecekonducular adına size çok teşekkür eder, minnetlerimizi sunarım. Rahatsız ettiğimiz için de affınızı dileriz.»

Vali, otomobile binince şoför, gaza bastı. Otomobil, küçük asfalt yoldan yağ gibi kayarak Florya'ya doğru uzaklaştı.

Salise, yıkımı durdurmak üzere bucak müdürüne telefon eden bir iki memurla polise de teşekkür ederek ellerini sıkıp arkadaşlarının yanına döndü. Aşağı doğru yürürken:

«Arkadaşlar, dedi, tutanak tutmağa gelecek memurlara evlerimizi hep 1950'den önce yaptırdığımızı söyleyerek birbirimizi de tanık göstereceğiz. Biliyorsunuz, şıracının tanığı bozacıdır derler.» Hepsi keyifli keyifli güldü.

SEKİZ

Başlarında Salise ile Şahika'nın bulunduğu kadın topluluğu, evlerine dönerken sanki kuş olup uçmak istiyordu. Hepsinin yüreği kafesteki tutsak kuşlar gibi çırpınıp duruyordu. Acaba valinin, yıkıma giden bucak müdürüne verdiği yıkımı durdurma buyruğu, vaktinde yetişmiş miydi? Ya bucak müdürü daha önce davranıp da bütün evleri yerle bir etmişse... Bu olasılık, yüreklerini demir bir mengenede sıkıyordu. Güzün, inatçı yağmurlariyle insanoğluna başını sokacak bir dam altı, bütün böceklerle ufak hayvanlara sığınacak kuru bir delik arattığı günlerde evsiz barksız mı kalacaklardı? Hepsi de kentin evlerinde ufacık gelirlerine göre bir ya da birkaç odacık bulamadığından bu dağ başındaki çerden çöpten kulübeciklere sığınmamış mıydı?

Evlerine yaklaştıklarında sokaklarda bir olağanüstülük gördüler. Onların valiye gittiğini bilen çoluk çocuk:

«Koşun, evleriniz yıkılıyor» diye kötü haberi verince bütün kadınlar, yürekleri ağızlarına gelircesine koşmağa başladı. Yüreği tıkanan bir kaçı yolun kenarına çöküp kaldı. Evlerinin bulunduğu yere vardıklarında bir ana baba günüyle karşılaştılar. Kalabalık bir jandarma kordonuyla kuşatılan yıkım bölgesinin içinde bir cayırtıdır gidiyordu. Kalabalık belediye işçileri, ellerinde kazmalar, keserler, baltalarla kontrplakları, kadronları birbirinden ayırırken zavallı yoksul malzemeler, sanki ayrılmamak için hıçkırır gibi büyük bir cayırtı koparıyor, çiviler, saplandıkları gerekli noktalardan hoyratça sökülmeğe çalışılırken tiz, ayaklanıcı sesler çıkarıyor, sanki bu belâlı yıkıma karşı durmağa çalışıyordu. Kulübelerden bir çoğunun damlarına tünemiş, kazmalı, keserli işçiler, avuç - avuç yoksul parasıyla alınmış katranlı muşambaları, kontrplakları yırtarak söküp aşağı atıyor, havaya bir toz bulutu yükseliyordu. Yaşlı kadınlar, ağlıyor, genç kadınlar, daha yüreklice hükümetten yakınarak bağrışıp çağrışıyorlardı. Nahiye müdürü, bu sırada jeepinin yanında uzun boyuyla dikiliyor, yanındaki jandarma komutanı ve bir kaç sivil memurla konuşuyordu. Valinin yanından dönmüş olan kadın kalabalığı, bu görünüşle karşılaşınca çılgın gibi dağılarak yıkılmakta olan evlerine ya da yıkıntısına doğru atıldılar. Jandarmalar, süngüye davranarak bunları geriye sürdüler. Yalnız, Sevda, çevik bir yaban keçisi gibi jandarmaların çemberini yararak evine doğru atıldı. Elindeki kazmayla çardağın kadronlarını kırıp parçalamağa çalışan bir işçinin elinden kazmayı aldığı gibi çevresinde döndürerek onu kovalamava basladı. İscivi kurtarmak için yerlerini bırakan jandarmaların yokluğundan yarar-

lanan bütün kadınlar, erkekler, ellerine geçirdikleri yıkıntı kadronlariyle yıkıcı işçileri önlerine katıp kovaladılar. Kovalayanlarla kaçanların, ortalığı yatıştırmağa çalışan jandarmaların gürültüsü ayyuka yükseliyordu. Bu sırada Salise, jeepin yanında, kontrolü elden kaçırdığından dolayı sinirden tir tir titreyen bucak müdürüne yaklaşarak:

«Merhaba, müdür bey» dedi.

Müdür, onu tanımıyordu.

«Ne istiyorsun?» diye sertçe sordu.

«Müdür bey, yıkımı hemen durdurunuz. Çünkü, şu anda biz validen geliyoruz. Yeşilköy'e, sizin makamınıza, yarım saat önce telefon ettirdi.»

«Bana kimse haber getirmedi.»

«Nerdeyse sizi gelilp bulurlar. Hiç olmazsa yıkıcılara emir buyurun da daha çok zarar vermesinler. Vali beyin buyruğuna göre evlerin yıkımı durdurulacak. Bütün evler üstüne tutanak tutulacak, hangisi 1950'den önce ya da sonra yapıldı anlaşılacak.»

Bunun üzerine bucak müdürü, yanındaki uzatmalı jandarma onbaşısına:

«Derhal, yıkım durdurulsun, İsmail onbaşı!» dedi.

İsmail onbaşı, ortalığı çın çın öttüren düdüğünü çalarak jandarmaları çağırdı:

«Yıkım durdurulacak. Uzaklaştırın evlerden yıkıcıları» diye bağırdı. Biraz sonra bütün yıkıcılar jeepin arkasında duran otomobile dolarak yeni bir buyruk beklediler. Bu sırada soluk soluğa koşarak gelen bir jandarma eri, valinin yazılı buyruğunu getirdi. O zaman, bucak müdürü, bayağı üzüldü:

«Tüh, tüh, tüh, yazık oldu, dedi. Şu buyruk bir saat önce verilseydi ya!»

Böyle söyleyerek yere serilmiş kontrplak, kadron, muşamba kadavralarının yığınlarına, bunların başında ağlaşıp dövünen kadınlara doğru ilerledi:

«Aziz yurttaşlarım, diye bağırdı, biz, emir kuluyuz. Bir saat önce bize yık dediler, yıktık. Bir saat sonra da yıkma dediler yıkmayı durdurduk. Öyle belâlı bir görev ki bu. Çok üzgünüm. Yine yavaş yavaş yıkılanları onarın. Yalnız, valinin şu sırada verdiği buyruğa göre yıkılan yıkılmayan bütün gecekondular için yeniden tutanak tutacağız. Gecekonduların 1950'den önce mi, sonra mı yapılmış olduğunu saptayacağız. Bugün vali beyefendiye giden hanımlar topluluğu, evlerinin 1950'den önce yapıldığını öne sürmüş. Vali bey de yıkımın durdurularak bunların yeniden saptanmasını istemiş. Şimdi, sırayla evlerinizi dolaşıp, yazmağa başlayacağız. Herkes komşularını tanık gösterip evinin 50'den önce yapıldığını göstercbilmelidir.»

Bucak müdürü, kendi bölgesinde bir yangın gibi genişleyen gecekondu yapımiyle, bunun getirdiği türlü dertlerle başı belâda olan iyi bir adamdı. Halka karşı olmanın derin acısını içinde gizlice taşıyarak durmadan gecekondu yıktırmak zorunda kalıyordu. Gecekondu halkı, başı dara gelince bütün küçük memurlara vermeğe çalıştıkları gibi ona da kaç kez rüşvet vermek istemişlerdi. O, halkın bu huyunu iyi biliyordu. Halkın elinde silâh olarak bir rüşvet, bir de gözyaşı vardı. Ne yazık ki en az iş gören silâh, gözyaşıydı. Hele kanunun kara kaplı kitabı, gözyaşından hiç anlamıyordu. Yalnız, bugün, kadınların, özellikle güzel, gösterişli anlatım gücüyle gereçlenmiş olan Salise'nin yeşil gözlerinden dökülen gözyaşlariyle dudaklarından dökülen ateşli, dokunaklı, inandırıcı sözler, katında rüşvetin sökmediği yüksek bir memura, İstanbul Valisine büyüleyici, kurtarıcı bir etki yapmıştı. Bucak Müdürü, Valinin bu zavallı halka vermiş olduğu son fırsatın değerini bilerek yıkılan, yıkılmayan evleri

dolaşarak birer birer, bunların ne zaman yapıldığına ilişkin tutanakları tutmak üzere paçaları sıvamakta ivedi davrandı. İlkin yıkıcıları taşıyan kamyonun biraz ötesinde zavallı bir yıkıntı halinde yürek parçalayan Gülizar ninenin gecekondusuna uğradılar. Sırtında şimdi bile Anadolu köylüsünün yırtmaçlı eteklerini, başörtülerini taşıyan, yalnız ayaklarına çarık yerine bir çift ayakkabı biçimi lastik geçirmiş olan yaşlı kadın, parça parça yere indirilen evinin yıkıntısına karşı çömelmiş hıçkırarak ağlıyordu. Geliniyle küçük torunları da onun dizi dibinde büzülmüş, avcıdan ürkmüş keklik yavrularına benziyordu. Bucak Müdürü, oraya yönelince bütün gecekonducular da bir halka çevirerek onun ardından gittiler. Yüzlerce kişiyle birlikte Bucak Müdürünün de oraya geldiğini ayırt eden Gülizar nine, hiç birinin yüzüne bakmadan bir saattan beridir edip durduğu beddualarına yine başladı:

«Yoksulun damını başına yıkanların elleri kurusun. Onların da evlerini Tanrım tez günde, tez zamanda başlarına yıksın. Ne ayırtısı var sanki? Vaktiyle Yunan gâvuru da bunların yaptığını yaptıydı. Taş üstünde taş komadıydı. Bu vatan için verdiğim kocamın, yiğit kardeşlerimin, üç oğlumun elleri yarın bizim damlarımızı yıkanların yakasına yapışacak. Hüseyin, Hasan, Osman, Bekir, İsmail, Ahmet, ded'ğime kulak veriyonuz mu cennetten? Bu hayınlar, yarın gelir de cennetin kapısını çalarlarsa sopalarla kovalayın onları. Ayak bastırmayın bu irezilleri cennet kırlarına. Sizin sağ kalmış bir avuç dölünüze burda ettiklerini görün de ondan kelli yapacağınızı siz düşünün varın. Kurban olduğum büyük Allahıma yalvarın da bu namussuzların belâsını bizden bin kat daha fazlasiyle versin.»

Bucak Müdürü, kadıncağızın yaşlılığına vererek sabırla dinledikten sonra şöyle ünledi:

«Nine, bana kulak ver. Vali beyin buyruğuyla

evini yıktırmak zorunda kaldım. Şimdi de yine Vali beyin buyruğu var: Evleriniz için yeniden tutanak tutulacak. Söyle, bu evi ne zaman yaptın, Menderes zamanında mı, İnönü zamanında mı?»

Gülizar nine, çömeldiği yerde öne arkaya sallanıyor, dudakları kıpır kıpır kıpırdıyordu. Ahmet usta, halkın önüne çıkarak tanıklık etti:

«Ben, onun yerine söyleyeyim, beyefendi. Bu yıkılan ev, seçimlerden önce yapılmıştı. Ben yapmıştım, ondan, iyi biliyorum.»

Bu söz üzerine İsmail onbaşı, şaşkın şaşkın Ahmet ustanın yüzüne baktı: «Yahu, sen daha dün geldin buraya. Senin gecekondun yapılalı da şunun şurasında, ancak birkaç ay oluyor. Nasıl olur da Gülizar ninenin evini 1950'den önce yapmış olursun?» der gibiydi. Bu sırada Ahmet ustanın doğru yol üzerinde olduğunu anlayan eski, yeni konducular hep bir ağızdan:

«Evet, evet, evet, Gülizar ninenin evi seçimlerden önce yapıldı. Allah için tanık oluruz» diye bağırdılar.

Bucak Müdürünün istediği buydu. Hemen onbaşıyla yanındaki kâtibe:

«Yazın, dedi. Gülizar kadının gecekondusu seçimden önce yapılmış, yanlışlıkla yıktırılmıştır. Tanıkların adlarını da yazmayı unutmayın.»

Birkaç yalancı tanık, yaşlı kadının evini kurtarmak üzere kendini yazdırdı. Ahmet usta:

«Gülizar bacım, dedi, bu gece yağmur yağabilir. Perişan olursunuz çoluk çocuk. Davranın da sağlam kalmış kontrplaklarla kadronlardan size çabucak bir sığınak yapayım. Geceyi altında geçirirsiniz. Sonra, yavaş yavaş yine eski haline koruz.»

Bucak müdürü, jandarmalar, halk, bir başka yıkık gecekondu üstüne tutanağa gitmişti. Ahmet usta, hemen elindeki keserle kadronları dikti. Evlerine dokunulmayan eski gecekonducular dan kadın-

larla erkekler, Ahmet ustaya yardıma koştular. Eli keser tutan birkaç erkeğin katılmasiyle tek gözlü bir gecekondu kuruluverdi. Ancak, damın muşambaları paramparça olduğundan yenisini almaktan başka çare kalmıyordu.

Gülizar nine, Ahmet ustanın eline sarılarak öpmeğe çalıştı:

«Aman, ne yapıyorsun, Gülizar bacım? Asıl, eli öpülesi kadın sensin. Bu yurda nice şehitler vermişsin. Sana bir gecekondu değil, bir konak yapmak gerekirdi.»

Komşu kadınların da arı gibi çalışmasiyle Gülizar ninenin eşyası da yerleştirildi. Gökyüzünde kalın, kirli yorganlara benzeyen yağmur bulutları toplanıyor, Marmara'nın külrengi ufuklarında güneşin eğri ışınları altın oklar gibi yere saplanıyordu. Ahmet ustanın bütün korkusu, yıkılan gecekondulann kalıntılarından birer geçici sığınak yapıp sahiplerini içine yerleştirmeden yağmurun başlamasıydı. Bu gece, yıkılan gecekondular, eski durumuna getirilemezse de hiç olmazsa yağmurdan korunacak birer salaş yapılarak zavallı halk, bunlarda barındırılabilirdi. Ahmet usta, kendisine yardıma koşan eli keser tutanlarla birlikte yıkılan gecekonduların harabeleri üzerine birer salaş yapma işine girişince elleri böğründe kalan halk, buna çok sevindi. Birkaç kontrplak, birkaç kadron, birkaç çiviyle yapılan salaşlar, yine dışarı atılan pılı pırtıyla, kapkacakla doluyor, birer eve benziyordu. Ahmet usta, kan ter içinde çalışıyor, onun baş olduğu yardım ekipine keserini, testeresini alan daha başkaları da katılıyordu.

İmdat ekipi, böyle didinip dururken Bucak Müdürü de tutanakları tutmayı sürdürüyordu. Kontrplaklara, kadronlara inen keser, çekiç seslerinin çokluğu bölgede sıtmalı bir inşaat kampanyası açıl-

mış sanısını veriyordu. İlk kez, hükümetin memurları karşısında bir sıra gecekondu yapılıyordu.

Bir ara, kana tere batmış, gövdesinden yukarısı çıplak çalışıp duran Ahmet ustanın gözü Sevda'ya ilişti:

«Neden geldin?»

«Sıra bizim evlere geldi. Şimdi bizim ev yazılıyor, hadi gel.»

Ahmet usta, fanilâsını sırtına geçirerek yürüdü. Bucak Müdürüyle jandarmalar, halk kalabalığı Mükerrem'in evinin önündeydi. Onun evinin burnu bile kanamamıştı. Bu, ona sıra gelmediğindendi. Sahika, bebeğini geniş göğsüne bastırmış, iri, ateşli gözleriyle Bucak Müdürüne bakıyordu. Bu sırada Mükerrem yetişti:

«Beyefendi, inşallah yıkınağa gelmediniz.»

«Yok, Mükerrem, yalnız tutanak tutacağız. Belki evleriniz mahkemeye gidecek. Ama, korkmayın. Evlerin mahkemeye gitmesi hayırlıdır. Size bir savunma hakkı tanınacak demektir. Siz de evinizi 1950'den yani seçimden önce yaptınız, değil mi? Bunu tutanağa geçirmek zorundayız da.»

Mükerrem, durumu iyi bilmediğinden kekeledi:

«Evet... 50'den önce. Öyle değil mi, Şahika?»

Ahmet usta, hemen, Mükerrem'in şaşkınlığına yardıma koştu:

«Evet, müdür bey, şu bizim kulübecikle Mükerrem beyin evi de seçimden önce yapıldı.»

Tutanak yazılmak üzereydi ki biraz ötedeki evinin yıkıntıları arasında, iki küçük kızının ortasında dikilen uzun boylu, sarışın, bir Rumeli güzeli olan Cevriye, hırçın bir sesle çevreyi çın çın öttürürcesine bağırdı:

«Onların evi elbette yıkılmaz, çünkü tanışıyorsunuz. Hangi seçimden önce? O gecekondu, daha birkaç ay önce yapıldı.»

Bucak Müdürü, gözleriyle halktan yardım aradı. Birçok erkek kadın birden bağrıştı:

«Yalan Müdür bey, doğru değil. Seçimden önce yapıldı bu ev. 1950'den önce.»

Bu kalabalık tanıkların doğrulaması üzerine Mükerrem'in evi de seçimlerden önce yapılmış olanlar listesinde yer aldı. Ahmet ustanın, Hacı'nın gecekondusu da yazılıp bittiğinde akşamkaranlığı basmak üzereydi. Bucak Müdürü, takım taklavatını toplayarak jeep'ine bindi, uzaklaştı. Sevda, Ahmet ustayı kolundan çekerek:

«Baksana yağmur geliyor, diye yakındı, şu heriflerin yıktığı duvarı onarmayacak mısın?»

Ahme tusta:

«Yavrum, şükret ki bizim evler kıyıda kenarda olduğundan yıkımlarına sıra gelmedi. Bir duvarın yokluğu hiçbir şey değil. Baksana, millet, zelzele felâketine uğramış gibi yıkıntılar arasında perperişan, şaşkın, Allahtan yardım bekliyor. Oysa Allah, birkaç saata kalmaz bu zavallılara bir sellice yağmur gönderecek ki bin kez daha perişan olacaklar.»

«Sen, şu bizim duvarı çak hele. Yine yardıma koşarsın.»

Ahmet usta, kazmayla kırılıp darmadağın edilen kontrplakları, kadron çita parçalariyle yine birbirine ekleyerek deliği deşiği kapadı. Sonra, yine yardım ekibinin başında birkaç salaş daha yaptı. Sahiplerine de:

«Bunlar ev değildir, salaştır, bu gece yağmurda kalmamanız içindir. Yarından sonra yavaş yavaş yaptırırsınız. Yağmur geliyor. Hazırlıklı olun.» diyordu.

Ne yazık ki bütün damların muşambaları yırtıldığından damlar, yağacak yağmurun türüne göre yüzde yüz garantili değildi. Ahmet ustanın ekipinde Hacı ile Mükerrem de vardı. Becerikli bir genç olan Mükerrem, çevreden daha birçok kişi toplamış onlara yol göstererek habire çalışıyordu. Müker-

rem'lerin büyük lüks lâmbası, çok işe yaramıştı. Yeryüzüyle gökyüzünün ortaklaşa kustuğu karanlığa meydan okuyan lüks, ustaların çok işine yarıyordu.

Vakit yatsıyı geçiyordu ki batıdan serin bir rüzgâr esmeğe başladı. Gittikçe güçlendi. Kontrplakların duvarlara, damlara çakılmasını önlüyor, gittikçe güçlü bir fırtına olacağını belli ediyordu. O zaman, Ahmet usta, on beş - yirmi kişilik işçi, usta topluluğuna:

«Arkadaşlar, dedi, artık bu salaşları da dikemiyeceğiz. Fırtınayla birlikte büyük bir sağnak da geliyor. Geri kalan evleri, birer kocaman semer gibi yapalım. Halk, altına sığınıp uzanabilir, kendisini, eşyasını ıslanmaktan kurtarır hiç olmazsa.»

Yapacağı işi tanımladı. Bir gecekondu yıkıntısından sağlam kalmış kontrplak duvarlardan ikisini karşılıklı birbirinin üzerine devirerek bir sivri çatı meydana getirdiler. İçeri yanlardan su girmemesi için çevresinde ufak hendekler kazdılar. Çatının sivri yerini boydan boya muşamba parçalariyle kapladılar. Gecekondu ailesi, kilimlerini içeri sererek yağmurdan zarar görecek eşyalarını içeri aldılar. İki yandaki delikten birini de kapayarak yalnız bir deliği kapı olarak bıraktılar. Ahmet usta:

«Bu, ötekilerden daha iyi dayanacak yağmurla fırtınaya» dedi. Öteki yıkıntıları da bu biçimde birer barınak yapmak için ölesiye çalışıyorlardı.

Gökyüzü zifir gibi karanlıktı. Marmara'nın ufuklarında fluoresant lâmbalarının ışıklarını andıran şimşekler, kılıç oyunları oynayarak yavaş yavaş yaklaşıyordu. Rüzgâr her dakika biraz daha serinliyor, biraz daha güçleniyor, şiddetleniyordu. Sonra, birdenbire kurşun gibi damlalar yeri dövmeğe başladı. Ahmet ustanın ekipi, bütün gücüyle çalışmalarını sürdürüyordu. Yeni tip gecekondula-

rı sıralarken fırtınanın uçurmağa çalıştığı kontrplakları kurtarmak için uçlarından asılan kadınlar, çocuklar, erkekler de çamurlar içinde sürüklenmekten kurtulamıyorlardı. Bebekler, bu korkunç havanın etkisiyle alabildiğine ağlıyordu. Kundakları içinde, annelerinin unuttuğu yavrular ayaklar altında, çamurlar içinde yuvarlanıyor, karanlıkta üzerlerine basılınca korkudan ölüm çığlığı atıyorlardı. Ahmet ustanın gemici fenerinin ışığı, yağmurun altında dev gibi gövdeler yansıtıyordu.

Sağnak, gittikçe tufan halini aldı. **Kapkara** sağnak bulutları, yerinden kopmuş dağlar gibi gecekonducuların üzerine doğru yaklaştıkça yağmur daha da şiddetleniyor, semer biçimi yerleştirilmis kontrplaklara makinalı tüfek mermileri gibi çarparak insana umutsuzluk aşılayan bir gürültü çıkarıyordu. Ahmet ustayla ekipi, son semer biçimi sığınağı da yaptıktan sonra keserivle gemici fenerini alıp kulübesine kaçtı. Kapıyı çaldı:

«Aç, benim Sevda» dive bağırdı. Bu sırada hemen başının üstünde çakan korkunç parlaklıkla mavimtrak bir şimşek, gecekondu yıkım bölgesinin zavallılığını baştan başa aydınlattı. Fırtına, bir yere çakılamayan kontrplakları, türlü eşyaları, kapkacağı büyük bir cayırtı, tangırtı tungurtuyla almış kuzeye doğru sürüklüyor, bunları yakalamak için arkalarından doğaya meydan okuyan kadınlar, erkekler boşuna koşuyordu. Gümüş rengi sular, derecikler yaratıyor, semer sığınakların ardındaki daracık hendeklerden tasarak bayırdan aşağı çağıltılarla akıp gidiyordu. Bu sırada, büyük bir fırtına dalgası, başının üstündeki çardağı çatırtılarla söküp evin üstüne devirdi. Ahmet ustanın, buna aldırış edecek hali yoktu. Sağnak, fırtına, sırtını düşmanca döğüyordu. Sevda, kapıyı açtığında bir devin şaplağıyle itilmiş gibi evin içine sürüklendi. Kapıyı kapayabilmek için sürüklendi. Kapıyı kapayabilmek

için ikisi birden dayanmak zorunda kaldı. Kapı açıldığında duvardaki gaz lâmbası söndüğünden Ahmet usta, gemici fenerini duvara astı. Ev, her yanından sarsılıyor, çiviler yerlerinden çıkmamak için dayanıyor, gıcırdıyordu. Birleşerek yumruklaşmış damlalar, evin ön yüzüyle damında trampet çalıyordu. Evin üstüne devrilen çardak, son çivilerinden de kurtularak havalanıp uçtu. Uçarken de muşambaların bir bölüğünü yırtarak alıp götürdü. Ahmet usta:

«Gördün mü çardağın namussuzluğunu? dedi. Muşambayı da parçaladı.»

Baktılar: Hemen yırtılan yerden sel gibi su akmağa başladı. O yandaki ıslanacak eşyayı çabucak kaldırdılar. İyi ki yatağın bulunduğu yer güvendeydi. Sevda, tepeden tırnağa sırılsıklam olan kocasının sırtını yoklayarak:

«Aman, Ahmet, hasta olacaksın, çıkar sırtını değiştirelim.» dedi. Hemen tahta bir bavuldan bir donla keten bir frenk gömleği çıkarıp verdi.

Korkunç gök gürültüleri, bütün bu felâketli gecenin üstüne tuz biber ekiyordu. Göğün her gürleyişinde Sevda bir kez büzülüyor, Ahmet ustaya sokuluyor, onun koltuğunun altına sığınıyordu. Bu sırada kıyasıya bir şimşek çaktı. Himalaya dağları temelinden yıkılmışçasına bir gök gürledi. Çiğ ışıklı şimşek, kontrplak duvarları hiçe sayarak odaya doldu. Gecekondu, temellerinden sarsıldı. Öfkeli bir insan gibi hop oturup hop kalktı. Dışardan çığlıklar geldi. Sevda:

«Herhalde komşulardan birini yıldırım çarptı, dedi. Eğer yıldırım düşerken sana sarılmamış olsaydım yere yuvarlanırdım.»

Ahmet usta:

«Ben de nerdeyse yere yuvarlanacaktım» dedi.

Fırtına, gökten inen su yığınlarını ıslanmış çarşaflar gibi hırsla gecekonduya çarpıyordu. Dışar

dan hâlâ ağlayışlar, bağrışmalar, çağrışmalar geli yordu. Ahmet usta, birbiri ardı sıra çakıp duran şimşeklerin mavimtrak çiğ ışığında Sevda'nın yüzüne sinmiş büyük korkuyu gördü. Yüzünün orta sına sinmiş saklanmağa çalışıyordu. Sevda:

«Herhalde komşulardan birini yıldırım çarptı» diye yineledi.

«Sen, birkaç dakika yalnız durabilir misin, ben gidip komşuları bir yoklayayım? Belki yardım isteyenler olur.»

«Git, ama, çabuk gel.»

Ahmet usta, ayı postuna sarınarak gemici fenerini aldı. Kapıyı aralayınca fırtına, kudurmuş, kanatlanmış sularla yüzüne çarptı, içeri saldırdı.

«Çabuk, kapıyı sürmele, Sevda.»

Sevda, kapıyı güç belâ sürmelerken Ahmet usta, şimşeklerin üstüste aydınlattığı gecenin içine daldı. Fırtınayla yağmur, onu kucakladığı gibi kuzeye doğru fırlattı. Ahmet usta, iri ağır gövdesini, doğanın bu kudurgan gücü önünde yine de boş bir çuval gibi güçsüz duydu. Fırtına, onu kaptığı gibi kendi kulübesine çarptı.

«Korkma, Sevda benim, fırtına çok güçlü beni tuttuğu gibi duvara çarptı.» Fırtına gecenin içinde kontrplaklar, tenekeler, kalaslar, ıslanmış muşambalar yuvarlıyor, bunların gürültüsünü de denizden getirdiği uğultuya, ağaçlıklarda, telgraf, telefon tellerinde, otlarda, çalılıklarda çıkardığı seslere katarak kuduz bir tufan senfonisi yaratıyor, bu müziğin dev bir ulumayı andıran genel yuvarlanışı üzerine gök gürültülerinin zincirleme homurtuları dev bir davul vuruşu gibi iniyordu. Ahmet usta, bir eliyle ayı postuna sımsıkı sarınarak bir eliyle de fırtınanın söndürmeğe çalıştığı feneri tutuyordu. Fırtınanın durmadan altüst ettiği fenerin sarı ışıkları, şimşeklerin çiğ ışıklarından fırsat buldukça çevreye devleşmiş, oynak gölgeler salıyor, Ahmet ustanın

iri gövdesi, bu aydınlığın ortasında bir minare gibi uzuyordu.

Mükerrem'lerin evinden çocuk, kadın ağlayışları geliyordu. Kapıya yaklaşıp kulak verdi. Sonra:

«Mükerrem bey, ben Ahmet usta. Ne var ne yok, bir zarar mı var?» diye sordu.

Kapı aralandı. Mükerrem'in yüzü çakan şimşeğin ışığında aydınlandı:

«Buyurun.»

Ahmet usta, girdi. Gözüne ilk çarpan görünüş acıklıydı. Fırtına, damın bir bölüğünü uçurmuştu. Ordan evin içine fırtınayla sağnak elele saldırıyor, bunlara şimşekler yol gösteriyordu. Şahika, onun on dört yaşındaki güzel, esmer kız kardeşi Melike, Şahika'nın altı yaşındaki büyük oğluyla altı aylık küçük oğlu büzülüp sağ köşedeki karyolanın üstünde birbirine sokulmuş, büyümüş gözlerle yeni gelene bakıyorlardı. Şahika, ak güzelliğini saklayan ak geceliğinin üzerine kocasının ceketini almış ağlıyordu.

Ahmet usta, sormadan Mükerrem anlattı:

«Hepimiz yatıyorduk, birdenbire büyük bir fırtına dalgası çarpıp bizim damın yarısını aldı götürdü. Gaz lâmbası söndü. Karanlıkta korkuyla yerimizden fırladık. Gecekondu uçuyor sandık. Bu şaşkınlık içinde ne yapacağımızı bilmeden dikilip durduğumuz sırada gök gürledi. Bizim Şahika'yla Melilke'yi tuttuğu gibi birbirine vurdu, sonra yere çarptı. Bir süre ben de evimize yıldırım düştü sandım. Elimle yokladım, baktım yoklar. Bu sırada çakan bir şimşek, ikisinin de yerde uzanıp yatmakta olduğunu gösterdi.

«Şahika!» diye seslendim.

«Beni yıldırım çarptı» diye ses verdi.

İstemeyerek güldüm.

«Kız, hiç seni yıldırım vursaydı benimle böyle konuşabilir miydin?»

«Bilmem, bir ara dilim tutuldu, vücudum uyuştu.»

Tutup onu kaldırdım. Bu sefer de Melike yerde uzanmış sessiz yatıyordu. Şimşeklerin aydınlığında onu da tutup kaldırdım. O da yıldırımın, kendi üzerine düştüğünü sanıyordu.

«Bir şeyin var mı?» diye sordum.

«Ellerim, ayaklarım uyuştu, ayakta duramıyorum» dedi. Her ikisini de bizim yatağa yerleştirdim. Bu sırada da siz geldiniz.»

Şahika, yatağa girdiği sırada boşanmış, ağlamağa başlamıştı. Şimdi de kesik kesik ağlıyor, her iki yanındaki çocuklarını da kollarıyla sımsıkı sarıyordu. Ahmet ustanın gözleri damın uçan yanındaydı. Fırtına, burdan içeri dolarak damın geri kalan bölüğünü de kaldırıp götürmek istercesine yükleniyor, abanıyor, çivileri yavaş yavaş yerinden sökmeğe çalışıyordu. Bu sırada sökülüp arkaya devrilmiş kadronlarla tahtalar, evin böğrünü gürültüyle döğüp duruyordu.

«Mükerrem bey, fırtına bu şiddetiyle sürerse yarım saate kalmaz sizin bütün çatıyı alıp götürebilir» demeğe kalmadı. Korkunç, ilk çağın dev kuşlarından biri gibi odaya dolan fırtınanın güçlü bir dalgası, damı havalandırma işine girişti. Çiviler, çığlıklar atarak saplandıkları kadronları bıraktı. Bunu gören Ahmet usta, sıçrayıp ortadaki kalın kirişe asıldı. Fırtına, çatıyla birlikte onu havaya kaldırdıysa da söktüremedi. Mükerrem, onun ayaklarının altına bir sandalye sürerek boşlukta sallanmasını önledi.

«Allahtan buraya gelmişsin, Ahmet usta. Yoksa bizim ev, yıldızlara yolcuydu bu gece.»

Şahika, deminkinden daha büyük bir felâketin önlendiğini görerek susmuştu. Mükerrem:

«Fırtına dininceye dek burada asılı kalamazsın, Ahmet, usta, dedi, bir yol düşünemez miyiz?»

«Kalın, sağlam bir çamaşır ipiniz var mı?»

Mükerrem, Şahika'nın gözlerine baktı. Şahika:

«Var,» dedi. Yerinden kalkarak yatağın altından bir kangal ip çıkardı.

Kalın kadrona asılı duran Ahmet usta:

«Şimdi, Mükerrem bey, dedi, şu benim asıldığım kadronla daha bir ikisini temeldeki kadronun altından geçirip bağlamak size düşüyor.»

Mükerrem, denileni kavrayarak hemen davrandı. Ana kadronla arka ana kirişi birbirine bağlayarak temel kadronun altından geçirip sıkıca düğümledi. Ahmet usta, aşağı atladı. Çatı, rüzgârın gücüyle havalanmak istediyse de ip onu çekip yerine oturttu. Ahmet usta:

«İp aşınıp kopuncaya dek fırtına da diner. Böyle büyük fırtınalar, Marmara bölgesinde öyle pek uzun sürmez. Ortalık ağarınca hemen uçan parçaları toplar yerli yerine çakarız. Şimdi müsaade ederseniz, öbür komşuları da bir dolaşayım. Belki bir işlerine yararım.» diyerek kapıya doğru yürüdü. Mükerrem'in açtığı kapıdan dışarı çıkmağa çalışırken sağnağın iri damlaları yüzünde saklıyor, fırtına onu bütün karşı durulmaz gücüyle içeriye itiyordu. Fırtınayı göğüsleyerek zor-belâ dışarı çıkınca Hacıların evine doğru sürüklendi. Kapıya varınca içerden bir sürü konuşma, bağrış, çağrış, işitti. Birkaç kişi karmakarışık konuşuyor, Hacı, bir tiyatroda tirad vapar gibi birdiziye konuşuyordu.

«Hacı» diye seslendi. Bütün içerdeki sesler kesildi. Fidan'ın sesi:

«Cocuklar, Ahmet usta geldi.» dedi.

Kapıyı Fidan açtı. Fırtına, açılan kapıyla birlikte onu geriye savurdu. Ahmet usta, içeri girerek kapıyı sürmeledi. Fenerin ışığında gördükleri ilginçti. Hacı, don gömlek odanın ortasında dikiliyor, elindeki şarap şişesini havaya kaldırmış, nutuk çekiyordu. Onun karşısında Mahinur, kocaman me-

melerini meydanda bırakan geniş gecelik entarisinin içinde Hacı'nın elindeki şarap şişesini kapmağa çalışıyor, bu sırada geniş yalpalamalar yapıyordu:

«Ver, şişeyi, Hacı, diyordu. O benim şişem. Sen kendininkini bitirdin, ver diyorum ayol.»

«Anne, sen çok sarhoşsun. Biraz daha içersen tavus kuyruğu çıkaracaksın.»

«Ulan avantacı. Sen hep benden mi geçineceksin? Ver diyorum sana şişemi.»

«Anne, alarga dur. Bu gece ben bu fırtınanın papucunu dama atmak istiyorum.»

İkisi de Ahmet ustanın içeri girdiğini gördüyse de şişenin büyüsünden kurtulup onun neden geldiğini soramamıştı. Bu sırada, yatağında iri bir zambak aklığı, güzelliğiyle büzülmüş, iri uzun, süzgün gözleriyle bir yandan onlara, bir yandan da Ahmet ustaya bakan Nergis yerinden fırladı. Memeleri, geniş geceliğinin altında titreyip yalpalanırken, Hacı'nın elindeki şişeyi çekip aldı, odanın ortasına çaldı:

«Biriniz ağbim, biriniz annemsiniz ama ikiniz de rezil insanlarsınız. Gecenin bu vaktinde elindeki fenerle belki de size yardıma gelmiş olan saygıdeğer bir insanı görmezlikten gelerek pis şişeniz için çekişip duruyorsunuz» diye bağırdı.

Yerde parçalanan şişeden bayağı bir şarabın ekşimtrak pis kokusu yükseldi. Hacı, şişenin durumunu görünce ağlamaklı oldu. Kız kardeşinin üzerine saldırdı. Annesi, Nergis'in önüne siper oldu

«Ona vuramazsın, dedi. O bu evin kraliçesi.»

Şişe elden gidince sarhoş ana oğul ayıktı. Hacı, çok tatlı bir İstanbullu, okumuş adam inceliğiyle Ahmet ustanın önünde eğildi:

«Affedersiniz Ahmet usta, Fırtınadan adamakıllı sersemlemişim. İçeri girdiğinizi görür gibi oldum. Sonra, yine unuttum. Hep bu annemin yüzünden, Biz, dışarda milletin yıkılan evlerini onaralım der-

ken o bu gece içmek üzere aldırdığımız şarap şişelerini bir bir devirmiş.»

Mahinur, iri memelerinin arasındaki bir yeri kaşıyarak Ahmet ustanın önüne geldi. Geniş vücuduyla fırtınada bir ağaç gibi sağa sola yatıyordu. Bir sarhoş ağzıyla:

«Şişeleri ben kendi paramla aldım, Ahmet usta. Siz bu zartacıya bakmayın» dedi.

Sonra oğluna döndü: Sağ elini yumruk yaparak baş, şahadet parmaklarını uç uca getirip bir delik yaparak:

«Petkan sıkıyor mu? Yarın akşam da dört şişe şarap almağa?» diye bağırdı. Hacı:

«Sen nankörsün anne, dedi. Sen ne zaman taş tuttun ki? Bu evde yıllardır yalan yanlış çalışıp sizleri besleyen benim. Yalan mı, Fidan? Sen söyle Nergis?»

Nergis hırçın bir sesle:

«Haydi anne, ağbi, hasbi geçin Allahaşkına. Misafirimizin yanında ayıp oluyor» diye bağırdı.

Nergis'in bu sözleri, kavgacıları biraz daha uyardı. Yine dönüp Ahmet ustaya baktılar. Ahmet usta, bundan yararlanarak:

«Çocuklar, dedi. Gece vakti destursuz evinize girerek sizi rahatsız ettiğimden dolayı affınızı dilerim. İçerde bağırma çağırmalar işiterek bir kazaya uğradınız sandım. Onun için kapınızı çalmak yürekliliğini gösterdim. Bu gece bildiğiniz gecelerden değil. Fırtına, sağnak, kim bilir fakir fukaraya ne oyunlar oynamıştır. Hele bizler gibi böyle çerden çöpten evlerde oturanları kasıp kavurmuştur. Fırtına bizim muşambaların yarısını aldı götürdü. Bizim odanın yarısı, şakır şakır akıyor. Mükerrem'lerin yarı çatısı uçmuş, öbür yarısı da uçup gitmekteyken iplerle yere bağlayarak kurtardık. Yardım edebilir miyim diye şöyle konu komşuyu dolaşmak istiyorum.»

Hacı:

«Ahmet usta, demin yakınlara bir yere yıldırım mı ne düştü? Hepimizi yere savurdu. Bizim Fidan, karyoladan yere düştü.» dedi.

Fidan:

«Ben de yıldırım bana düştü sandım, dedi. Yerde bir zaman kımıldamadan yattım. Sonra, ellerimi, kollarımı, bacaklarımı oynattım, baktım, sapasağlamım. Kalkıp yatağa girdim. Bu sırada yerde solumalar duydum. Acaba, Hacı ile annesini mi çarptı, diye düşünerek bir kibrit çakıp baktım. Ana oğul yerde, çamurlar içinde bir şişe şarap uğruna alt alta üst üste yuvarlanıp duruyorlar. Yıldırım kendisini yere çarptığı halde Hacı şişeyi elinden bırakmamıştı.»

Hep birden güldüler. Ahmet usta, dışarı çıkmak üzere kapıya yönelirken:

«Çok dikkatli olun, dedi. Bizim evin varlığı, şimdilik sizin evin varlığını korudu. Damının uçmasını önledi. Ama, sabaha dek neler olacağını bilemeyiz. Allah etmesin, sizin yalnız damınız değil, eviniz bile uçabilir. Tepedesiniz. Bakın, evin önünü bahçe yapmak için çokça oymuşsunuz. Hızla çarpan yağmur suları temel kadronun altını iyice oymuş. Bence tehlikedesiniz. Başka şarap şişeleriniz filân varsa sabaha saklayın. Canınızı kurtarmağa bakın. Haydi, şimdi arkamdan kapıyı kapayın. Açılan kapıdan içeri dolan fırtına çatıyı kaldırıp atabilir.»

Ahmet usta, kendini güçlükle dışarı atınca yine fırtınanın öfkesine yakalandı. Çamurlu günlerde evin yöresinde gezip dolaşmak üzere giydiği ayakkabı biçimindeki lâstikleri, killi, kireçli çamurda kaymağa, onu feneriyle birlikte fırdöndürmeğe başladı.

Semer biçiminde uzunlamasına yaptığı barınaklar, fırtınanın, sağnağın öfkesine dayanmıştı. Dayanacağa da benziyordu. Civcivlerinin üzerine

kanat germiş bir sürü kuluçka tavuğa benzeyen bu lar geliyordu. Gürültüler, çığlığa benzer konuşmalar işitildiğine göre, içerde korkulu bir durum olmadığı anlaşılıyordu. Ancak, barınakların arkalarında yağmur sularının geçip gitmesi için açılan hendekler, yukardan gelen suların getirdiği çamurla dolmak üzereydi. Böyle olunca bütün sular, içeri süzülecek, orayı barınılmaz hale getirecekti. İçeriye seslendi:

«Komşular, ben Ahmet usta. Fenerle barınakları dolaşıyorum. Barınaklar, sağlam görünüyor. İçerisi akıyor mu?»

Bir erkek sesi:

«Eline sağlık Ahmet usta. Ancak çivi yerlerinden damlıyor. Buna da şükür.» diye bağırdı.

«Kardeşim, bir kaç kazmalı, kürekli arkadaş gerek. Barınakların arkasında açılan hendekler dolmak üzere. Bunları temizlemek, derinleştirmek gerek Bir kaç gönüllü çıkarsa çok iyi olur.»

Barınakların birinden kalın bir erkek sesi:

«Ben geliyorum, Ahmet usta, dedi. Kazma kürekler dışarda.»

Beş dakikaya varmadan altı yedi kişi dışarı fırlayarak fenerin aydınlığında kazma, kürekleriyle işe başladı. Derinleşen arkların içinden güldür güldür su geçiyordu. Şimşekler, gecekondu bölgesinin üzerinden yavaş yavaş kuzeye doğru uzaklaşıyordu. Gökgürültüleri, zaman zaman atom bombası patlatıyormuşcasına uzaktan uzağa korkunç patlamalar meydana getiriyordu. Fırtına, yine eski gücüyle sürüyordu. Arkları açanlar, tepeden tırnağa sırılsıklam barınaklara girdiğinde içerde gaz lâmbaları yandı. Ahmet usta, fırtınayla dövüşerek ordan uzaklaşırken içerden tanımadığı bir erkek sesi:

«Bu Ahmet ustadan Tanrı razı olsun, dedi. Hen-

dekleri çıkıp onarmasaydık, şimdi yatağımız, yorganımız, çoluk çocuğumuz su içindeydi.»

Bir başka ses:

«İnsan bir adam, dedi. Böyle iyi insanlar eskiden yaşardı. Şimdi, nerde?»

Bir yaşlı kadın sesi, işitildi:

«Hükümet adamları arasında böyle halkı candan sevenler, düşünenler olmadıkça biz, iflâh olmayız. Hani, Demokrat Parti bize sahip çıkacağını söylüyordu. Ne oldu? Evceğizlerimizi gözyaşlarımıza bakmadan yerle bir ettiler.»

Ahmet ustanın, halkın iyiliğe karşı böyle minnetle duyguluca eğilişi, onun çok hoşuna gitti. Halk, her saat eğitilmesi gerekli yetenekli bir çocuktan başka birşey değildi. Bir çocuk, bugünkü haliyle sokağa bırakılmış yavru gibiydi. Tarla faresi, böyle durumlarda yeri kazıp kendine sığınacak bir yer bulabilirse de, insan, hep insana, tepesindeki egemen devlet devinin yardımına bel bağladığından tarla faresinden daha zavallı, yardımsız bir duruma düşüriiyordu.

Halka kanat geren insancıl düşüncelerle davranan bir koruyucu olmadıkça ilk anda halk kötü duruma düşüyordu. Ne var ki kendini sonuna dek yardımsız duyan halk, en sonra, memesini emecek bir dişi kurt bulmaktan da uzak kalmıyordu. Halkın çocuk görünüşü altında dünyaya renk, zenginlik veren bir potansiyel yatıyordu.

Ahmet usta, Gülizar Bacı'nın evine doğru gitti. İçerden yaşlı kadının bedduaları geliyordu.

«Sebep olanlar kara kara yansın. Öbür dünyada yatıp kalkacak yer bulamasınlar. Cennet kapıları küttedek kapansın o kara suratlarına. Şinci şu rahmet altında bir it bile dolaşmaz. O bile ıslanmayacak kuru bir delik bulmuştur. Bizler de çoluk ço-

cuk, yabanın otları gibi rahmet altında ıslanıp duruyoruz. Tanrı, razı olsun Ahmet ustamdan. Eğer o da bu yıkıntıları havaya kaldırıp başımıza eğreti bir dam dikmeyeydi, şinci, çoluk çocuk, rahmetin, çamurun içinde kalmıştık da satlıcan bilem olmağa başlamıştık.»

Ahmet usta, dışarda dikilerek bu sözlere kulak verdiği sırada içerden bir erkek sesi geldi:

«Hey, kim var orada?»

Ahmet usta, fener ışığının içerden görüldüğünü anladı, içerde lâmba yanmıyordu. Fırtına, evlerin içinde de dışardakine benzer bir güçle estiğinden gaz lâmbalarını söndürüyordu. Bu yüzden de evlerin içi zifir gibi karanlıktı. Ahmet usta, Gülizar Bacı'nın oğlunun sesini tanıdı:

«Benim, ben, Ahmet usta, dedi. Acaba eviniz ne durumda diye görmeğe geldim de.»

Gülizar Bacı:

«İçeri gel, Ahmet ustam, içeri gel de irezilliğimizi gör. Bak, sahapsız fakirleri ne hala kodular.»

Kapı açıldı. Ahmet usta, içeri daldı. Onunla birlikte ıslak bir fırtına kütlesi de içeri saldırdı. Sağnak, dışardaki gibi değilse de burda da yağıyordu. Gülizar Bacı, üç küçük torunu, gelini, oğlu, koyun postlarını çadır gibi başlarına tutmuş, yemiş, ambalâj sandıklarının üzerine büzülmüş oturuyor, ayakları su, çamur içinde yüzüyordu. Yalnız, küçük çocuklar, sandıkların üzerinde bağdaş kurup oturduğundan, başları da koyun postlarıyle iyi korunduğundan büyükler kertesinde sağnaktan tedirgin görünmüyorlardı. Belki de bu korkunç geceyi yaşayışlarının en eğlenceli gecelerinden biri olarak düşünüyorlardı. Ananın, oğulun, gelinin ayaklarındaki ayakkabı biçimi lâstikler, onları suyun soğuk zulmünden korur görünüyordu.

Gülizar Bacı:

«Ahmet ustam, seni içeri çağırdık ama ayakta

dineleceksin. Oturacak bir karış kuru yer yok. İşte bak, ne hallara düştük. Hökümattan, insanlardan, Tanrının iyi kullarından bunca uzaktaki köyümüzde bile heç bu hallara düşmemiştik. Ordaki toprak damımız bizi yabanın bütün yaramazlıklarından korurdu. Rahmet, çoğu zaman kulübemizin dışında ortalığı kırana geçirirdi emme içine sokulamaz, odumuzu, tezeğimizi gelip söndüremezdi. Kulübemizin içinde bizler, bu sahapsız kullar gene odumuzun, ocağımızın efendisi olurduk. Kimi zaman ocağımızı sellerin yıktığı olursa da hökümatın varıp ocağımızı yıktığı görülmemişti. Biz, hökümat yoksul halka ev yapar sanırdık. Ne gezer! Meğersem, hökümatın, salt evler yıkmağa gücü yetermiş.»

İnce boyunlu, sarı saçlı, ivi yüzlü bir delikanlı olan oğul, üzgün elâ gözlerini Ahmet ustaya kaldırarak:

«Yarın zabaanan saat dört buçukta kalkacağık. Pavlike saatından önce dokuma tezgâhlarının başında bulunacağık. Emme, zabaha kadar, bu sandığın üstünde uykusuz pineklersem sonra nasıl çalışırım? Uykusuzluktan ötürü yapacağım bir kaza yüzünden beni tuttuklarınan sokağa bırakıverirler. O zaman, koskoca şeherde aç biilâç kalırık. Elin büyük şeherinde Tanrı bilem insanın elinden tutmaz. Acaba, bu yağmur daha çok sürer mi ola?»

«Kim bilir? Sağnaklar kimi zaman milleti korkutarak gelirse de bütün hısmını az zamanda boşaltarak uzaklaşır. Bak, gökgürültülerinin kuzeye doğru uzaklaşması, sağnağın da bizi bırakıp gideceğini gösteriyor.»

En küçük yavrusunu, başındaki kovun postuna pıtır pıtır damlayan yağmurun şerrinden korumak için canının içine sokarcasına bağrına basıp sallayan gelin:

«Efendi emmi, sana bir çay ney de yapamadık. Bağışla bizi» dedi.

«Gelin, şimdi, çayı mayı düşünen kim? Herkes canıyla uğraşıyor. Yarın, hava açsın, ilkin sizin konduyu onaracağım. Bu gece dayanmağa bakın. Feleğin zulmüne dayanmaktan başka elden bir şey gelmez. Bizim evin her yanı akmıyor, kuru yanı çok. İsterseniz, alın çoluk çocuğu sabaha dek bizde konuk olun. Hiç olmazsa başınızı bir yere kor, biraz şekerleme kestirirsiniz. Burda bütün gece perişan olacaksınız.»

Gülizar Bacı:

«Tanrı sana ne muradın varsa versin, dedi. Biz, çok kalabalığık, Ahmet ustam. Senin kulübeni de sana sığmaz ederik. Zarar yok. Belki fırtına zabaa dek sürmez. Islak çullarımızın üzerinde büzülür, uyuruk. Biraz mangal kömürü ney vardı. Bari mangalı yakabilseydik, satlıcan olmaktan kurtulurdu yavrular. Emme, bu havada gel de mangal yak.»

Ahmet usta, ulus ilgisizliğinin, acımazsızlığının bu zavallı tablosunu arkada bırakarak dışarı çıktığında şimşekler, artık çok daha kuzeyde çakıyordu. Fırtına ile sağnaksa eski gücünden hiçbir şey yitirmemişe benziyordu.

Sarındığı ayı postunda trampet çalan sağnak, paçalarından süzülerek lâstiklerinin içine doluyordu.

Biraz ötede, karanlık içinde fırtınayla, sağnakla boğuşan bir insan kalabalığının varlığı fırtına fenerinin sarı ışıklarına yakalandı. Kucağına ıslak yataklarını, yorganlarını, ufak çocuklarını, kap kacaklarını alan bir yığın kadın - erkek, feleğin şerrine uğramamış evlere doğru kaçışıyordu. Hemşerilerinin onları en son dakikada konuk ettikleri anlaşılıyordu. Bu sırada gözleri Mevlût ağaya ilişti. Adamcağız, zayıf omuzlarını döğen yağmurun şiddetine aldırış etmeden yıkıntının altında kalmış eşyasının üzerlerini ıslak tahtalar, çullarla örtüyor, bunların üzerine de uçmasın diye taşlar yerleştiriyordu.

O da Ahmet ustanın yaklaştığını görmüştü:

«Ahmet usta, der misun bağa, ha bu vetan kimun vetanidur, yalağuz bu yıkıcılarun mi? Böyle bir günde gelip ev yıkmak için insan canavar olmalı. Ha bunların yanından insanluk denen şey sürtünerek bile geçmemiş. Nedur şu çeluk çocuğun hali? Vetansa hepimizun vetanidur. Seferberlukta biz bu vetani Allahuekber denen karli cehennemlerde, Erzurum yaylasının öldüren soğuklarında yıllarca aç, susuz koruduk. Onun mükâfati bu midur?»

«Çoluk çocuğu nereye gönderdin?»

«Hemşerilerun kondularina sığindilar.»

«Yıkıcılar acele etmişler. Biraz daha geç gelselerdi valinin buyruğu yetişir, bu felâketle de karşılaşmazdık. Söyleyin hemşerilerinize, komşularınıza, hiç kimse umutsuzluğa düşerek yerini bırakıp gitmesin. Bu toprağın gücü sizsiniz. Dayanırsanız, buralara öyle bir yerleşirsiniz ki ejderhalar bile sizi söküp atamaz. Yeryüzünde halktan daha güçlü hiçbir varlık yoktur. Bütün karşınıza dikilenleri, şu fırtınanın yaptığı gibi süpürüp atabilirsiniz.»

Ahmet usta, böyle konuşurken çakır gözlerinin anlamı gittikçe sertleşen Mevlût ağanın biraz kamburca gövdesi de doğruluyor, uzuyor gibiydi. Uzanıp kontrplakların altından canlı bir şey aldı: Bunun fenerin ışığında irice bir kedi yavrusu olduğunu gördü. Sırsıklam ıslanmış, tüyleri gövdesine yapışmıştı. Tir tir titriyordu. Mevlût ağa:

«Gözüni seveyim, Ahmet usta. Bağa umut verdun. Ha bu kulübeyi de gene başumuza dikeceksun.»

«Dikeceğiz, evvel Allah, hiç merak etme. Haydi, koş çocukların yanına, üstünü, başını değiştir, hasta olursun.»

Yıkıntıların altında barınamıyarak kaçanların sonuncusu olan Mevlût ağa, fırtınaya karşı koymak için iki büklüm koşarak uzaklaştı.

Ahmet usta, bir süre olduğu yerde dikilerek yıkılan, yıkılmayan gecekonduları gözden geçirdi. Fırtınaya kimi ağlayışlar, mırıltılar karışıyorsa da doğanın zulmü altında yoksul insan, genellikle susmuş, pusmuş, alınyazısı dediği kötü rastlayışların egemenliğinde kişiliğini yitirmiş gibiydi.

Eve döndüğünde uçarak dama takılmış çardak tahtalarının şimdi de orda trampet çaldığını, yırtılıp da henüz uçup gitmemiş muşamba parçalarının gürültü ile çırpındığını işitti. Kulübenin dört yanını dolaşarak başkaca bir ziyan olup olmadığına bakarken karısı ayak sesinden ürkmesin diye seslendi:

«Sevda, korkma sakın, benim. Bir tehlike var mı diye evin çevresini dolaşıyorum.»

«Nerdesin Ahmet? Çok korktum. Ev, uçacakmış gibi oluyor.»

«Korkma, uçmaz, ben onun kazıklarını yere derince çakmıştım.»

Hacı'ların evine baktı. Evin altından suların gelip geçtiğini gördü. Önündeki sertleşmemiş dolma toprağı kemirip sürükleyen sağnak, eve arkadan da girmişti. Ön yüzünün altını iyice kazan sular, onu öne doğru eğmişti. Türkçesi, ev tehlikedeydi. İçerden hiç ses gelmiyordu. Ahmet usta, bir kez daha oraya uğramaktan kendini alamadı. Kapıyı çalarak seslendi:

«Hacı, aç kapıyı, benim, Ahmet usta.»

Kapıyı, soğuktan dişleri birbirine vuran Fidan açtı:

«Buyurun, girin, her yan şakır şakır akıyor, ıslanmadık yanımız kalmadı.»

Ahmet usta, içeri girince bütün ev halkının tahta karyoladaki ot yatağın üzerine sığındığını gördü. Hacı, başına damlayıp duran yağmur sularının etkisiyle biraz kendine gelmiş olarak yerinden fırladı. Odanın ortasından geçen çamurlu suya yalın ayakları cart diye bastı. Kaydı, hızla Ahmet ustanın göğsüne tosladı.

«Ahmet usta, aziz ahbabım, buyur, sana ikram edecek hiç bir şeyimiz kalmadığından çok üzgünüm. Şu annem olacak karı, şişeyi kuruttu. Şimdi de leş gibi yatıyor. Oysa bu zıkkım bana gerekti bu gece. Ben bu gecenin zulmüne neyle karşı duracağım şimdi?»

Kafası karyoladan çamura sarkan elleriyle çamuru kurcalayan Mahinur, bu sırada olduğu yerden oğluna lâf yetiştirdi:

«Yerine yat da zıbar, terbiyesiz herif. İçtiysem kendi rakımı içtim. Oh, canıma değsin.»

Hacı, Ahmet ustanın koluna yapışmış, yalpalıyor, ara sıra kendini tutamayarak ona tos vurup duruyordu. Bu sırada Nergis'le Fidan birbirine sokulmuş, başlarına örttükleri Hacı'nın ceketine damlayan yağmurdan korunmağa çalışıyorlardı.

«Hacı, biraz dur da beni dinle.»

«Buyur, söyle.»

«Yahu, ev başınıza yıkılacak. Dikkatli olun. Evin öne doğru eğildiğini görmüyor musunuz? Altı boşalmış. Yağmur, sabaha dek bu şiddette yağarsa eviniz bize konuk geleceğe benzer. Bari, çok hızlı toslamasa bize. Bizim evi de sürükleyip götürebilir.»

Fidan:

«Peki, ne yapmalıyız, Ahmet usta?» diye sordu.

«Yapacak şey, tetik davranıp çöküntünün altında kalmamak.»

Ahmet usta, Hacı'dan zorla koparak dışarı fırladı. Kendi kulübelerine ininceye dek birkaç kez tehlikeli biçimde kızak yaptı. İçeri girdiğinde Sev-

da'yı yatakta oturmuş, yorgana sarınmış buldu. Kara gözleri iki iri, yağlı zeytin gibi ışıldıyordu. Üstünü başını değiştirip kuru bir şeyler giymeğe çalışan kocasına:

«Köyde gök gürültüsünden, yağmurdan hiç de şimdiki gibi korkmazdım. Yavrumuz karnımda kımıldadıkça daha çok korkuyorum. Hem onun da gök gürültüsünden korktuğunu sanıyorum. Çabuk gel de yatalım, sen de akşamdan beri dışarda buz kestin. Allah vere de hasta ney olmasan.» dedi.

«Korkma, ben alışığım. Yıllarca bundan çok daha sertlerine dayandım, sen de biraz biliyorsun.»

Ahmet usta, böyle diyerek ellerinin, ayaklarının çamurunu temizledi. Balık, ya da kurbağa gibi serin gövdesiyle karısının yanına sokuldu, Sevda'nın sıcacık bacaklarına değince gerçekten ne çok üşüdüğünü anladı. Karısının güzel kokusu başına vurdu. Onu kollarının arasına alarak sıktı.

«Ahmet, dikkat et, çocuğumuz.»

«Biliyorum. İkiniz elele vererek beni ısıtın işte. Adamakıllı üşümüşüm.»

Artık, hiç konuşmadılar. Birbirlerinin sıcaklığiyle gevşeyerek uykunun ilkyaz bahçelerine sığındılar.

Gövdelerinin sıcaklığında çiçeklenen uyku, onları alıp fırtınayla yağmurun yetişemeyeceği bir dinlenme komasının yarı ölümüne gömdü. Evin batı bölüğünün damındaki muşambalar uçtuğundan yağmur bol şıpırtılarla kabın kacağın üzerine damlıyor, her türlü eşyadan bir başka ses çıkarıyorsa da artık bunları işitecek hiç bir kulak yoktu. Ev sahiplerinin kulakları, yorgunluğun kara, sağır pamuğuyla tıkalıydı. İşte, Ahmet ustayla Sevda'nın bu kara pamukla tıkalı kulakları, gecenin bir vaktinde korkunç bir çatırtıyla açıldı.

Karyola sarsılmış, gövdeleri karyolayla birlikte

havaya hoplar gibi olmuştu. Sevda, korkudan Ahmet ustaya sarılmıştı:

«Ne oluyoruz, Ahmet?»

«Olacak oldu, Sevda'cık. Akşam söyledim onlara, aldırış etmediler. Hacı'ların kulübesi yerinden kayarak bizim eve dayandı. Dolma toprak, evin altından akıp gidince kulübe kızak yaparak bize konuk geldi. Dur, şimdi, çene çalmayı bir yana bırakarak komşulara yardıma koşalım.»

Bunları söyleyerek hemen pantalonunu bacağına geçirdi, yataktan atladı. Evin sol gerisinden iniltiler, bağrışmalar geliyordu. Feneri yaktı, kapıyı açıp dışarı çıktı, arkasından kapıyı sürmeleyen karısına:

«Sen, yatağından çıkma, dedi. Düşer müşer bir şey olursun çocuğun düşer. Ben, senin yapacağın yardımı da yaparım.»

Evin arkasını dolanınca Hacı'ların evinin gelip kendi evlerinin sol gerisine dayandığını gördü. Kapısı da öndeki eve dayandığından içeri girecek bir yer bulamadı.

«Hacı, sağ mısınız?» diye seslendi.

Fidan'ın sesi geldi:

«Sağız, sağız, Ahmet usta, bizi kurtar bu çamurların içinden.»

«Kapınız bizim evin arkasına dayanmış. İster istemez yan duvarınızdan bir delik açacağım.»

«Açın, açın.»

Ahmet usta, elindeki keseri yan duvarı kaplayan kontrplaklardan birine takarak kanıttı. Kontrplak bir cayırtı koparak kalktı. Ahmet usta, fenerini tutarak içeri girdi. Hacı ile annesinin kulaç atarak yüzmek ister gibi çamurların içine boydan boya uzanmış, bocaladıklarını gördü. Güleceği geldi. Demek ki ikisi de şimdi bile sarhoştu. Yalnız, Nergis'le Fidan birbirine sarılmış, çamurdan biçil-

miş gibi görünen giynekleriyle dişleri korkudan, soğuktan birbirine çarparak ayakta dikiliyorlardı.

«İlkönce şunları kaldırmağa çalışalım. Bizim eve gideceğiz. Başka çıkar yol yok. Mahinur hanımdan başlayalım.»

Bir şeyler mırıldanarak, bu arada sık sık da Hacı'nın adını geçiren Mahinur, bir çayırda uzanmış güneşlenir gibi büyük bir gevşeme, rahatlık içindeydi. Hep birlikte onu tutup çamurdan kaldırdılar. Ahmet usta, onu omuzuna atarak delikten çıktı. Feneri taşıyan Fidan da arkasından. Biraz sonra dönüp Hacı'yı kaldırdılar. Ahmet usta, onu da omuzlayıp götürdü. Ötekiler de çıkıp arkasından gittiler. Başta Sevda, Fidan, Nergis, davrandılar. Mahinur'u anadan doğma soyarak vıcık vıcık şamur olan giyneklerini bir yana attılar. Çok içtiğinde yaptığı gibi yine altını kirletmişti. Evin içinde insanın burnunun direğini kıran sert bir abdesane kokusu vardı. Soğuk su ile belden aşağısını yıkayarak onu kuru bir yatak çarşafına sardılar, sırtına da Ahmet ustanın eski ceketlerinden birini geçirerek yatağın üstüne oturttular. Sonra, Hacı'yı soyup temizlediler. Onu da bir çarşafa sararak annesinin yanına uzattılar. Mahinur sayıklar gibi durmadan konuşuyordu. Fidan'la Nergis, sessiz, sıkılgan, battaniyenin bir ucuyla örtünmüş, gözlerini yummuş, titremekten kurtulmağa, ısınmağa çalışıyorlardı. Sevda bütün kuru giyneklerini, çamaşırlarını onlara giydirmişti. En sonra, Ahmet ustayla Sevda da son kuru çamaşırlarıyla giyneklerini sırtlarına geçirerek yatağın ayak ucuna sığındılar.

Ahmet usta karısına:

«Sevda, diye fısıldadı. Eh bütün yaşayışım boyunca hayvan gibi yorulduğum günler çok oldu ama, bu geceki gibi yorulduğumu hiç bilmiyorum. Bütün kemiklerim sızlıyor. Etlerim, sanki birer kalıp buz.»

Tahta bavuldan çıkardıkları yeni bir battaniyeye güzelce sarınarak birbirlerine sokuldular. Uzaktan uzağa rüzgarın önüne katılmış horoz sesleri geliyordu. Tan yeri neredeyse atmak üzereydi. Yağmur, sağnak olmaktan çıkmış, çiseliyerek yağıyordu. Fırtına da azalmağa başlamış, ortalama bir rüzgâr gibi esiyordu. Gök gürültüleri ise düşe benzer uzaklıklardan geliyor gibiydi.

DOKUZ

Kemal, Küçükpazar'a giden yol üzerindeki dükkânını kapamış eve dönüyordu. İnce uzun gövdesinin üzerindeki kurşun gibi ağır düşüncelerle yüklü başı, ister istemez öne eğiliyordu. Önceleri volda giderken hep tanıdık, sevimli dost yüzleri arayan gözleri, şimdi kaldırımlarda basacağı yerleri seçmekten başka bir şey yapmıyordu. Kendini ağır bir felâketin eşiğinde duyuyordu. Nerdeyse orta yaşa adım atmak üzereydi. Bütün işlerini yoluna koymak üzere olduğunu sandığı bir sırada birdenbire hepsinin tersine döndüğünü görür gibi olmuştu. Vaktiyle okulda şiir, roman, piyes yazıyor, kendini mutlu bir geleceğin beklediğine inanıyordu. Sonra eğitimi yarıda kalır gibi oldu. Geçim derdiyle karşılaştı. Yine bir ara Kadastro Okulunda okudu. Yıllarca avukat kâtipliği yaptı. Sonra, Lâle Sineması Müdürlüğünde birkaç yılını harcadı. En sonra, Küçükpazar dolaylarında bir dükkân kiraladı. Eski kantarlarla terazileri satın alıp onararak İstanbul esnafına satıyor, genç, güzel karısı Salise ile iki küçük kızının geçimini sağlıyordu. Dükkân, bayağı iyi iş yapmağa başlamıştı. Gelecekten umutluydu. Dükkânında akşamlara dek hem bu yerin

kârlı işiyle uğraşıyor, hem de bütün o yöredeki esnafın mahkeme işleri üzerinde bir avukat gibi çalışıyordu. Terazici, kantarcı dükkânı, her gün bir avukat yazıhanesi gibi işliyordu. Yazdığı dilekçelerin başarı sağlaması, ününü bütün o yöreye yaymıştı. Kalın, ciddî, sırasında şakacı sesi sabahtan akşamlara dek oralarda çınlayıp duruyordu. Herkes onu seviyordu.

Ancak, orta yaşa merdiven dayadığı halde henüz kendisinin olarak başını sokacağı bir dam altı sahibi olamamıştı. Bir ayak önce kiradan kurtulabilmek, küçük bir ev sahibi olmak için Salise ile anlaştı. Pek cılız olan büyük kızının sağlığını korumak üzere gecekondu bölgesinde havası güzel bir yerde bir gecekondu kiraladılar. Sonra, burası hoşlarına gitti. Bu, tek odalık gecekonduyu, Rumeli göçmeni olan ev sahiplerinden satın alarak onarmağa, ilaveler yaparak büyütmeğe çalıştılar. İlkin ona bir mutfak eklediler. Ne var ki uzun süre yağan yağmurların, yol bulup içeri damlamasını önleyemediler. Hele mutfak, bir bataklık, bir göl haline geliyor, bol yağmurlu günlerde hiç işlerine yaramıyordu.

Yağmur, hiç olmayacak yerlerden yol bulup yatak yorganları ıslatıyor, başlarına damlıyordu. Bildirki sel gibi yağmurların yaptığı zulüm o kerteyi bulmuştu ki, karı koca her şeyi göze alarak bu gecekonduyu bir ev durumuna getirmeğe karar verdiler. Dükkâna çokça yatırım yapmaktan vazgeçerek kazançlarını gecekonduyu güzelleştirmeğe, büyütmeğe harcadılar. Bir yığın tuğla alıp odanın dört duvarını bir gece içinde tuğla ile ördürüverdiler. Ertesi sabah, polisler damladı. Tutanak tuttularsa da Salise, onlara bir kenarda biraz harçlık vererek tutanağı yırttırdı.

Sonra, çatıyı yükseltip Marsilya kiremitiyle örttüler. Bu kez yağmur, onlara küstü, ancak cam-

dan onları gözetlemekle yetindi. İnşaata biraz ara verdiler. Bir gece bir atılım daha yaparak mutfağın duvarlarını da tuğlayla çıktılar. Yine polisler, jandarmalar geldi, gitti. Ceplerine konan ufacık sigara parası, onları hoşnut ediyordu. Bir zaman geldi ki çok şiddetli hükümet buyrukları bölgeyi kasıp kavurmağa başladı. Bekçiler, polisler, jandarmalar, ortalıkta vızır vızır dolaşıyor, keser, kazma, destere, tahta sesinin geldiği yere karakuş gibi üşüşüyorlardı. Vali, başta olmak üzere bütün kaymakamlar, bucak müdürleri ile onların buyruğundaki bütün ufak görevliler, boş, yararsız toprakların üzerine küçümencik evler kondurarak yağmurun, karın hışmından kurtulmak isteyen yoksul halkın arkasındaydı. Bütün bu şiddetli buyruklar, yukardan, sıcacık bürolardan veriliyordu.

Bir pazar günü, sırtında kiremit rengi ropdöşambrivle evin önündeki çamuru yoketmek için oraya birkaç taş döşemeye çalışan Kemal'in karşısına bir polis dikiliverdi:

«Ne yapıyorsun o elindeki keserle?»

«Şuraya birkaç taş döşemek istiyorum. İnşaat filân yaptığım yok.»

«Peki, keserle taşla oynamak inşaat sayılmaz mı?»

Kemal güldü:

«Siz sayarsanız olur.»

«Haydi, tutanak tutmağa zorlama beni. Bırak elindeki o keseri. Yoksa, inşaat âleti olarak şimdi onu alır giderim.»

İşte, gecekondu yapımı bu kerte sıkı bir biçimde kovuşturmaya uğradığı halde yine de gecekonducular alabildiğine ilâveler yapıyor, gecenin sağır kulaklarını kazma, kürek, keser sesleriyle dol-

duruyorlardı. Gecekonducunun uyanıklığı, güvenlik güçlerininkinden üstündü. Ufacık fındık farelerinin zekâsı, kurnazlığıyle kendilerini büyük ev sahibi sananların yasak bölgelerinde, gecenin karanlıklarını lâmba gibi kullanarak vızır vızır işliyor, küçümencik yuvalarını kuruyorlardı.

Kemal'le Sallise de zifir gibi gecelerin dostluğuna güvenerek birinci odanın önüne ikinci büyük odayı eklediler. Polis, jandarma gelip bir kez daha tutanak tuttuysa da bu bir ölüm hükümlüsüne verilen ikinci ölüm cezasına benzediğinden çokça kaygu yaratmadı.

Böylece, Kemal, dükkânın bütün gelirini, gecekonduyu bir gündüz evine çevirmek için harcayıp durduğu sırada korkunç denecek bir felâketle burun buruna geldi: Belediye, İstanbul'da bütün eski kantarlarla terazileri kullanıştan kaldırarak yeni, tek sistemin kullanılmasını buyurmuştu. Böylece Kemal'in dükkânına yığılmış olan bir yığın mal, birdenbire işe yaramaz duruma düşmüş, dükkânın da var oluşu nedeni ortadan kalkmıştı. İstanbul bölgesinde artık hiç bir esnaf kullanılmış, onarılmış kantar, terazi kullanamayacaksa da Ankara'da bu yasak yoktu. Bu yüzden Ankara'da kullanılmış kantarları, terazileri onarıp satan dükkân sahipleri, İstanbul'un bütü neski terazilerini toplayarak milyonlar vurdular. Onlar orda milyonları vururken Kemal'in elleri böğründe kalmıştı. Onda teker meker bir uçurumdan aşağı yuvarlanan bir adamın ruh durumu başlamıştı. Şimdiye dek edindiği bütün bilgisi, esnaf kurnazlıkları, kazandığı yığınla dost, artık bir işe yaramıyordu. O, böyle arpacı kumrusu gibi dükkânında düşünüp dururken kendisinden yarar ya da güler yüz görmüş birçok esnaf, eşiğini aşındırıyor, ona sanki bir yakını ölmüş gibi bayağı başsağlığı diliyor, sonra, sessizce çekilip gidiyorlardı. Ellerinden de başka bir şey gelmezdi.

Ancak, bir pratik kafalı esnaf arkadaşı ona bir salıkta bulundu. Böyle bomboş oturup duracağına dükkânına bir kahve ocağı getirmesini istediler. Bütün esnaf onu sevdiğinden çaylarını, kahvelerini başka yerden getirteceklerine ondan içerler, hiç olmazsa böylece üç beş kuruş kazanabilirdi.

Bu salığa uyan Kemal Umar, dükkânındaki bütün terazilerle kantarları dışarı atarak oraya birkaç sandalye, masa yerleştirdi. Bir çay ocağı düzeni kurdu. Millet çay - kahvelerini ondan içmeğe başladı. Yalnız, biraz uzakça yerlerden çay istenince çay tepsisini eline alıp oraya gitmek Kemal'e ölüm gibi acı geliyordu. Bir kahveci çırağının durumuna düşmüş gibi kendini küçülmüş görüyor, kendi kendini yiyordu. Çayları götürüp getirirken yüz kızartıcı bir suç işlemiş gibi eskiden dimdik duran başı hep öne düşüyordu. Duygulu esnaf dostları, onun bu ruh durumunu anlıyor, onlar da üzülüyorlardı. Dükkânın kirasiyle birlikte biraz da harçlık çıkarıyordu. Oysa dört kişilik bir ailenin, yapımına başlanmış bir evin bütün giderlerini bu dükkânın çıkarması gerekiyordu. Kemal Umar, bu başarısızlık karşısında çok üzülüyor, kendini ayaklar altına düşmüş duyuyor, kurtuluş yolları için kafa patlatıyordu.

Dükkân, çok elverişli bir yerde olduğundan onda birçoklarının gözü vardı. En sonra, birkaç kişi, Kemal'den dükkânını biraz hava parası karşılığında kendilerine bırakmasını istedi. Dükkânın asıl sahibi Hacı Osman Efendi, zengin, iyi bir adamdı. Yalnız onun bu işe pek yanaşmayacağı meydandaydı.

Bunun dedikodusu Hacı Osman Efendinin kulağına gidince adam, Kemal'e haber göndererek hemen dükkânı boşaltmasını istedi. İş, büsbütün sarpa sarmıştı. Bir gece, Kemal, karısına dert yanar-

ken öteki, yeşil gözlerinde direnç parıltıları yanıp söncrek:

«Kemal, dedi, ben bu işi yoluna koyabilirim. Ancak, bu senin müsaadene bağlı.»

«Ne gibi?»

«Biliyorsun, Hacı Osman ağa, benim babamın çok iyi ahbabıdır. Ne var ki Hacı Osman ağa dükkânının kiracılarından birinin eski canciğer dostu Hacı Mehmet efendinin kızı Salise olduğunu bilmiyor. O, bizi yabancı kişiler sanarak böyle diretiyor. Ben, yarın, müsaaden olursa gidip ona Hacı Mehmet efendinin kızı olduğumu, dükkânını elimizden almamasını, yoksa çok kötü duruma düşeceğimizi söyleyerek yalvarıp yakaracağım. Etek öpmekle dudak aşınmaz derler.»

Kemal kızdı:

«İstemem. Gitme, açlıktan bile ölsem böyle yalvarıp yakarmanı istemem.»

Ertesi gün, Kemal evden çıktıktan biraz sonra Salise de çıkıp trene binmiş, Hacı Osman efendinin Fatih'teki evinin kapısını çalmıştı. Epeyce yaşlı, ak saçlı, ak sakallı adamcağız, hasta yatıyordu. Salise, babasının adını vererek hastanın odasına girdi. Adam, onu kişi olarak tanımıyorsa da varlığını biliyordu.

Salise, görgünün gerektirdiği biçimde hastanın gönlünü alacak sözler söyledikten sonra hemen kendi işlerine geçti. Dükkân kiracısının eşi olduğunu söyleyince adam şaşırdı:

«Neden daha önce gelip kendini bildirmedin, kızım. Ben, ne bileyim, en aziz dostumun kızının kiracım olduğunu. Rahmetli babanın hatırı için dükkânım istediğinizce kiranızda kalsın. Bana yine eski kiranızı getirin yeter. İşinizi yoluna koyuncaya dek dükkândan her türlü yararlanabilirsiniz. Kocana benden selâm söyle, kusura bakmasın. İsterseniz, bulacağınız yeni kiracılardan hava parası

da alabilirsiniz. Ancak gözünüzün tuttuğu bir kiracı olmalı. Hiç insan öyle tanış, aziz bir ailenin en yakın hısmı olur da söylemez mi? Suç sizde.»

«Evet, ben çok söylemek, sizinle tanışmak istedimse de Kemal sizi tedirgin etmememi, dostlukların çıkar uğruna kullanılmamasını söyleyerek diretti. Bu yüzden elinizi öpmeğe gelmekte geç kaldım.»

«Şimdi git, kocana benden selâm et. Kendini çokça umutsuzluğa kaptırmasın. Dükkândan bildiği gibi yararlansın.»

Kemal, bu güzel sonuçtan habersiz Sirkeci istasyonuna doğru yürüyor, kafasının içini kaplayan katran karanlığındaki umutsuzluk çamuru içinden kendine bir kurtuluş çığırı açmağa çalışıyordu. Dükkânın son yıllarındaki bütün gelirini yatırdığı gecekondu da yıkım tehlikesi karşısındaydı. Polis Müdüriyetinin önünden geçerken bir polis, sırtına bir şaplak indirerek, kolundan yakaladı:

«Hayır ola Kemal ne bu dalgınlığın? Gören de birkaç saat önce anan baban öldü sanacak.»

Zor gülümsedi: Bu, eski arkadaşlarından polis Bekam'dı kendisi, Lâle Sineması Müdürüyken, sık sık gelir, üniformasını çıkarıp orda bırakarak sivillerini giyer giderdi. Ordan ahbap olmuşlardı. Bekam, şimdi sivil polis görevlisiydi.

«Anamız babamız gerçi çoktan rahmetli oldularsa da şu sırada onlar kertesinde önemli iki sorunla karşı karşıyayız. Bir yanda işlettiğimiz kiralık dükkân, öbür yandan da dişimizi tırnağımıza takarak yaptırdığımız gecekondu, elimizden gitmek üzere. Hadi, dükkân, başkasının malıdır, sahibi isterse onu elimizden alabilir diyelim, gecekondu salt bizim malımız. Bütün geleceğimiz, çocuklarımın geleceği ona bağlı. Anadan babadan bir şey kalmadı.

Varımızı yoğumuzu gecekonduya yatırdık. Eve bezziyeceği bir sırada yıkım kararı çıktı. Şimdilik Vali Gökay, yıkımı durdurduysa da bu gibi özel durdurma ya da geciktirmelerin ne anlama geleceğini ben bilirim.»

«Sizin gecekondu hangi bölgeye düşüyor?»

«Yeşilköy bucağı bölgesine.»

«Yeşilköy Bucak Müdürü Nurettin bey, benim ahbabımdır. Sana bir mektup vereyim, ona git. Bucak müdürlerinin elinde çok iş vardır. Belki bir çözüm yolu gösterir. Ev işi çok önemli. Onu kurtarmağa bak.» Bekam, oturup oradaki kahvelerden birinde bucak müdürüne bir mektup yazarak arkadaşı Kemal'e bir kolaylık gösterilmesini diledi. Sonra, el sıkışıp ayrıldılar.

Trenden inip eve doğru yürürken, sağında solunda çerden çöpten varlıklariyle yükselen, bir yumrukta yıkılacak gibi görünen bir yığın gecekondunun yerinde pek yakında yeller eseceğini düşünüyor, bu arada kendisininkinin de tuz buz olacağını hesaba katarak, bir şeylere kızmak, öfkelenmek, bir şeyleri vurup dağıtmak istiyordu. İçinde, bütün anlamiyle bir ayaklanış vardı. Şu yaşa dek elde ettiği her şey, şu birkaç gün ya da ay içinde toz olup gitmek tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Elinde bir tek gerçekten güzel, heykel gibi karısından, çocuklarından başka hiç bir şey kalmıyordu. Onları yaşatmak için o dükkanla bu yaşlı sakız ağacının gölgesine sığınmış evceğizin kurtulması gerekiyordu. Eve yaklaştıkça karnının acıktığını duydu. İşte, bu iyiydi. Evet, o dükkânla gecekonduyu yitirse bile elinde kendi gençliği, güzel karısı, çocukları vardı. Karısı, öğretmenlik yapmıştı. Şimdi, ayrılmış olmakla birlikte yine de yapardı. Kendisi avukat kâtipliği yapmış, kanunları yutmuştu. Gerekirse yine yapar, ya da adliyenin dolaylarında bir yerde hacet sahiplerine oturup dilekçe yazar, birkaç kuruşun yolunu

bulabilirdi. Şurda gecekondu kurmuş olan zavallıların çoğunun durumu kendisininkinden çok daha umutsuzdu. Yaşamak, durmadan ekmeğin, yemeğin önünü kesmeğe çalışan bir yığın engelle boğuşup durmaktan başka neydi ki?

Bunları düşünürken ince uzunca boynunun üzerindeki güçlü başı dikleşti. Alnı ileri çıktı. Gözleri dövüşülecek ejderhaları arar gibi ileri dikildi. Evin kapısına vardığında Salise, yüzünde zafer şimşekleri çakarak güzel giyneğinin üzerinde ak mutfak önlüğüyle ellerini kavuşturmuş onu bekliyordu. Onu kucaklayarak içeri çekti. Yanaklarından sevinç öpücükleri aldı.

«Ne o hanım, felâketimizi mi kutluyoruz? İçerden gelen bu güzel etli yemek kokuları da necilik oluyor?»

«Hele sofraya oturup birkaç kadeh atalım. Neyi kutladığımızı sana söyleyeceğim.»

Kemal yeni yapılan büyük odanın ortasında kurulan masada ağız sulandıracak bir sürü yiyecek görünce şaşırdı:

«Yahu, ne oluyor bunlar, deli olacağım?»

Karısı salt güzel, zeki yüzünü daha çok güzelleştiren sessiz gülüşüyle ona yanıt veriyordu:

«Yahu, karı, sende bugün bir başkalık var. Nedir? Söyle de beni daha çok merakta bırakma.»

«Ellerini yüzünü şöyle yıka da bir kez sofraya otur. Karşılıklı ikişer kadehçik atalım. Anlatacağım. Ben de bunu bir an önce sana anlatabilmek için akşamı iple çektim, dokuz doğurdum. Sana büyük bir muştum var.»

Sofraya oturdular. Kadehleri kaldırdılar. Kemal, her zaman eşiyle dostuyla kadeh takuştururken, «prozit» yerine şaka olsun diye yaptığı gibi kadehini karısının kadehiyle tokuşturdu:

«Haydi içelim, Allah müstahakını versin» diyerek güldü.

Salise'yi sevindiren olayın kendisini de sevindireceğini biliyordu. Bunun için, içinde hem bir sabırsızlık, hem de bir çiçek bahçesi gibi açılmış tatlı bir muştu kokusu vardı. İlk kadehleri yuvarlayıp da üzerine bir - iki lokma bir şey yemişlerdi ki Salise, bu sabah Hacı Osman efendiyle gidip görüşerek dükkânı nasıl kurtardığını en ince ayrıntılarına dek anlattı. Kemal, heyecanla dinliyor, ara sıra yüzü kararıyor, somurtuyor, bu kez de Salise'nin yürekliliği kırılıyor, duraklıyor, ondan, anlatması için ufak bir işaret bekliyordu. Salise, olayı anlatıp bitirince Kemal, ilkin duyduğu utançtan yavaş yavaş kurtuldu, karısının yüzüne minnetle baktı. Kadıncağız, kendi girişimiyle gitmiş, hiç bir şey feda etmeden durumu kurtarmıştı. Ufuktan doludizgin gelen iki felâketten birini göğüslemiş, yere sermişti. Kemal kendine geldikten sonra, karısının onuruna üstüste birkaç kadeh daha yuvarladı. O da Bekam'dan bucak müdürüne götürmek üzere aldığı mektubu gösterdi...

«Ne dersin ha, sevgili karıcığım, dedi. Galiba teleğin sırtını yere getireceğiz?»

«Elbette getireceğiz. Ağlamayan çocuğa meme verilmeyeceğini sen de biliyorsun. Dünyaya küsüp bir yana çekilmekle hiç bir şey elde edilmez.»

«Bakıyorum, şimdi de bana akıl vermeğe kalkıyorsun.»

«Elbette veririm. Bugün, kendi girişimimle iktisatça durumumuzu kurtardım. Sen de elinden gelirse gecekondumuzu kurtar. O zaman ödeşiriz.»

Kemal, bayağı neşelendi. Davudî, güzel sesiyle eski alaturka şarkılardan birini söylemeğe başladı. Gençliğinde epeyce alaturka musiki dersi almıştı. Eğer fırsat bulsaydı, yüksek, tatlı, davudî sesiyle iyi bir şarkıcı olabilirdi, iyi bir hatip, iyi bir edebiyatçı olma yeteneklerine de sahipse de yaşamak kavgasının zorunu, bunları hep kenara itmişti. Yazdığı

roman taslaklarıyle manzum piyeslerle şiirlerden ıakı mecislerinde ara sıra sözetmek zorunda kalınca sesi gözyaşiyle ıslanırdı.

«Karı, kadehimin boş olduğunu görmüyor musun?»

«Görmesine görüyorum ama, şişenin de boş olduğunu görüyorum. Hem bu akşam sarhoş olmak için değil, bir başarımızı kutlamak için içiyoruz.»

«Yaşa, öyleyse. Sen benimle beraber oldukça hiç bir vakit benim sırtım yere gelmez.»

İki sıska çocukları, masanın ucunda, yanyana oturmuş, yemekten çok ellerindeki çatallarla önlerindeki yemekleri karıştırıp duruyorlardı. Salise, sofrayı toplarken Kemal dışarı çıktı. Gecekondular, ufacık gül renkli gaz lâmbası ışıklarının dışında koyu, yapışkan bir karanlıkla kuşatılmıştı. Yukarıda birkaç köpek birbirine havlıyor, komşuların damlarında ara sıra ufak türden sevimli bir baykuş ötüyordu. Gökte serin yıldızlar parlıyordu. Bu korkunç geceyle dövüşmek birdenbire ona zor göründü.

Kendini tek başına, yapayalnız duydu. Bu korkunç karanlığın içinde bir umut yuvası gibi feleğin zulmüne karşı dikilen bu evceğizi nasıl edip de bütün ailenini yaşayan malı yapacaktı? Yukarı mahallenin geçen günkü kanun uygulamasında yere serilen, yine dikilmeğe çalışılan kulübeciklerinden arasıra korkak tak tuk sesleri geliyorsa da bunlar, hiç bir biçimde onun yalnızlığının omuzbaşında birer dayanışma noktası olamazdı. Herkes, feleğin demir yumruklarına karşı topluca dövüşmeyi küçümseyerek tek başına dövüşe atılıyor, sonra hasır gibi yere seriliyordu. Bir ayak önce örgütlenmek gerekiyordu. Yoksa, örgütlü kurtlar her gün bunlardan birini ıssızlıkta kıstırır, çatır çatır kemiklerini kırarak karnına indirirdi. Onlara başlangıçta umut vermiş olan Demokrat Parti yürütücülerinin, başları döndüğünden artık gecekonduları düşünecek durumda

değildiler. Onlar, daha büyük dâvalar peşindeydiler. Bütün gecekonducuların dertleri bir olduğu halde vanyana gelip de örgütlenemiyorlardı.

Omuzlarını kaldırıp boynunu ısıtmağa çalışarak içeri girdi. Yarın, bucak müdürüyle yapacağını sandığı konuşmanın taslağını yatağın sıcaklığı içinde yapmayı düşünerek birer kenarda uyumağa başlayan yavruların üzerini örttü. Bir sigara yakarak karısının mutfakta takırtılarla bulaşık yıkayışını izlemeğe başladı.

ON

Kemal, ertesi gün, evden çıkar çıkmaz Yeşilköy'e koştu. Bucak müdürünü arayıp buldu. İyi bir adamdı. Oturdu, onu da oturttu. Birer çay getirtti. Bekam'ın mektubunu alıp okudu:

«Kardeşim, dedi, benim yönetici olarak evlerinizin kurtarılması ya da yıktırılması için kişi olarak verebileceğim hiç bir emir olamaz. Benden yukarda vali var, kaymakam var. Ben, onların elinde bir icra maşasından başka bir şey değilim. Şunu açıkça söyleyeyim ki vali beyin geçende evlerinizin yıkımını durdurmuş olması bile bunların geleceğini garantilemez. Bugün yarın yine bir öfkeli rüzgâr eser; beni yıkıcılarım, polislerim, jandarmalarımla evlerinizi yıktırmağa yollar. Böyle geçici durdurmalara hiç bel bağlamayın, 1950'den sonra yapılan bütün gecekondular, er-geç yıkılacaktır. Bütün bunları, sizi korkutmak, umutsuz düşürmek için söylemiyorum. Size sürekli kurtuluşunuz için bir akıl vermeyi düşündüğüm için böyle açık konuşuyorum.»

Buraya dek göğsü sıkışan, üzüntüden çatlaya-

cak duruma gelen Kemal; son sözler üzerine ferahladı. Demek ki bu çözülmez düğümün de bir İskender'i vardı.

Çaylarını içtiler. Birer de sigara yaktılar. Nurettin bey, bir süre pencereden dışarı baktıktan sonra:

«Gecekondularınızı kurtarmak için size işin püf noktasını anlatmak istiyorum. Ben, bir devlet memuru olarak size, böyle bir salıkta bulunamazsam da sizlere acıyan bir yurttaş olarak fikirler vermek istiyorum: Orda bir Demokrat Parti ocağı açarak bir propaganda, kurtuluş kampanyasına girişin. İlçedeki DP örgütünü kendinizle ilgilendirmeğe çalışın. Sizi kurtarırsa ancak DP örgütü kurtarabilir. Yoksa, hükümet dairelerindeki kırtasiyecilerin elinde hepiniz yıkılır gidersiniz. Korkmayın. DP sayesinde daha yüzbinlerce gecekondu yapılacak, dağ taş gecekondu kesilecektir. Parti, sizin oylarınızı yitirmemek için kimbilir daha kaç kez yıkılması gereken gecekondular için af ilân edecektir. Ben, kendim bu partiden değilim.»

«Ben salt bir memurum. Bir yoksulun bin bir güçlükle kurduğu bir gecekonduyu yıktırmak her zaman içimi gözyaşlarıyle doldurur. İşte, size diyorum ki biraz kurnaz olun. İktidardaki partinin safları arasına katılarak evlerinizi kurtarmağa çalışın. Bir bucak başkanı, bulunduğu bölgenin başbakanı gibi bir güç sahibidir. Sırası gelecek ki biz size değil, siz bize emir vermeğe başlayacaksınız.»

Kemal güldü:

«Aman, beyefendi, ne haddimiz.»

«Öyle deme, sırasında bir ocak başkanı, başbakanı bile yola getirmeğe çalışabilecektir. Ocak başkanının özelliği şurdadır ki, o, partinin köklerinin bulunduğu yerdedir. Onlar partinin kökleridir. DP ilk olarak kökleri halkın içine yayılmış bir parti olmuştur. Bu partinin halka ne verebileceğini he-

nüz bilmiyorsak da halk kütleleri, ona çok bel bağlamış bulunuyor. İlerisinin ne olacağını bilemeyiz. Yalnız, bugün, bu partinin bucak yöneticilerinden biri olarak gecekondularınızı kurtarabilirsiniz. Zaten başkaca bir siyasi hırsınız olmasa gerek.»

Kemal güldü:

«Ne münasebet, beyefendi.»

«Öyleyse, yarından tezi yok, hemen beş kişilik bir kurucu kurul kurarak Yeşilköy'deki bucağa başvurun.»

Kemal'in gözlerinin önünde gepgeniş, aydınlık ufuklar açılmış gibiydi. Sevinçten içi içine sığmıyordu. Bucak müdürünün ellerini hararetle sıkarak bürodan koşarcasına çıktı. Yolda giderken düşünüyordu. Şimdiye dek nasıl olmuştu da işin bu püf noktasını hiç düşünmemişlerdi. Bir ocak başkanlığı sandalyesine kurulup ordan Ankara'ya ültimatom gönderilecekti:

«Hey, aklınızı başınıza devşirin. Eğer gecekondularımızı yıktırmağa kalkarsanız gelecek seçimde oylarımızı hep CHP'ye veririz ha!»

İşte, halk dediğin sahipsiz sürücünün gücü burdaydı. Halk, ilk kez bu güce sahip oluyordu. Bu gücü bir ocak başkanı olarak kullanmak, önemli bir güç sahibi olmak demekti. Yalnız, bucak müdürü değil, kaymakamla vali bile sırasında bir ocak başkanının isteklerine boyun eğebilirdi.

Kemal, böyle düşünerek trende Sirkeci'ye doğru yol alırken damarlarında bambaşka bir kan dolaştığını duyuyordu. Herkese, her şeye şöyle yukardan bakmak için onu içerden bir şeyler dürtüklüyordu. Kendini valiye kafa tutacak güçte bir ocak başkanı olmuş sayıyor, davranışlarında, bakışlarında kendine güvenen, inanan bir adamın anlatımı beliriyordu.

Trenden inip Eminönü'ne doğru yürürken de devlerin ülkesinde yeni zaferler kazanmış bir masal

kahramanı gibi başı dikti. İçinden şarkı söylemek geliyordu. Oynak kimi alaturka şarkılar yürürken bayağı ayaklarına dolanıyordu. Hal'e giden iki yanı yiyecek mağazaları, dükkânlarıyle dolu eğri büğrü daracık yoldan geçerken pastırma, sucuk kokuları yolunu kesiyor, onu güzel bir yerlerde çilingir sofralarına çağırıyordu. Dükkâna varıp da kapıyı açtığında geç gelişini merak eden eşe dosta sevimli, güleç selâmlar dağıtarak hepsini şaşırttı:

«Hayır ola Kemal bey, güzel bir muştu mu var?»

«Evet, kahvemizi bugünden başlayarak kiraya veriyorum. İstediğim hava parası cebinde olan talipler, şimdiden bana başvurabilirler. Mal sahibiyle anlaştık. Sizlerden ayrılmak bana zor gelecekse de burdan ayrılmak zorundayım. Bana bir ayak önce elverişli bir kiracı bulursanız çok sevinirim.»

Demek, Tanrı işlerin düzelmesine göz yummuştu. Şimdi, usunu kullanarak bu fırsattan yararlanmak gerekiyordu. Kemal, böyle düşünerek esnafa kendi eliyle çaylarını, kahvelerini götürüyordu. Artık, kendini bütün bu eski ahbab esnafla denk buluyordu. Onlarla ayak üstü tatlı tatlı şakalaşıyor, çene çalıyordu. Birçok ahbabına da bedava çay dağıtarak çayevini erkenden kapadı. Akşamı iple çekmişti. Evet, yarından tezi yok, hemen siyasete atılacak, bütün varını yoğunu yatırdığı evceğizini böylece kurtaracaktı. Bu, usuna yatmıştı. Eve varır varmaz işten dönen aklı başında kişilerle görüşüp hemen kurucu kurulu hazırlayacaktı. Bucak müdürünün anlattığına göre DP'nin Bakırköy'deki sorumlu başı avukat Hasan Kangal'dı. Bütün bu bölgedeki parti örgütlerini o kontrol ediyordu. Onunla siyasal rakip olarak boğuşmaya başlayan ünlü doktor Rahmi Duman da partinin safları arasında küskün partililerden gruplar oluşturarak Hasan Kangal'a karşı köprübaşları kuruyordu. Kemal, bu bilgiyi edinmiş olmakla birlikte, şimdilik partinin

güçlü kişileri onu hiç de ilgilendirmiyordu. O, onlara değil, kendi gecekondusunu kurtaracak düşünceleriyle eyleme sempati duyuyordu.

Akşam yemeğini çabucak yedi. Çocukları annesine bırakan Salise'yi de yanına alarak kurucu kurula üye olabilecek birkaç kişiyi evlerinde ziyaret etti. Küçük bir pedal makinesiyle basımevi işleten bir şehit subayın oğlu Muharrem, mütareke yıllarında İstanbul'da Mim-mim gurubunda çalışmış olan şimdi, Çarşıkapı'da terlikçilik yapan Kasım, İran Azerbaycan'dan olup, çoktan beri Türkiye'ye yerleşmiş, çalışkan bir ailenin oğullarından biri Sadri, gazinocu Cemal, en sonra Kemal'in katılmasiyle DP ocağının kurucu kurulu kuruldu. Bütün yöredeki köylere gidilerek bu ocağın çevredeki üye sayısının çoğaltılmasına çalışıldı. Sonra, bir gün sorumlu yöneticilerle ocak başkanının seçilmesi için kongreye gidildi. Bütün bu çalışma, merkezi Bakırköy'de bulunan ilçenin başkanı ünlü avukat Hasan Kangal'ın kontrolü altında geçiyordu. Plâj gazinosunda ilk kongre açıldı. Kemal, kurucu kurul başkanı olarak bir açış nutku söyledi. Parti ocağının en önemli kuruluş nedenlerinin, tehlikede olan gecekonduların yıkımdan kurtarılarak güzelleştirilmesi, yöredeki köylerin de yol, su, okul gibi en önemli gereksenimlerinin ele alınması, gerçekleştirilmesi olduğunu söyledi. Hitabete pek iyi giden sesi, halkın en büyük dertlerini de dile getirince köylü hemşerilerin pek hoşuna gitti. Yeni başkan seçimine geçilirken Kemal, kendisinden sonra ocağın kurulması için büyük bir çaba gösteren Muharrem'in adını kara tahtadaki listenin en başına yazdırmıştı. Tersliğe bakınız ki, kongrenin açıldığı saatte Muharrem de ortalarda yoktu. Üyelerin çoğunluğu, Muharrem'in adını en baştan sildirerek yerine Kemal'in adını yazdırdı. Kemal'in başkanlığında ilk kurucular da yeni yönetici kurula seçildiler.

Muharrem, ertesi günden sonra, seçime hile karıştırıldığını ileri sürerek Kemal'le arkadaşlarına cephe aldı. Böylece ufacık parti örgütünde ilk hizip başladı. Yıkıma giren gecekonduları, bir partinin demirden kanatları altında kurtarmak olan amaçtan uzaklaşılmağa başlandı. İlk parti hırsı, bu tehlike içindeki adamların gözlerinin önüne kül rengi bir perde çekti.

Muharrem, hemen yöredeki köşklerde oturan halkın kalburüstü kadınlariyle erkeklerinden bir grup toplayarak ocağın yönetimini ele geçirmek üzere hazırlığa girişti. Bu saygıdeğer kişiler arasında Yedikule Verem Hastanesinin operatörü Suzan beyin eşi Hatice, artist Emine, Kadri, Bedri Babacan kardeşlerle emekli yüksek asker yargıç İzzettin beyler vardı.

Bu fraksiyonda yer alan kişilerin amaçları, artık, kuruluş nedenini de olduğu gibi gecekonduların yıkımını sonrasız olarak durdurmak değildi. Bunlar, yörenin zengin ailelerindendi. Biricik amaçları da siyasetin yeni yeni herkese açılan çarkları içinde dönerek zamanla karınca kararınca bir şeyler olmaktı. Başkaca hiç bir istekleri yoktu. Zamanla siyasetin gittikçe en yukarlara yükselen basamaklarında herkesçe görülebilen yere ulaşmaktan, kendilerini iteleyen doğal yükselmek hırsını doyurmaktan başka hiç bir düşünceye yer vermiş değillerdi. Başlangıçta Kemal, hepsine başvurduğu zaman, hepsi kendisini destekleyeceğini söylemişse de, parti defterine adını yazdırıp üye olmaktan kaçınmışlardı. Şundan ki onların gecekondularını kurtarmak gibi son kerte sıkıştırıcı, son kerte ivecen bir dertleri yoktu.

İşte, ocağın kuruluşu nedenlerinden uzaklaşarak büsbütün bir politika çalışmasının içine boy vermek isteyen Muharrem'in fraksiyonu, partinin ilçe merkezinde Hasan Kangal'ın karşısına dikilen

doktor Rahmi Duman'ın kişiliğinde onun sürüklediği hizipte bir destek aradı. Böylece, bütün anlamiyle politikanın içine düşmüş oldu.

Muharrem, bir gün hizip üyelerini toplayarak Bakırköy'e Rahmi Duman'a gitti. Konuşup görüştüler. Doktor, o sarı gagalı particilerin elinden yönetimi almanın çocuk oyuncağı olduğunu söyleyerek onları umutlandırdı. Gerçekten de ufak bir hazırlıktan sonra partinin yaptırdığı yeni bir yönetim kurulu seçiminde Rahmi Duman'ın desteklediği Muharrem'le emekli yüksek asker yargıç İzzettin'in başında bulunduğu fraksiyoncular, başkanlığı, üyelikleri kazandılar. Albay, bu seçimde büyük bir çaba gösteren kadınlara, kendisini başkanlığa getirdikleri için teşekkür etti.

«İşte, bu elleri öpülesi hanımlardır bugünkü başarımızı sağlayan» diyerek onları öbür partililer önünde övdü.

Bir tutanak tutularak yönetim, yeni yönetim kuruluna bırakıldı. Yeni başkan albay İzzettin, eski başkana:

«Kemal bey, bu işleri iyi bilirsin, şu tutanağı sen yaz» dedi.

Kemal, tutanağı yazarak yönetimi onlara bırakırken büyük bir şaşkınlık içindeydi. Gecekondu-ları kurtarmak için kurulan parti örgütünü, gecekondularla uzaktan yakından hiç bir ilişkisi olmayan kişiler kaşla göz arasında örgütlenip ellerinden almışlardı. Bunların arasında yalnız Muharrem'in, Hatice hanımın gecekondusu vardı. Muharrem, kendi gecekondusunda oturuyorsa da Hatice hanım, gecekondusunu kiraya vererek köşküne çekilmişti.

Kemal'le Salise, epeyce üzgündü. Rahmi Duman, bir parti oyununda punduna getirerek onları nasıl yere vurduysa onlar da yeni bir parti oyunuyla onları al-aşağı etmeliydi. Bu ocak, kendileri için gerekliydi, dirimcil bir önemi vardı. Evceğizlerini an-

cak, bu yeni silâhla ya da koçbaşıyla kurtarabileceklerdi. Bu düşünce, kafalarına iyice yerleşmişti. Ne Kemal, bir başbakan, ne de Salise bir bakan olmayı düşünüyordu. Başbaşa verip dertleştiler. Öbür arkadaşlariyle de konuşup anlaştıktan sonra bir gün avukat Hasan Kangal'a başvurdular. O da sonuçtan son kerte üzgündü:

«Üzülmeyin, dedi, sizi bir vuruşta yere sermiş olan fraksiyonculardan hiçbiri mademki parti kartı almamış, onların partililikleri yeniden yaptıracağımız bir seçimde «keenlem yekûn» sayılarak hepsi seçim salonundan dışarı çıkarılır, kös kös arkalarına bakarak evlerine giderler. Doktor Rahmi Duman'ın size bu arada oynadığı oyunun üzüntüsü uzun sürmeyecek.»

Gerçekten de ilçe merkezi, ocak seçiminin tüzüğe aykırı koşullar içinde yapıldığını öne sürerek yenilenmesi için karar aldı. Bunun üzerine gecekonducu grup, sıtmalı bir çalışma içine girdi. Yirmi beş kişilik parti kartı taşıyan bir üye sayısı yarattı. Bunların çoğunluğu, ilçeye bağlı yöredeki köylerdendi.

Kemal, gecekonducu arkadaşlarına durumu açıklarken şöyle diyordu:

«Arkadaşlar, biz bu parti ocağının yakamızda bir süs olsun, bize yeni bir ünvan getirsin diye açmadık. Hele hiç birimizin mebus olmağa, başbakan olmağa, en sonra cumhurbaşkanı olmağa hiç niyetimiz yok. Biz, yalnız ve yalnız gecekondumuzu kurtarmak istiyoruz. Bu ufacık yuvalarımızı elimizden geldiğince güzelleştirerek onların içinde çocuklarımızla birlikte mutlu günler görmek istiyoruz. Eğer bu evler bir kez yıkılıp giderse artık hiçbirimiz Türkiye'nin hiç bir noktasında bir yenisini kuramayız. Buna gücümüz yetmez. Kiraya düşerek ev sahiplerinin bitip tükenmeyen ağız kokularına katlanacağız. Evlerimizi kutsal bir tapınak gibi korumalı, on-

lara yaklaşan her türden tehlikeyle bir asker gibi döğüşmeye hazır olmalıyız? Şimdiden sonra bizim büyük yurdumuz - her zaman olduğu gibi - Türkiye ise, küçük yurdumuz da şu küçük bahçeler içindeki çerden çöpten evceğizlerimizdir. Karşımızdaki hizipçi arkadaşların hemen hepsi varlıklı, zengin kişilerdir. Onlar, parti ocağını salt yükselme kaprislerini doyurmak üzere kullanmak peşindeler. Muharrem de başkan seçilemediğinden gecekonduları kurtarmak için meydana atılan bizlerden ayrılarak zenginler grupuna katıldı. Demek ki onun için politika, gecekondusundan daha değerliymiş. Buna da bir diyeceğimiz yok. İnşallah günün birinde başbakan olur da kendi gecekondusuyla birlikte bizimkileri de kurtarır, ya da yıktırır. Orasını pek bilemeyiz. Ama, ne yazık ki o güne dek bizim gecekondularımız çoktan yıkılıp gider. Onun da yıktırma iştahı kursağında kalır.»

Gecekonducular grupu, avukat Hasan Kangal'ın deneylerinden yararlanarak iyice eğitildikten sonra daha önceki kongrenin usulsüz olarak yapıldığını öne sürdüler. Yeni bir kongre istediler. Kongre, yine plâj gazinosunda toplandı. Hatice, Emine, hanımlar değerli kürklerini giyerek geldiler. Köylü üyeler, bu pahalı kürkleri görünce fena çarpıldılar. Ancak ocağı ele geçirmiş olan zenginler gurupu, başta albay İzzettin, Muharrem, yepyeni bir divan başkaniyle köylü üyeler karşısında şaşırdılar.

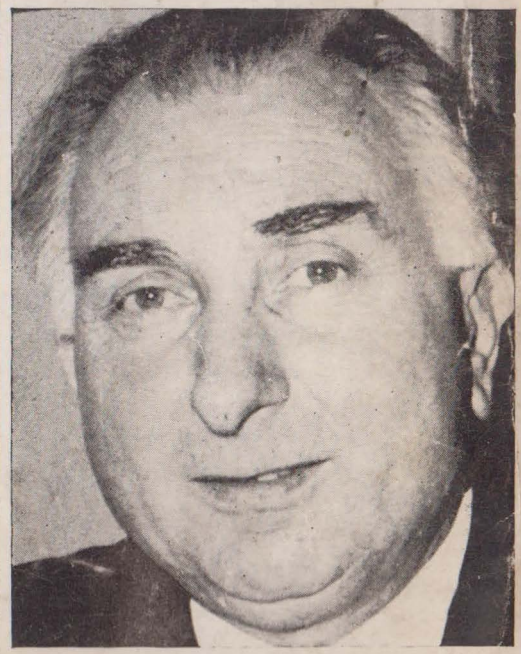
Kongre açıldı, Divan başkanı, Muharrem'in grupundan olanları birer birer kaldırarak üye kartlarını göstermelerini istedi. Operatör Suzan'ın eşi Hatice hanımla Artist Emine hanım, üye kartı göstermediklerinden kongreye katılma hakkını yitirdiler. Albay İzzettin de aynı akıbete uğradı. Söz istediler. Divan başkanı, albayı sözcü olarak kabul ettiyse de Hatice Güney'in bu arada konuşmuş olması yüzünden albayın sözcülük hakkı da güme gitti.

Üye kartı göstermeyen bütün ocaklıların kongreden çıkıp gitmesi, epeyce acı bir olaydı. Kemal'in bu kesin yengisi, bu bölgeye çok uzun yıllar sürecek yararsız siyasal çalkantılar, rekabetler, tedirginlikler getirecekti. Ne var ki yengiyi gecekonducu grupun kazanması gerekiyordu. Ancak halk insanlarının en okumuşları bile zamanla asıl amacı unutup birbiriyle gırtlaklaşıp duracaklardı.

Muharrem'in grupu olduğu gibi kongreyi bırakıp gidince geride kalan Kemal'in yirmi beş kişilik grupu divan başkanının bütün sorularına durmadan yirmi beş el kaldırarak gecekonducuların zaferini perçinledi. Köylü üyeler, ilk kongrede Kemal'in güzel, etkili konuşmasından büyülenmişler, onun için «işte bizi kurtarabilecek adam» demişlerdi. Burda, o günkü duyuş, düşünüşlerini uygularken ona sevgiyle bakıyorlardı. O, köylüyü halkı anlayan bir adama benziyordu. Köylü arkadaşları, bunu hem onun sözlerinden hem de kendilerine güven veren ince yüzünün anlamından, kişiliğinden anlıyorlardı. Onun konuşmaları bir politikacının değil de inanan bir insanınkine benziyordu. Dört - beş yıldır köylerine gelip giden bir sürü politikacı, hep yapamıyacakları şeylerden atıp tutarak onları yemlemeğe çalışmışlardı. Kemal, hiç de onlara benzemiyordu. O da kendilerinin derin derin duyduğu dertler; acıları duymuş bir insan gibi ölçülü, kesin, içten konuşuyor, inandırıyordu. Onda bir halk liderinin özellikleri vardı. Köylüler, onu ocak başkanı seçtiklerine pek sevindiler. Köylerine çağırdılar. O da hepsinin derdini DP yöneticileri önünde dile getireceğine söz verdi. Böylece gecekondusunu kurtarmak uğruna dövüşü göze almaktan daha ileri birkaç adım atarak ister istemez bir politikacı oluyordu.

HASAN İZZETTİN DİNAMO

KOYUN BABA

Hasan İzzettin Dinamo, kendi yaşamından hareketle bu kez KOYUN BABA'yı yazdı. Koyun Baba, bir entellektüel'in toplumdan sökülüp atılarak bir yaşamı sürmeye zorlanışını anlatıyor. Kafasındaki düşüncelerden ötürü oradan oraya sürülen, sürgünde bile yaşamına göz dikilen bir aydının serüvenini anlatıyor bu roman...

Koyun Baba'yı MUSA'NIN GECEKONDUSU adlı roman izleyecek... Hasan İzzettin Dinamo, siyasal iktidarlar ve çevresiyle boğuşuyor...

Koyun Baba ve Musa'nın Gecekondusu adlı romanları ile yakın geçmişimizi dile getiriyor ve bir döneme ışık tutuyor.

Fi: 100 TL.